Réthey Prikkel Miklós

Rákóczi kis úrfi

ÉLŐ NÉPKÖLTÉSZET AKASZTÓN~
~balladák és balladás dalok

Réthey Prikkel Miklós

Rákóczi kis úrfi

**(Élő népköltészet Akasztón –
balladák és balladás dalok)**

Akasztó, 1992

A dallamokat lejegyezte Gál Gyuláné Feró Judit
A címlapot Rátkai Zsuzsa készítette

A kötet kiadásának költségeit az Akasztói Képviselőtestület fedezte,
előkészítését támogatta a Művelődési és Közoktatási Minisztérium.

ISBN 963 03 3507 7

Felelős kiadó:
Akasztó község önkormányzata
Készült az Alfa Kiadó és Nyomdaüzemben
1500 példányban, 13 B/5 ív terjedelemben. Nyomdai táskaszám: 93014
Felelős vezető: Tóth Béla

Ajánlom
a
hétszáz éves
Akasztó
lakóinak

ELŐSZÓ

Sohasem hittük volna, hogy itt, ezen a Duna–Tisza-közi kis településen, Akasztón, ennyi értékes hagyomány rejtezik az emberek emlékezetében, mint amiről – íme – meggyőződhetünk e gyűjtemény által.

Talán bennünk, magunkban volt a hiba, hogy nem érdeklődtünk eléggé meglévő, de szunnyadó hagyományaink iránt? Talán a külvilág viseltetett irántunk passzivitással, vagy talán hiányoztak az értő kezek, méginkább az értő fülek meglévő kincseink felfedezéséhez? Vagy talán csak most érkezett el az ideje, hogy mi magunk is egy kicsit saját lelkünk irányába forduljunk némi támaszért, melyhez távoli vagy közelebbi múltunk nem egyszer drámai eseményeinek felidézése, megéneklése útján érhetünk?

Mindegyik feltételezésben van egy szemernyi igazság. Az is tény, hogy csak az utóbbi években ébredtünk tudatára annak, milyen gazdagok vagyunk népi értékekben.

Igen, mert ugyan való igaz, hogy az itt élő emberek az évtizedek és évszázadok során verejtékes munkájukkal próbálták anyagi jólétüket megteremteni – és ez nagyon sokuknak sikerült is –, de eközben olyan igazi szellemi értékek is létrejöttek, amelyekre méltán lehetünk büszkék!

Az sem véletlen, hogy itt nálunk éppen a balladák születtek meg oly nagy számban, hiszen ez a műfaj a maga tömörségével és rendkívüli drámaiságával nemcsak alkalmas, de szinte kínálja magát akár egy teljes emberi sors bemutatására; kitűnő és változatos dallamvilágával mindvégig az érzelmek húrjain vibrálva, az emberi lélek rejtett bugyraiban lévő iszonyatos belső feszültségek megjelenítésére és katartikus feloldására szolgál.

A ballada születéséhez itt mindig volt téma, mert az egyén vagy a közösség sorsát érintő drámai eseményekben errefelé sajnos nem volt hiány. Mint ahogy mindig akadt valaki, aki ezt versbe szedje, megénekelje, majd az idők során megőrizze.

Igen, a történeteket sokan ismerik és a mai napig őrzik szövegeiket és dallamukat sárgult irkalapokon vagy csak úgy hallás útján, a fejekben, de mindenképpen ÉLNEK ezek a balladák.

Élnek, mert élnek az ismerőik; mert – mint a népdal – szájról-szájra terjednek és, mert mindig vannak fiatalabbak, akik az idősebbektől átvegyék az ismereteket és ápolják, őrizzék e nemes hagyományokat.

Amíg ez így van és így lesz, addig – bár jöhetnek még ránk jó és rossz napok – nem kerülnek feledésbe ezek a balladák, sőt, talán még újabbak is létrejöhetnek.

Hisszük, hogy a magok itt jó táptalajba hullottak és kikelvén újabb magokat teremnek!

Danis István
polgármester

Jelentés a balladáról

Jelentem a falumból emberek: a mogyoróbarkáról por pereg, a vakondok férget nyomozva túr s útszéleken zöld már a pipehúr.

Jelentem a falumból: az emberek szájából dal pereg, s ahol a dalok drámába csapnak át, ott születnek napra-nap zsoltáros balladák.

Jelentem Herder és Seprődi úr szellemének: az akasztói kertek között az emberek lelke rímbe öltözött.

Jelentem Dunán innen, Tiszán túl, az alföldi határba' *az a nyárfa* levelez még javába'.

*

Akasztó: község a Duna–Tisza között, az 53-as út mellett fekszik Solttól húsz, Kiskőröstől tíz kilométerre.

A tatárjárás idején elpusztult falut oklevélben először 1278-ban említik. IV. (Kun) László Csanádra menet itt ad ki oklevelet. 1291-ben III. Endre király felesége utazott a Dömsöd–Okozthov–Báta útvonalon Rómába.[1]

Századokon át királyi birtok.

A török hódoltság alatt újra elpusztul. Az 1719-es évektől települ újra. Elsősorban szlovákok költöznek a faluba és hamar, már az 1780-as évekre elmagyarosodnak. Felmerül a kérdés: melyik megyéből származnak a telepesek? Henkey Gyula Nyitra megyét említi, mint egy lehetőséget. A kérdés azonban nyitott és további levéltári kutatómunkát igényel a válasz.[2]

A község területét hosszú időn át több kis- és nagybirtokos uralta. Közülük említésre méltók a Bosnyák-család, Blaskovich Ilona (Turnovszky Gyuláné), báró Kaas Ivor, Bence Gábor, Dunavecse község Schnaitigel Péter és a kalocsai káptalan.

1723-tól vezetnek esküvői és halotti, 1727-től születési anyakönyvet.

1744-ben épül fel a katolikus templom a régi romjain, melyet később többször felújítanak. Ettől az évtől fogva tartja a falu szeptember 8-án, Kisasszony napján a búcsút.

Az évek során szépen gyarapszik a falu, de természeti csapás is éri, az 1838-as nagy árvíz miatt, amely Pestet is elöntötte, 146 ház dől össze a közel kétezer főt számláló faluban.

Az 1890-as évek elején megindul a postai szolgáltatás és megérkezik az első orvos a faluba. 1913-ban Önkéntes Tűzoltótestület alakul.

Az első világháború (1914–18) éveiben hadbavonul 800, elesik és eltűnik 252 fő.

A tanácsköztársaság (1919) idején lezajlott „lázongást" Szamuely Tibor vöröskatonái „csitítják" el három példát statuáló ítélettel: kivégzik Melkvi Antalt, Szilaj Szabó Józsefet és Dobos Lászlót.

1921-től kb. 1000 kh földet osztanak szét a földbirtokreform törvény alapján.

1932-től épül a Dunavölgyi Főcsatorna.

1944: november 1-jén bejönnek az oroszok.

Az 1945-ös földosztás idején 600 család kb. 3000 kh földet kap.

1947: megnyílik az óvoda, majd (1948) megalakul a Földműves Szövetkezet és az első termelőszövetkezeti csoport (Rákóczi).

1950-ben népkönyvtár, 1955-ben bölcsőde nyílik a faluban.

1959-ben beléptetnek majdnem mindenkit az újjászervezett és a Béke nevet felvevő szakszövetkezetbe.

A lakosság létszáma 4652 fő (1960)

Megnyílik a helyi takarékszövetkezet és felépül a művelődési ház (1964).

1981-ben átadják a vízművet, '86-ban az iskolaépület új szárnyát nyolc tanteremmel.

1990: az első szabad választás hosszú évek óta.

1991: kimennek az oroszok az országból, épül a tornacsarnok és a kábeltévé.

1992. október 23-án átadják az új tornacsarnokot, már működik a kábeltévé.

Napjainkban zajlik a község gazdasági életének teljes átszervezése.

Községünk mezőgazdaságból él. Régebben elsősorban pásztorkodásból és halászatból, újabban földművelésből. A lakosok döntő többségükben szegényparasztok voltak. Ez meghatározta az emberek tudatát, hagyományát és költészetét, sőt a falu képét is az 1960-as évekig, amikoris erős gazdasági fellendülés következett be, ami a megfeszített munkának, a bornak és a parasztok életképességének, századokon át csiszolódott bölcsességének és üzleti érzékének köszönhető.

A napjainkban lezajló történelmi, politikai, gazdasági és kulturális változások nagy távlatot nyitnak a falunak életében. Bízzunk benne, hogy élni is tud velük.

*

1971-ben költöztünk Akasztóra, 1973-tól gyűjtöm a balladákat és más népköltészeti alkotásokat.

Az első ballada, amire rátaláltam a Halálra táncoltatott lány volt:

– Jó estét, jó estét, Sági bíróné asszony!
Itthon van-e a lánya, a Mariska kisasszony?

Vérin ért a ballada cselekménye: még beragyogta az életemet a szerelem és már bele-belevillant a halál.

Gyűjtöttem a balladákat és mindjárt színpadra is vittük. A ballada viharban születik és viharban él igazán, az előadás is viharos vitákban formálódott 1973 szeptemberétől. Társaim Csabai Eszter, az irodalmi színpad vezetője és Izes Mihály, költő volt, aki akkor éppen nálunk tartózkodott[3]. Az előadás Akasztón és Kecskeméten került színre.

Akkor még nem tudtam, hogy a balladát nemcsak örököljük a hagyomány által, hanem teremtjük is. Napról-napra újra. Hogy a ballada kérdése nemcsak a *ballada* kérdése! E paradoxon kulcsa: a ballada nemcsak folklorisztikai és irodalmi-műfajelméleti kérdés, hanem az élet, az emberi ütközések és szakítások kérdése, amelyek naponta teremnek, mint a csibehúr tavasszal. Aki a balladára keresi a választ, az emberben keresse azt!

A ballada tehát nemcsak műfaj, hanem jelenség is.

Lényege nem a szövegben, hanem a történésben van.

Már Honti János rámutatott Greguss Ágost elméletét bírálva, hogy „nem a ballada saját lényegéből indul ki, hanem két műfaj: a tragédia és a líra keverékének tartja". Mi azt akarjuk érzékeltetni „hogyan áll elő a ballada, mint epikus forma", fűzi tovább a gondolatát Honti, majd így folytatja: „a ballada annak az epikus megformázása, hogy az ember problémákkal kerül összeütközésbe... A ballada problémái nem sablonok, mint ahogy az élet problémái sem azok. Ugyanaz a probléma kétszer nem fordulhat elő, mert hiszen a probléma egyik tényezője: az egyéniség, akinek a problémája nem ismétlődhetik meg... A ballada a költészet epikuma és formát a probléma középpontisága ad neki."[4]

Tehát Honti is felismerte a balladákban a szöveg mögött a jelenséget. Valóban, ha tisztább képet akarunk kapni a ballada keletkezéséről és a (folklór) műfajok rendszerében elfoglalt helyzetéről, akkor azt az esztétikai tükrözés teljes folyamatában kell vizsgálnunk, melynek egyik sémája így néz ki: esemény – előadás – történet.[5]

Az esztétikai tükrözés központi kérdése a mű és a valóság viszonya. Lételméleti szempontból a balladának is az *esemény* a valóságalapja éppúgy, mint az igaztörténetnek, még akkor is, ha ez az esemény sok esetben homályba vész és ki tudja, hogy történt? A történettudomány talán igazolhatná hitelesen, de a műalkotás és a valóság megfelelésének (izomorfiájának) mértéke már sohasem határozható meg egyértelműen. Kérdés, hogy mekkora volt a ballada információs és esztétikai értéke a keletkezése idején és mekkora most, a gyűjtés idején? Ismeretet vagy élményt közvetít-e? És milyen tanulsággal járnak egy ismert esemény és ballada összefüggései?

Egy kis konkrét folklórjelenség elemzésével próbálok néhány összefüggésre rávilágítani. Ezt a kis jelenséget nevezhetjük a ballada csírájának is. A csíra, mint az életjelenségek kiindulási pontja, mint *rész,* nemcsak forrása, hanem szimbóluma is az egész növénynek ill. az *egész* életnek. Ahogy a csírából kifejlődik egy szép növény, úgy fejlődhet ki hasonló jelenségekből egy-egy ballada.

Juliska nénit egyszer még kislány korában kiküldte az édesanyja az ólba, hogy nézze meg a kacsákat. A történetet így mondta el:

„Meg aztán mikó anyám mondta, nézzem meg a kacsákat, má mindjá szerkesz(tet)tem nekik dalt meg minden, osz énekőgettem. Meg vót egy dögőve, aztán elkezdtem énekőni, de hát nem mentem ám anyámnak mondani, csak énekőgettem, hogy:[6]

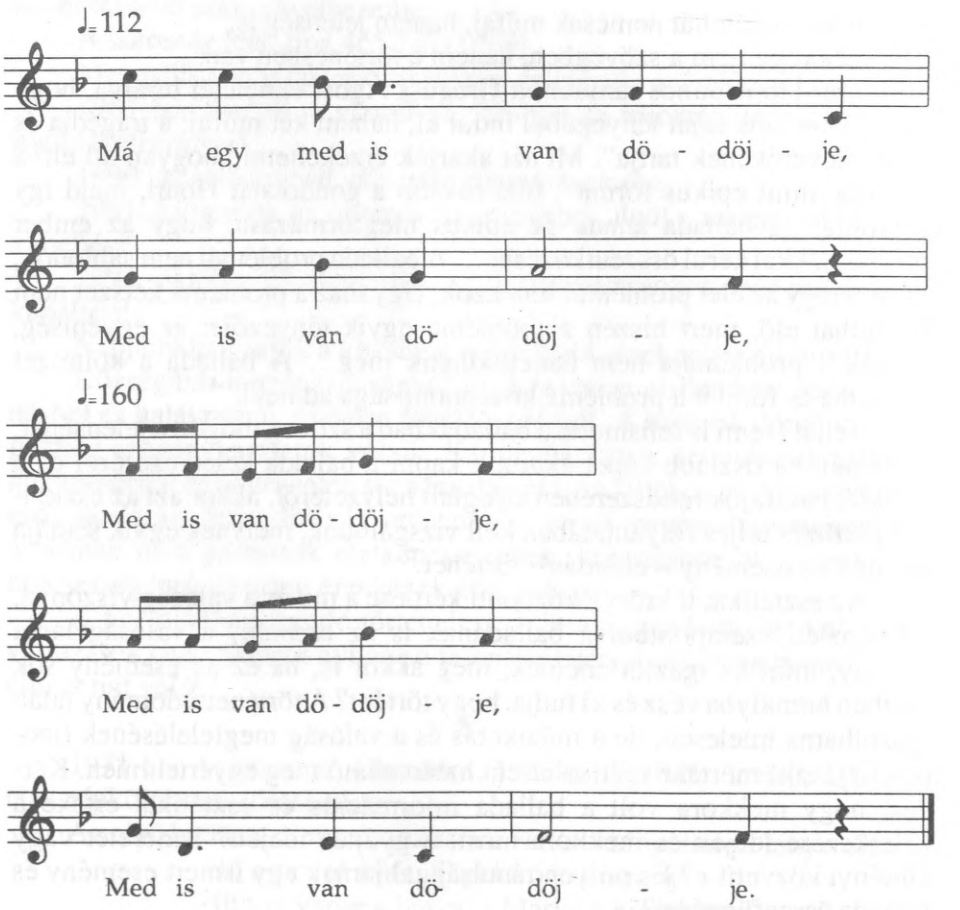

Má ezt a dalt elkezdtem neki (énekelni). Na és akkó ja, hát má az idősebbek mondják. Aztán, má erre annyira nem emlékeztem, hogy milyen dal. Na és akkor az a helyzet, hogy hát, édesanyám osz mondta a Böskénknek: – Menj, kislányom, mit éneköl ez a lány? Hát meg van dögölve (a) kácsa, vagy mi? Ilyesmit danógat. Hát oszt kiment a Böskénk, aztán hát meg volt valóba dögölve a kacsa. (Nevet) Hízott kacsa..."

Vizsgáljuk meg közelebbről, vajon mit rejt magában a folklorista számára ez a kis hétköznapi jelenség.

A jelenség *szakaszai* jól elkülönülnek:

1. A család, anya két lányával, a lakásban.
2. Az anya kiküldi kislányát, Juliskát, hogy nézze meg a kacsákat az ólban.
3. A kislány kimegy.
4. A kislány visszajön, de csak félig, nem megy vissza a lakásba, az udvaron énekel, hangja beszűrődik a lakásba.
5. Az anya kiküldi a másik lányát, Erzsébetet, a tyúkólba.
6. Erzsébet megállapítja, hogy valóban megdöglött a kacsa.

A hat szakasz együtt egy prózai műalkotás egy *igaztörténet,* mert az esemény cselekvő résztvevője mondja el gyermekkori élményét, élőszóban. A negyedik szakasz jól láthatóan kiválik a többi közül. A kislány, a főszereplő éneke olyan *előadás,* mely látszólag rendelkezik a *ballada* néhány alapvető sajátosságával. Hogy valóban műalkotássá, balladává minősítik-e e tulajdonságok az idézett szöveget, arra próbálok fényt deríteni elemzésem során.

Elemzésem tárgyát joggal minősíthetem *műalkotásnak,* hiszen önálló struktúra, van nyelve, dallama, üzenete (tartalma) és meghallgatása élményt ad. Olyan struktúra, amely esztétikai eszközökkel tükrözi a valóságot. Az esztétikai eszközök közül kitüntetett szerepe van a nyelvnek, a dallamnak és az ismétlődésnek. Az ismétlődés, mint a rendszerszerűség első számú alapkövetelménye, bármely műalkotásra érvényes, a miénkre is, sőt a miénk esetében a legfőbb szervező erő.[7]

A műalkotás elhelyezhető az esemény (tárgy) – előadás (jel) – történet (tudat) sémában.

Az *esemény:* megdöglött egy kacsa a tyúkólban; magát az eseményt senki nem látta, a voltaképpeni főhős, a kacsa, egyedül volt jelen. Nem aktív, hanem passzív hős, akivel történnek a dolgok és nem ő maga cselekszik. A történet másik hőse úgy kerül bele az eseménybe, hogy ő az első szemtanú, majd néhány másodperccel később az előadó, aki a történteket észleli, bár később, nem egyidejűleg az esemény lefolyásával.[8] Az esemény a valóságnak az a kis része, amelyről a kis Juliska énekel.

Az *előadás:* a kis Juliska éneke, miközben kószál az udvaron. Az előadás három síkon zajlik le, valósul meg: szövege van – nyelvi sík, dallama van – zenei sík, jön-megy, gesztikulál – metakommunikációs sík. Jellemzője még a sajátos egyedi szituáció stb.

A *történet:* a cselekmény nincs ábrázolva, csupán a végkifejlet, az is csak egyetlen mondatban – „megdöglött egy kacsa". Nem a *folyamatot* mutatja be az előadó, csupán az *eredményt.*[9]

Epikai elemek a műalkotásban. Kifogásolható, hogy a cselekménynek nincs kiterjedése, nincs folyamata, hiányzik az expozíció, az eseményábrázolás és a konfliktus. Csupán csak egy *közlés.* Számunkra valóban érthetetlennek ill. indokolatlannak tűnhet az esemény ilyetén kimenetele, azonban nem szabad elfeledkeznünk arról, hogy az előadás *üzenete* nem nekünk szól, hanem a család tagjainak, elsősorban az édesanyának. Ő az *elsődleges befogadó.* (Mi csak a második, harmadik stb.) Ő pedig nagyon is jól tudta, mi volt a helyzet a tyúkólban, vagyis milyen volt az előfeltevések (prészuppozíciók) hálózata. Épp azért küldte ki kislányát, mert tudta, hogy az előzetes jelek valamilyen „rossz"-ra utalnak, valami pusztulás várható. Az előfeltevésekkel, az előjelekkel együtt mégiscsak felsejlik a cselekmény kiindulópontja, az expozíció, a „beteg" kacsa. Igaz, az eseményábrázolás elmarad, de a tragédia lényege, a végkifejlet, a *halál* erőteljesen és tömören jut kifejezésre.

Az epikum sokféleképpen megnyilvánulhat egy szövegben. Hegel szerint fő jellemzője az objektivitás. Annak, amit az epikus elbeszél a tartalom és az ábrázolás tekintetében tőle, mint szubjektumtól távol eső és magában lezárt valóságként kell megjelennie. Joggal mondhatjuk a mi kis hősünkről, hogy objektív és bizonyos távolságtartás is jellemző rá, hiszen minden teketória nélkül röviden közli a tényt, a magában lezárt valóságot: „má egy med is van dödöjje". Másrészt az epikum ábrázoló funkciójú monológikus szöveg. Ez szintén jellemző, hiszen a kislány egyedül van a szituációban vagyis az udvaron.[10]

Balladáinknak különös sajátossága a sűrű szövegismétlés – állapította meg Solymossy Sándor.[11] Az *ismétlés* műfajminősítő és műfajmeghatározó szerepe több síkon nyilvánul meg. Egyik az epikum, másik az érzelem. Az epikum lényege valamely esemény, cselekmény elbeszélése, mely példánkban egy ötször ismételt *közlésben* tömörül. Persze vitatható, hogy ez valódi cselekmény vagy álcselekmény. Akár egyik, akár másik, a cselekmény *funkcióját* ez az öt mondat tölti be. Ez egy olyan cselekmény, mely egyetlen mondatban bontja ki a történést. A balladai szaggatottságot ad abszurdum viszi, hiszen dualizmusából, ellentétéből csak az egyiket mondja ki, a nemlétet. Mellőzi a cselekmény folyamatának ábrázolását és csak az utolsó fázist, a visszafordíthatatlant, a halált nevezi meg.

Lírai elemek is vannak a műalkotásban, mert formailag versbe szedett, dallammal kísért szöveg vagyis ének, ahol a szöveg ismétlődik, a dallam variálódik. A lírai oldalt tartalmilag a szubjektív elem, a belső világ, a szemlélődő, érző kedély jellemzi, amely nem folytatódik cselekvésekben, hanem megáll magánál, mint bensőségnél. A főhős nem cselekszik, hanem meditál. Szinte látjuk a kislányt, amint halkan dudorászva kószál az udvaron saját belső világával elfoglalva. És nem cselekszik! Nem megy be az anyjához, hogy megvigye a tragikus hírt. Ez a mozzanat nagyon fontos számunkra, hiszen ez a mű egyik legfontosabb lírai eleme: *a cselekvés nélküli szemlélődés,* amikor szinte teljesen leáll a személyiség kifelé irányuló életmegnyilvánulása, ugyanakkor felgyorsulnak a belső folyamatok, elsősorban az érzelmi információk feldolgozása, az érzelmi töltődés.[12]

Az ismétlés műfajmeghatározó szerepe az *érzelem* síkján is érvényesül. Az érzelmi töltés lírai és drámai funkciója Erdélyi János óta ismert a népköltészetben: „A kedélyt mutatják fel középpontul" a népdalok, írja.[13] Solymossy szerint a „balladák szövegismétlése a legegyszerűbb és leghatásosabb tolmácsa a stilisztikai formák között az érzelem kifejezésének."[14] Szövegünkben is fontos szerepe van az érzelem kifejezésének, hiszen az epikum megfogalmazása a szövegben összezsugorodott, túl tömör s ezért az érzelmi sík nagyobb szerepet játszik. Sőt, éppen azáltal nő az érzelmi sík szerepe, hogy az értelmi síké, a tartalomé csökken. Ha ugyanis a szöveg az ismétlés során nem hordoz információt, emocionális gerjesztőként hat – nyomatékosítja a fenti megállapítást Lotman.[15]

A szabályszerű ismétlődés szilárdabb körvonalat és *csengő keretet* ad a műnek.[16] A költői nyelvi (poétikai) ismétlődésnek nem azokat a példáit juttatja eszembe ez a kis „témavariáció", amelyekben a költő egy-egy fontosabb gondolatot nyomatékosít az ismétléssel, hanem azokat, amelyekben a költő apró, páraszerű gondolatokat hengerget egy-egy versen belül többféle ritmusban, hol innen, hol onnan *csillogtatva* meg őket.[17] A kis Juliska egyetlen gondolatot ragad meg, vagy a gondolat ragadja meg őt? és azzal labdázik az égre: má egy med is van dödöjje.

„Az önmagáért való variálás... a magasabb rendű művészet egyik megkülönböztető vonása."[18] A mi kis műalkotásunkra azonban nem a *tiszta* ismétlődés jellemző, ahol a műalkotás elemei változtatás nélkül ismétlődnek, hanem *módosított,* ahol a műalkotás elemei egy-egy stíluselemmel gazdagodva fokozatosan építik fel a művet. A szöveg az azonosságot, az állandóságot biztosítja, a dallam a fokozatosságot. Ugyanazt a lehetőséget ismerte fel a kis Juliska ösztönösen a zenei témában, amit a zene legnagyobbjai a modulációkban és a karaktervariációkban.[19]

Úgy vélem, hogy a lírai jellemzők érvényesülnek a műalkotásban a leglátványosabban.

Drámai elemek is vannak a műalkotásban, mert tárgya a halál, mely önmagában tragédia. Igaz, nem ember haláláról szól, hanem egy állatéról, és a kettő nem ugyanaz, de ebben a kis alkotásban ugyanazt a funkciót tölti be. *Félelmet* ugyan nem érzünk a „hős" pusztulása miatt, *részvétet* vagy valami hasonlót igen.[20]

Az epika ábrázoló funkciója monologikus szöveg formájában valósul meg. A drámai kifejezés eszköze viszont a dialógus. Fentebb a műalkotás monologikus aspektusáról beszéltem. Vizsgáljuk meg, lehetnek-e dialogikus jellemzői ugyanannak a műalkotásnak?

A kommunikáció olyan társas viszony, amelyben a másik embernek nem feltétlenül kell jelen lennie.[21] Esetünkben sem közvetlen a kommunikáció, mert nincs kölcsönhatás,[22] mégis dialógusként is felfoghatjuk a kis Juliska előadását, mert igaz ugyan, hogy az udvaron egyedül énekelt, de az előadás üzenete – mint fentebb már említettük – az édesanyának szólt, aki felkérte őt a cselekvésre.

A *dialógus* eszerint két olyan *megnyilatkozásból* épül fel, melyek közül az első egy *kérés,* a második egy *felelet.*

Az anya kérése: „nézzem meg a kacsákat".

Leánya felelete: „– Má egy med is van dödöjje..." stb.

Szembetűnő tulajdonsága a dialógusnak, hogy a két megnyilatkozás nem egyforma. Az anya nyilván *egyenes beszédben* (oratio recta) kérte vagy utasította a lányát az esemény fázisban. A kérés valószínűleg így hangzott el: – Menj, kislányom, nézd meg a kacsákat az ólban?, amit Juliska néni *függő beszédben* (oratio obliqua) idézett fel az előadás fázisában: „mikó anyám mondta, (hogy) nézzem meg a kacsákat".

A szorosan vett ballada (a kislány éneke) cselekménye egy monológ, amely azonban – mivel válasz az anya kérésére – dialógust alkot az őt „kihívó", életrekeltő, motiváló valósággal. A dialógus mintegy „kilép" a balladából és összeköti az élettel, mint egy köldökzsinór. Másként fogalmazva: a dialógus egyik lába a balladában áll, a másik rajta kívül, az életben, amely azonban nagyon szorosan, szervesen kapcsolódik a ballada szövegéhez, hiszen annak *oka*-ként kell értelmeznünk.

Ez a dialógustípus nem azonos azzal a dialógussal, amely – más balladák esetében – a ballada szövegén *belül* jön létre, pl. a Sági bíróné és a legény között, de eklatáns példa a ballada – s azon belül a dialógus – keletkezésének mozzanatára, s igazolja azt, hogy a dialogikus szemlélet nem csupán a balladák szövegének sajátja, hanem már a ballada keletkezésének pillanatában jelenlévő lételméleti sajátosság, amelynek végső forrása a dualista világszemlélet, világrend.

A dialógus jelenléte tehát igazolható. Ez a dialógus ugyanakkor kicsinységében, rövidségében is jól mutatja azt a mindennapi jelenséget, amikor az elbeszélő keveri a két közlési formát: az élőbeszéd közvetlenségét megvalósító egyenes beszédet, amikor az elbeszélő egyes szám első személyben és a függő beszédet, amikor egyes szám harmadik személyben szólal meg.[23]

A *balladai homály* is megnyilvánul a műalkotásban, éspedig generatívan, az előadás lényegéből fakadóan. Három tényezőből ered: *a)* a *gyermek személyiségének* jellemzőiből, korából, beszédmódjából (selypít) és tudatából, *b)* az *előadás kivitelezésének módjából:* nem megy be a gyermek a lakásba, nem lép az előadó és a befogadó közvetlen kapcsolatba (térbeli-kommunikációs tényező) és egyéb tulajdonságok, *c)* az információk hiányából származó *tartalmi hiányosságból:* nem közli az előadó a szövegben, hogy mi, hol, hogyan döglött meg.

A kommunikációelmélet szerint értelmezve a balladai homály oka: a *feladó* (gyermek) személyiségének tulajdonságai és a belőlük eredő „hibák"; a *csatorna* hiányosságai, a gyermek selypítő beszéde, a térbeli távolság a *befogadótól* (anya), a felhasznált kommunikációs jelek (nem prózában beszél, hanem dalban); az *üzenet* is hiányos, mert nem derül ki belőle, hogy mi, hol s hogyan döglött meg, bár az előfeltevésekből kikövetkeztethető, mégis magában hordoz bizonyos bizonytalanságot. – Valójában egy *nem tökéletes kommunikációs folyamatról van szó, s ebből ered a balladai homály.* A döntő: a homály a hiányos kommunikációs folyamat inherens része, *nem eszköz* és *nem cél,* hanem *elemi tulajdonság,* a létből fakadó sajátosság, és olyan fokú, mely korlátozza, de nem zárja ki teljesen az üzenet megértését.

A *gyermeki poézis* avagy a teremtés dicsérete. – Szólnom kell még e kis ballada kis énekeséről, hiszen ő az alkotója és ő a hőse. Az ő személye fogja át az egész kis *jelenetet.* „Talán soha nem fogjuk tudni, miért jön létre a mű, alkotója révén, és miért talál befogadásra a közönségnél",[24] mégis meg kell próbálnunk megválaszolni a kérdést.

Úgy vélem, ha minél közelebb megyünk a forráshoz, annál nagyobb a valószínűsége a helyes válasz megtalálásának.

Ami a kis Juliska énekéből legelőször szembe ötlik, az a *spontaneitása.* Olyan váratlanul, természetesen, ösztönösen fakad fel belőle a dal, hogy nélkülöz minden tudatos elemet.

Másik tulajdonsága, hogy organikusan, *szervesen* fakad, személyi ok nélkül.

Az előadásban megnyilatkozó *érzelme őszinte* és *sajátja.*

A kislány még nem ismeri a kifejezésmód kényelmes sémáit. Minden teketória nélkül énekelni kezd, ahelyett, hogy köznapi nyelven (prózában)

közölné gondolatát. Kifejezésmódja eltér a konvencionálistól, hiszen nem is ismeri azt, csak egyszeri módon történik, tömören és határozottan.

Az emberi közösségben elfoglalt helye és gondolkodása miatt is eltér a felnőttek világától, kívül áll a szokásos gondolatmeneteken. Ez a *kívülállás* „hatalmazta" fel őt arra, hogy a már elemzett sajátos formában nyers természetességgel közölje gondolatát a felnőttekkel.[25]

*

A tanulság az, hogy még egy kis hétköznapi jelenség is magában hordozza a költészet elemeit, ha az ember áll a középpontjában. Természetesen jól tudom, hogy a fent elemzett jelenség nem felel meg *minden* feltételnek, de megfelel a legfontosabbaknak. Az is nyilvánvaló, hogy – bár az epikum a ballada gerince – éppen ez a műnem nyilvánul meg legkevésbé e balladacsírában.

Mindezek ellenére talán sikerült meggyőznöm a kedves olvasót arról, hogy, ha nincs is arányban a három műnem, az epika, a líra és a dráma, mégis *egymást kiegészítik, eggyé olvadnak* és egy *kis egész*-et alkotnak. Nem vetekedhet ez a kis balladacsíra a klasszikus balladák esztétikumával, arra azért mégis csak jó például szolgálhat: hogyan érez rá a cseperedő emberke a dalban elbeszélhető tragédiára.

*

A valóság, a ballada és a befogadás vizsgálata olyan szövegek esetében vezet célra, ahol ismerjük az eseményt és a róla szóló balladát. Gyűjteményünkben több olyan szöveg is van, melynél célszerű lenne a vizsgálatot elvégezni, de ez most nem célom, csupán egyetlen ballada egyetlen motívumával kapcsolatban szeretnék néhány megjegyzést tenni.

Egyik legismertebb a faluban a Tóth Böske balladája. Nagy Istvánné Újvári Bözsi néni így énekelte hosszú esztendőkön át a Pávakör fellépésein:

Ezerkilencszázhuszonharmadik évben
Mi történt Akasztó községben?
A Tóth Böske fellépett az asztagra,
véletlenül beleesett a dobba.
...

Mi felel meg a valóságnak?

A hős, Tóth Erzsébet (1905–1957) élő személy volt. Valóban fent volt a cséplőgépen, de nem esett bele a dobba teljesen csak fél karjával,

amit el is vesztett. A fél karját és nem az életét! Utána postás lett és azóta is Postás Böskének emlegetik a faluban.

A ballada szövege alaposan eltér a valóságtól, hiszen a *halálát* énekli a hősnek, pedig csak *baleset* volt. Az eltérés nem zavarta – tudtommal – a falu lakóit abban, hogy elfogadják és élvezzék az előadást. Soha, senki nem tette szóvá, a Pávakör próbáin sem, hogy változtatni kellene a szövegen a történelmi hűség kedvéért.

Miért fogadják el a hallgatók a valóságnak ezt a módosítását? Egyszerű tévedésnek tartják vagy szándékos hamisításnak? A választ három pontban próbálom megadni.

1. *Esemény – igaztörténet – ballada.* Az esemény két egymástól eltérő típusú szövegben fogalmazódott meg: *a) igaztörténetben,* vagyis azokban a történetekben, melyeket a szemtanúk és résztvevők otthon elmeséltek, általuk terjedt el az *esemény* híre a faluban; ezek köznyelvi szövegek és *elsődlegesen rendezett információkból* épültek fel; *b)* és a később keletkezett róla szóló *balladában,* mely viszont népköltészeti alkotás és *másodlagosan rendezett információkból* épült fel.

Az igaztörténetekben nem fordulhatott volna elő akkora tárgyi tévedés, hogy a haláláról beszéljenek valakinek, amikor csak a kezét vesztette el, mert azonnal korrigálta volna valaki; ez logikusan következik az élő falu kommunikációs rendszeréből.

A ballada „szerzője" is törekedett a szöveg és valóság összhangjára, „megfelelésére" úgy, hogy a (nagy valószínűséggel) átvett, hagyományozott szövegben kicserélte a *hős nevét,* de a többi részlettel nem foglalkozott. A tragikum mértéke, nagysága mellett nagyvonalúan elment. Miért tette ezt? Szándékos volt vagy ösztönös?

A választ, ha az igaztörténethez viszonyítjuk, könnyű megadni. Abban az elbeszélésben, amelynek célja az események lehető legpontosabb elmondása, ekkora hiba, tévedés egyszerűen nem képzelhető el, mert azonnal kiderült volna. Vele szemben a ballada művészi eszközei korlátlan lehetőséget adnak a szerző kezébe és ő élt is velük. Mivel a bírálók, vagyis a közönség elfogadta, a szerző megelégedéssel hagyta rá.

2. *Megértés és hagyománytörténés.* Mi ez a folyamat lélektanilag: közömbös beletörődés, semleges elfogadás vagy aktív megértés?

Véleményem szerint ez utóbbi: *megértés,* amely – Gadamer szerint – nem a lelkek titokzatos kommuniója, áldozása, hanem részesedés a közös értelemben; nem annyira a szubjektivitás cselekvéseként, hanem egy hagyománytörténésbe való bekerülésként kell elgondolni, melyben szüntelen közvetítés van a múlt és a jelen között.[26]

Vagyis: Akasztón a Tóth Böske balladája úgy került be a hagyományba – valószínű Nagy néni jóvoltából –, hogy átvette a már ismert ballada

szövegét, beleültette a helyi baleset elszenvedőjének nevét és kész volt a „nóta". Aki ezt a dalt kezdettől fogva így hallotta, annak fel sem merült, hogy baj van a tartalommal. Tudta, hogy eltér a „nóta" szövege a valóságtól, de ezt ellenérzés és ellenvetés nélkül vette tudomásul. Végül mindenki. Így ivódott bele a köztudatba ill. ahogy Gadamer mondja, a *hagyománytörténésbe.*

3. *A megértés a rész és az egész viszonyában.* Az egész szervező ereje hidalja át a hiányzó vagy hibás részeket.

A pszichológus azt írja a valóság megismerésének kezdeti szakaszáról, hogy az *észlelés* mindig az általánostól a sajátos, a differenciálatlantól a pontos felé halad.[27]. A filozófus is azt mondja, hogy a *megértés* állandóan az egésztől a rész felé, és vissza az egész felé halad.[28]

A Tóth Böske-történet megértésének folyamatában használt jelentésegységek a következők lehettek: valami történt – valami nagy dolog történt, jó vagy rossz? – nagy baleset – hol? – a cséplőgépnél – mi? – a dob... – valaki beleesett? – csak félig – hogyan? – a karjával – ki? – a kévevágó lány – ki? – a Tóth Böske – melyik? – Fekete Tóth Böske? – nem, a másik... és így tovább a legpontosabb részletekig. Az egész az általánostól a pontos részletekig haladva lassan, fokozatosan lebomlik, míg vele egyidejűleg a részekből (a hallott adatokból stb.) felépül a valóságos történet, az *egész* a hallgató fejében.

A vizsgált ballada eltér a valóságtól. De nemcsak ez, a többi is. A titok bizonyára nemcsak az eltérések tényében rejlik, hanem azoknak a hallgató által történő feloldásában is. Abban az emberi képességben, amely lehetővé teszi számunkra a hiányos, a töredékes, a nem mindig tökéletesre csiszolt műalkotások elfogadását, sőt a gyönyörködést bennük.

Az elfogadás, a megértés, sőt a gyönyörködés mindennapi eszköze a nyelv, de mivel sem az irodalom, sem a tudomány nem ad teljes képet a természetről illetve az életről, itt is, ott is a mindenkori képtől a következő, az új képig az abban a pillanatban használt nyelv többértelműségeinek kiaknázásával tesszük meg az utat – különösen a balladáknál.[29]

És mindenki maga, egyedül.

*

A balladák csoportjai. A balladákat elsősorban témájuk szerint csoportosítottam. A változatok gazdagsága sokszor nehéz helyzetbe hozott, de a cselekmény kimenetele segített az osztályozásban.

Legfontosabb csoportjaik a következők:

1. A legnagyobb csoportot alkotják a népköltészet tipikus alkotásai, melyek a hagyományozódás klasszikus útját követik. Ide tartozik a legtöbb ballada.

2. A másik csoportba sorolhatók az ismert szerzőktől, költőktől származó balladák, pl. az Eprésző leány Czuczor Gergelytől, Az aradi nap Lévay Józseftől, A bánkódó férj Kisfaludy Károlytól, az Éji látogatás Gyulai Páltól és A megfagyott gyermek Eötvös Józseftől, az Alku Petőfi Sándortól stb.

3. Újabb csoportot alkotnak azok a műballadák, melyeknek szintén ismert a szerzőjük, de nem olyan híresek, mint a fentiek. Ilyen pl. a Mátraverebélyi Szentkútnak völgyében kezdetű, melyet Roznik Rajnér írt.

4. Külön csoportba sorolhatók azok a balladák is, amelyeknek nem ismerjük a szerzőjét, de nyilvánvalóan nem népi eredetűek, pl. a Haldd anyám, mit láttam én ma kezdetű.

5. Van olyan ballada is, ahol a szöveget az énekes valamilyen újságból olvasta, megtetszett neki, ellátta dallammal és azután a „sajátjaként" énekelte. Ilyen pl. a Szép legény volt Árva Jóska és a Hallottátok, Kőszegcákon mi történt kezdetű. Ezek az alkotások tipikus példái a tehetséges énekes alkotó erejének, ahol az alkotás folyamata az átvételben és a dallammal való ellátásban testesül meg.

6. Újabb csoportot alkotnak a szakrális témájú balladák, az ún. legendaballadák, melyekben nagyon gazdag a falu hagyományvilága. A közölt szövegek inkább csak minták és legfeljebb reprezentálják az anyagot, de *nem a teljes* anyag. Ide tartoznak a Boldogságos Szűz Mária egykor magában... kezdetű és az azt követő szövegek.[30]

7. Bárcsak egyetlen mű képviseli, mégis külön csoportot alkot a summásdal is.

8. A két parasztköltő élete és verseik a falu eddig még feltáratlan vagy kevéssé ismert amatőr költészeti értékeit jelzik és arra figyelmeztetnek bennünket, hogy mihamarabb fel kell tárnunk az ilyen háttérköltészet esztétikai és közösségi funkcióját a ballada és a falu egész kulturális életében egyaránt. Eredetiségük, közvetlen, „falusias" hangvételük, szókincsük, stílusuk stb. arra utal, hogy nem „hátvédjei" az igazi költészetnek, hanem hírnökei. Róluk külön szólok.

9. Külön csoportba soroltam azokat az alkotásokat, melyeket az emberek birtokában lévő ponyvákból és naptárakból vettem. Ezeket nem éneklik, tehát nem élő alkotások, de ott vannak a ládafiában, egykor olvasták őket és nyilvánvanlóan hatással voltak az énekesekre. Nem véletlen, hogy azoknál az énekeseknél láttam őket, akik a leggazdagabb dalkinccsel rendelkeznek. Ezeket nem tudják fejből. Ide tartoznak a 128–134. számú szövegek.

10. Vannak a szövegek között borköszöntők (Mikor Noé apánk Isten parancsára) mulatónóták (Zöld erdő mélyén, kis patak szélén) és slágerszerű dalok (Csendes kis legénylakásban). Ezek mind különböző csoportot alkotnak és más-más a funkciójuk, természetesen jellemzésük is eltérő.

11. Néhány szövegünk olyan műdal, mely háborús emlékeket idéz: Volt egyszer egy hadnagyocska, Élt egyszer egy szőke gyermek, Valahol a Volga mentén, A Don partján áll egy szomorúfűzfa stb. Vitatható, hogy ezek balladák-e vagy sem. A látszat ellenük szól. Elemzésük során azonban láthatóvá válnak a balladai elemek.

Kedveltek ezek az oldottabb tartalmú, szerkezetű, hangulatú alkotások is, hiszen a klasszikus forma tömör szépségeihez csak kevesen jutnak el. Bár műdalnak születtek, de az, hogy a falu lakói megforgatták szívük melegében és hasonló érzelmi funkciót tölt be az emberek életében, balladává nemesíti őket.

A csoportosítást és jellemzést tovább folytathatnám, pontosíthatnám, részletezhetném, de nem teszem. A szövegek és dallamok oly sokfélék, forrásuk és funkciójuk is oly sokféle, hogy valójában egyenként kellene jellemezni mindet, de ez már külön tanulmányt és jegyzetapparátust igényelne. A lényeg: elsősorban a történés-jellegű cselekményre (dráma), aztán az elbeszélésre (epika), s végül az érzelmi telítettségre (líra) figyeltem. A sokféle átmeneti típussal a ballada műfajának változását szeretném bemutatni.

*

Az énekesek, előadók és adatközlők mind a falu lakói. A legfiatalabb tizenkét éves, a legidősebb nyolcvanöt éves volt a gyűjtés évében.

Az énekesek döntő többsége nő, több, mint a hetven százaléka.

Foglalkozásukat tekintve parasztemberek és parasztasszonyok, ami azt jelenti, hogy minden olyan munkát elvégeznek, ami falun a létfenntartáshoz szükséges. Van, aki fuvaroz, van, aki kereskedik. Van köztük egy-egy ingázó gyári munkás, szakács, tanítónő. A legtöbbjük afféle falusi mindenes, mindenhez kell értenie, ha élni akar.

Életmódjukra jellemző a földhöz való közelség, hogy termelnek. Még él bennük a kötődés a természethez. Termelnek és árusítanak részben még a hagyományos módon, részben már új eszközökkel, gépekkel, vegyszerekkel.

Ők azok, akik jó szemmel és jó füllel és jó szívvel ráéreznek a mindennapi életben a népköltészet alkotásaira, amelyek, ha nem is olyan értékesek az esztétikum felől nézve, azokká válnak az emberek felől nézve, akikben érzelmeket keltenek és akik megőrzik az utánuk jövő generációknak. Ők azok, akik jönnek, látnak és énekelnek.

Élnek a faluban, *alkotó, teremtő személyiségek* is. Közülük kettővel kicsit részletesebben kell foglalkoznunk.

*

Mészáros Istvánné Újvári Erzsébet (1910) azok közül való, akik szegénységbe születnek, hét lányt nevelnek és verset írnak, akik bátran vállalják sorsukat: a szerény, de szeretettel fűtött gyermekkort, a cselédéveket a környéken, majd Pesten, aztán a családot, a sok-sok munkát, a piacozást Pestre és így tovább, és akik szétosztják testüket és szellemüket és hitüket.

Olyan személyiség ő, aki ismeri az örökölt szellemi hagyományt (dalokat, balladákat, egyházi énekeket, hiedelmeket stb.), de inkább arra törekszik, hogy a magáéval gazdagítsa ezt a kincset. Igazi „katonája" Flaubert-nek, aki a *közlésére* és nem a *birtoklására* született a megszerzett és megélt javaknak. Éli az alkotó, a teremtő elme lelki gyötrődéseit, aki megnyugszik, amikor kiírja magából a „fájdalmait".

Az alkotó személyiség egyik meghatározó tulajdonsága a *„közlés bátorsága"*. Nem elég a verset megírni és aztán a ládafiába dugni. Ezt sokan megteszik. Ekkor kell a biztatás, hogy a köz, a közösség elé kerüljön a mű: melegség, emberi melegség és szeretet kell még hozzá, hogy kinyílott vad bimbócskának mások is örülhessenek. Szerencsés vagyok, hogy a nyilvánosságra hozatalban én segíthettem Bözsi néninek.

És ő vállalta a megmérettetést.

A klasszikusaink ragyognak fent az égen, mint a csillagok, de egy helybeli költő! Látjuk, miben vagyunk egyformák és miben különbözünk. Az ám a kihívás, amikor dolgozik egy asszony éppúgy, mint a többi harminc-negyven éven át és egyszer csak azt beszélik az emberek, hogy:

– Te, hallottad, a Bözsi verseket ír?
– Melyik?
– Hát az Újvári Bözsi, tudod, kinn a csengődi útba'.
– Igen? Na ne mondd!
– Hallod, de milyen szépeket!

Ez az a pillanat, amikor a társainkról alkotott személyiségkliséink módosítására *kényszerülünk*, akaratunk ellenére. Amikor megszokott, „jól bevált", „kényelmes" álláspontunkat fel kell adnunk.

A versíró személyiség öntudatlan kiválása indulatokat és érzelmeket kavar. Akarva-akaratlan véleménynyilvánításra kényszerít: tagadásra vagy igenlésre. Verseinek hatása két síkon érvényesül: az emberi kapcsolatok szintjén, ahol a vers az emberi, a *szociológiai* viszonylatokat terheli meg, forgatja fel, egyfajta faluközösségi értékrend szerint; a másik a versek *esztétikai* értékrendszere. A két sík egymástól alapvetően különbözik, mégis szorosan összefügg. Egy adott költemény értékelése csakis mind a két sík figyelembe vételével képzelhető el.

Egy adott közösség egyik tagja akkor válik a másik ember számára költővé, amikor ebben a másik emberben az esztétikai értékek az emberi, a közösségi, a szociológiai viszonylatok fölé kerekednek. Egyszerűbben

fogalmazva: amikor az ismerősről kialakult személyiségkép nem korlátozza a versek szépségének spontán befogadását.

Bözsi néni fiatalon is írt verset, de igazából akkor fogott hozzá, amikor *hét* lányát fölnevelte és az urát eltemette. Ekkor kapott csak a közlés kényszere elegendő időt és módot, hogy megtalálja a megfelelő *formát*. Több száz verset írt és leírta önéletrajzát is Az én életem – a mi életünk címmel. Vele díjat is nyert a Lakitelek Alapítvány pályázatán.

Verseinek témáit a természet, a család és a vallás adja. A természethez közel álló személy, hiszen egész életén át paraszti életmódot élt. Témaválasztásai is ilyen természetesek, a közvetlen környezetből, a hétköznapokból valók, megtörtént események, élmények. *Megtörtént eseményeket* dolgoz fel a Piros alma, a Ballada, A kísértet és a Postás Böske című versekben. A másik három alkotás biblikus témájú. Műfajilag a legendaballadákhoz sorolhatók. Egy pedig meseballada, az ismert mese költői változata.

Sok leíró és elbeszélő költeménye közül válogattam a szebbeket. Dallamuk nincs, egy kivételével, bár Bözsi néni jól tudja, hogy az igazi balladát éneklik. Tud is néhányat.

Csábít a lehetőség hosszabban elemezni Bözsi néni elbeszélő költeményeit, de lemondok róla, mert meghaladja egy bevezető kereteit, csupán néhány lírai verset mutatok be, s megjegyzem: a megtörtént eseményekről szóló elbeszélő költemények, balladák kitűnő példái lehetnének egy olyan összehasonlító elemzésnek, melynek tárgya az *esemény,* a róla szóló *igaztörténet* és a szintén róla szóló *ballada viszonya.* Verseiből csupán egy-két versszakot ragadok ki, hogy bemutathassam költői formakészségét. (A központozás tőlem való):

Jézus keresztje tündöklik a Golgotán.
Szép piros vére hullik és csorog
Végig fájdalmas szent orcáján,
S szent teste kínosan vonaglik.
(Nagypéntek)

Hej, kemence, kemence,
Fehér búbos kemence.
Öreganyám kedvence,
Ott melegszik mellette.

Hej, kemence, kemence,
Rőzse pattog, ég benne.
Öregapám tördeli,
Bajuszát pödrögeti.
(Öreg kemence)

Fűzfán barkavirág
Szürkül künn a réten,
A természet éled,
Szánt az eke mélyen.
(Szürke barka)

Édesanyám köcsögfája,
Beleakadt a tehén szarva,
Leesett a köcsög róla,
Összetörött száz darabra.
(Kis cica jaj)

És még egy dal:

Gulyásbotom beleszúrom a földbe,
Cifra szűröm leterítem melléje.
– Vizsla kutyám, vigyázzál a gulyámra,
Hogy az éjjel be ne menjen a kárba.

Ereszkedik le a felhő, eső lesz.
– Gyere, babám, feküdj az én szűrömre!
Betakarlak, hogy az eső ne ártson,
Megcsókollak, hogy a szívem ne fájjon.

Felszáradt a harmat a zöld mezőről.
Rásütött a nap sugara az égről.
– Gyere rózsám, szárítsd meg a ruhádat!
Vizsla kutyám tereli a gulyámat.
(Esik eső csendesen)

Azt hiszem, nem túlzok, ha azt mondom, hogy a mi Bözsi nénink helye is ott van a már megjelent és országos hírnévre szert tett parasztírók és parasztköltők között.

*

Újvári Benjáminné Sztraka Zsuzsánna (1931) Akasztó-Döbrögecpusztán lakik. Anyanyelve szlovák volt. Magyarul az iskolában tanult meg és nem könnyen. Sok kellemetlen élmény fűzi a nyelvtanulás első éveihez. Mindig tanyán élt. Vidéken soha nem volt, még Kiskőröst is alig ismeri, de megadatott neki az alkotás ösztöne és képessége, mely a végtelenre nyitja tekintetét. Jól rajzol és hímez. És szeret verset írni, bár a keveset író amatőrök közé tartozik. Itt közölt alkotásában egy valóban megtörtént tragédiát dolgoz fel.

Balladájának részletes elemzése nem célom, de meg kell jegyeznem, felmerül a kérdés: feltétele-e a versírásnak a nyelv szabályainak és mélyrétegeinek tökéletes ismerete? Egyáltalán: hol kezdődik a költészet és ki a költő? A költői lét a nem-költői létből fakad. A költői lét határát lehetetlen meghúzni. Gondoljunk csak Áprily szavaira: – Én költő? – Költő Dante volt. S ha Áprily nem, hát ki? A költői attitűd akkor éled fel egy emberben, amikor leírja a fülében összecsendülő szavakat, és veszi a fáradságot, hogy nyelvi formába kényszerítsen egy élményt, egy eseményt vagy egy emberi viszonylatot. Az ilyen kezdeti műalkotások nyelve még

alig tér el a köznyelvi prózától, de már megcsillan bennük a költői „tömörítés" képessége. Mint a rőzsét, úgy tördeli a gondolatait hét-tizenhat szótagos sorokba Zsuzsánna néni. Egyik kicsit hosszabbra sikerül, másik rövidebbre, de ahhoz, hogy az értelem mindent megemésztő kemencéjébe beférjen, és lángra lobbanjon, és melegítsen másokat is, már megfelelő a *mérték.*

Ez a ballada jó példa arra, hogy a versmondat nem *cél,* csupán *eszköz,* ahogy Illyés Gyula megfogalmazta: „Úgy vélem, hogy nem a pontosan leírt mondat a végcél. Aki csak azért ír, hogy a mondat legyen jó, és nem az, amit szolgálni akar, akár ne is írjon. De nem is annyira a költészet, az esztétikum a fontos, hanem az a belső energia, amely arra kényszeríti a tanyasi embert, hogy leírja, s lehetőleg rímbe-versbe szedve, a megtörtént tragédiát. A *jelenség* a fontos, az *eredmény* másodlagos.

Bözsi néni csak helyben publikálta verseit: ünnepeken, egyéb összejöveteleken és a kábeltévén. Kivétel a *Ballada,* mely megjelent *Az igaztörténet* című könyvemben. Zsuzsa néni balladája most jelenik meg először. – E műalkotások folklorizációjáról természetesen még nem beszélhetünk.

*

A dallamok, a könnyebb olvasás érdekében, kétféle *dó* rendszerben vannak lejegyezve. *B-dó* szerint a következő dallamok: 6/a., 12., 34., 43., 50., 51., 53., 58., 58/a., 60/a., 64., 88., 92., 95., 102, 103, 106/a., 107/a., 114/b., 114/c., 116., 118., 123., 130. a többi *F-dó* szerint.

*

Aki beletekint a kötetbe, látja, hogy eltér a gyűjtő szemlélete a közkézen forgó balladás kötetek szemléletétől. Valóban, mint falun élő kutató, gyakran találkoztam olyan énekekkel, dalokkal, mondókákkal, versekkel stb., melyek esztétikai értéke kétségtelen, ám a hovatartozása vitatható. Bizonyos vagyok afelől is, hogy némelyek vitatják a gyűjtő szemléletét, s lehet, joggal. Ám afelől is bizonyos vagyok, hogy néhány évtized elteltével előbukkannak a gyűjtő szemléletéből eredő előnyök.

A tudományos fogalmak léte, szükségszerűsége, haszna, funkciója mindig is vitatott volt. Ambivalens természetük ismert: segítik, egyben korlátozzák a tudományos gondolkodást. A hagyományos népi műfajok meghatározása mindig erőltetett, és sajátos természetük feltárása szempontjából is káros – mondja Honti.[31] Ki kell mondjam: engem is zavart a ballada fogalma, mert minduntalan azt éreztem, hogy az én szövegeim nem illenek bele a keretbe. Amikor felfedeztem egy-egy szép balladát

vagy balladaszerű éneket, dalt, örömöm csak addig tartott, amíg otthon el nem kezdtem a tüzetesebb elemzést. Ekkor elleptek a kétségek, melyektől hosszú tépelődés után tudtam csak megfelelő határozottsággal, a műfaj fogalmának rugalmas kezelésével, újbóli megvilágításával és néhány mélyebben fekvő szempont kitűzésével megszabadulni.

Tépelődéseimre és döntéseimre bizonyára meg fogja hozni a helyes ítéletet az idő, s talán felold a vád alól, amiért több műdalt is felvettem a hagyományos szövegek közé, bár döntő érvem súlyos: a nép ismeri, énekli, magáénak vallja még akkor is, ha tudja, hogy újságból, rádióból ismert műdalról van szó.

*

Köszönetnyilvánítás. Köszönettel tartozom mindazoknak, akik valamilyen módon hozzájárultak a könyv megszületéséhez.

Elsősorban az énekeseknek, akik mindig bizalommal fogadtak, énekeltek és türelemmel válaszoltak kérdéseimre. Dalos füzetet többen is írtak, részint maguktól, részint az én kérésemre. Haszonnal forgattam Nagy Istvánné Újvári Erzsébet, Kósa Istvánné Madácsi Etelka, Jónás Gáborné Újvári Julianna, Újvári Benjáminné Sztraka Zsuzsánna, Juhász Tiborné Domján Mária és Polyák Gézáné Domján Erzsébet nótás- ill. dalosfüzetét. Köszönöm, hogy rendelkezésemre bocsátották őket.

Voltak, akik ponyvanyomtatványokkal siettek segítségemre: Németh Istvánné Suhajda Julianna (128., 129.) és Szabó Istvánné Laki Klára (130–134.). Mészáros Istvánné Ujvári Erzsébet gépelt szövegekkel segített. (114/d., 114/e., 124.). Szívességüket köszönöm.

A gyűjtés régóta folyik, még tanár koromban kezdtem el s akkor segítségemre voltak tanítványaim is. Köszönöm bizalmukat és örülök, hogy bár hosszú évek múlva, de beérett a velük közösen megkezdett munka gyümölcse. Köszönet illeti Németh Ilonát (14 éves), Herceg Ilonát (14 éves), Bengő Margitot (14 éves), Tamás Mariannt (14 éves), Vörös Csillát (13 éves), Máramarosi Jánost (14 éves) és Mészáros Ilonát (14 éves).

A hiányzó személyi adatok kikeresésében és ellenőrzésében a Polgármesteri Hivatal dolgozóinak, elsősorban Tóth Istvánnénak tartozom köszönettel.

A gyűjtés és lejegyzés technikai feltétele a mindig üzemképes magnetofon volt. Állandó karbantartását és javítását Juhász Antalnak köszönöm.

A 48., 56/a., 75. és 77. dallamot Gyuris Erzsébet jegyezte le. Segítségét ezúton köszönöm.

A 108. ballada szerzőjének nevét Faragó József közölte velem, a 111.-nek az énekes és fia, Varga Tibor vezetett a nyomára. A 123.-ét Varga Józsefné Loványi Ilonától és a 125.-ét Suhajda Mihályné Loványi Juliannától tudtam meg. Köszönöm segítségüket.

A gépelés fáradságos munkájából munkatársam, Kisléghy Györgyné is alapos részt vállalt, neki is köszönöm.

A hosszú gyűjtő és rendszerező közös munkára a kiadás lehetőségének előteremtése tette fel a koronát. Köszönöm, mindannyiónk nevében, kik majd gyönyörködve olvassuk, forgatjuk és használjuk a kötetet, hogy a Képviselőtestület felismerte a falu balladakincsében és szellemi hagyományában rejlő felbecsülhetetlen értéket és biztosította a kiadás költségeit.

Célom az volt, hogy bemutassam azt a gazdag elbeszélő költészetet, valóságos balladatenyészetet, mely számtalan formában van jelen, funkcionál és képezi hatékony részét egy magyar falu szellemi életének, igazolva Prokop Péter szavait: „A szép ösztöne által dicsőül önmaga fölé a teremtés koronája."[32] Szerettem volna rávilágítani arra, hogy a népköltészet mindhárom forrása él és buzog: folyik a műalkotások átadása-átvétele, mint a hagyományozás klasszikus rendje, táplálkozik a népköltészet a műköltészetből is és új alkotások is születnek.

A kötet anyaga nem teljes. A gyűjtést folytatjuk.

Akasztó, 1992. október hava

Réthey Prikkel Miklós

Jegyzetek

1. Kiss L. I. m. 43.
2. Henkey Gy. I. m. 7.
3. Izes M. I. m. 9.
4. Honti J. I. m. 204–205.
5. Réthey Prikkel M. I. m. 13–82.
6. Binszki Istvánné Barna Julianna (70) 1990.
7. Szegedy-Maszák M. I. m. 78.
8. Emiatt nem is klasszikus példa az igaztörténetre, hiszen nem a cselekvő, ill. a történéseket elszenvedő hős (kacsa) mondja el a történteket, hanem egy másik személy, aki viszont éppen azáltal a szerep által válik hőssé, *ahogy végrehajtja* a rábízott szerepet.
9. Az elbeszélő műalkotások lényege a cselekmény ábrázolásának, bemutatásának módja: folyamatosan ábrázolja-e a cselekvéseket, történéseket vagy nem; látens marad-e az el nem mesélt cselekményszakasz vagy kifejezésre jut az eredményekben – ezek műfajmeghatározó tulajdonságok. Ingarden, R. I. m. 240–249.; Az ismétlődés, egyediség és kontinuitás fogalmához Gergely A. In: Horváth I.–Veress A. szerk. I. m. 51–58.
10. Esztétikai kislexikon, epika szócikk, 147–148.
11. Solymossy S. I. m. 94–95.
12. Esztétikai kislexikon, líra szócikk, 409–410.
13. Erdélyi J. I. m. II. 446.
14. Solymossy S. I. m. 95.
15. Lotman, J. M. I. m. 369.
16. Hegel: Esztétikai előadások. III. Budapest, 1956. 225. In: Horváth I.–Veres A. szerk. I. m. 64.
17. Weöres S. Ének a határtalanról. Fülszöveg.
18. Schönberg gondolatát idézi Szegedy-Maszák M. I. m. 113.
19. Szegedy-Maszák M. I. m. 110–112.
20. Esztétikai kislexikon, dráma és tragédia szócikk, 119–121., 676–678. Arisztotelész elméletében a félelem saját magunkra, a részvét embertársainkra vonatkozik. (I. m. 676.)
21. Szépe Gy. I. m. 65.
22. Buda B. I. m. 209.
23. Herczeg Gy. I. m. 10–11.
24. Honti J. I. m. 148.
25. Vö. Weöres S. A vers születése c. munkájával I. h. 205–248.
26. Gadamer, H.–G. I. m. 207.
27. Neisser, U. I. m. 70, 71.
28. Gadamer, H–G. I. m. 207.
29. Bronowski, J. I. m. 77.
30. Örömmel fedeztem fel több szöveget Kriza Ildikó A legendaballada című könyvében. A Boldogságos Szűz Mária egykor magában kezdetű ének szó szerint megegyezik az idézett mű 58. szövegével. Arra gondoltam, hogy Kriza Ildikó kötete nyomán az egyház közvetítésével jutott el Akasztóra ez az ének, de amikor rákérdeztem, Turu Istvánné eloszlatta hiedelmemet: már a nagymamája kívülről tudta és a megsárgult gépelt lap is 1947. óta az ő birtokában volt. Ezek az énekek tehát régi szerves részei az akasztói szellemi hagyománynak, ami azonban nem jelenti azt, hogy most nem volna átvétel a műköltészetből vagy más szellemi forrásokból.
31. Honti J. I. m. 256.
32. Heltai Nándor: Egyszerre pap és művész. Prokop Péter első hazájáról. Petőfi Népe. 1992. június 15. 4.

Irodalom

Ág Tibor–Sima Ferenc: Vétessétek ki szóló szívem. Szlovákiai magyar népballadák. Budapest, 1979.

Arisztotelész: Poétika, Budapest, 1974.

Atkins, P. W.: Teremtés. Budapest, 1987.

Békés István: Magyar ponyva pitaval. Budapest, 1966.

Bronowski, Jakob: Az értelem logikája. In: – – A természet logikája. Budapest, 1986, 49–79.

Buda Béla: A közvetlen emberi kommunikáció sejátszerűségei. Budapest, 1979.

Bura László: Szatmári népballadák. Bukarest, 1978.

Csanádi Imre–Vargyas Lajos: Röpülj páva, röpülj. Magyar népballadák és balladás dalok. Budapest, 1954.

Czuczor Gergely: – – összes költői művei. II. Sajtó alá rendezte Zoltány Irén. Budapest, 1899.

Dobszay László: A magyar dal könyve. Budapest, 1984.

Eötvös József: Költemények, elbeszélések, színművek. I. Budapest, 1891.

Erdélyi János: Népdalok és mondák. I–II. Pest, 1846, 1847.

Erdélyi Zsuzsanna: Hegyet hágék, lőtöt lépék. Archaikus népi imádságok. Budapest, 1976.

Esztétikai kislexikon. Budapest, 1972.

Faragó József–Jagamas János: Moldvai csángó népdalok és népballadák. Bukarest, 1954.

Faragó József–Kiss Jenő: Szarvasokká vált fiúk. Román kolindák. Bukarest, 1971.

Faragó József–Kiss Jenő: Három testvér, kilenc sárkány. Román fantasztikus balladák. Bukarest, 1976.

Faragó József: Balladák földjén. Válogatott tanulmányok, cikkek. Bukarest, 1977.

Gadamer, Hans-Georg: Igazság és módszer. Budapest, 1984.

Greguss Ágost: A balladáról. Budapest, 1907.

Greguss Ágost–Beöthy Zsolt: Magyar balladák. Budapest, 1895.

Gyulai Pál: – – munkái. I. Válogatás Kozma Andor bevezetésével. Budapest, 1928.

Henkey Gyula: Akasztó népességének etnikai embertani vizsgálata. Kecskemét, 1991. (Kézirat)

Herczeg Gyula: A modern magyar próza stílusformái. Budapest, 1975.

Honti János: Válogatott tanulmányok. Budapest, 1962.
Horváth Iván–Veress András szerk.: Ismétlődés a művészetben. Budapest, 1980.
Ingarden, Roman: Az irodalmi műalkotás. Budapest, 1977.
Izes Mihály: Egy ballada a színpadon. Feljegyzések „A halálra táncoltatott lány" próbáiról – Akasztó, 1973. szeptember–december. Petőfi Népe. 1974. január 22. 9.
Kallós Zoltán: Balladák könyve. Bukarest, 1971.
Katona Imre: Virágének – magyarnóta – népdal. (Párhuzamos szógyakorisági vizsgálatok). Artes Populares I. (1970) 70–102.
Katona Imre: Ballada. In: Ortutay Gyula szerk.: A magyar folklór. Budapest, 1979. 159–203.
Kerényi György: Népies dalok. Budapest, 1961.
Kiss Lajos: Földrajzi nevek etimológiai szótára. Budapest, 1978.
Kisfaludy Károly: ––minden munkái. I. Sajtó alá rendezte Bánóczi József. Budapest, 1893.
Kodály Zoltán–Vargyas Lajos: A magyar népzene. Budapest, 1971.
Kriza Ildikó: A legendaballada. Epikai-lírai alkotások az irodalom és a folklór határán. Budapest, 1982.
Kriza Ildikó: A magyar népballada. Debrecen, 1991.
Kriza János: Vadrózsák. Székely népköltési gyűjtemény. Viski Károly bevezető tanulmányával. Budapest, 1943.
Lévay József: – – verseiből. Voinovich Géza bevezetésével. Budapest, 1932.
Lotman, J. M.: Szöveg, modell, típus. Budapest, 1973.
Molnár József: Balladáskönyv. Válogatás a világirodalom balladáiból. Budapest, 1967.
Nagy Béla: Solt nagyközség monográfiája. Solt, 1990. (Megjelent 1992-ben)
Neisser, Ulric: Megismerés és valóság. Budapest, 1984.
Ortutay Gyula: Székely népballadák. Budapest, 1935.
Ortutay Gyula szerk.: A magyar folklór. Budapest, 1979.
Ortutay Gyula–Kriza Ildikó: Magyar népballadák. Budapest, 1976.
Petőfi Sándor: Összes költeményei. I–II. Budapest, 1970.
Ráduly János: Kibédi népballadák. Bukarest, 1975.

Réthey Prikkel Miklós: Az igaztörténet. (Szöveg, műfaj, módszer és valóság generatív kapcsolata az élő elbeszélésben. Ontológiai megközelítés). Debrecen, 1991.
Roznik Rajnér: Szentkúti könyv. Mátraverebély-Szentkút múltban-jelenben. Imákkal és énekekkel. A Szentkúti Ferences Rendház kiadása. 1939. 214-217.
Solymossy Sándor: Ballada. In: A magyarság néprajza. III. Budapest, 1933. 85–147.
Szegedy-Maszák Mihály: A művészi ismétlődés néhány változata az irodalomban és a zenében. In: Horváth I.–Veres A. szerk. I.m. 77–159.
Szépe György: Közlés és kommunikációkutatás. In: Köpeczi Béla szerk. A művészetek. (Minerva: Nagy Képes Enciklopédia. II.) Budapest, 1973. 65–79.
Ujváry Zoltán: Szállj el, fecskemadár. Budapest, 1980.
Vargyas Lajos: Régi népdalok Kiskunhalasról. Nagy Czirok László és Vargyas Lajos gyűjtéséből közreadja Vargyas Lajos. Budapest, 1954.
Vargyas Lajos: A magyar népballada és Európa. I–II. Budapest, 1976.
Voigt Vilmos: A folklór alkotások elemzése. Budapest, 1972.
Wartofsky, Marx. W.: A tudományos gondolkodás fogalmi alapjai. Budapest, 1977.
Weöres Sándor: A vers születése. Meditáció és vallomás. In: Egybegyűjtött írások. I. Budapest, 1970. 205–248.
Weöres Sándor: Ének a határtalanról. Budapest, 1980.

1.

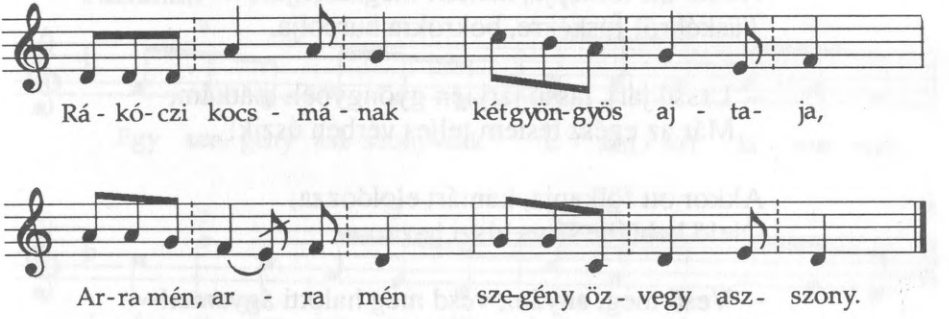

Rákóczi kocsmának két gyöngyös ajtaja,
Arra mén, arra mén szegény özvegyasszony.

– Jer be, jer be, jer be szegény özvegy asszony!
Igyál egy ice bort, sem egyet, sem kettőt!

Sem magad pénzéért, sem a fiadéért,
Hanem a lányodért, Bíró Szép Annáért.

– Lányom, lányom, lányom Bíró Szép Annuska,
Eladtalak téged Rákóczi kis úrnak.

– Mért adtál, mért adtál, anyám, édes anyám,
Rákóczi kocsmába, Rákóczi kis úrnak?

– Jó napot, jó napot én gyöngybéli mátkám.
– Jó napot, jó napot, Rákóczi kis úrfi.

Akkor ott fölkapja lófarkához köti,
Tüskékről tüskékre bokrokra hurcolja.

– Lassú járj, lassú járj, Rákóczi kis úrfi,
Már a selyem cipőm félig vérben úszik!

Akkor ott fölkapja, kantárt megszorítja,
Tüskékről-tüskékre, bokrokra hurcolja.

– Lassú járj, lassú járj, Rákóczi kis úrfi,
Már a selyem szoknyám félig vérben úszik!

Akkor ott fölkapja, kantárt megszorítja,
Tüskékről-tüskékre, bokrokra hurcolja.

– Lassú járj, lassú járj, én gyöngybéli mátkám,
Már az egész testem teljes vérben úszik!

Akkor ott fölkapja, kantárt eloldozza,
Ölelő keblébe sírva viszi haza.

– Vesd meg, anyám, vesd meg halotti ágyamat!
– Hadd aludjam ott ki földi fájdalmimat!

Mészáros Ilona (14) 1973

2.

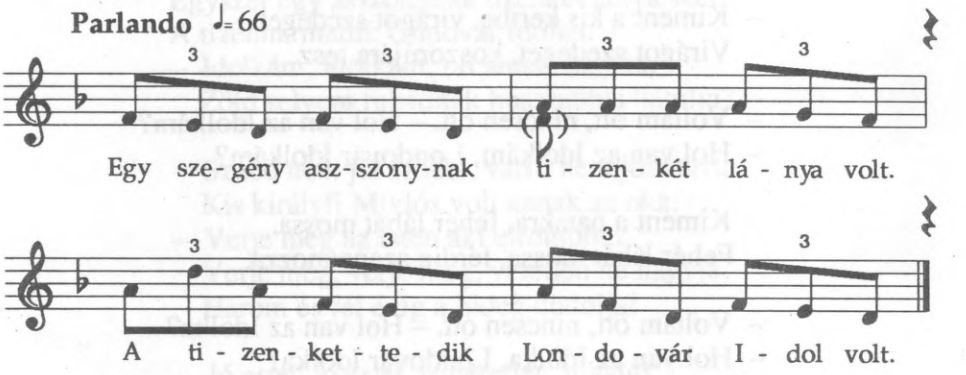

Egy szegény asszonynak tizenkét lánya volt.
A tizenkettedik Londovár Idol volt.

– Idolkám, Idolkám, mi annak az oka,
A felső szoknyádnak hosszabb a hátulja?

– Szabó nem jól szabta, varró nem jól varrta.
Király Kis Miklós volt annak elrontója.

– Hóhérek, hóhérek, vigyétek lányomat!
Vigyétek lányomat, akasszátok fel őt!

– Anyukám, anyukám, hagyjál egy fél órát!
Hagyjál egy fél órát vagy egy minutát!

– Kis fecském, kis fecském, vidd el a levelem!
Vidd el a levelem Király Kis Miklósnak!

– Asztalnál találod, tedd a tányérjába!
Ágyánál találod, tedd a párnájára!

– Kocsisom, kocsisom, fogd be a hat lovat!
Fogd be a hat lovat, a leggyorsabbikat!

– Tied a vágtatás, enyim a villámlás, hogy
Londovár Idolkát életbe találnánk.

– Ki kopog? – Én vagyok, ismeretlen anyám.
– Hol van az én rózsám, Londovár Idolkám?

– Kiment a kis kertbe, virágot szedeget.
Virágot szedeget, koszorújára tesz.

– Voltam ott, nincsen ott. – Hol van az Idolkám?
– Hol van az Idolkám, Londovár Idolkám?

– Kiment a patakra, fehér lábát mossa.
Fehér lábát mossa, térdig szappanozza.

– Voltam ott, nincsen ott. – Hol van az Idolka?
– Hol van az Idolka, Londovár Idolka?

– Mit tegyek, mit tegyek? Már be kell vallanom.
Már be kell vallanom, nincs itt semmi titok.

– Bent van a szobába, legbelső szobába,
Legbelső szobába, gyászkoporsójába.

Bemegy a királyfi legbelső szobába.
Legbelső szobába két rántott magába.

– Testem a testeddel egy sírba nyugodjon!
Vérem a véreddel egy patakba folyjon!

Turu Jánosné Laki Rozália (61) 1991

2/a.

Egyszer egy asszonynak tizenkét lánya volt,
A tizenharmadik Ondovár Idolka.
– Idolkám, Idolkám, mi annak az oka,
Zöld selyem ruhádnak hosszabb a hátulja?

– Szabó nem jól szabta, varró nem jól varrta
Kis királyfi Miklós volt annak az oka.
– Verje meg az Isten aki elrontotta!
Verje meg, verje meg, veretlen ne hagyja,
Három és fél évig a hideg dudolja!

– Jó estét, jó estét, ismeretlen anyám!
Hol van a te lányod, Idolka szép leány?
– Lent van a kiskertbe tearózsát szedni,
Tearózsát szedni, koszorúba kötni.

– Nincsen ott, nincsen ott, ismeretlen anyám!
Hol van az én babám, Idolka szép leány?
– Lent van a patakba, lábát mosogatja,
Lábát mosogatja tisztára fehérre.

– Nincsen ott, nincsen ott, ismeretlen anyám!
Hol van a te lányod, Idolka szép leány?
– Mi tűrés-tagadás be kellett vallanom:
Bent van a szobába, hófehér ravatalon.

Ekkor a vőlegény bement a szobába,
Bánat és örömébe kést nyom a szívébe.
– Vérem a véreddel egy patakba folyik,
Testem a testeddel egy sírba leteszik.

Ekkor a rossz anya ráborul sírjára,
Hullatja rossz könnyét jó lánya sírjára.

Maráczi Istvánné Nagy Mária (45) 1973

3.

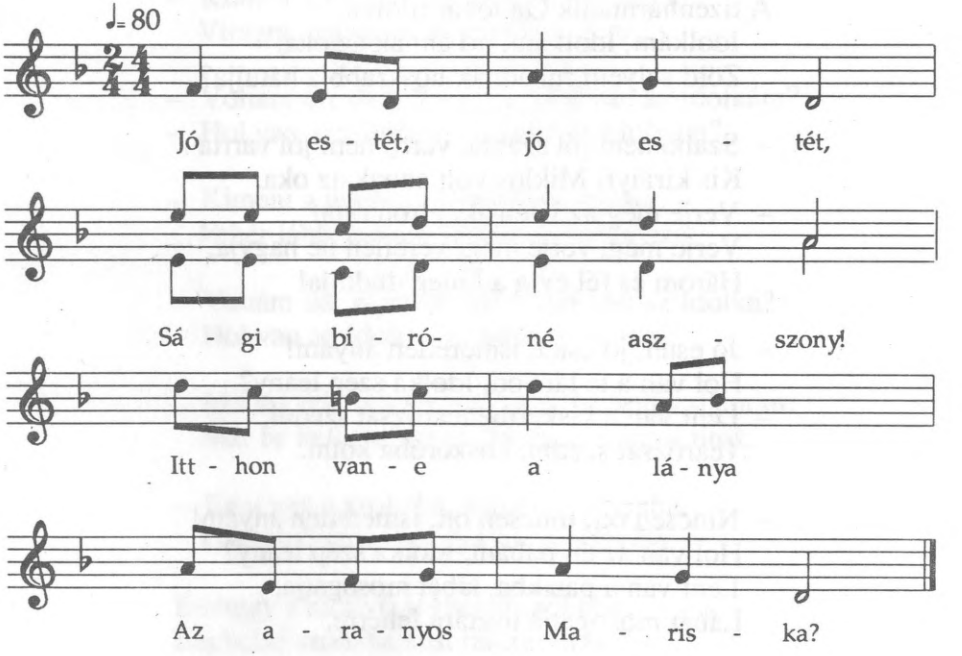

– Jó estét, jó estét, Sági bíróné asszony!
– Itthon van-e a lánya az aranyos Mariska?

– Itthon van, itthon van, bent van a szobába,
A legbelső szobába fekszik fehér ágyába.

– Menjen be, keltse fel, küldje el a bálba!
– Szép krenolin cipőjét húzza fel a lábára!

– Jó estét, jó estét sági béli hangászok!
– Sági béli hangászok ezt a nótát húzzátok!

– Most mulatok kedvemre a Sági Mariskával,
A Sági Mariskával, Sági bíró lányával.

– Icikém-picikém, eresszél ki kicsikém!
– Eresszél ki pihenni, a cipőmet levetni!

– Nem lehet kimenni! Nem lehet pihenni,
Szép krenolin cipőmből véremet kiönteni.

– Átkozott az apa, még jobban az anya,
Ki a lányát, a lányát elereszti a bálba.

Este elbocsájtja, reggelig nem látja,
Reggeli nyolc órára halva hozzák azt haza.

Harangoznak délre, féltizenkettőre,
A Sági Mariskát viszik a temetőbe.

Németh Istvánné Suhajda Julianna (62) 1973

3/a.

– Jó estét, jó estét, Sági bíróné asszony!
Itthon van-e a lánya a Mariska kisasszony?
– Itthon van, itthon van, bent van a szobába.
– Sági bíróné lánya készüljön a bálba.

– Zöld selyem ruháját vegye fel magára,
Csikorgós cipőjét húzza a lábára.
Csikorgós cipőjét húzza a lábára,
Sági bíróné lánya úgy menjen a bálba.

– Húzzátok, húzzátok ságibeli hangászok,
Mulatok a babámmal, Sági bíró lányával.
– Icikém-picikém, engedjél kimenni,
Csikorgós cipőmből piros vért kiönteni.

– Icikém-picikém, nem lehet kimenni,
Csikorgós cipődnek pirosnak kell lenni.
– Icikém-picikém, nem lehet kimenni,
Csikorgós cipődnek pirosnak kell lenni.

Mikor más lányoknak hajnalt muzsikálgatnak,
Sági Mariskának meg haldoklót húzatnak.
Mikor a más lányoknak húzzák a vigadót,
Sági Mariskának meg húzzák a haldoklót.

– Jó estét, jó estét Sági bíróné asszony!
Mit hallottam az este, meghalt a kisasszony.
– Meghalt már, meghalt már el is van temetve,
Hej, te, huncut betyár, szenvedsz a börtönbe.

Maráczi Istvánné Nagy Mária (45) 1973

3/b.

– Harangozó, Kire harangozó'?
– Sej, haj Szalai Katára,
Szegény árva lányra.
El kellene menni,
Mit kellene vinni?
Két szál viaszgyertyát,
Fekete pántlikát.
Átkozott az apa,
Hétszerte az anya,
Aki a lányát
A bálba ereszti.
Este elereszti,
Reggel viszik haza.
Reggel viszik haza
Mégpedig meghalva.

Márkus Mihályné Bartek Júlia (58) 1973

4.

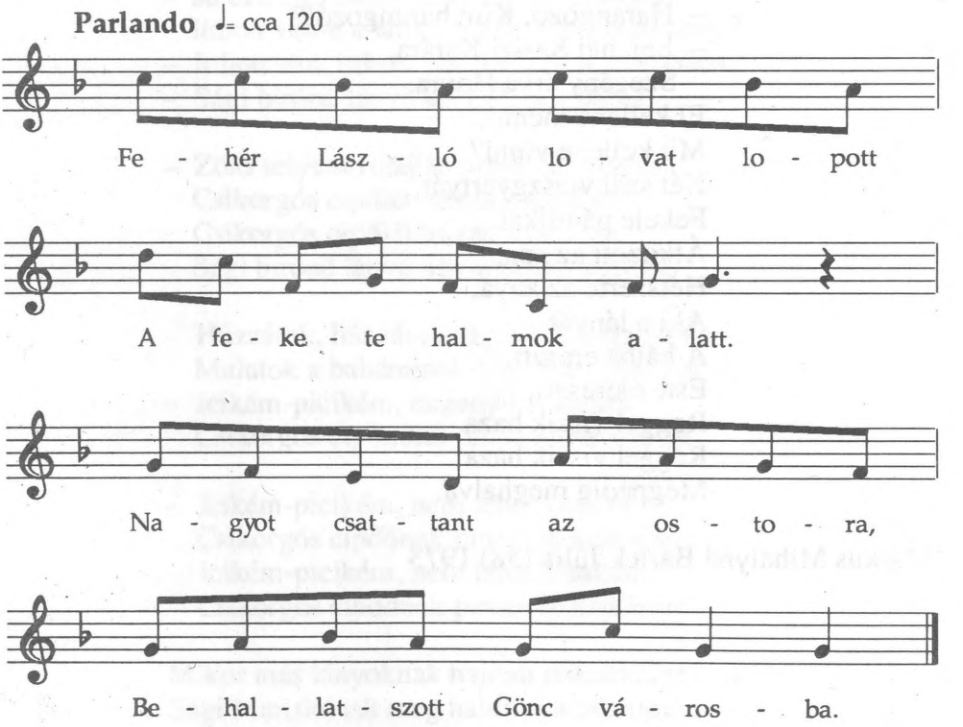

Fehér László lovat lopott
A fekete halmok alatt.
Nagyot csattant az ostora,
Behallatszott Gönc városba.

Gönc városba rajta, rajta!
– Fehér Lászlót el kell fogni!
Fehér Lászlót el is fogták,
Vallatásra szólították.

– Nincsen apám, nincsen anyám,
Van egy gyönyörű hugocskám.
Fehér Anna annak neve,
Fehérváron a lakhelye.

Fehér Anna meghallotta,
A bíróhoz ment azon nyomban:
– Adok érte száz aranyat,
Szabadítsd ki a bátyámat!

– Nem kell nékem száz aranyad,
Te gyönyörű Fehér Anna.
Háljál vélem egy éjszaka,
Szabad bátyád egy órára.

Erre Anna semmit sem szól,
Végigsétál a folyosón.
Folyosóról folyosóra,
Megy a börtön ajtajára.

– Fehér László, édes bátyám,
Hallod-e, mit mond a bíró:
Háljak véle egy éjszaka,
Szabad leszel egy órára.

– Ne háljál a vén disznóval,
Akasztófáravalóval!
A lányságodat elveszi,
A bátyádnak fejét veszi.

Erre Anna semmit sem szól,
Végigsétál a folyosón.
Folyosóról folyosóra,
Megy a bíró ajtajára.

– Bíró uram, éjféltájban
Mi csörög az udvarában?
– Lovam viszik itatásra,
Zabla csörög a szájába.

Erre Anna semmit sem szól,
Végigsétál a folyosón.
Folyosóról folyosóra,
Megy a börtön ajtajára.

– Fehér László, édes bátyám,
Alszol-e még vagy meghaltál?
Felelik a többi rabok:
– Ne itt keresd a bátyádat!

– Kerek erdő közepébe,
Akasztófa tetejébe.
Kerek erdő közepébe,
Akasztófa tetejébe.

Erre Anna semmit sem szól,
Végigsétál a folyosón.
Folyosóról folyosóra,
Megy a bíró ajtajára.

– Bíró uram, átkozásom nem szokásom,
De ha megfog, azt se bánom:
Mosdóvized vérré váljon!
Törülköződ lángot hányjon!

– Tizenhárom sorpatika
Ürüljön ki a számodra!
Tizenhárom kocsi szalma
Rohadjon ki az ágyadban!

– Tizenhárom esztendőre
Vigyenek a temetőbe!
Tizenhárom esztendőre
Kivitték a temetőbe.

Danis Istvánné Melkvi Borbála (62) 1991

4/a.

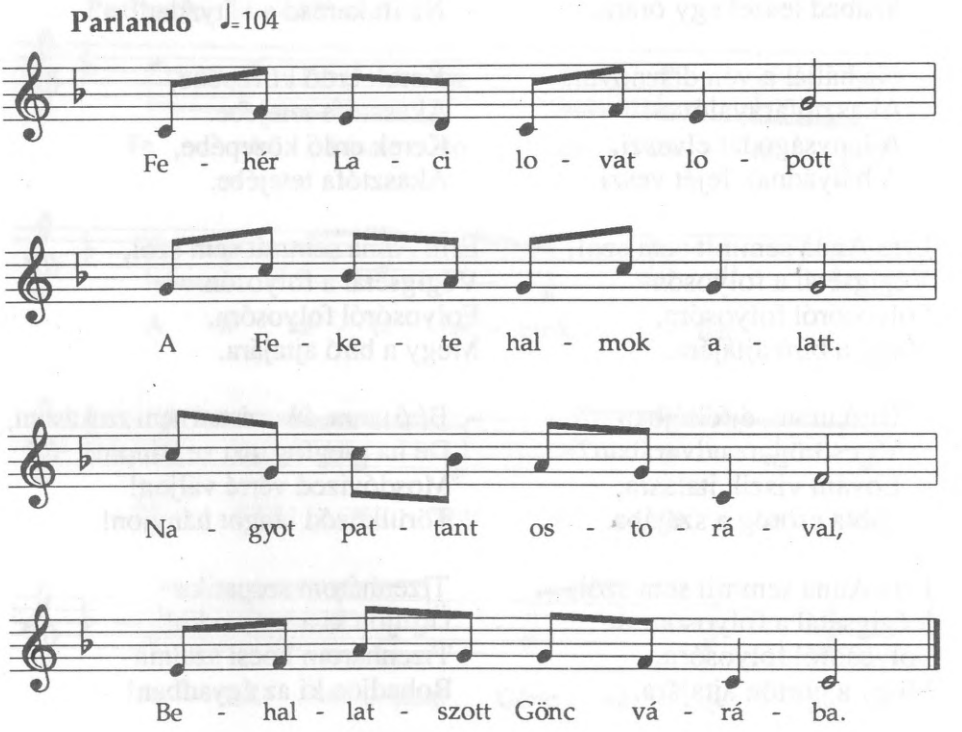

Fehér Laci lovat lopott a Fekete halmok alatt,
Nagyot pattant ostorával, behallatszott Gönc várába.

Gönc várnagy ezt meghallotta, Fehér Lacit becsukatta.
Fehér Lacit becsukatta a fekete vasrácsosba.

Fehér Anna meghallotta, kocsisának mindjárt mondta:
– Tegyél fel egy kebel arant bátyám szabadulására.

– Adjon Isten, Gönc váruram! – Isten hozott, Fehér Anna!
– Isten hozott, Fehér Anna, bátyád be van már csukva.

– Hoztam egy kebel aranyat bátyám szabadulására.
– Nem kell nékem az aranyad, háljál vélem egy éjszaka.

Fehér Anna nem szólt semmit, elindult a folyosókon.
Folyosóról-folyosóra, végre bátyját megtalálta.

– Adjon Isten, kedves bátyám! – Isten hozott, kis húgocskám!
– Véle hálok a várnaggyal, te ki leszel szabadítva.

– Ne hálјál te a zsivánnyal, az akasztani valóval!
Lányságodat is elveszted, bátyád pedig fejét veszti.

Fehér Anna nem szólt semmit, véle hál ő a várnaggyal.
Éjfél után egy az óra. – Ébren vagy-e Fehér Anna?

– Ébren vagyok, nem aluszok, kardcsörögéseket hallok.
– Lovam viszik a Tiszába, annak csörög a zablája.

Éjfél után öt az óra. – Fölkelhetsz már, Fehér Anna.
– Fölkelhetsz már, Fehér Anna, bátyád föl van már akasztva.

– Átkozásom nem szokásom, ha reád száll, azt se bánom:
– Mosdó vized vérré váljon, törölköződ lángot hányjon!

Hegedűs Jánosné Melkvi Ilona (32) 1973

5.

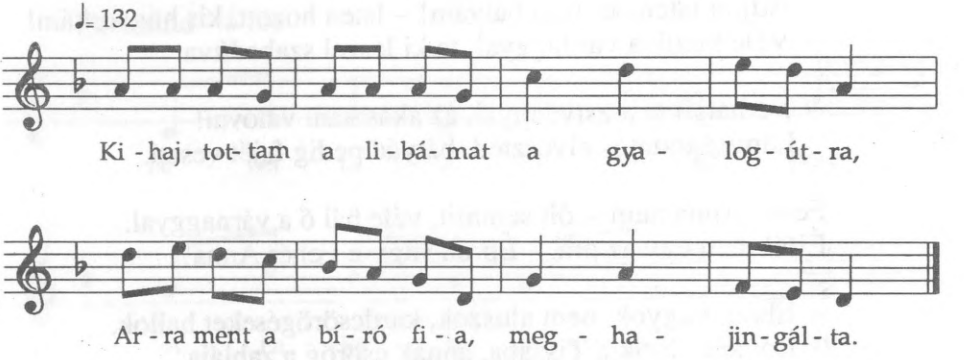

Kihajtottam a libámat a gyalogútra,
Arra ment a bíró fia, meghajingálta.

– Ne hajingáld, bíró fia, hamvas gúnárom!
Mert bemegyek az apádhoz bepanaszolom.

– Bíró uram, adjon Isten jó napot!
– Adjon Isten, szép Ilonkám, hát mi a bajod?

– Meghajingálta a fia hamvas gúnárom.
– Mit kérsz érte, szép Ilonkám, mindjárt megadom.

– A szájáért, a tolláért egy köböl búzát,
De a táncos két lábáért egy arany almát.

– Hát még az hamvas nyaka, hát még az mit ér!
– Végy el engem, bíró fia, nem kell semmi bér!

Vámos Józsefné Kerékgyártó Margit (75) 1973

6.

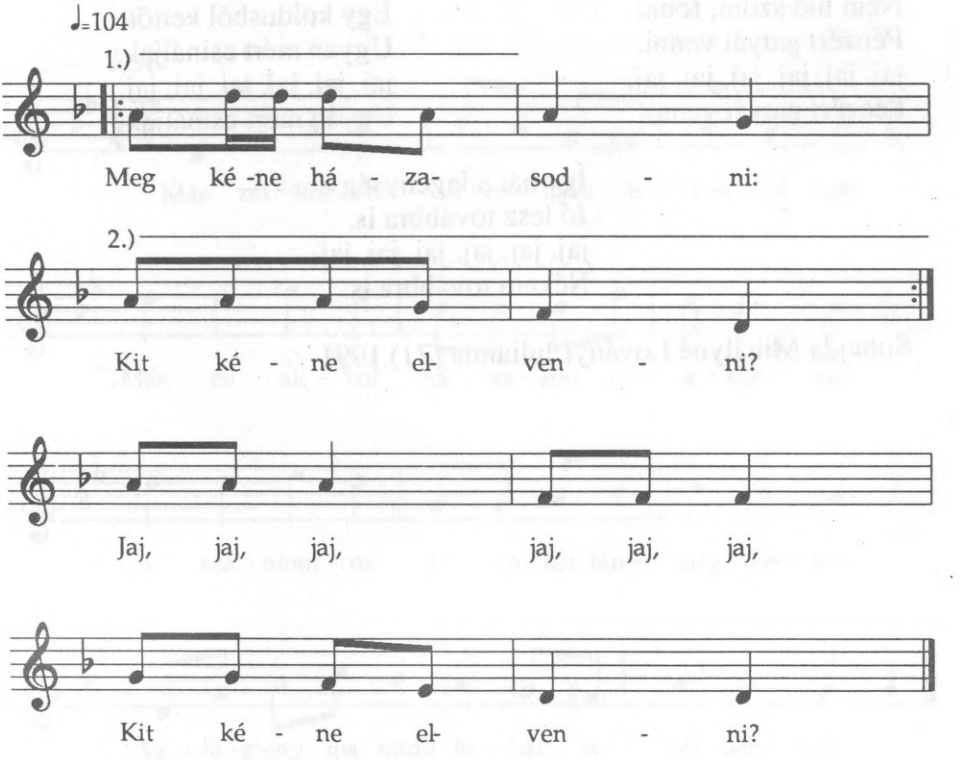

Dallamváltozatok

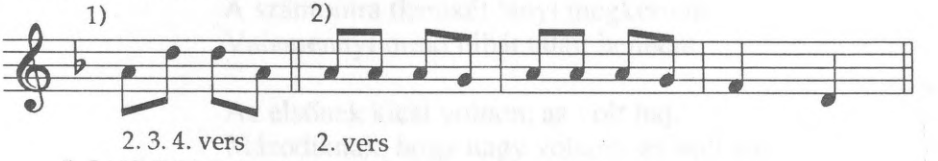

Meg kéne házasodni:
Kit kéne elvenni?
jaj, jaj, jaj, jaj, jaj, jaj,
Kit kéne elvenni?

Ha gazdagot veszek,
Azzal mit csináljak?
Mindig csak azt hányja:
– Enyémből élsz ebadta hitványa.
jaj, jaj, jaj, jaj, jaj, jaj,
Ebadta hitványa.

Ha kisasszonyt veszek,
Azzal mit csináljak?
Nem tud szőni, fonni,
Pénzért gatyát venni.
jaj, jaj, jaj, jaj, jaj, jaj,
Pénzért gatyát venni.

De ha szegényt veszek,
Azzal mit csináljak?
Egy koldusból kettőt
Ugyan mért csináljak.
jaj, jaj, jaj, jaj, jaj, jaj,
Ugyan mért csináljak?

Így hát a legénység
Jó lesz továbbra is.
jaj, jaj, jaj, jaj, jaj, jaj,
Nékem továbbra is.

Suhajda Mihályné Loványi Julianna (71) 1991

6/a.

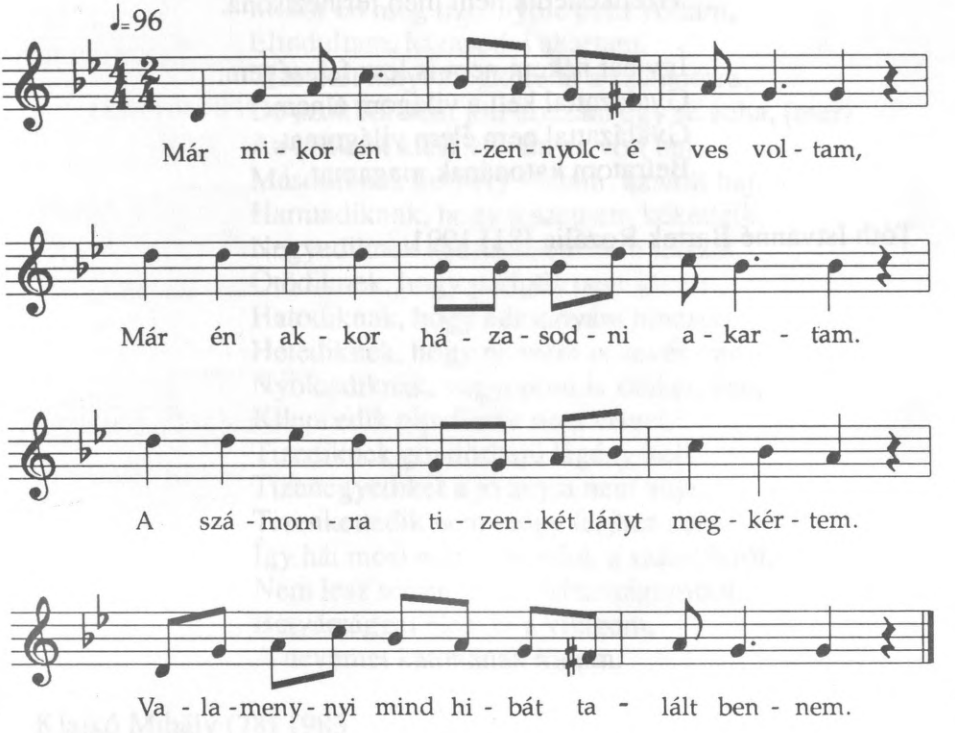

Már mikor én tizennyolc éves voltam,
Már én akkor házasodni akartam.
A számomra tizenkét lányt megkértem.
Valamennyi mind hibát talált bennem.

Az elsőnek kicsi voltam, az volt baj.
Másodiknak, hogy nagy voltam, az volt baj.
Harmadiknak, hogy a szemem kékedzik.
Negyediknek kacsintásom nem tetszik.

Ötödiknek, hogy édesanyám nincsen.
Hatodiknak, hogy édesapám nincsen.
Hetediknek, miért paripán jöttem.
Nyolcadiknak, mért nem paripán jöttem.

Kilencedik, miért gavallér vagyok.
Tizediknek, mért nem gavallér vagyok.
Tizenegyediket anyja nem adja.
Tizenkettedik nem mén férjhez soha.

Így hát nékem nem is lesz feleségem.
Gyalázattal kell a világom élnem.
Gyalázattal nem élem világomat,
Beíratom katonának magamat.

Tóth Istvánné Bartek Rozália (81) 1991

6/b.

Mikor én még tizennyolc éves voltam,
Elindultam, házasodni akartam.
Tizenkét lányt megkértem a számomra,
De azokból nem jött hozzám egy se soha, (mer)
Az elsőnek kicsi voltam az volt baj,
Másodiknak korhely voltam, az volt baj,
Harmadiknak, hogy a szemem kékedzik,
Negyediknek kacsintásom nem tetszik,
Ötödiknek, hogy paripán nem jöttem,
Hatodiknak, hogy édesanyám nincsen,
Hetediknek, hogy pénzem is kevés van,
Nyolcadiknak, vagyonom is szüken van,
Kilencedik pipafüstöt nem szível,
Tizediknek göndörhajú legény kell,
Tizenegyediket a jó anyja nem adja,
Tizenkettedik nem megy férjhez soha.
Így hát most már lemondok a szándékról,
Nem lesz semmi az én házasságomból.
Betyársággal élem el a világom,
A nevemet katonának íratom.

Klajkó Mihály (78) 1983

6/c.

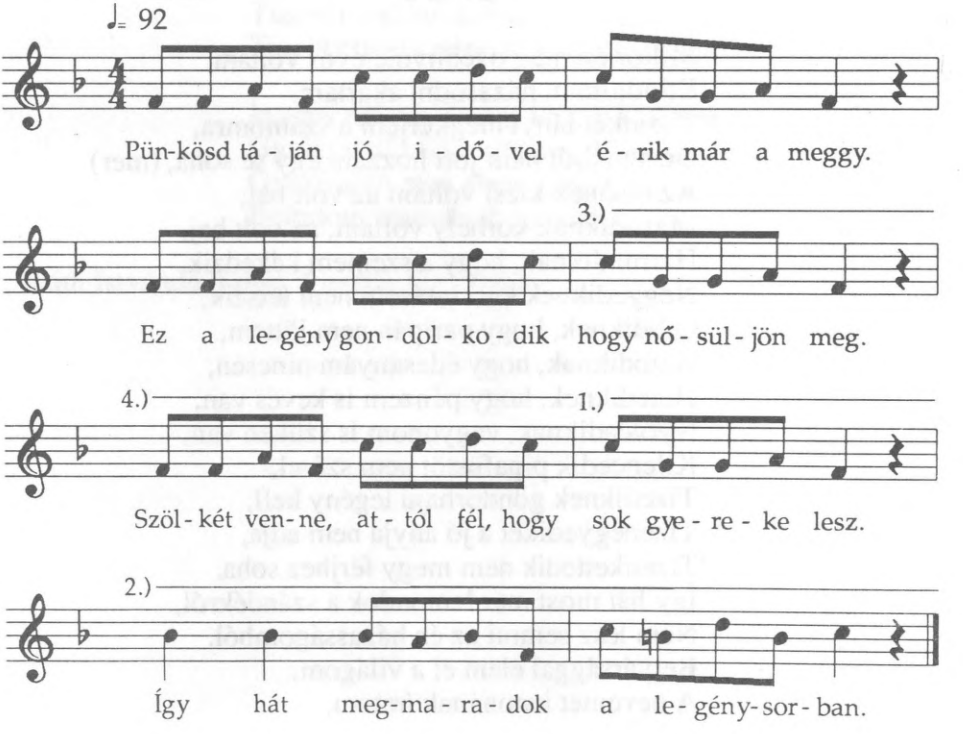

Dallamváltozatok

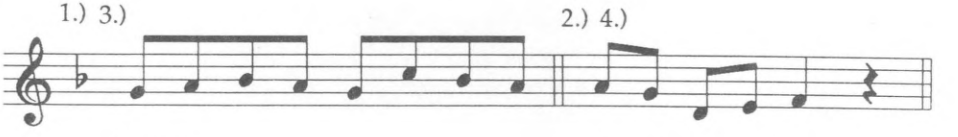

2. vers
3. vers

2. vers
3. vers

Pünkösd táján jó idővel érik már a meggy.
Ez a legény gondolkodik, hogy nősüljön meg.
Szölkét venne, attól fél, hogy sok gyereke lesz.
Így hát megmaradok a legénysorban.

Egy közben találkozik egy vénasszonnyal.
Így szólít meg: – Bátyámuram, mért nem nősülsz meg?
– Van nékem egy szép kis lányom, ötvenéves lesz a nyáron.
Mért nem kéred meg?

– Megkérném én, attól félek, hogy majd hozzám jön.
Mellé fekszem, hull a könnyem, de öreg a feleségem!
Hogy csókoljam meg?

Farkas Jánosné Szabó Anna (76) 1992

7.

Januárban még nem ismerem,
Februárban csak reménykedem,
Márciusban meg is hív talán,
Áprilisban mosolyog reám,
Májusban már kedves is nekem,
Júniusban udvarol nekem,
Júliusban örjöngve imád,
Augusztusban nem bírom tovább,
Szeptemberben nincs még semmi baj,
Októberben elkezdődött jaj,
Novemberben kissé már utál,
Decemberben nem is köszön már.
Megoldom én ezt a problémát,
Szerkesztek egy szerelmi naptárt,
Decemberbe június legyen,
Így lesz hosszú forró szerelem.

Juhász Tiborné Domján Mária (42) 1992

8.

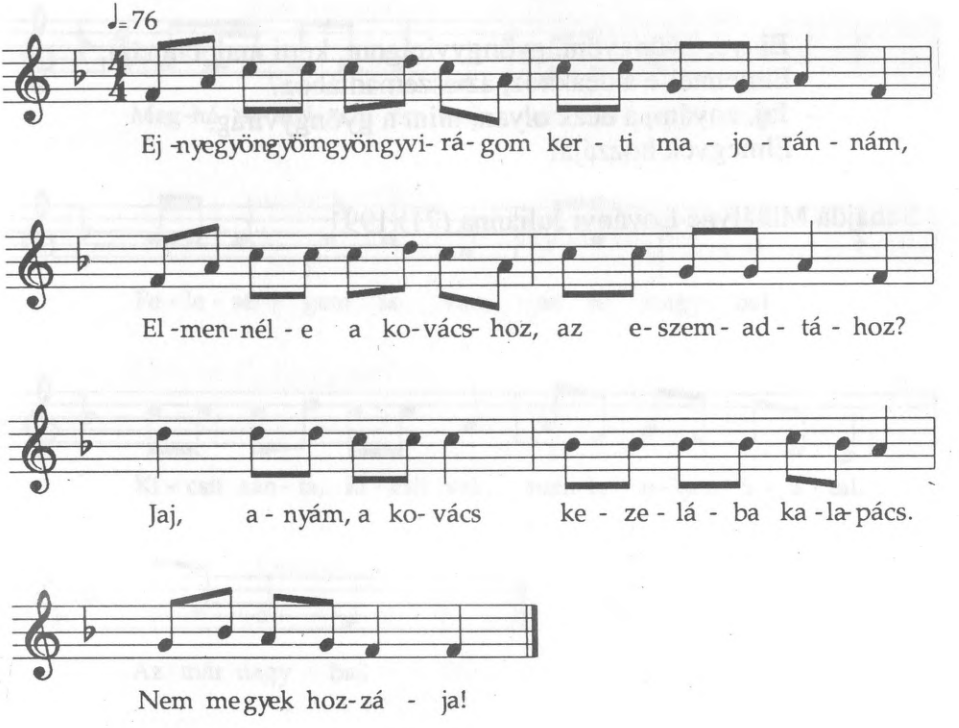

– Ejnye, gyöngyöm, gyöngyvirágom, kerti majoránnám,
Elmennél-e a kovácshoz, az eszemadtához?
– Jaj, anyám, a kovács keze-lába kalapács.
Nem megyek hozzája!

– Ejnye, gyöngyöm, gyöngyvirágom, kerti majoránnám,
Elmennél-e a paraszthoz, az eszemadtához?
– Jaj, anyám, a paraszt keze-lába hat arasz.
Nem megyek hozzája!

– Ejnye, gyöngyöm, gyöngyvirágom, kerti majoránnám,
Elmennél-e a szabóhoz az eszemadtához?
– Jaj, anyám, a szabó keze-lába tű, olló.
Nem megyek hozzája!

– Ejnye, gyöngyöm, gyöngyvirágom, kerti majoránnám,
Elmennél-e a molnárhoz, az eszemadtához?
– Jaj, anyám, a molnár olyan, mint a liszteszsák.
Nem megyek hozzája!

– Ejnye, gyöngyöm, gyöngyvirágom, kerti majoránnám,
Elmennél-e a deákhoz, az eszemadtához?
– Jaj, anyám, a deák olyan, mint a gyöngyvirág.
Elmegyek hozzája!

Suhajda Mihályné Loványi Julianna (71) 1991

9.

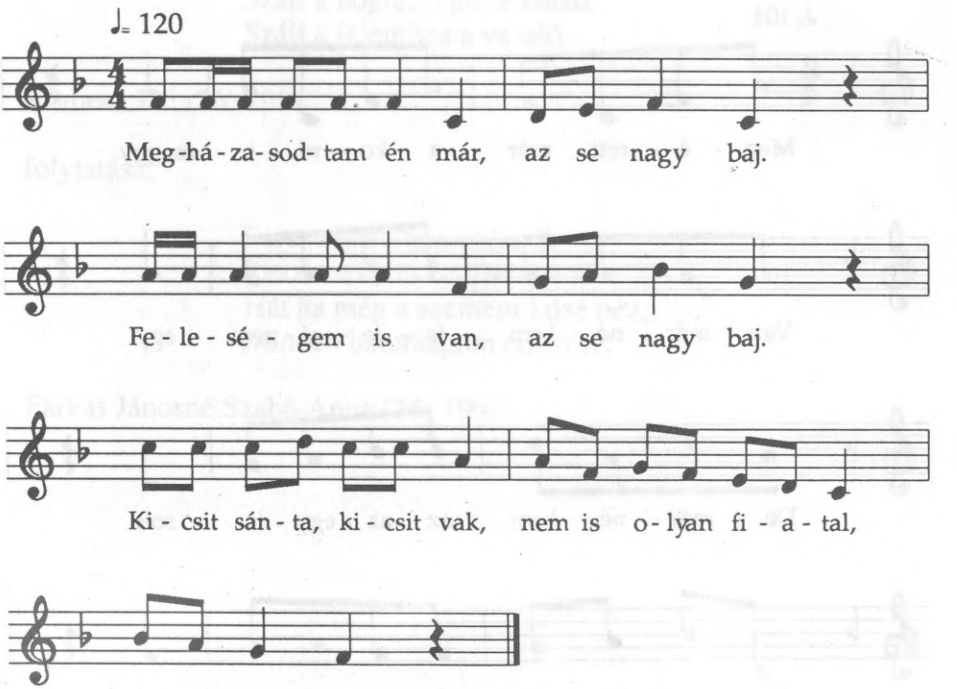

Megházasodtam én már, az se nagy baj.
Feleségem is van, az se nagy baj.
Kicsit sánta, kicsit vak, nem is olyan fiatal,
Az már nagy baj!

Megházasodtam én már, az se nagy baj.
Feleségem is van, az se nagy baj.
Lesz is annak babája, nem tom ki a papája,
Az már nagy baj!

Farkas Jánosné Szabó Anna (76) 1992

10.

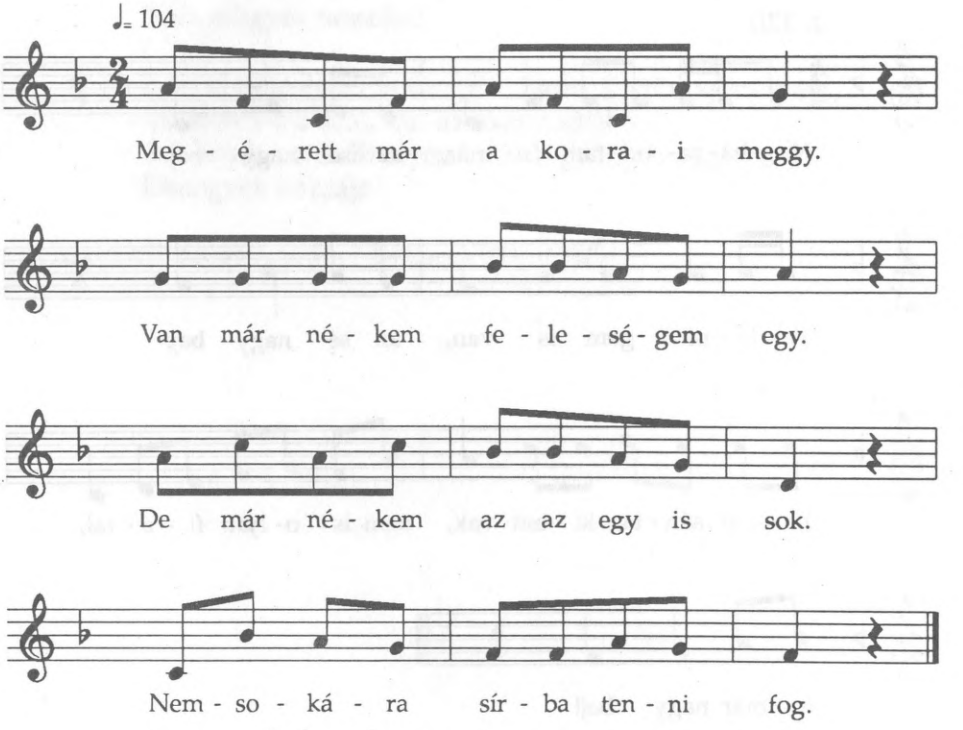

Megérett már a korai meggy.
Van már nékem feleségem egy.
De már nékem az az egy is sok.
Nemsokára sírba tenni fog.

Ha bemegyek a kocsmába én,
Feleségem rögtön odaér.
Veszek néki édes pálinkát,
Avval csillapítom haragját.

De az asszony csak dirmeg-dörmög.
A fején a hegyes konty lötyög.
Vígasztalnám, de már nem lehet,
Hazafelé kerget engemet.

Otthon lesz majd nagy csatározás,
Kisszék, nagyszék, vödörcsattogás.
Száll a bögre, repül a korsó.
Száll a fejemhez a vasaló.

Kothenc Pál (76) 1991

folytatása:

Furcsa Isten teremtése ő.
Reszketek, ha közelembe jő.
Hát ha még a szemem közé néz,
Minden bátorságom odavész.

Farkas Jánosné Szabó Anna (76) 1992

11.

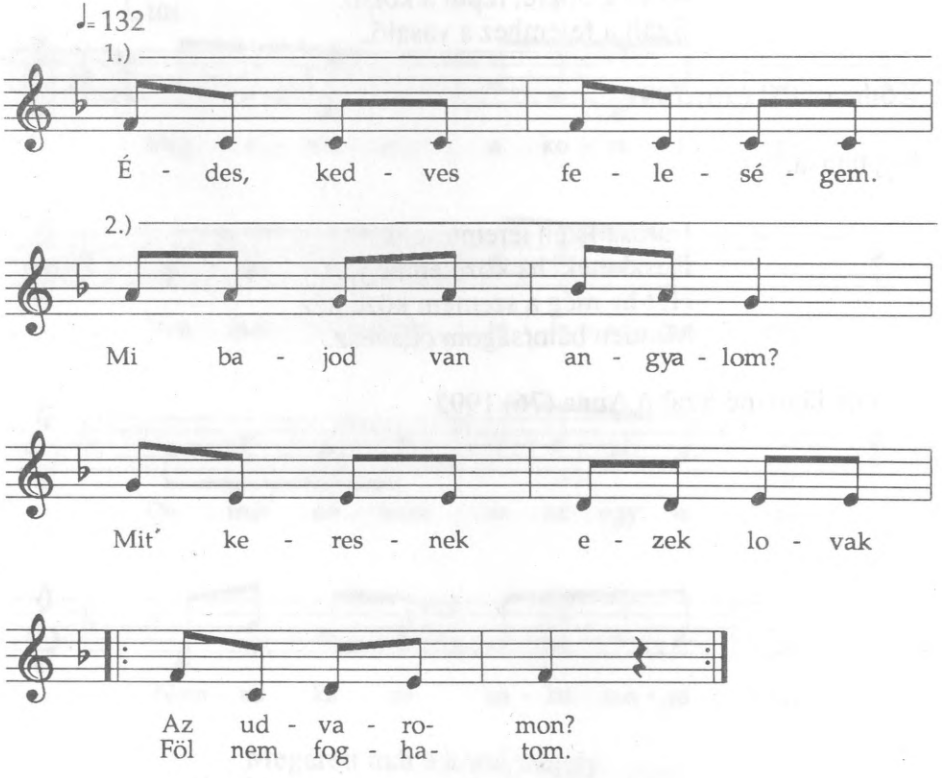

Dallamváltozatok

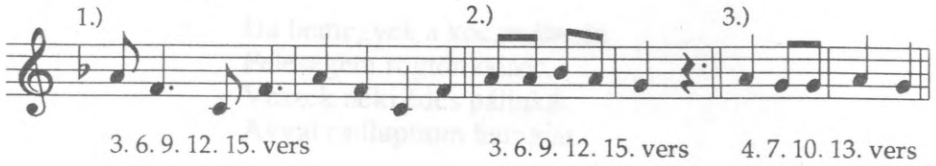

– Édes, kedves feleségem.
– Mi bajod van, angyalom?
– Mit keresnek ezek lovak
Az udvaromon? Föl nem foghatom!

– Kackariás édes férjem,
Hol látsz te itt lovakat?
Fejős tehén,
A vásáron vettem azokat.

– Fejőstehén, kantározval,
Ó ki látott még?
Elhagyatott férjed voltam
Most is de mindég.

– Gyerünk beljebb a szobába!
Egy, kettő, három!
– Mi bajod van angyalom?
– Mit keresnek ezek csizmák
Az ágyam előtt? Föl nem foghatom!

– Kackariás édes férjem,
Hol látsz te itt csizmákat?
Tejesköcsög,
A vásáron vettem azokat.

– Tejesköcsög sarkantyúzval
Ó ki látott még?
Elhagyatott férjed voltam
Most is de mindég.

– Gyerünk beljebb a szobába!
Egy, kettő, három!
– Mi bajod van angyalom?
– Mit keresnek ezek sapkák
Az ágyamon? Föl nem foghatom!

– Kackariás édes férjem,
Hol látsz te itt sapkákat?
Tejespitlik,
A vásáron vettem azokat.

– Tejespitlik bokrétázval,
Ó ki látott még?
Elhagyatott férjed voltam
Most is de mindég.

– Gyerünk beljebb a szobába!
Egy, kettő, három!
– Mi bajod van angyalom?
– Mit keresnek ezek kardok
Az asztalomon? Föl nem foghatom!

– Kackariás édes férjem,
Hol látsz te itt kardokat?
Metélőkés,
A vásáron vettem azokat.

– Metélőkés sallangozval,
Ó ki látott még?
Elhagyatott férjed voltam
Most is de mindég.

– Gyerünk beljebb a szobába!
Egy, kettő, három!
– Mi bajod van angyalom?
– Mit keresnek e katonák
Az ágyam alatt? Föl nem foghatom!

– Kackariás édes férjem,
Hol látsz te itt katonát?
Öreganyám
Szógálója söpri az ágy alját.

– Öreganyám szógálója
Göndör haja, sodrott bajsza
Ó ki látott még?
Elhagyatott férjed voltam
Most is de mindég.

Gubányi Mihály (79) 1992

11/a.

– Édes feleségem. – Mi bajod angyalom?
– Hát ez a köpeny mit keres itt az én polcomon?
Ide-tova néz az asszony. – Hol van ittend a köpeny?
– A szolgáló kosarakat rakott oda fel.
– Kosarakon rézgombokat oh ki látott már,
Mióta a nagy magas ég és a világ áll?

– Édes feleségem. – Mi bajod angyalom?
– Hát ez a csizma mit keres itt az én polcomon?
Ide-tova néz az asszony. – Hol van ittend a csizma?
– A szolgáló köcsögöket rakott fel oda.
– Köcsögökön rézsarkantyút oh ki látott már,
Mióta a nagy magas ég és a világ áll?

– Édes feleségem. – Mi bajod angyalom?
– Hát ez a sapka mit keres itt az én polcomon?
Ide-tova néz az asszony. – Hol van ittend a sapka?
– A szolgáló rossz zoknikat rakott fel oda.
– Rossz zoknikon rézgombokat oh ki látott már,
Mióta a nagy magas ég és a világ áll?

Ujvári Benjáminné Sztraka Zsuzsánna (61) 1992

12.

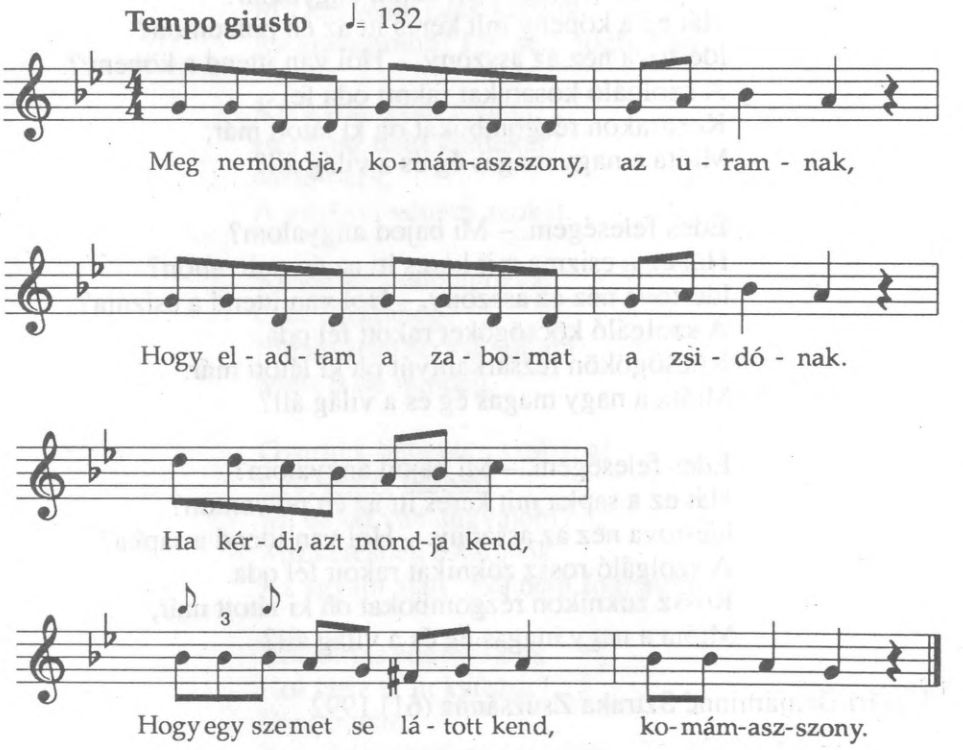

– Meg ne mondja, komámasszony, az uramnak,
Hogy eladtam a zabomat a zsidónak.
Ha kérdi, azt mondja kend,
Hogy egy szemet se látott kend, komámasszony.

Van énnékem egy kakasom, majd eladom.
Ha kérdi az én emberem, majd azt mondom,
Hogy a róka megette
Vagy valaki elvitte, komámasszony.

– Ördög bújjék komámasszony ködmönébe.
Kilenc icce pálinka fér a zsebébe.
Kilenc iccés, tizedik,
A torkának jól esik, komámasszony.

Egy-két véka kukorica az még nem sok.
Látom én, hogy visznek el még többet mások.
Jobb nekem ma egy-kettő,
Mint hónap tizenkettő, komámasszony.

– Ördög bújjék komámuram bocskorába,
Mert nem tudja, (hogy) hányszor mentem el a bálba.
Nincs a fején annyi szál,
Ahányszor megcsaltam már, komámasszony.

Binszki Istvánné Barna Julianna (72) 1992

13.

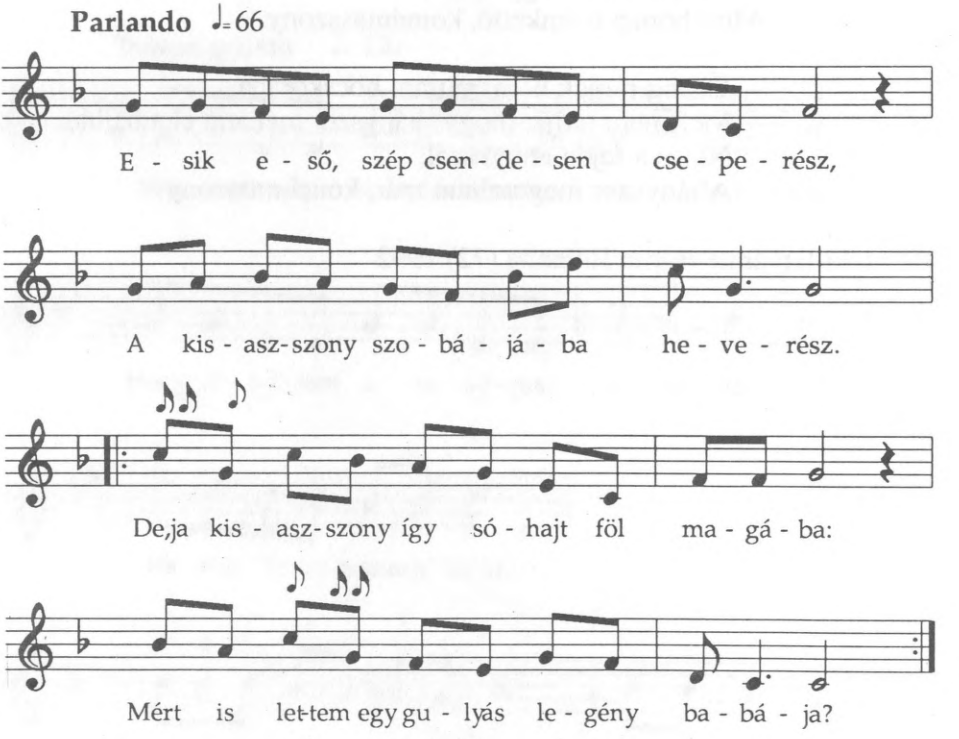

Esik eső, szép csendesen cseperész,
A kisasszony szobájába heverész.
(De) *ja* kisasszony így sóhajt föl magába:
– Mért is lettem egy gulyáslegény babája?

Bárófiúr ha felül a lovára,
Kivágtat a közelebbik tanyára:
– Adjon Isten, gulyáslegény! Mit csinálsz?
– Nem láttad-e a kökényszemű bárólánt?

Azt mondja a gulyáslegény, hogy:

– Nem láttam a kökényszemű bárólánt,

Pedig nem a fene, ott vót a suba alatt:

– Itt a gúnyám vizitálja meg mindjár.
Benne van a cifra szűröm, a rézbaltám,
Benne van a tajtékpipám, furulyám.

Azt mondja:

Falu végén faragják a bitófát,
Amelyikre a gulyáslegént akasszák.
– Jaj, Istenem, mért szerettem a bárólánt?
– Mér nem szerettem inkább egy gulyáslánt?

Pedig ott vót a suba alatt. Etakarta. A bárófiúr kereste.

Édes István (82) 1978

13/a.

Szépen legel Orczy báró gulyája,
A kisasszony maga sétál utána.
Még messziről kiáltja a gulyásnak:
– Szívem, gulyás, terítsd le a subádat!

– Mér terítsem én le az én subámat?
Itt a tilos, behajtják a gulyámat.
– De te azzal, szívem, gulyás, ne gondolj,
Kiváltja azt a jó atyám, ha mondom.

– A kisasszony nem gulyásnénak való,
Mert megrúgja aztat a szilaj csikó.
Jaj, de fáj a szilaj csikó rúgása,
Idehallik a babám zokogása.

– Lányom, lányom, lányomnak se mondalak,
Ha én téged egy gulyásnak odaadlak!
– Mit bánom én, kedves apám, tagadj meg!
Árva szívem egy gulyásér hasad meg.

– Deres a fű, kis pejlovam, ne egyél!
Inkább engem az Orczyhoz elvigyél!
Kis pejlovam vigyél engem odáig,
A kisasszony ne búsuljon sokáig.

Loványi Jánosné Bartek Veronika (85) 1979

13/b.

Rubato

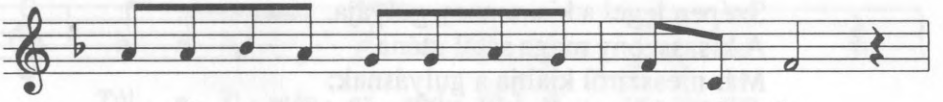

E - sik e - ső, szép csen - de - sen csö - pö - rész.

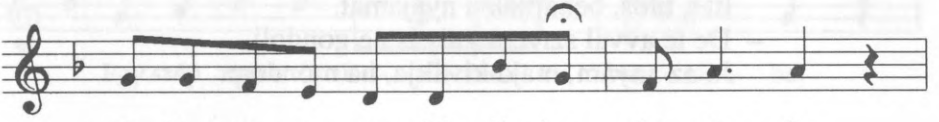

A kis - asz - szony szo - bá - já - ban he - ve - rész.

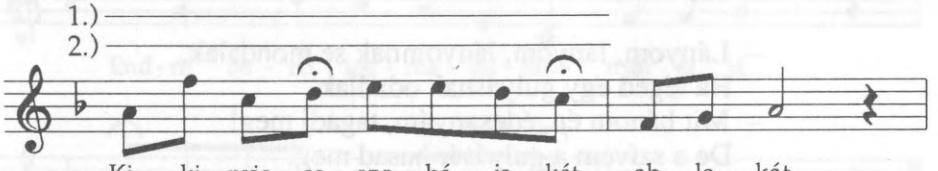

Ki - ki - nyis - sa szo - bá - ja két ab - la - kát,

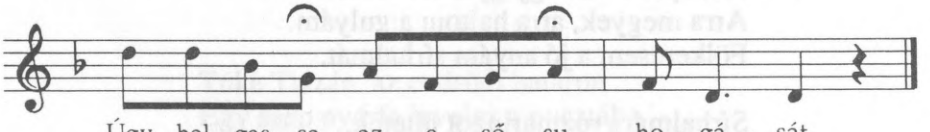

Úgy hal - gas - sa az e - ső su ho - gá - sát.

Dallamváltozatok

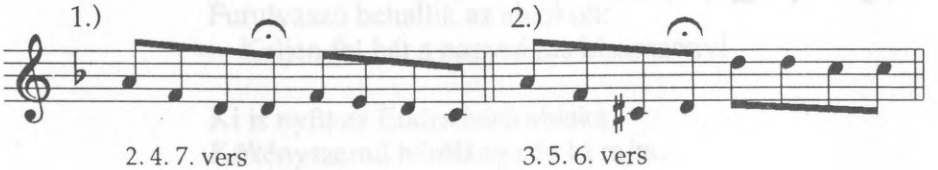

2. 4. 7. vers 3. 5. 6. vers

Esik eső, szép csendesen csöpörész.
A kisasszony szobájában heverész.
Ki-kinyissa szobája két ablakát,
Úgy hallgassa az eső suhogását.

Szépen legel a kisasszony gulyája.
A kisasszony maga sétál utána.
Már messziről kiáltja a gulyásnak:
– Szívem, gulyás, terítsd le a subádat!

– Nem terítem én le az én subámat,
Itt a tilos, behajtják a nyájamat.
– De te avval szívem gulyás ne gondolj,
Jó az anyám, majd kiváltja, ha mondom.

– Édesanyám, váltsa ki a nyájamat!
Egy gulyással töltöm az éjszakámat. (3–4. sor dallamára)

– Lányom, lányom, lányomnak se mondalak,
Ha téged egy gulyásnak odadlak.
– Mit bánom én, édesanyám, tagadj meg!
De a szívem a gulyásér hasad meg.

Arra amott van egy kopár legelő.
Közepébe van egy gyászos temető.
Arra megyek, arra hajtom a gulyám.
Fölkeresem a jó anyám sírhalmát.

Sírhalmára rozmaringot ültetek,
Amellé meg nefelejcset helyezek.
Ráborulok, rajta sírok sokáig,
Még a fekete hant sárra nem ázik.

Klajkó György (68) 1979

13/c.

Poco rubato ♩= cca 66

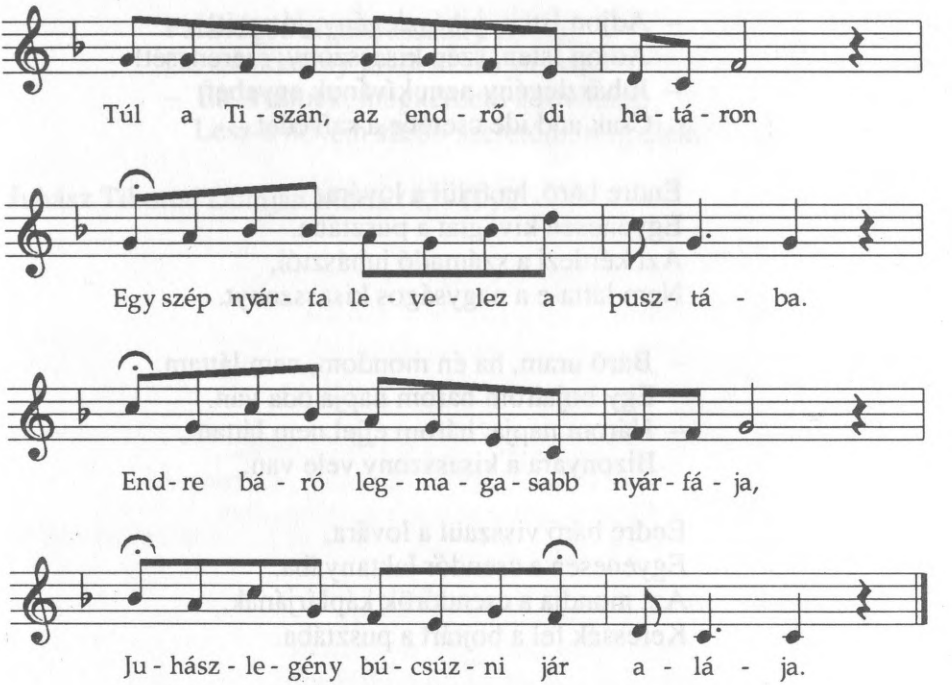

Túl a Tiszán, az endrődi határon
Egy szép nyárfa levelez a pusztába.
Endre báró legmagasabb nyárfája,
Juhászlegény búcsúzni jár alája.

Juhászlegény szíve nagyon szomorú.
Előveszi furulyáját, belefúj.
Furulyaszó behallik az ablakon:
– Keljen fel hát a nagyságos kisasszony!

Ki is nyílt az Endre báró ablaka.
Kökényszemű bárólány néz ki rajta.
Kitekint és így sóhajt fel magába:
– Mért is lettem Endre báró leánya?

A kisasszony visszamegy a szobába,
Felöltözik a legszebbik ruhába.
Elindul a csillagos éjszakába,
Fölkeresi a bojtárt a pusztába.

– Adjon Isten, juhászlegény, jó estét!
– Adjon Isten, szép kisasszony, szerencsét!
– Juhászlegény nem kívánok egyebet,
Csak add ide cserébe a szívedet.

Endre báró, ha felül a lovára,
Egyenesen kivágtat a pusztába.
Azt kérdezi a számadó juhásztól,
Nem látta-e a nagyságos kisasszonyt.

– Báró uram, ha én mondom, nem láttam.
Egy bojtárom három napja oda van.
– Három napja, három éjjel nem láttam,
Bizonyára a kisasszony vele van.

Endre báró visszaül a lovára,
Egyenesen a csendőr laktanyába.
Azt mondja a csendőrök káplárjának,
Keressék fel a bojtárt a pusztába.

Kilenc zsandár, ha felül a lovára,
Egyenesen kivágtat a pusztába.
Fölkeresik a szegény juhászlegényt,
Vasba verik és úgy hurcolják szegényt.

Báró kislány egyre kéri az apját,
Engedjék el őnéki a babáját.
De az apja nem hallgat a szavára,
A bojtárnak a halálát kívánja.

Faluvégén faragják a bitófát,
Amelyikre juhászlegényt akasztják.
Fújja a szél fekete göndör haját.
Mért szerette Endre báró leányát?

– A faluba végigmenni nem merek,
Mert azt mondják, fekete gyászt viselek.
Gyász a ruhám, hófehér a jegykendőm,
Juhászlegény volt az első szeretőm.

Faluvégén cigányasszony sátora,
De sok kislány jövőt nézni jár oda.
– Én is elmék, megkérdem a jövőmet:
Lesz-e nékem szebb szeretőm, míg élek.

Juhász Tiborné Domján Mária (42) 1992

13/d.

Amoda kinn a pusztában van egy fa,
Juhászlegény furulyázik alatta.
Furulyaszó behallik az ablakon.
Ébren van-e a nagyságos kisasszony?

Kinyillott a báró kastély ablaka,
Göndörhajú barna leány néz ki rajta.
Föltekint és így sóhajt fel magába,
Hogy: – Mért is lettem Endre báró lánya?

Bárókislány visszamegy a szobába,
Felöltözik a legszebbik ruhába,
Elindul a csillagos éjszakába,
Felkeresi a bujtárt a pusztába.

– Juhász legény, adjon Isten jó estét!
– Adjon Isten, szép kisasszony, szerencsét!
– Juhászlegény nem kívánok egyebet,
Csak add ide cserébe a szívedet.

Endre báró felül a pej lovára.
Egyenesen kimegyen a pusztába.
Megkérdezi ott az öreg számadót,
Nem látta ő a báró kisasszonyt.

– Báró uram, a kisasszonyt nem láttam.
Egy bojtárom három napja oda van.
Három éje vele van,
Biztos, hogy a kisasszony is vele van.

Endre báró visszamegy a tanyába,
Egyenest a csendőrök lakására.
– Káplán, azt az egyet kívánom,
Keressék meg énnekem a leányom!

Kilenc csendőr felnyergeli a lovát.
Összejárják Endre báró pusztáját.
Ott találják meg szegény juhászlegényt.
Vasra verve úgy kenyik el (a) szegényt.

Bárókislány szépen kéri az apját,
Engedjék el őneki (a) barátját.
De az apja nem hallgatott szavára,
(A) bojtárnak a halálát kívánta.

Faluvégén faragják a bitófát,
Amelyikre juhászlegényt akasszák.
Fújja a szél fekete göndör haját.
– Mért szerettem Endre báró leányát?

Faluvégin cigányasszony sátora.
De sok kislány, de sok legény jár oda.
Én is elmék, megkérdezem a jövendőt.
Lesz énnékem hű szerető(m) még élek.

A faluba végigmenni nem merek,
Mert azt mondják, fekete gyászt viselek.
Gyász a ruhám, hófehér a zsebkendőm.
Juhászlegény volt az első szeretőm.

Kósa Istvánné Madácsi Etelka (55) 1992

13/e.

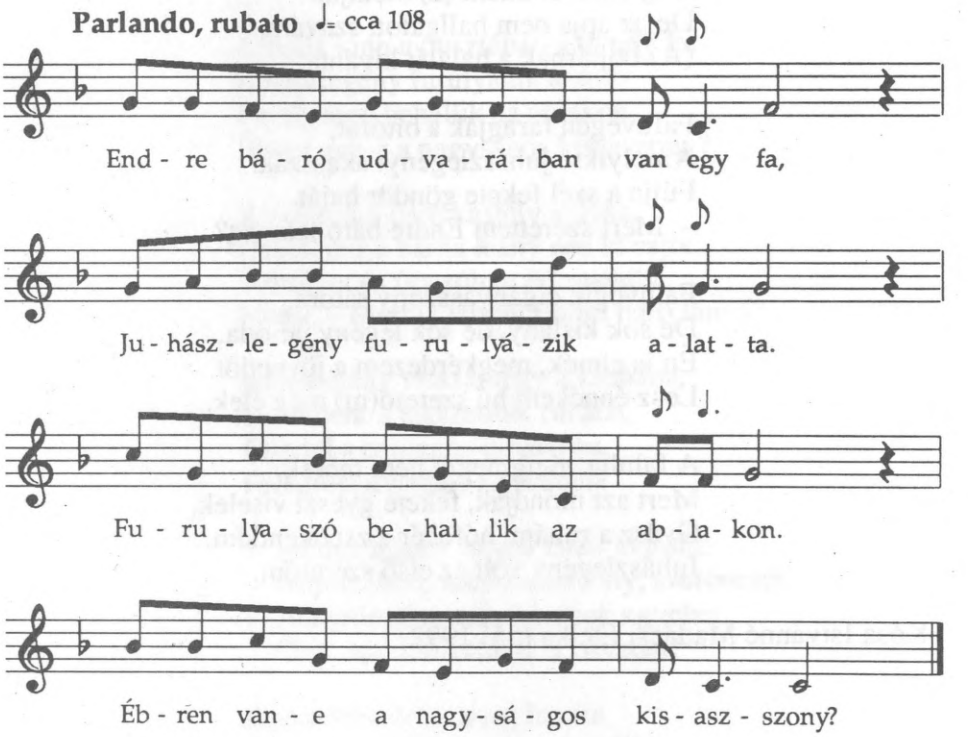

Endre báró udvarában van egy fa,
Juhászlegény furulyázik alatta.
Furulyaszó behallik az ablakon.
Ébren van-e a nagyságos kisasszony?

Báró lánya kinyílott rózsabimbó.
Hallgatja, hogy miként szól a tilinkó.
Endre báró megnyergeli a lovát,
Fölkeresi az öreg számadóját.

Búsan kérdi az öreg juhászától,
Nem látta-e a kisasszonyt valahol?
– Báró uram, az igazat megvallom,
A bujtárom három hete oda van.

– Három hete, három napja oda van.
A kisasszony bizonyára vele van. (3–4. sor dallamára)

Endre báró hintót küld a lányáér,
Kilenc zsandárt meg a juhászbojtárér.
– Gyere, lányom, kastély van a számodra.
– Téged, bujtár, készen vár a bitófa.

Jaj de szépen kifaragták azt a fát,
Amelyikre juhászbujtárt akasszák.
Fújja a szél fekete göndör haját.
Mért szerette Endre báró leányát?

Házunk előtt folyik el a halastó,
Abban úszik egy fekete koporsó.
Az van írva mind a két oldalára,
Abban van a juhászlegény bezárva.

Báró lánya kimegy a temetőbe,
Letérdepel egy feszület elébe.
Imádkozik, így sóhajt fel magában:
– Jaj, Istenem, mért lettem báró lánya?

Faluvégén cigányasszony sátora.
De sok csinos barna kislány jár oda.
Én is elmék, megkérdem a jövőmet:
Lesz-e nékem szép szeretőm még élek?

Szentmiklóson végigmenni nem merek,
Mert azt mondják, fekete gyászt viselek.
Fekete gyász, fehér slingölt zsebkendő.
Árva legény volt az igaz szeretőm.

Farkas Jánosné Szabó Anna (76) 1992

14.

Leégett a tetétleni cserény,
Benne égett szegény gulyáslegény.
Benne égett kilenc pár ruhája,
számadónak kivarrott subája.

Számadónak nem is nagy a kárja,
Megveszi a pataji vásárba.
Hanem az a szegény gulyáslegény,
Ő maga is benne égett szegény.

Barna kislány kerüli a cserényt,
Keresi a szegény gulyás legényt.
– Barna kislány, hiába keresed,
Benne égett ki téged szeretett.

– Mutassák meg nékem a sírhalmát!
Hadd ültessek rája tearózsát,
Hogy teremjen rózsát, ne csak bimbót,
Mert ő nékem igaz szeretőm volt.

Nagy Istvánné Ujvári Erzsébet (69) 1973

14/a.

Leégett a cserény a Harka pusztába.
Benne égett szegény juhász fekete subája.
Sajnálja a juhász fekete subáját,
Mivel takarja be estére babáját.
Leégett a cserény a Harka pusztába.

Leégett a cserény a Harka pusztába.
Ott látom a babám búsulni magába.
– Ne szomorkodj, babám, add ide a csöpp szád!
Göndörszörű suba nélkül csak kerek a világ!
Leégett a juhásznak a nádfedeles háza.

Suhajda János (73) 1985

14/b.

Leégett a cserény a Harka pusztába.
Benne égett juhász fekete subája.
– Ne szomorkodj, juhász, add ide a csöpp szád!
Bodorszőrű suba nélkül csak kerek a világ.
Leégett a cserény a Harka pusztába.

Gubányi Mihály (66) 1979

15.

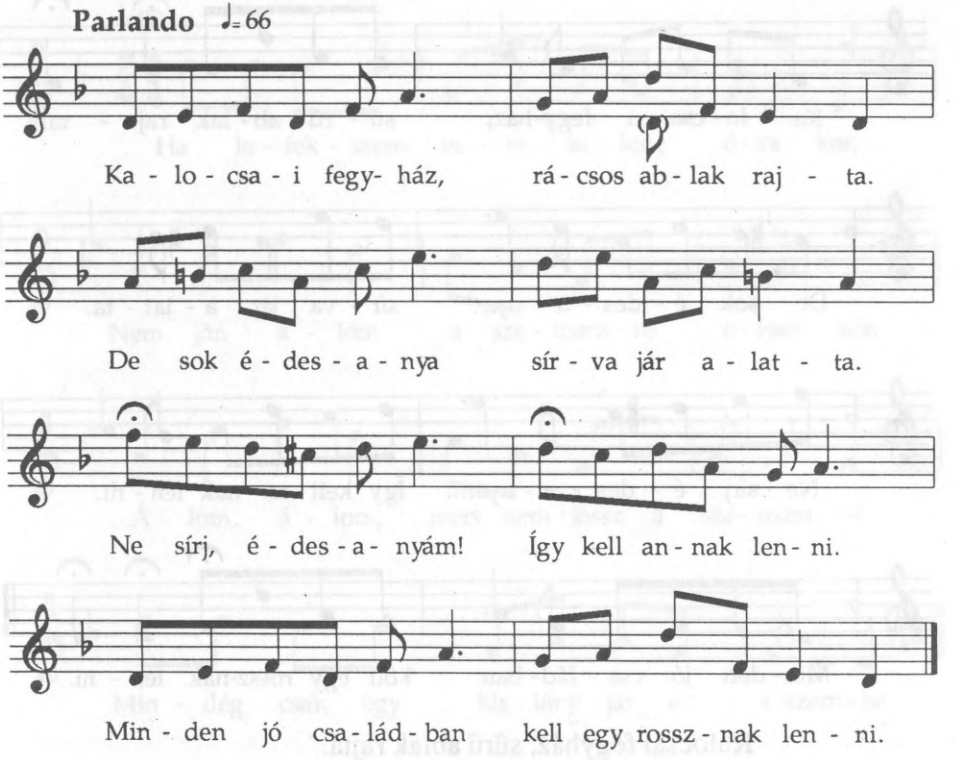

Kalocsai fegyház, rácsos ablak rajta.
De sok édesanya sírva jár alatta.
– Ne sírj, édesanyám! Így kell annak lenni.
Minden jó családban kell egy rossznak lenni.

Amerre én járok, még a fák is sírnak.
Gyenge ágairól levelek hullanak.
– Hulljatok levelek! Rejtsetek el engem!
Mer a kis angyalom mást szeret, nem engem.

– Testvérek, testvérek, de hűtlenek vagytok.
Betegágyaimban meg sem látogattok.
Nem fogok meghalni, meg fogok gyógyulni.
Testvéri hűséget vissza fogom adni.

Szabó Istvánné Laki Klára (65) 1991

15/a.

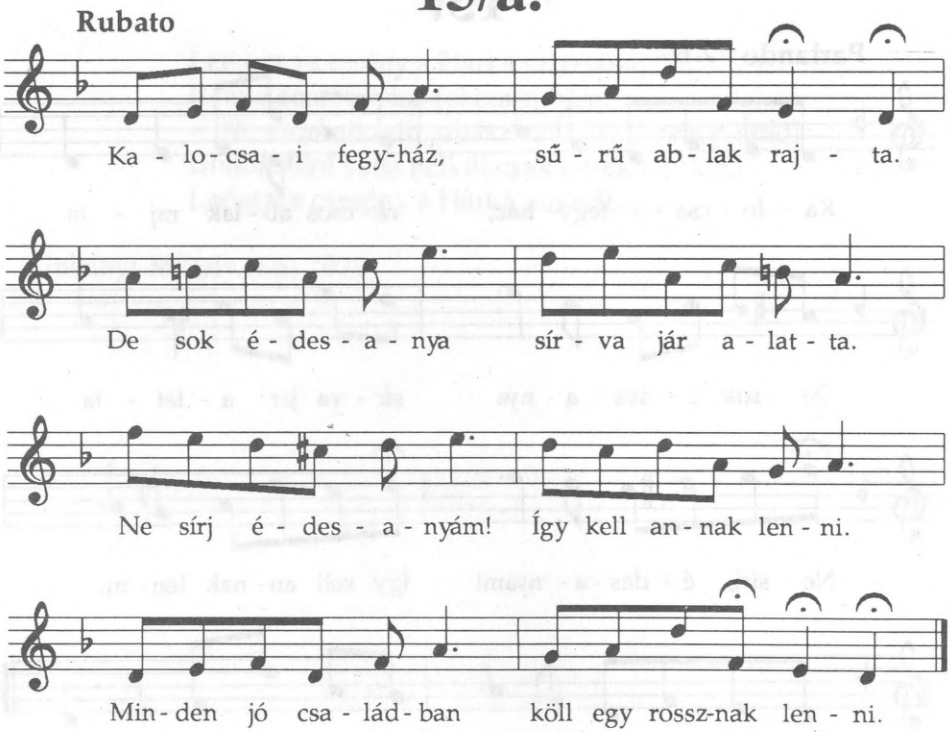

Kalocsai fegyház, sűrű ablak rajta.
De sok édesanya sírva jár alatta.
– Ne sírj, édesanyám! Így kell annak lenni.
Minden jó családban köll egy rossznak lenni.

– Testvérek, testvérek, de hűtlenek vagytok.
(A) betegágyaimban meg sem látogattok.
(De) nem fogok meghalni, meg fogok gyógyulni.
Testvéri hűségteket vissza fogom adni.

Klajkó György (68) 1979

Ki tudja, hol fekszik, hol a temetője?
Van-e szemfödele, van-e sírkeresztje?
Szeges koporsóját nem tom ki faragta?
Volt-e ott mellette, aki megsiratta?

–fűzte hozzá Szvetnyik Pálné Csipkereki Katalin (70) 1979

16.

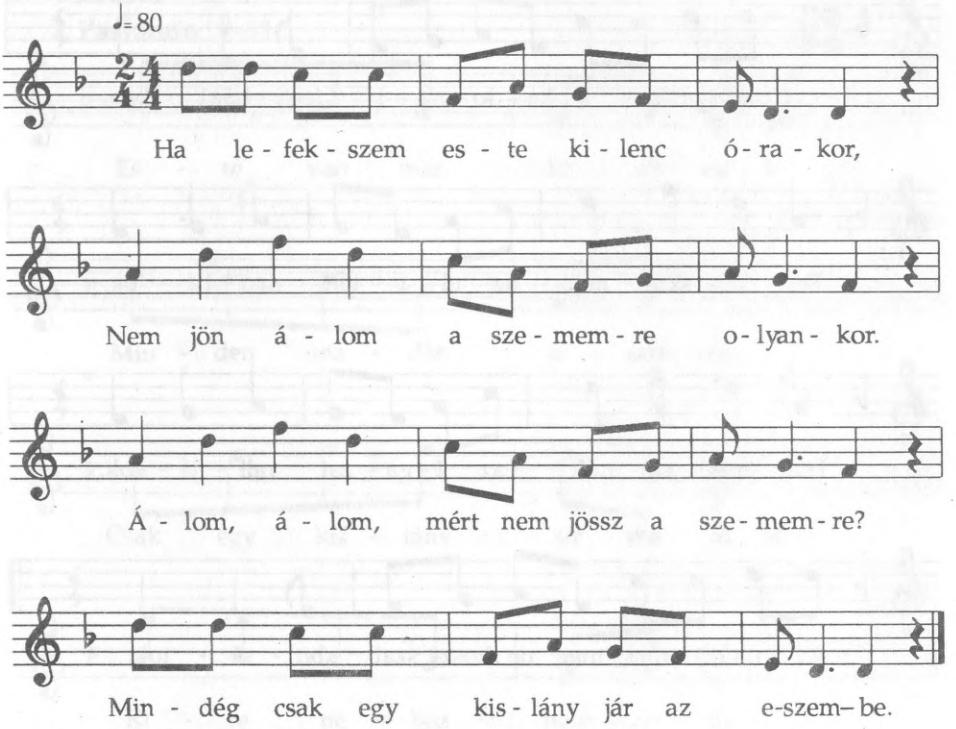

Ha lefekszem este kilenc órakor,
Nem jön álom a szememre olyankor.
– Álom, álom, mért nem jössz a szememre?
Mindég csak egy kislány jár az eszembe.

Csöngetnek a kalocsai fegyházba.
Felkísérnek az ítélő szobába.
Zsebkendőmet szomorúan lengetem.
– Jaj, Istenem, hol a szabad életem?

Felkísérnek az ítélő szobába.
Feltekintek a fekete táblára.
– Hamis tanúk, az igazat valljátok!
Az időmet meg ne hosszabbijjátok.

Szabó Istvánné Laki Klára (65) 1991

17.

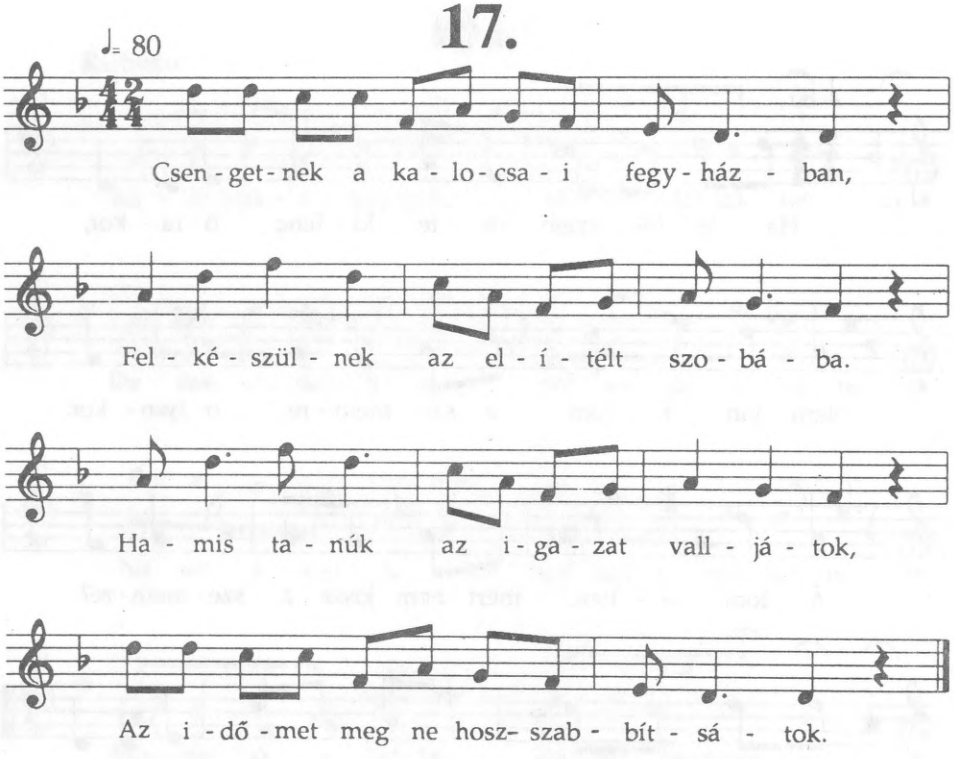

Alkalmazkodó ritmusban.

Csengetnek a kalocsai fegyházban,
Fölkészülnek az elítélt szobába.
Hamis tanúk az igazat valljátok,
Az időmet meg ne hosszabbítsátok.

Ha lefekszek este kilenc órakor,
Nem jön álom a szememre ilyenkor.
– Álom, álom, mért nem jössz a szememre?
Mindég csak egy kislány van az eszemben.

Ha elkezdem bús napjaim számlálni:
– Hányszor köll még a fegyházban meghálni?
Elszámlálom reggel, délben éjfélben,
Tele van a szívem keserűséggel.

Kothencz János (64) 1973

18.

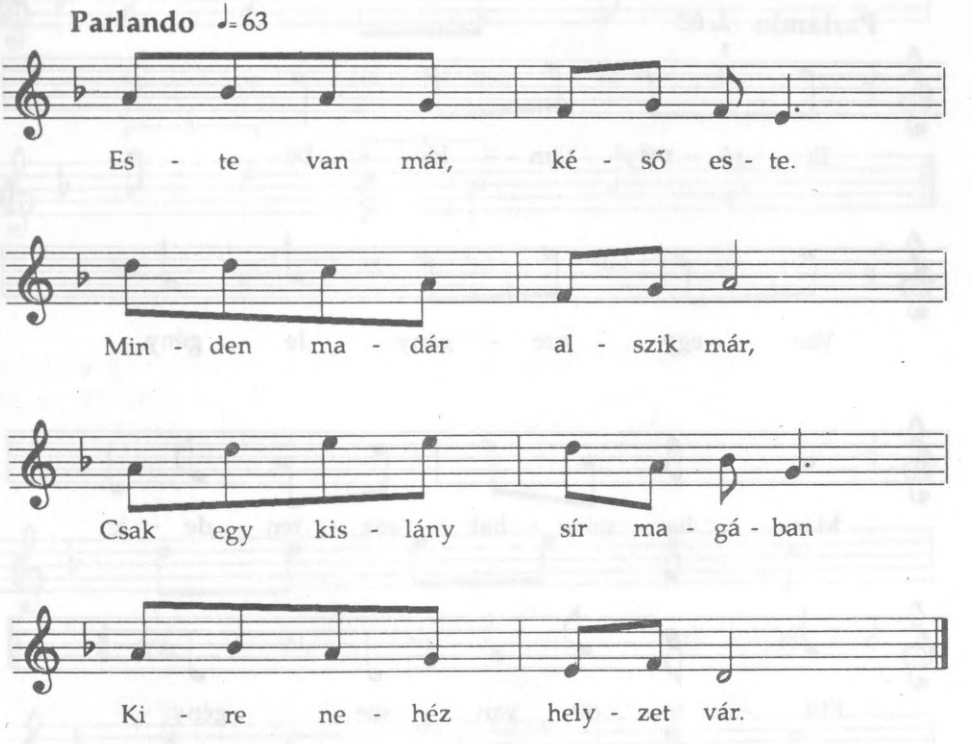

Este van már, késő este.
Minden madár alszik már,
Csak egy kislány sír magában,
Kire nehéz helyzet vár.

– Jaj de magasak a falak,
De nehéz a rab élet!
Mért is tudtalak szeretni,
Barna legény tégedet?

– Megállj, hűtlen, megver az ég!
Nem leszel boldog mindig.
Fogjon meg egy rab lány átka!
Verjen meg a magos ég!

– Nincsen tentám, nincsen tollam,
Nincsen tiszta papírom,
Hogy leírjam bánatimat,
Mit leírni fájdalom.

– Van már tentám, van már tollam,
Arcom lesz a papiros,
Szívem lesz az író tollam,
Mellyel írni fájdalom.

Klajkó Györgyné Belák Teréz (66) 1979

19.

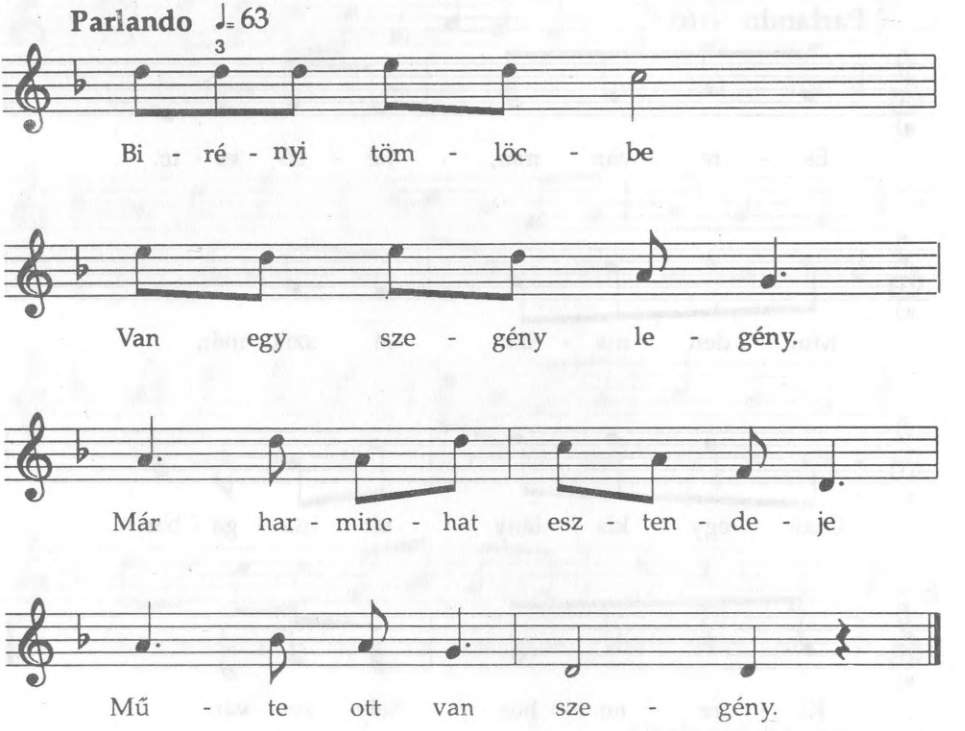

Dallamváltozatok

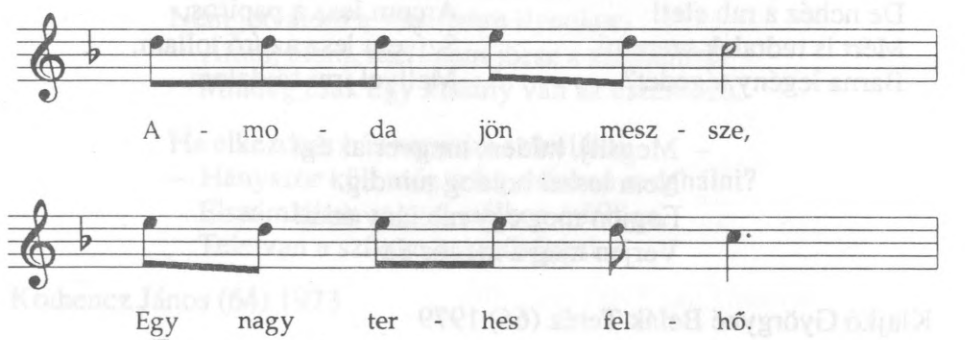

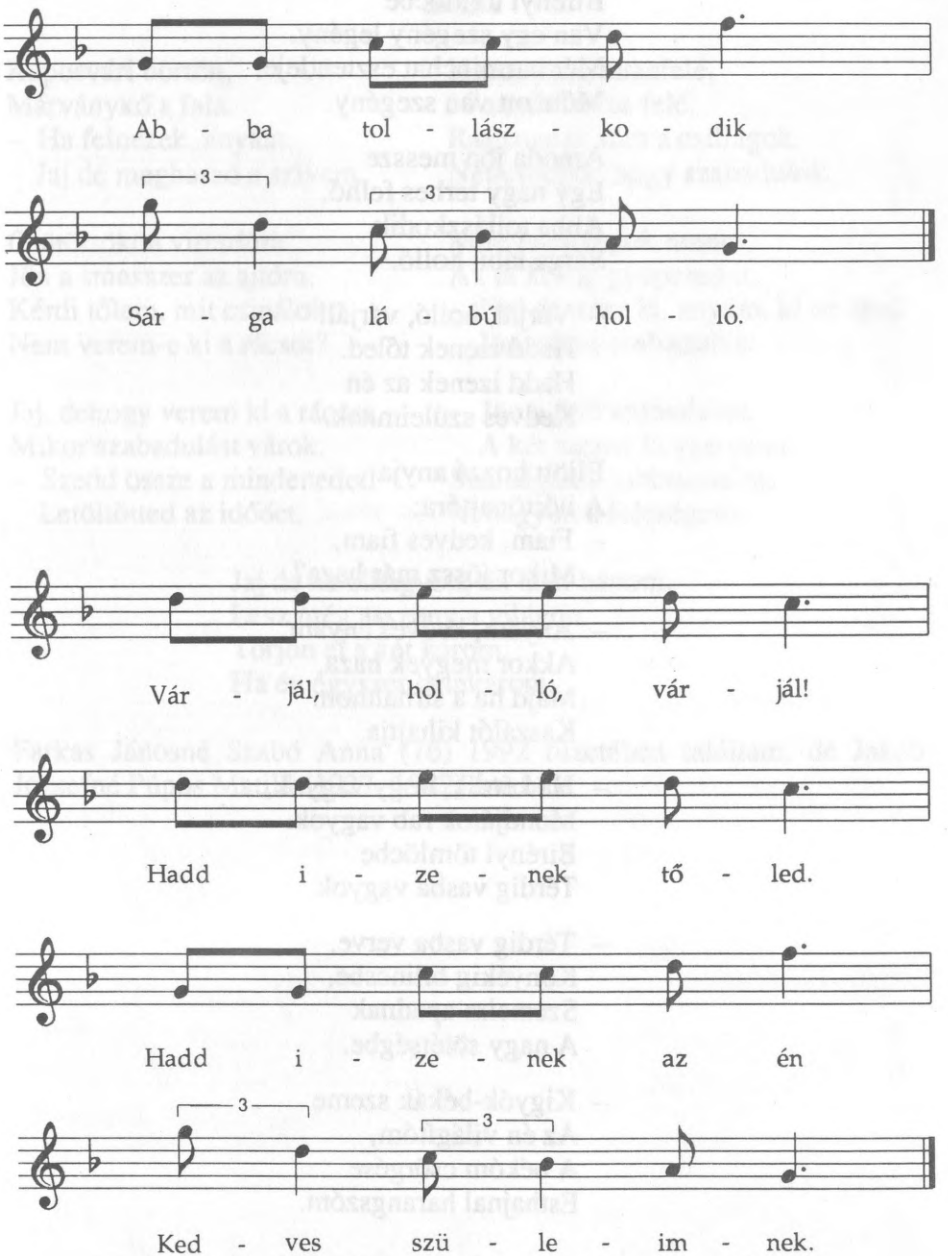

4., 5., 6., 7. és 8. vers a 3. vers dallamára

Birényi tömlöcbe
Van egy szegény legény.
Már harminchat esztendeje,
Műte ott van szegény.

Amoda jön messze
Egy nagy terhes felhő.
Abba tollászkodik
Sárga lábú holló.

– Várjál, holló, várjál!
Hadd izenek tőled.
Hadd izenek az én
Kedves szüleimnek.

Eljött hozzá anyja
A börtönajtóra:
– Fiam, kedves fiam,
Mikor jössz már haza?

– Anyám, kedves anyám,
Akkor megyek haza,
Majd ha a sírhalmom
Kaszálót kihajtja.

– Ha kérdik, hogy vagyok,
Mondjátok rab vagyok.
Birényi tömlöcbe
Térdig vasba vagyok.

– Térdig vasba verve,
Könyékig bilincsbe,
Szemeim apadnak
A nagy sötétségbe.

– Kigyók-békák szeme
Az én világítóm,
A békóm csörgése
Esthajnal harangszóm.

Németh Istvánné Suhajda Julianna (69) 1980

20.

Kaposvári börtön,
Márványkő a fala.
– Ha felnézek, anyám,
Jaj de meghasad a szívem.

Csütörtökön virradóra
Jön a smasszer az ajtóra.
Kérdi tőlem, mit csinálok,
Nem verem-e ki a rácsot?

Jaj, dehogy verem ki a rácsot,
Mikor szabadulást várok.
– Szedd össze a mindenedet!
Letöltötted az idődet.

Haza, haza, hazafelé,
Jó anyám háza felé.
Ragyognak rám a csillagok.
Nem tudták, hogy szabadulok.

Mire haza fogok menni,
Az út ki fog gyepesedni.
– Hej de nézz ki, anyám, ki az útra!
Jön a fiad szabadulva.

– Jön a fiad szabadulva.
A két szeme ki van sírva.
Szaladgálok jobbra-balra,
Itt hagyott a feleségem.

Jaj de ha elhagyott, én nem bánom,
Lesz még asszony a világon.
Törjön el a két karom,
Ha én egyszer betakarom.

Farkas Jánosné Szabó Anna (76) 1992 füzetében találtam, de Jakab Józsefné Púpos Matild (1927–1982) írta bele

21.

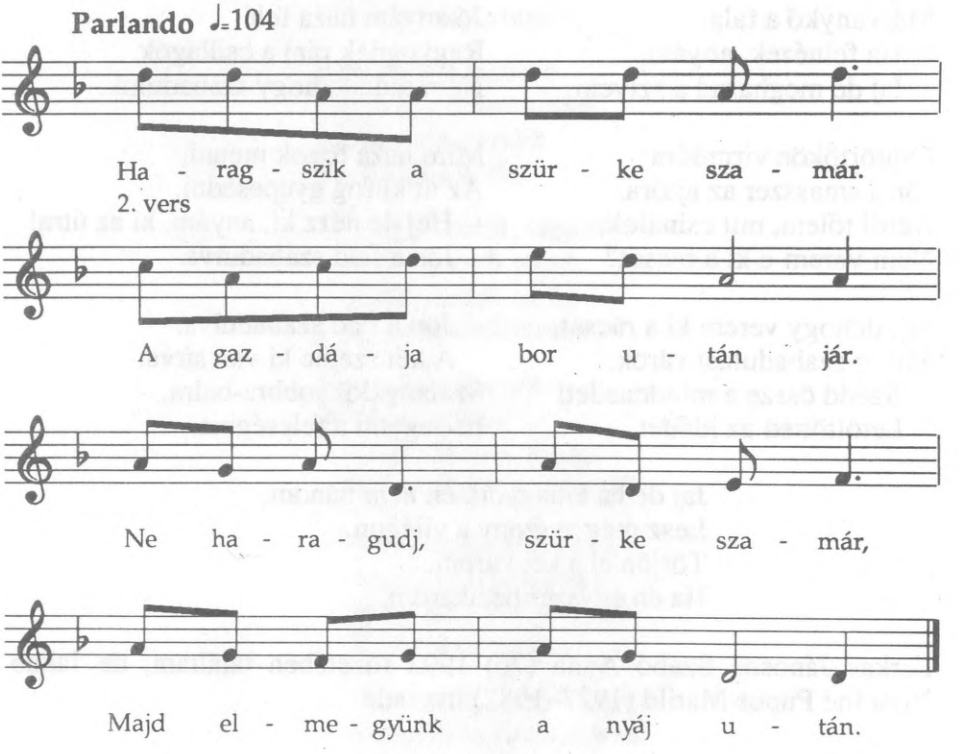

Dallamváltozat

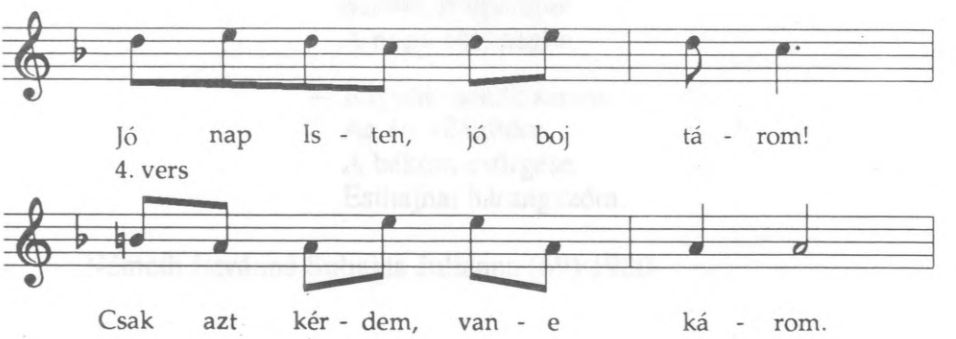

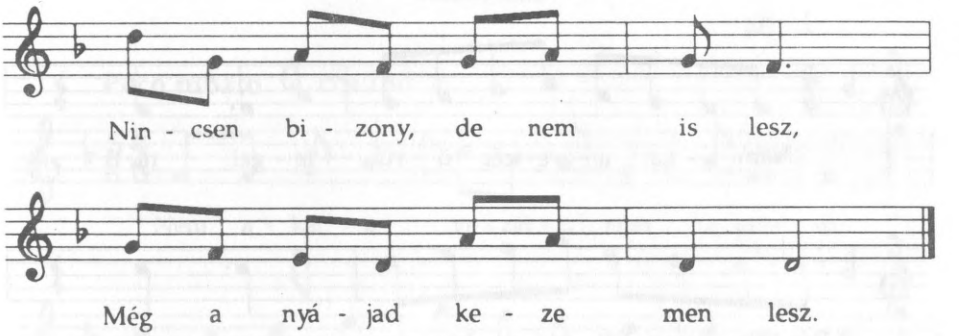

Haragszik a szürke szamár.
A gazdája bor után jár.
– Ne haragudj, szürke szamár,
Majd elmegyünk a nyáj után.

Ma két hete má vagy három,
Mióta számadóm várom.
Amoda jön, ha jól látom,
Feketeszőrű szamáron.

– Jó nap Isten, jó bojtárom! (A dallam megváltozik)
Csak azt kérdem, van-e károm.
– Nincsen bizony, de nem is lesz,
Még a nyájad kezemen lesz.

– Dehogy nincsen, de bizony van!
Hát, a vezérürü hol van?
– Kutyák itták meg a vérét,
Zsidó vitte el a bőrét.

Szvetnyik Pálné Csipkereki Katalin (70) 1979

22.

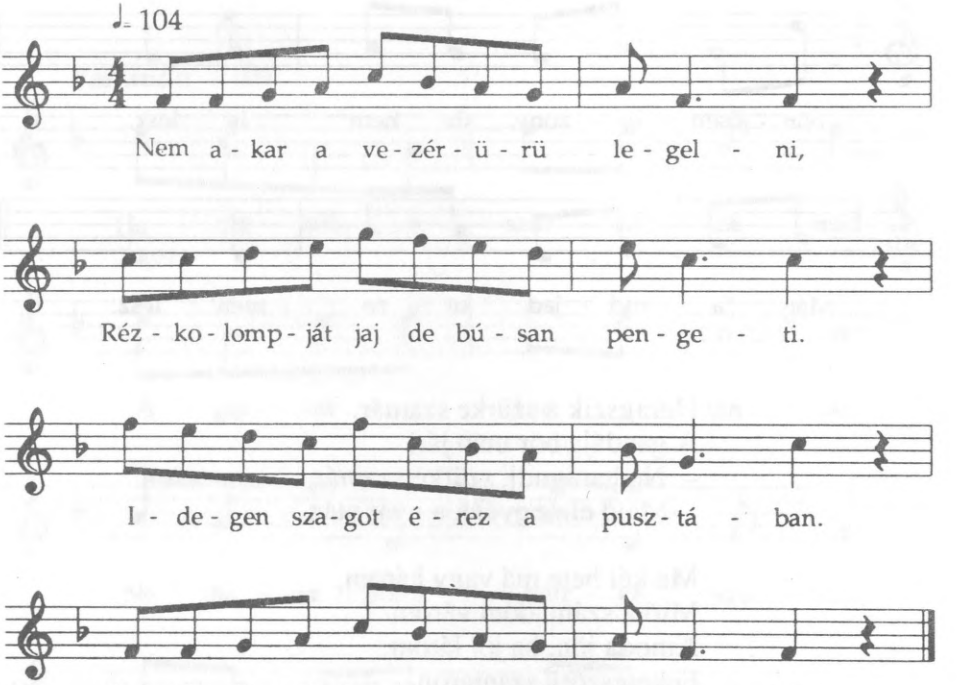

Nem akar a vezérürü legelni,
Rézkolompját jaj de búsan pengeti.
Idegen szagot érez a pusztában.
Bojtárjának hat zsandár jár nyomába.

Hat zsandárnak nincsen annyi hatalma,
Hogy engem a nyájamtól elhajtana.
Én a nyájat addig ott nem hagyhatom,
Míg hajnalba ki nem jön a számadóm.

Azt kérdezi tőlem a zsandárkáplár:
– Hová való születésű vagy, te, bojtár?
– Akasztóban, Kiskunság az én hazám.
Betyárok közt nevelt engem az anyám.

Jónás Gáborné Ujvári Julianna (69) 1992

22/a.

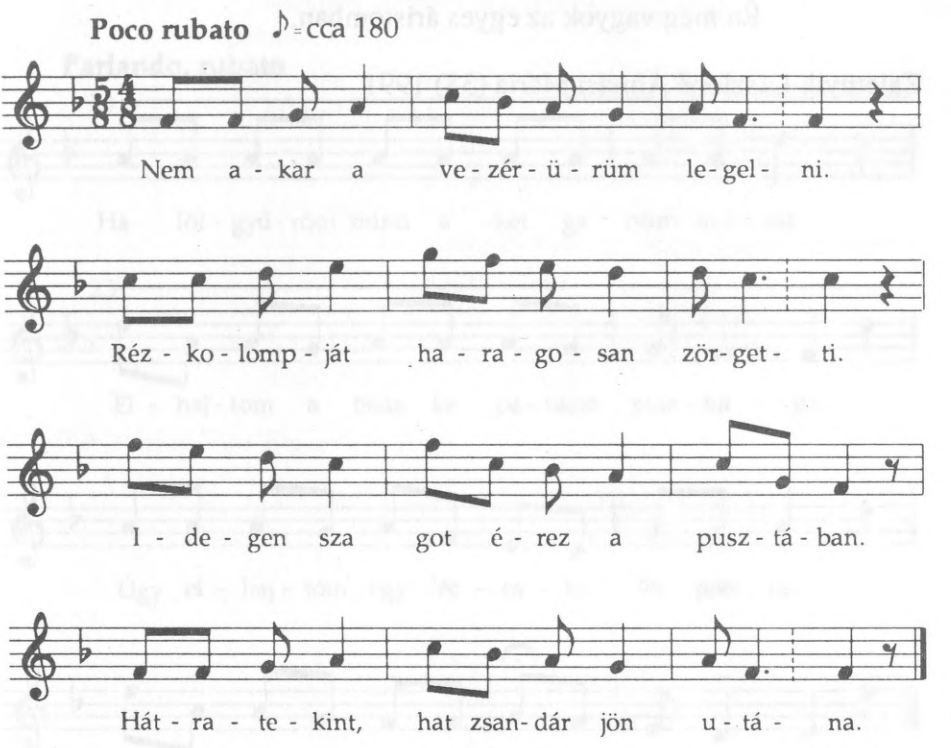

Nem akar a vezérürüm legelni.
Rézkolompját haragosan zörgeti.
Idegen szagot érez a pusztában.
Hátratekint, hat zsandár jön utána.

Hat zsandárnak nincsen annyi hatalma,
Hogy engem a nyájamtól elhajtana.
– Engem zsandár el nem hajtsz a nyájamtól,
Még számadóm ki nem jön a városból.

– Hová való születés vagy, te, bojtár?
Kezed-lábad vasba verem, de mindjár.
– Heves megye, Kisgyöngyös az én hazám,
Ott nevelt fel az én édes jó anyám.

Most akartam ezt a csizmát viselni.
Most akartam barna kislányt szeretni.
Ez a csizma bent van a magazinban,
Én meg vagyok az egyes áristomban.

Zaletnyik Lászlóné Almási Mária (38) 1991

23.

Parlando, rubato

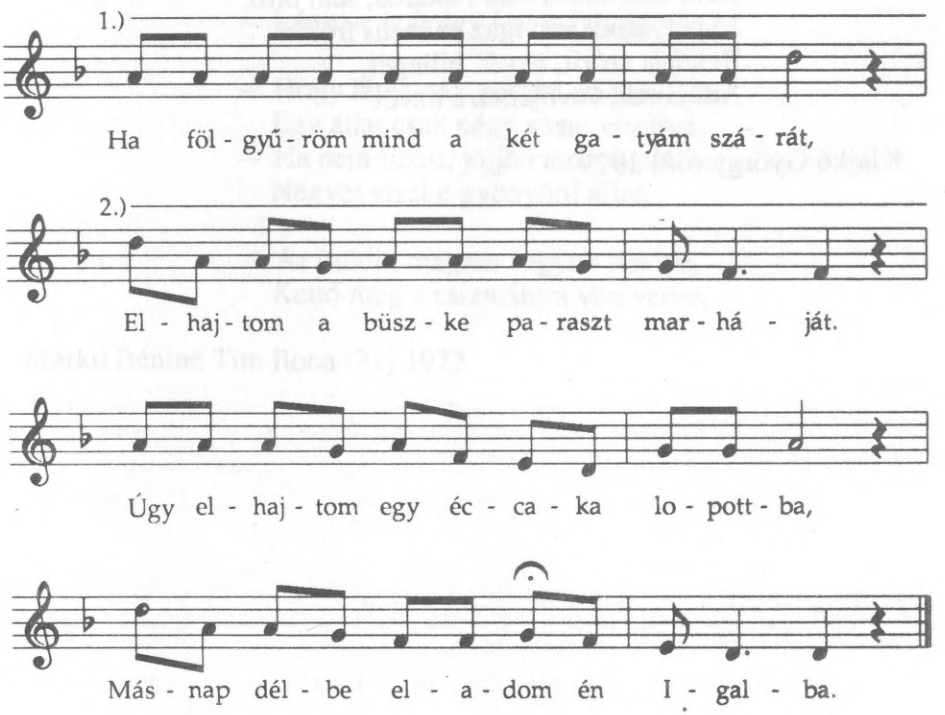

Dallamváltozatok

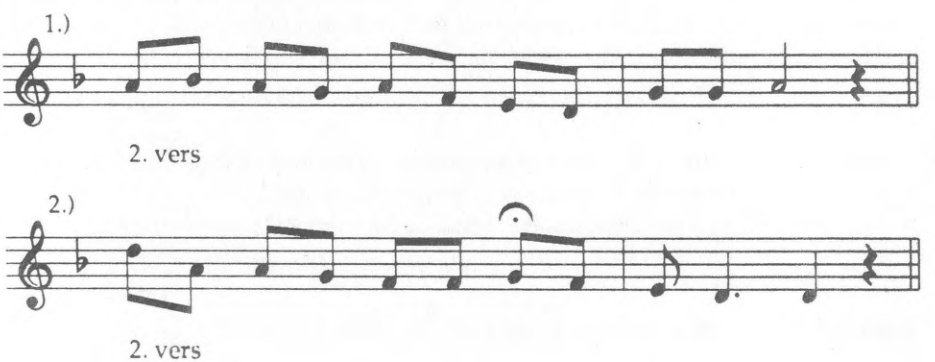

Ha fölgyűröm mind a két gatyám szárát,
Elhajtom a büszke paraszt marháját.
Úgy elhajtom egy éccaka lopottba,
Másnap délbe eladom én Igalba.

Nem kell hozzá sem fiskáros, sem bíró.
Jó betyárból van igaz pakszus író.
Beleírja szőrit, nevét, billegét,
Adójának, vevőjének a nevét.

Klajkó György (68) 1979

24.

Csárda, csárda, két oldal fakó.
Benne mulat híres betyár, Patkó,
Csárdásnénak így adja fel a szót:
– Látott-e már egy lovon hét patkót?

– Hogy láthatnék, hiszen az nem lehet,
Egy állat csak négy vasat viselhet.
– Ha nem látott, jöjjön most ki, láthat:
Négyet visel e gyönyörű állat,

– Az ötödik magam vagyok nemde,
Kettő meg a csizmámra van verve.

Markó Béniné Tim Ilona (71) 1973

25.

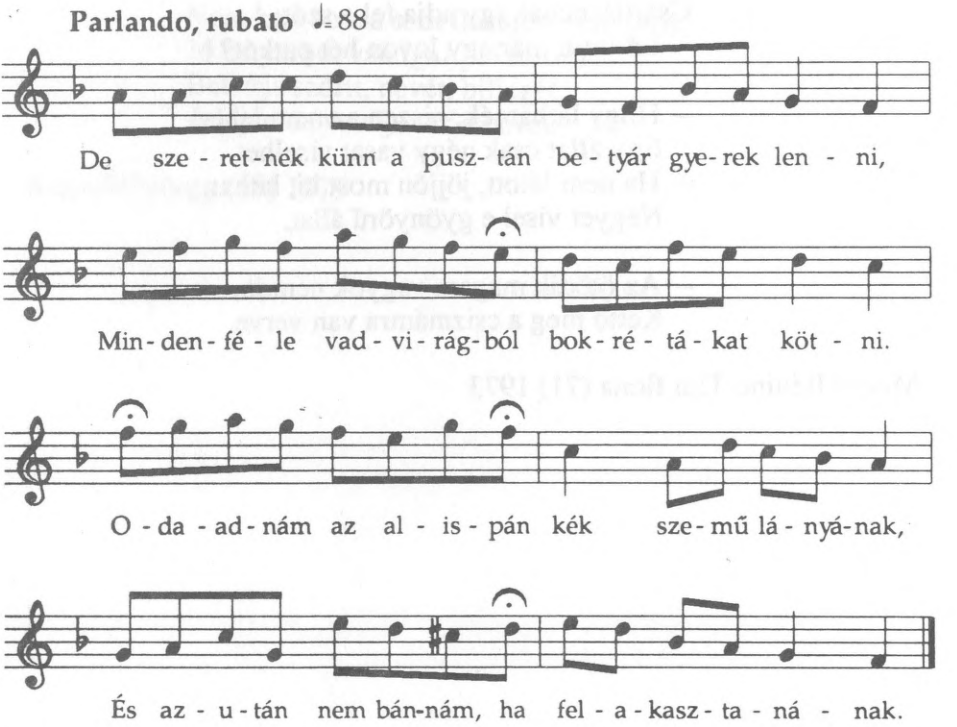

De szeretnék künn a pusztán betyárgyerek lenni,
Mindenféle vadvirágból bokrétákat kötni.
Odaadnám az alispán kékszemű lányának,
És azután nem bánnám, ha felakasztanának.

Vasraverve visznek engem a vármegyeházba.
Ablakiból kikukucskál az alispán lánya.
Kék szeméből hull a könnye babos köténye:
– Én Istenem, mért is néztem egy betyár szemébe?

Suhajda Mihályné Loványi Julianna (71) 1991

25/a.

Kakukk madár az erdőben szépen szól,
Elbúcsúzik egy nefelejcs bokortól.
Én is, én is elbúcsúzok,
Kimegyek a világból.
Majd valahol az Alföldön
Beszegődök betyárnak.

A betyárnak jól megy dolga hiába,
Zöld erdőben nefelejcs a párnája.
Kakukk madár ébresztgeti,
Rákiált az alvóra:
– Kelj föl betyár, ne aludj már!
Éjfél után hármat ütött az óra.

Zeleszkó János (76) 1979

26.

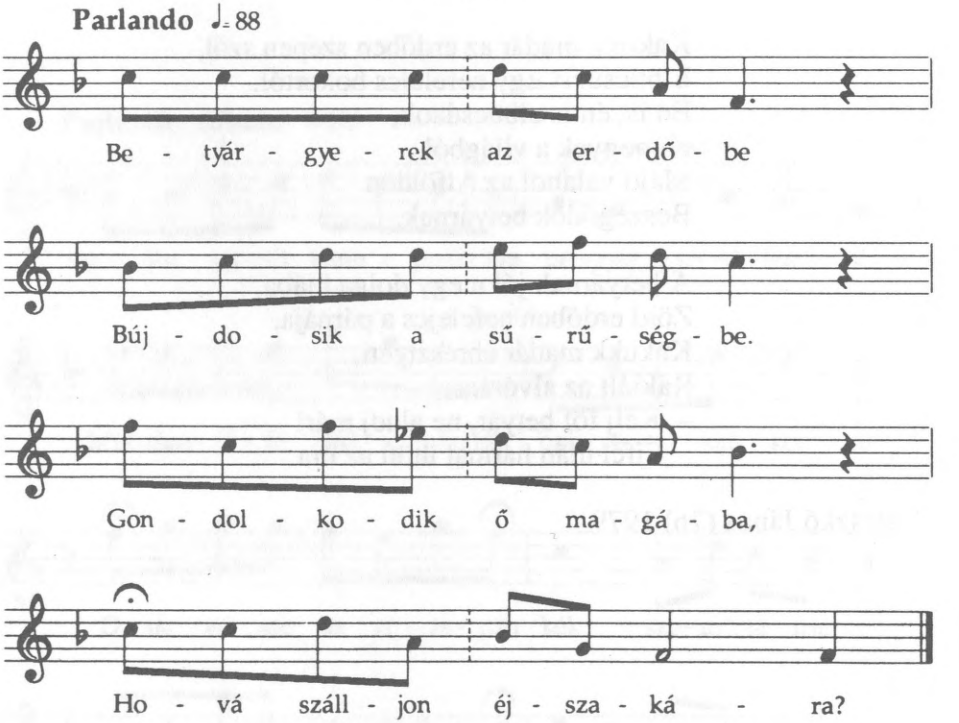

Betyárgyerek az erdőbe
Bujdosik a sűrűségbe.
Gondolkodik ő magába,
Hová szálljon éjszakára?

Hová szállna éjszakára?
Szeretője szobájába,
Szeretője szobájába,
Az ölelő két karjába.

– Akármilyen zord az idő,
Bárhogyan esik az eső,
Én tégedet felkereslek,
Merthogy igazán szeretlek.

Gulyás Pálné Endrődi Teréz (74) 1992

27.

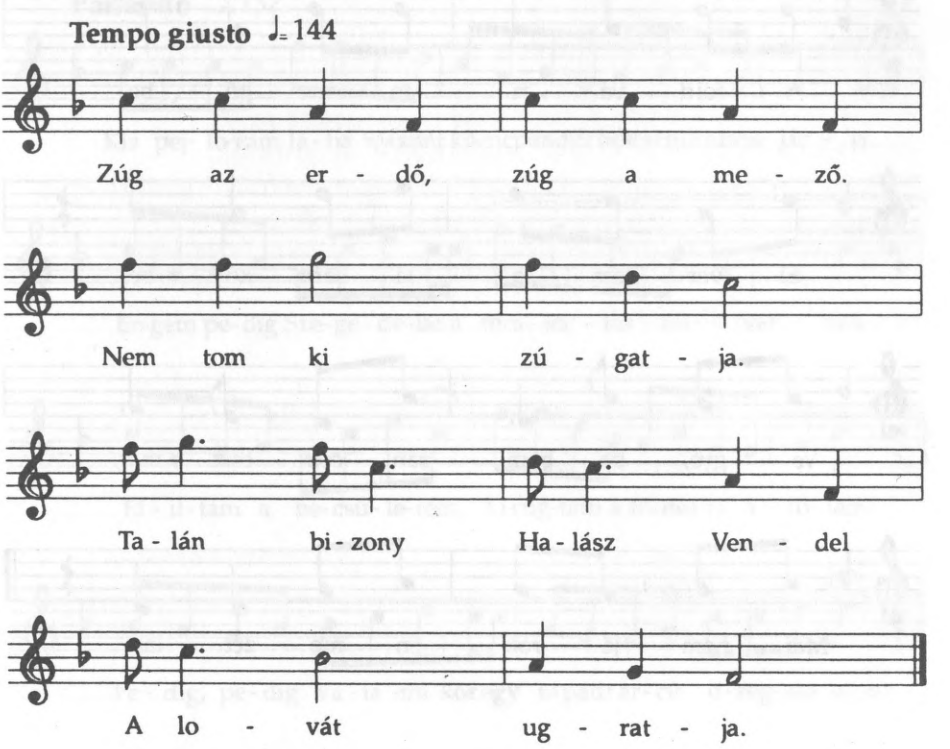

Alkalmazkodó ritmusban.

Zúg az erdő, zúg a mező.
Nem tom ki zúgatja.
Talán bizony a Halász Vendel
A lovát ugratja.

– Ugorj szürke, ugorj sárga!
Úgyis el kell menni!
Azt a Rigó Marcsát
Úgyis el kell venni.

Rigó Marcsa fehér ágya
Magasra van vetve,
Halász Vendel a kalapját
Rajta felejtette.

– Hozd ki, Julcsa, a kalapom!
Tegyed a fejemre,
Hogy ne süssön a holdvilág
Ragyogó szemembe.

Kósa Istvánné Madácsi Etelka (55) 1992

28.

Parlando ♩= 104

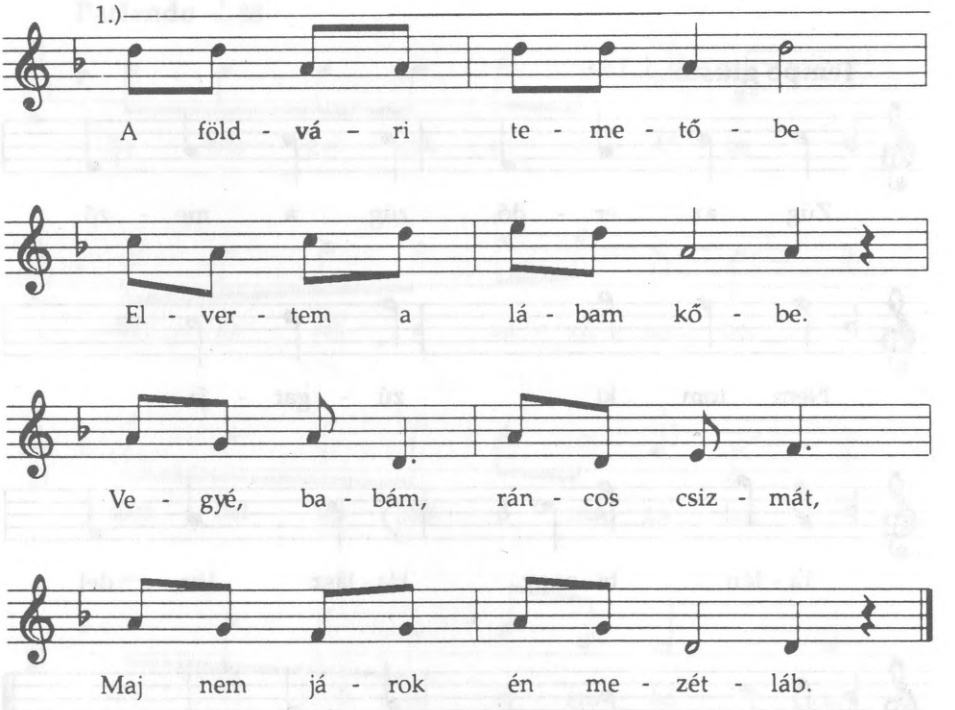

Dallamváltozat

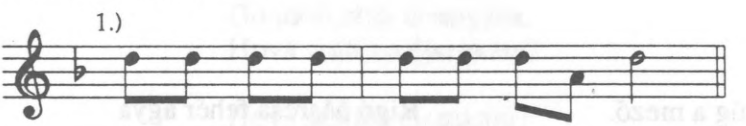

2. vers

A földvári temetőbe
Elvertem a lábam kőbe.
– Vegyé, babám,ráncos csizmát,
Maj nem járok én mezétláb.

Hidegen fújdogál a szellő.
Földvári Jóskáról beszél.
A hideg szél azt susogja:
– Súlyos a te bajod, Jóska.

Szvetnyik Pálné Csipkereki Katalin (70) 1979

29.

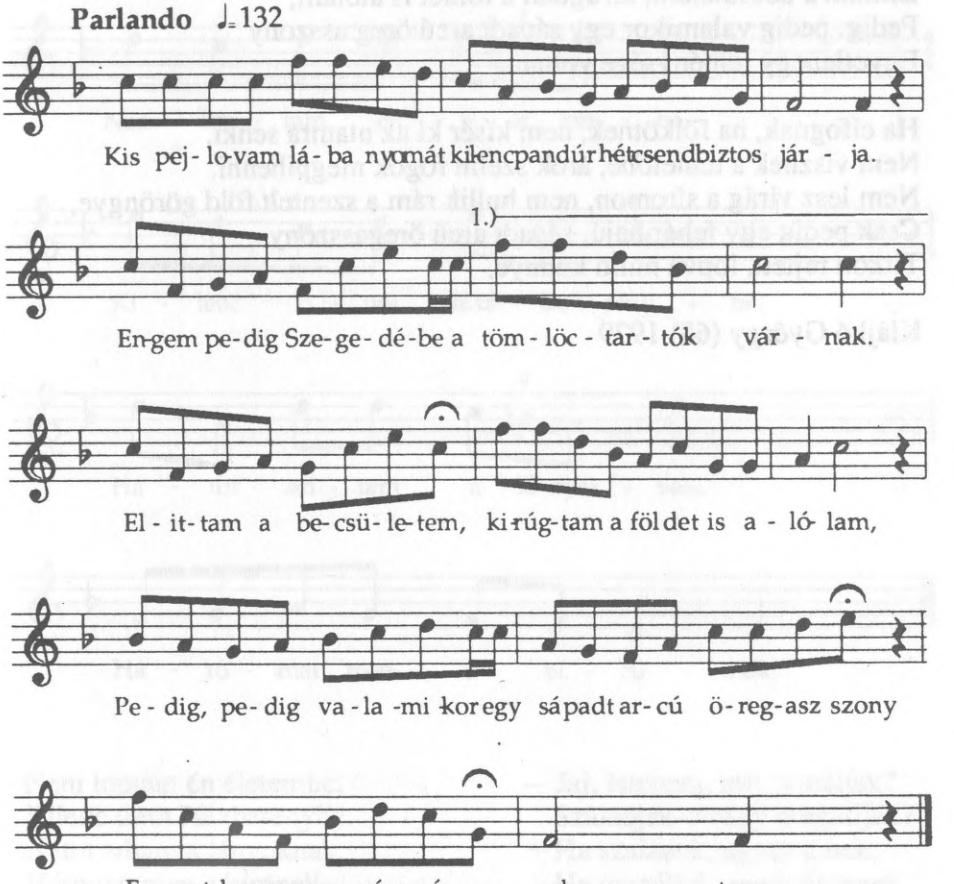

Dallamváltozat

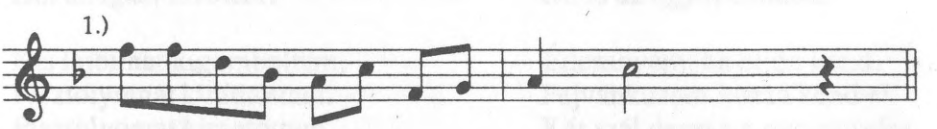

2. vers

Kis pej lovam lába nyomát kilenc pandúr, hét csendbiztos járja.
Engem pedig Szegedébe a tömlöctartók várnak.
Elittam a becsületem, kirugtam a földet is alólam,
Pedig, pedig valamikor egy sápadt arcú öreg asszony
Egyetlenegy reménysége voltam.

Ha elfognak, ha fölkötnek, nem kísér ki az utamra senki.
Nem visznek a temetőbe, árok szélin fogok megpihenni.
Nem lesz virág a síromon, nem hullik rám a szentelt föld göröngye,
Csak pedig egy fehér hajú, sápadt arcú öregasszony
Titkon rejtett, lopva hulló könnye.

Klajkó György (68) 1979

30.

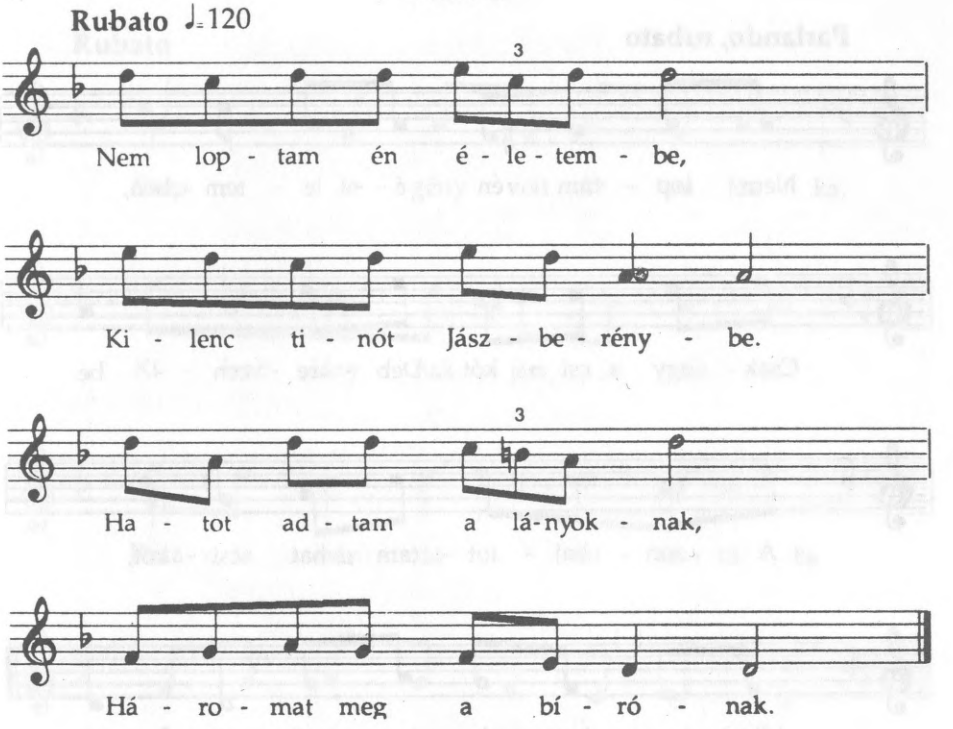

Nem loptam én életembe,
Kilenc tinót Jászberénybe.
Hatot adtam a lányoknak,
Háromat meg a bírónak.

Amott lent a Lebukinál
Elébem áll kilenc zsandár.
Azt kérdezik, mi a nevem,
Hol az igazi levelem?

Kis lajbimat kigomboltam,
Pisztolyomat kirántottam.
Pisztolyomat kirántottam,
Hatot le is durrantottam.

– Jaj, Istenem, mit csináljak?
Szaladjak-e vagy megálljak?
Ha szaladok, agyonlőnek,
Ha megállok, megkötöznek.

– Édesanyám, ha eljön kend,
Ilovába keressen kend.
Ilovába hegyi várba,
Ott is az egyes cellába.

– Édesanyám, ha eljön kend,
Fejvánkusom hozza kend el.
Két szál deszka a nyoszolyám,
Itt halok meg édesanyám.

Klajkó Mihály (73) 1978

30/a.

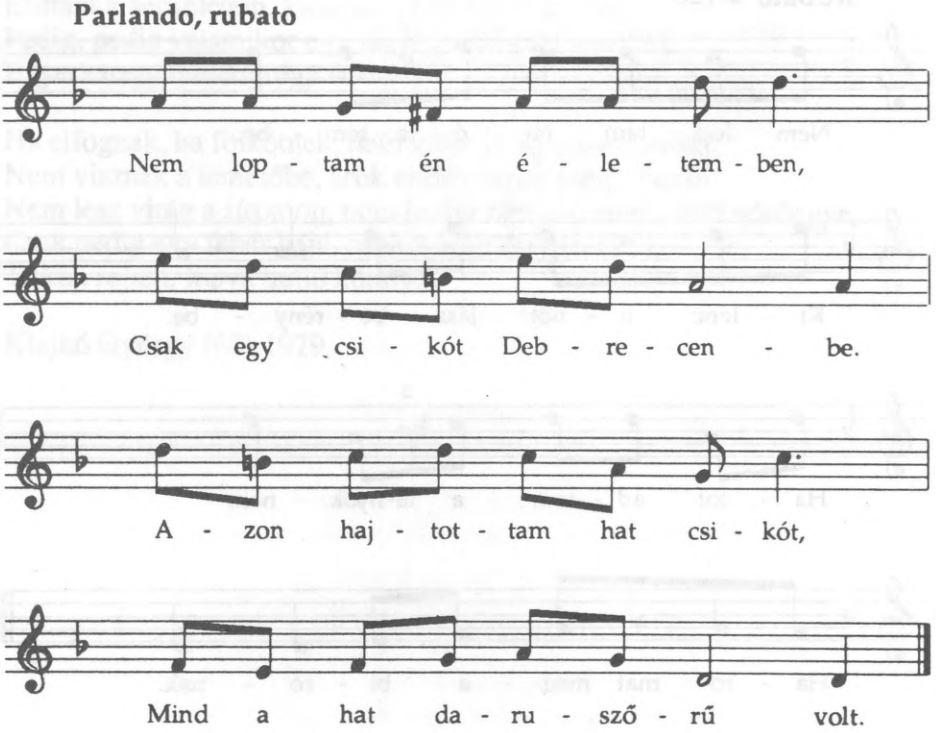

Nem loptam én életemben,
Csak egy csikót Debrecenbe.
Azon hajtottam hat csikót,
Mind a hat daruszőrű volt.

Elhajtottam a vásárba.
Azt sem tudtam, mi az ára.
Eladtam a lopottakat,
Vettem rajta igazakat.

Mikor mentem hazafelé,
Az akasztói csárda felé,
Az akasztói csárda felől
Elébem állt kilenc csendőr.

Azt kérdezik, mi a nevem?
Hol az utazó levelem?
– Várj egy kicsit, majd megmondom!
Kis mellényem kigombolom.

Kis mellényem kigombolom,
Előveszem revolverom.
Ötöt-hatot fejbe lőttem.
Ez az utazó levelem.

– Jaj, Istenem, mit csináljak?
Szaladjak-e vagy megálljak?
Ha szaladok, fejbe lőnek,
Ha megállok, vasra vernek.

Zaletnyik Lászlóné Almási Mária (38) 1991

31.

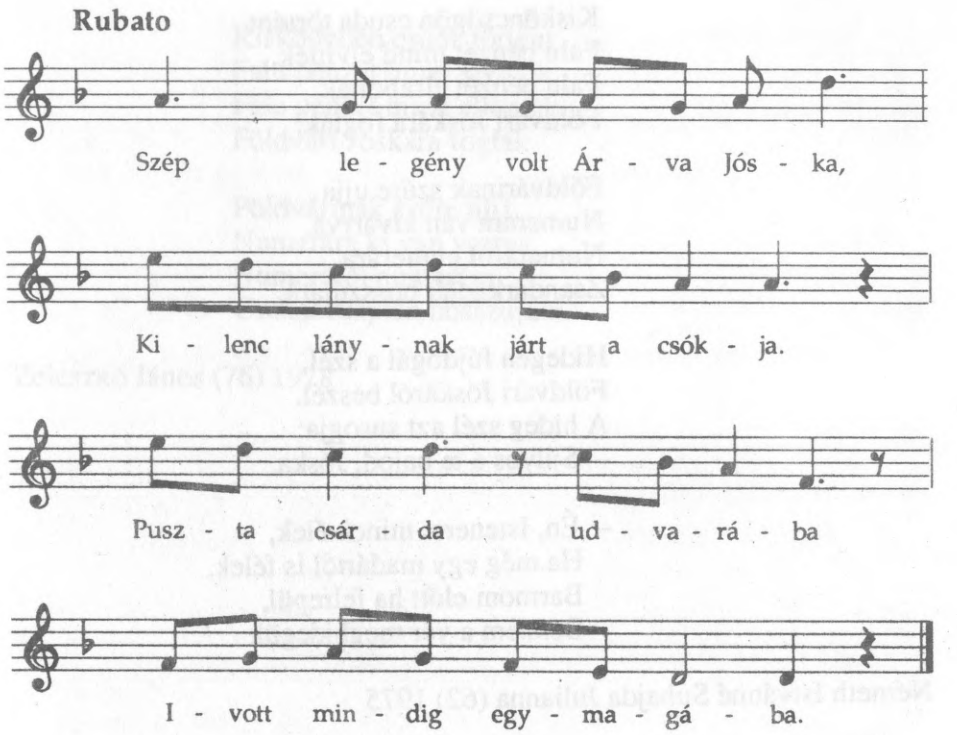

Szép legény volt Árva Jóska,
Kilenc lánynak járt a csókja.
Puszta csárda udvarába
Ivott mindig egymagába.

Egyik éjjel harminc pandúr
Jött ki érte a városbúl.
Puszta csárdát körülvették,
Hogy a Jóskát vasra verjék.

– Szegény legény, hova tűnhetsz?
– Csak a víznek menekülhetsz!
Ám a Hortobágy megáradt,
Gázlót rajta nem találhatsz.

Kilenc kislány összeszaladt,
Szép testéből rakni hidat.
Kilenc karcsú termet íve
Ráhajolt a sebes vízre.

Jóska rajtuk átugratva
Beleesett a viharba.
Messze röppent, mint kilőtt nyíl.
Hallgat róla szóbeszéd, hír.

A kilenc lány is hallgat róla
Rákövülve a folyóra.

Nagy Istvánné Ujvári Erzsébet (74) 1978

31/a.

Kisköncsögön csuda történt.
Falu pénzét mind elvitték.
Falu pénzét elrabolták.
Földvári Jóskára fogták.

Földvárinak szűre ujja
Numerára van kivarrva.
Numeráról numerára,
Zsandárkáplár bosszújára.

Hidegen fújdogál a szél,
Földvári Jóskáról beszél.
A hideg szél azt susogja:
– Súlyos a te bajod, Jóska.

– Én, Istenem, minek élek,
Ha még egy madártól is félek.
Barmom előtt ha felrepül,
Bennem a vér meghidegül.

Németh Istvánné Suhajda Julianna (62) 1975

31/b.

Kiskölteden csuda történt.
Falu pénzét mind elvitték.
Falu pénzét mind ellopták.
Földvári Jóskára fogták.

Földvárinak szűre ujja
Numerára ki van varrva.
Numeráról numerára,
Csendőrkáplán bosszújára.

Zeleszkó János (76) 1978

32.

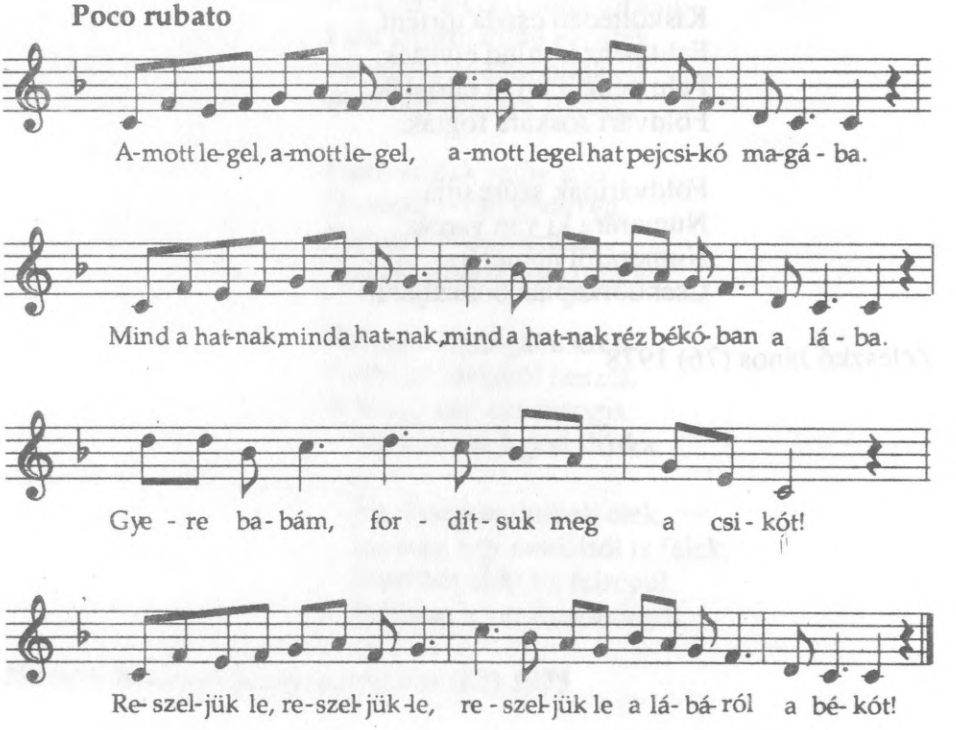

Amott legel, amott legel, amott legel hat pej csikó magába.
Mind a hatnak, mind hatnak, mind a hatnak rézbékóba a lába.
– Gyere babám, fordítsuk meg a csikót!
Reszeljük le, reszeljük le, reszeljük le a lábáról a békót!

Lereszeltük, lereszeltük, lereszeltük a lábáról a békót.
– Most má babám, most má babám, most má babám, merre hajtod a csikót?
– Arra hajtom, amerre a nap lejár,
Amerre a, amerre a, amerre a jó gazdája sose jár.

Amott jön már, amott jön már, amott jön már hat pej csikó magába.
Mind a hatnak, mind a hatnak, mind a hatnak zsandár ül a nyakába.
Mind a hatnak géppisztol a nyakába.
– Isten véled kisangyalom, Isten véled, nem öleljük mi egymást.

Bengő József (80) 1991

33.

Vidróckinak híres nyája
Csireg-csörög a Mátrába.
Csireg-csörög a Mátrába,
Mert Vidróckit nem találja.

Megyen a nyáj, megyen a nyáj
Környes-körül a gaz alján.
– Vajon hol állok elébe?
Kerek erdő közepébe!

Kiss András (43) 1991

34.

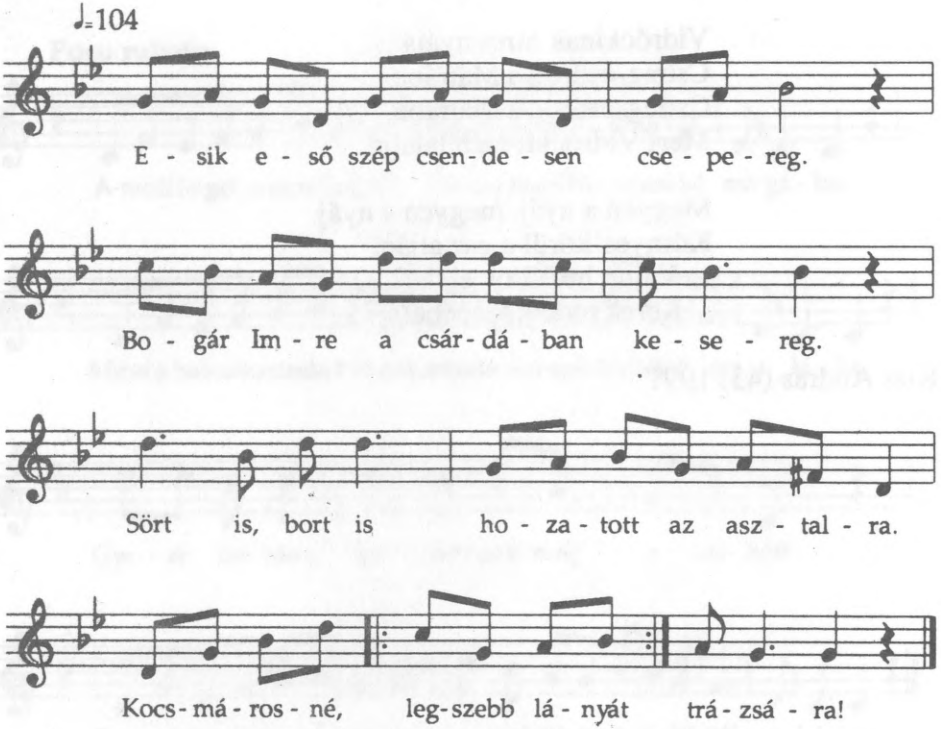

Esik eső, szép csendesen csepereg.
Bogár Imre a csárdában kesereg.
Sört is, bort is hozatott az asztalra.
– Kocsmárosné, legszebb lányát állíjja ki trázsára!

– Édesanyám, én trázsára nem állok!
Amint látom, jönnek már a zsandárok.
Bogár Imre nem vette ezt tréfára,
Felpattant az almásderes lovára.

Lova lába vitte, vitte messzire,
Egyenest a Bakonyerdő szélére.
Lova lába megbotlott egy gyökérben,
Ott fogták el Bogár Imrét örökre.

Hegedűs Jánosné Melkvi Ilona (32) 1973

34/a.

Esik eső, szép csendesen cseperész.
Bogár Imre a csárdába kesereg.
– Kocsmárosné, bort hozzon az asztalra!
Legszebb lányát állítsa ki strázsára!

– Édesanyám, én a strázsát nem állom!
Amoda jön kilenc zsandár lóháton.
Bogár Imre nem vette ezt tréfára,
Fölpattant a keselábú lovára.

Bogár Imre (el)vágtatott messzire,
Egészen a Bakony erdő szélére.
Lova lába megbotlott egy gyökérbe,
Ott fogták el Bogár Imrét fektébe.

Mikor tették be a mentő kocsiba,
Még azt kérdi, hol van az ő pej lova?
Ejnye, azt a kutya-betyár mindenét:
Lovát félti, nem a maga életét.

Bogár Imrét viszik a temetőbe.
Édesanyja a kapuba siratja,
Nincs búcsúztatás, csak egy ostorcsattintás.
Ennyiből áll egy betyárbúcsúztatás.

Varga Istvánné Németh Ilona (60) 1973

34/b.

Zavaros a Tisza,
Nem akar apadni,
Az a híres Bogár Imre,
Által akar menni.

Által akar menni,
Csikót akar lopni,
Kecskeméti zöld vásárra,
Pénzt akar csinálni.

– Kocsmárosné, hallja,
Száz icce bort adna!
Megkínálnám a vármegyét,
Hogy ne lennék rabja.

Huncut a vármegye,
Nem iszik belőle,
Mert a szegény Bogár Imre,
Most van a kezébe.

– Nézz ki, Marcsa, nézz ki,
Ablakod firhangján!
Most kísérik Bogár Imrét,
Aranyszín paripán.

Arany a kantárja,
Ezüst a zablája,
Az a híres Bogár Imre,
Annak a gazdája.

Harangoznak délre,
Féltizenkettőre,
Most kísérik Bogár Imrét
A vesztőhelyére.

Harangoznak délre,
Jó tizenkettőre,
Hóhér mondja, Bogár Imre
Álljon fel a székre.

Fölállott a székre,
Föltekint az égre:
– Jaj, Istenem, sok rablásim,
Most jutnak eszembe.

Kiapadt a Tisza,
Csak a sara maradt.
Meghalt szegény Bogár Imre,
Csak a híre maradt.

Klájkó Mihály (78) 1983

35.

– Isten véled, kisangyalom, én már elbujdosom.
Már én tőled, kisfalumtól, örökre búcsúzom.

Elindultam Szentgyörgynapnak hajnalhasadtával.
El is mentem Szeged város legutolsó sarkára.

Ott leszálltam egy jó gazdaember tanyájára,
Hat lovamnak és magamnak tisztogatására.

Utánam jött a komisszáros: – Megállj! Mondd, mi neved!
– Halász Antal az én nevem, Zomborba születtem.
Kis gyermekkoromtól fogva benne nevelkedtem.

Elvittek hát Szeged város kellős közepére,
Ott letettek egy tömlöcnek sötét fenekére.

Ott töltöttem húsz esztendőt Isten kegyelméből,
El is hoztam hatszáz botot magam erejéből.

Németh Istvánné Suhajda Julianna (62) 1975

35/a.

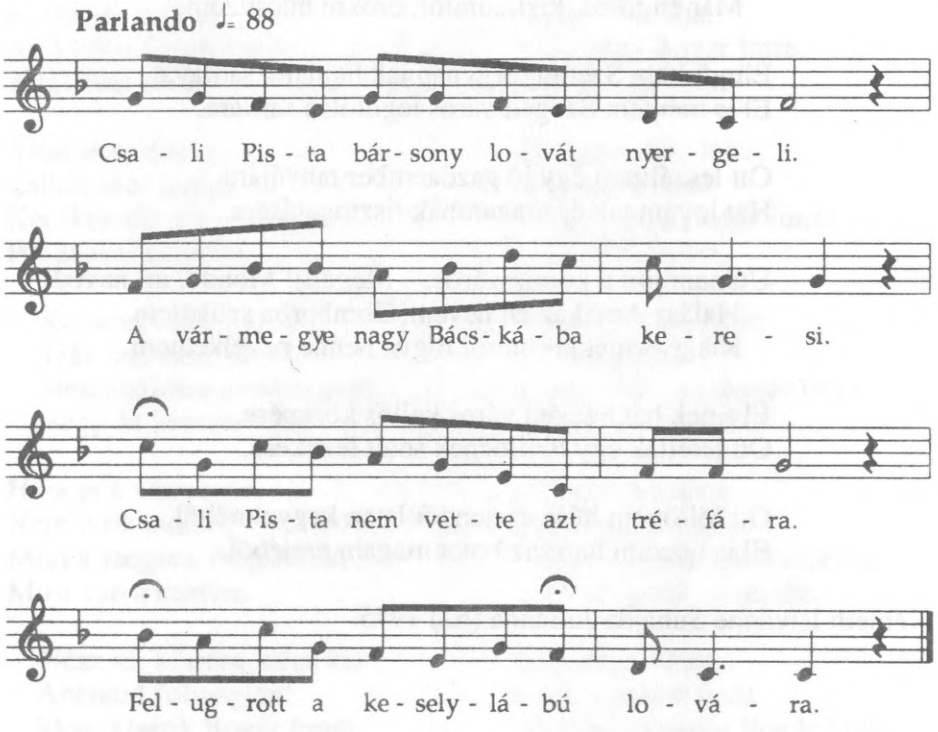

Csali Pista bársony lovát nyergeli.
A vármegye nagy Bácskába keresi.
Csali Pista nem vette azt tréfára.
Felugrott a keselylábú lovára.

Bársony lova vitte, vitte messzire,
Egészen a Bakony erdő szélére.
Lova lába megbotlott egy gyökérbe.
Így fogták el Csali Pistát feküdve.

Suhajda Mihályné Loványi Julianna (71) 1991

36.

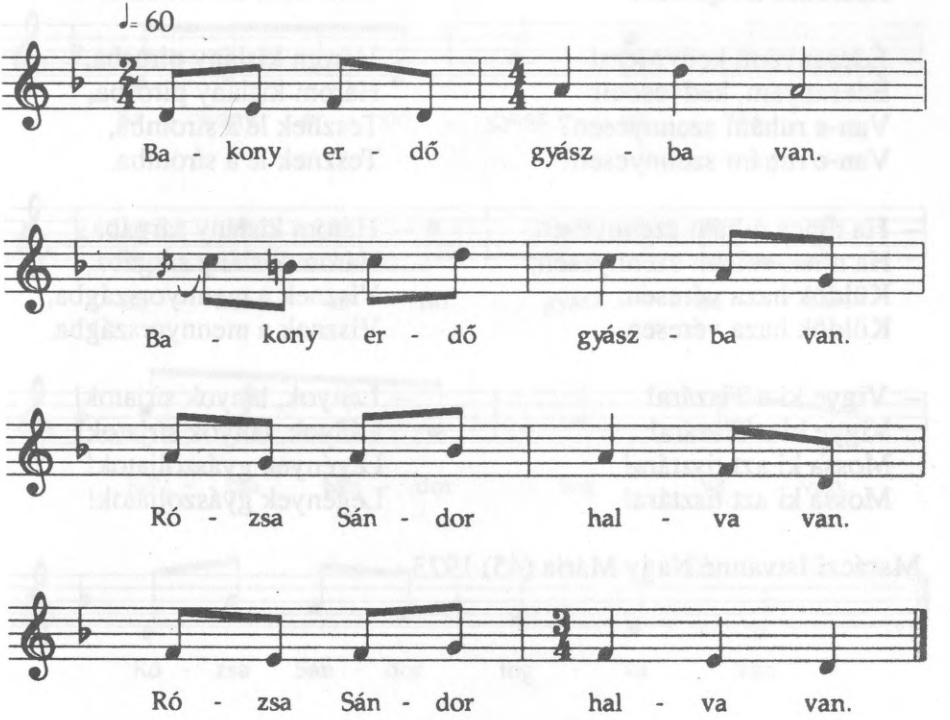

Bakonyerdő gyászba van.
Bakonyerdő gyászba van.
Rózsa Sándor halva van.
Rózsa Sándor halva van.

– Nem megyek én már vissza.
Nem megyek én már vissza.
Vérbe fürdök én még ma.
Vérbe fürdök én még ma.

Még csütörtökön este,
Még csütörtökön este,
Boré ment a pincébe,
Boré ment a pincébe.

Be is ment egy kocsmába,
Be is ment egy kocsmába,
Le is ült egy lócára,
Le is ült egy lócára.

Szólt utána az anyja,
Szólt utána az anyja:
– Sándor fiam, jöjj vissza!
Sándor fiam, jöjj vissza!

Három zsandár felugrott.
Három zsandár felugrott.
A negyedik kést rántott.
A negyedik kést rántott.

– Rozsdás kés a szívembe.
Rozsdás kés a szívembe.
Rézfokos a fejembe.
Rézfokos a fejembe.

– Édesanyám, kedvesem!
Édesanyám, kedvesem!
Van-e ruhám szennyesen?
Van-e ruhám szennyesen?

– Ha nincs ruhám szennyesen,
Ha nincs ruhám szennyesen,
Küldök haza véresen,
Küldök haza véresen.

– Vigye ki a Tiszára!
Vigye ki a Tiszára!
Mossa ki azt tisztára!
Mossa ki azt tisztára!

– Három kislány fehérbe,
Három kislány fehérbe,
Visznek a temetőbe,
Visznek a temetőbe.

– Három kislány pirosba,
Három kislány pirosba,
Tesznek le a síromba,
Tesznek le a síromba.

– Három kislány sárgába,
Három kislány sárgába,
Visznek a mennyországba,
Visznek a mennyországba.

– Lányok, lányok sírjatok!
Lányok, lányok sírjatok!
Legények gyászoljatok!
Legények gyászoljatok!

Maráczi Istvánné Nagy Mária (45) 1973

36/a.

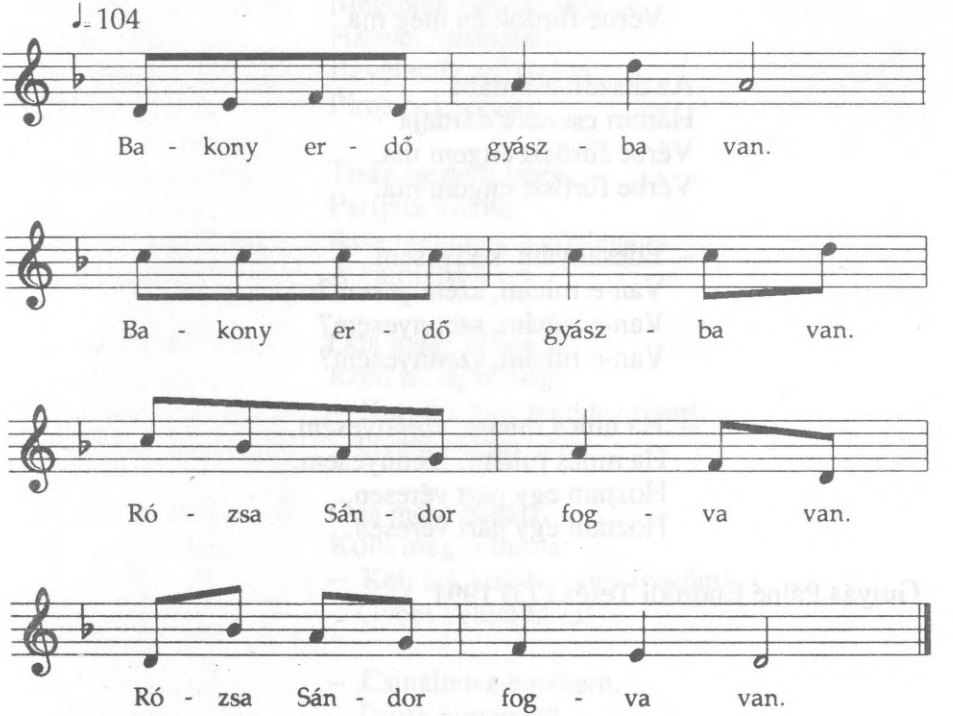

Bakonyerdő gyászba van.
Bakonyerdő gyászba van.
Rózsa Sándor fogva van.
Rózsa Sándor fogva van.

Még vasárnap délután,
Még vasárnap délután,
Sétált a lányok után,
Sétált a lányok után.

Utánament az anyja,
Utánament az anyja:
– Sándor fiam, jöjj vissza!
Sándor fiam, jöjj vissza!

– Nem mehetek még haza,
Nem mehetek még haza,
Vérbe fürdök én még ma.
Vérbe fürdök én még ma.

Az útszéli csárdába
Három csendőr dárdája
Vérbe füröszt engem ma,
Vérbe füröszt engem ma.

– Édesanyám, kedvesem,
Van-e ruhám, szennyesem?
Van-e ruhám, szennyesem?
Van-e ruhám, szennyesem?

– Ha nincs ruhám, szennyesem,
Ha nincs ruhám, szennyesem,
Hoztam egy párt véresen,
Hoztam egy párt véresen.

Gulyás Pálné Endrődi Teréz (73) 1991

37.

Megöltek egy legényt
Hatvan forintjáért,
Bevetették a Tiszába
Piros pej lováért.

Tisza be nem vette,
Partjára kitette,
Arra ment egy hajóslegény
A hajójába tette.

Oda ment az anyja,
Költi de nem halja:
– Kelj fel, kelj fel édes fiam!
Gyere velem haza!

Oda ment babája,
Költi meg is hallja:
– Kelj fel, kelj fel édes rózsám!
Gyere velem haza!

– Csináltatsz-e nékem,
Diófa koporsót?
– Csináltatok, csináltatok
Márványkő koporsót.

– Megsiratsz-e engem,
Apád, anyád előtt?
– Megsiratlak, megsiratlak
Az egész világ előtt.

Szabó Tamásné Beszedics Mária (54) 1978

37/a.

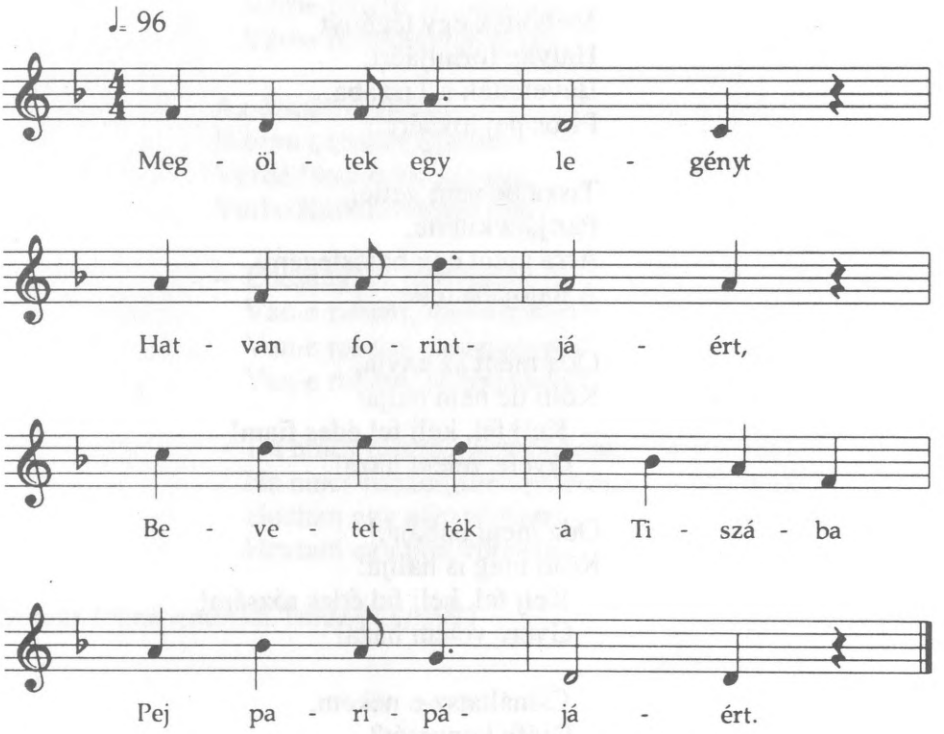

Megöltek egy legényt
Hatvan forintjáért,
Bevetették a Tiszába
Pejparipájáért.

Tisza be nem vette,
Partjára kitette,
Arra ment egy halászlegény,
Hálójába tette.

Odament az anyja,
Kelti, de nem hallja:
– Kelj fel, kelj fel édes fiam!
Gyere velem haza!

– Nem mehetek haza,
Mer meg vagyok halva,
Fényes szárúráncos csizmám
Lábomra van fagyva.

Költi a babája,
Költi, de nem hallja:
– Gyere haza, édes rózsám!
Gyere velem haza!

– Nem mehetek haza,
Mer meg vagyok halva,
A fekete göndör hajam
Válamra van fagyva.

Gulyás Pálné Endrődi Teréz (73) 1991

37/b.

Megöltek egy legényt
Hatvan forintjáért,
A Tiszába bevetették
Pej paripájáért.

Tisza be nem vette,
Partjára kitette,
Arra ment egy hajóslegény,
Hajójába tette.

Gesztenye szín haja
Vállára tapadva,
Sárga sarkantyús csizmája,
Lábára van fagyva.

Oda ment az apja,
Kelti de nem hallja:
– Kellj fel, kellj fel, édes fiam!
Gyere velem haza!

Oda ment az anya,
Kelti de nem hallja:
– Kellj fel, kellj fel, édes fiam!
Gyere velem haza!

Oda ment a babája,
Kelti meg is hallja:
– Kellj fel, kellj fel, édes rózsám!
Borulj a nyakamba!

– Megsiratsz-e engem
Három leány előtt?
– Megsiratlak, megsiratlak,
Egész világ előtt.

– Kivitetsz-e vajon,
Valaki urakkal?
– Kivitetlek, kivitetlek,
Királyfi urakkal.

– Csináltatsz-e nékem,
Valami koporsót?
– Csináltatok, csináltatok,
Márványkő koporsót.

– Meghúzatod- e majd,
Hármas harangokat?
– Meghúzatom, meghúzatom,
Mind a tizenhatot.

Ujvári Benjáminné Sztraka Zsuzsánna (61) 1992

38.

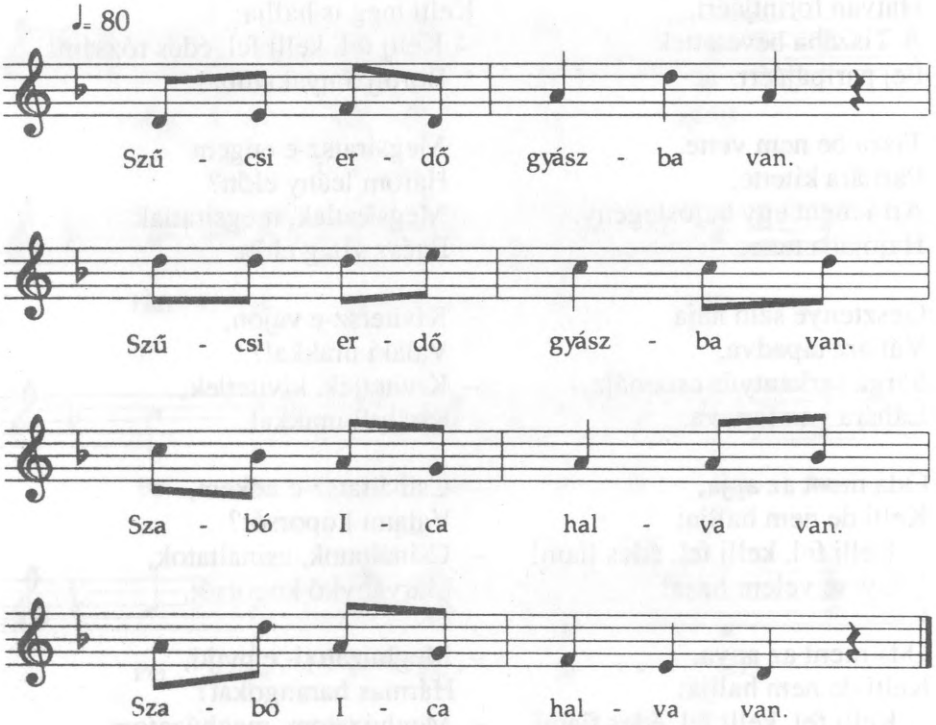

Szűcsi erdő gyászba van.
Szűcsi erdő gyászba van.
Szabó Ica halva van.
Szabó Ica halva van.

Édesanyja megy arra.
Édesanyja megy arra:
– Ica lányom, jer haza!
Ica lányom, jer haza!

– Nem megyek én már haza.
Nem megyek én már haza.
– Piros vérbe fürdök ma.
Piros vérbe fürdök ma.

– Nem a Tisza vízébe,
Nem a Tisza vízébe,
Barna legény vérébe,
Barna legény vérébe.

– Három angyal bordóba.
Három angyal bordóba
Tesznek a koporsóba,
Tesznek a koporsóba.

– Három angyal égszínbe.
Három angyal égszínbe
Tesznek le a mélységbe,
Tesznek le a mélységbe.

– Három angyal sárgába.
Három angyal sárgába
Visznek a mennyországba,
Visznek a mennyországba.

– Édesanyám, sírhatsz már.
Édesanyám, sírhatsz már,
Síromra borulhatsz már,
Síromra borulhatsz már.

Horváth Károlyné Harczos Margit (27) 1973

39.

– Hallottátok-e, Akasztóba mi történt?
Hogy egy legényt megfogtak és megölték.
Mikor ezt a kedvese megtudta,
Két kezét a feje fölé kulcsolta.

Akasztói temetőbe van egy sír.
Oda jár egy barna kislány, mindig sír.
– Ne sírj, kislány, ne epezd a szívedet,
Hisz a sírból visszajönni nem lehet.

Akasztóban megszólal a nagyharang.
Húzza aztat három fehér vadgalamb.
Húznak rajta oly szomorú verseket,
Barna kislány árva szíve megreped.

Szabó Tamásné Beszedics Mária (54) 1979

39/a.

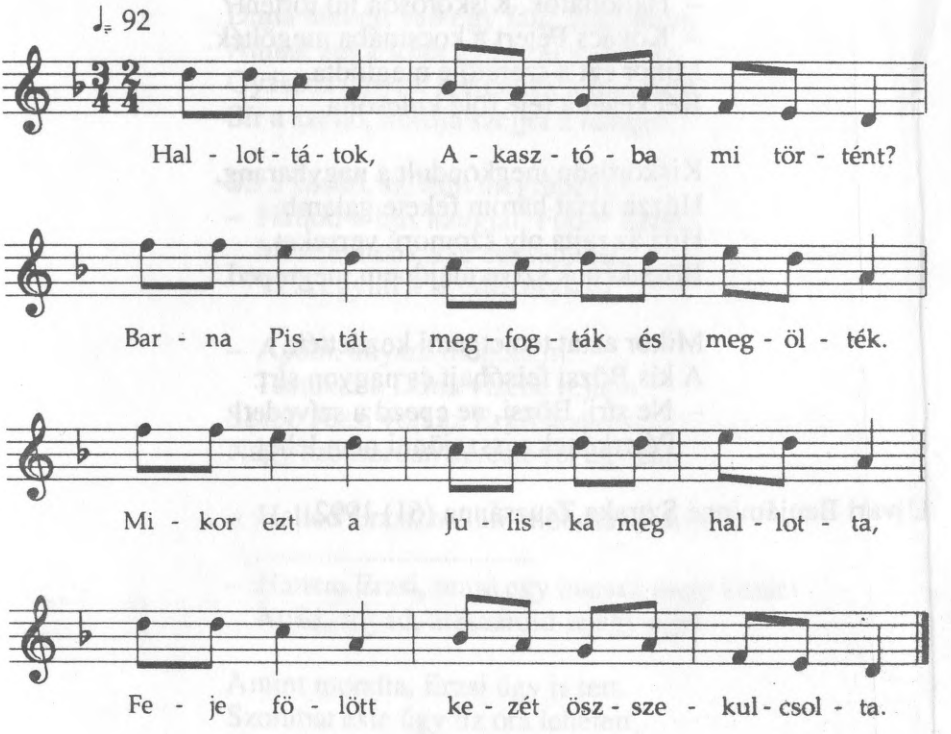

– Hallottátok, Akasztóba mi történt?
– Barna Pistát megfogták és megölték.
Mikor ezt a Juliska meghallotta,
Feje fölött kezét összekulcsolta.

Másnap reggel megszólalt a nagyharang.
Húzta aztat három fekete galamb.
Húztak rajta oly szomorú nótákat,
Juliskának a szíve is meghasadt.

Ujvári Ignácné Turáni Mária (51) 1992

39/b.

– Hallottátok, Kiskőrösön mi történt?
– Kovács Pétert a kocsmába megölték.
Mikor ezt a szeretője megtudta,
Két kezét a feje fölé kulcsolta.

Kiskőrösön megkondult a nagyharang,
Húzza aztat három fekete galamb.
Húz az rajta oly szomorú verseket,
Bözsikének szíve majdnem megreped.

Mikor aztat temetgetni kezdették,
A kis Bözsi felsóhajt és nagyon sírt.
– Ne sírj, Bözsi, ne epezd a szívedet!
Péterkének visszajönni nem lehet.

Ujvári Benjáminné Sztraka Zsuzsánna (61) 1992

40.

Duna mellett van egy falu, Ráczkeve.
Annak zuga sötét gyásszal van tele.
Gyászos lányok kongatják a harangot.
Sír a szellő, hordja széjjel a hangot.

Sír a szellő, szívem megrepeszti.
– Hallod-e bús hangját, Fodor Erzsi?
Most temetik a te édesapádat,
Vele együtt a te édesanyádat.

– Apám, anyám megöltem.
Testüket a Duna vizébe rejtem.
Szabó Józsi volt az Erzsi kedvese.
Nagy szomorúan kereste fel egy este.

– Hallod Erzsi, nekem mondta az anyád
.....
– Hanem Erzsi, majd egy hosszú nagy késsel
Apád, anyád, mészárold le egy éjjel.

Amint mondta, Erzsi úgy is tett.
Szombat este úgy tíz óra lehetett,
Mikor Erzsi belopodzott a házba,
Ahol anyja, kis testvére aludtak.

Nem tudták, hogy végpercükhöz jutottak.
Édesanyját tizenkétszer megszúrta.
Még az akkor is édes álmát aludta.
Ekkor Erzsi kis testvére felrebbent.

– Jaj Istenem, Erzsi néném, mit tettél!
Hallod-e, te Erzsi néném mit teszel?
Miért fekszik édesanyám véresen?
– Hallgass, te, mert kivágom a kis nyelved!

Utána kiment az istállóba.
Ahol apja édes álmát aludta.
Édesapját Erzsi szíven szúrta.
.....

.....
És fogta, hogy a Dunába dobja.
De a Duna azonban rajta kapta
– Hallod-e, te, Fodor Erzsi, mit teszel?

– Apám, anyám megöltem,
Testüket a Duna vizébe rejtem.
Fodor Erzsit a csendőrök elfogták
A két kezét azonnal megvasálták.

Rámérték az ítéletet, büntetést.
Kötél által felakasztást, kivégzést.
Sír az Erzsi, sirassa rossz tettét.
Mér adta az ördögnek lelkét.

Marácziné Nagy Mária (51) 1979

41.

Jaj de széles, jaj de hosszú ez az út,
Amelyiken kilenc betyár elindult.
Kilenc betyár, kilenc kés a kezébe,
Amelyikkel Tápainét megölte.

– Tápainé, adjon Isten jó estét!
– Adjon bizon az uraknak szerencsét!
– Tápainé, ne kívánjon szerencsét,
Mer még máma szívét nyomja a nagy kés.

– Bözsi lányom, eredj le pincébe!
Hozzál fel bort az aranyos iccébe!
– Tápainé, nem kell nekünk a bora,
Csak a szívét adja még a markunkba.

Tápainé beugrott a kis kertbe.
A két karját felkulcsolta az égre:
– Jaj, Istenem, mért kell nékem meghalni?
Mért kell ezt a három árvát itt hagyni?

– Bözsi lányom, vegyél gyászt a szívedre!
Vigyázz nagyon két kicsi testvéredre!
De mire a Bözsi szíve gyászba volt,
Kis szoba konyha piros vérrel telefolyt.

Maráczi Istvánné Nagy Mária (54) 1982

42.

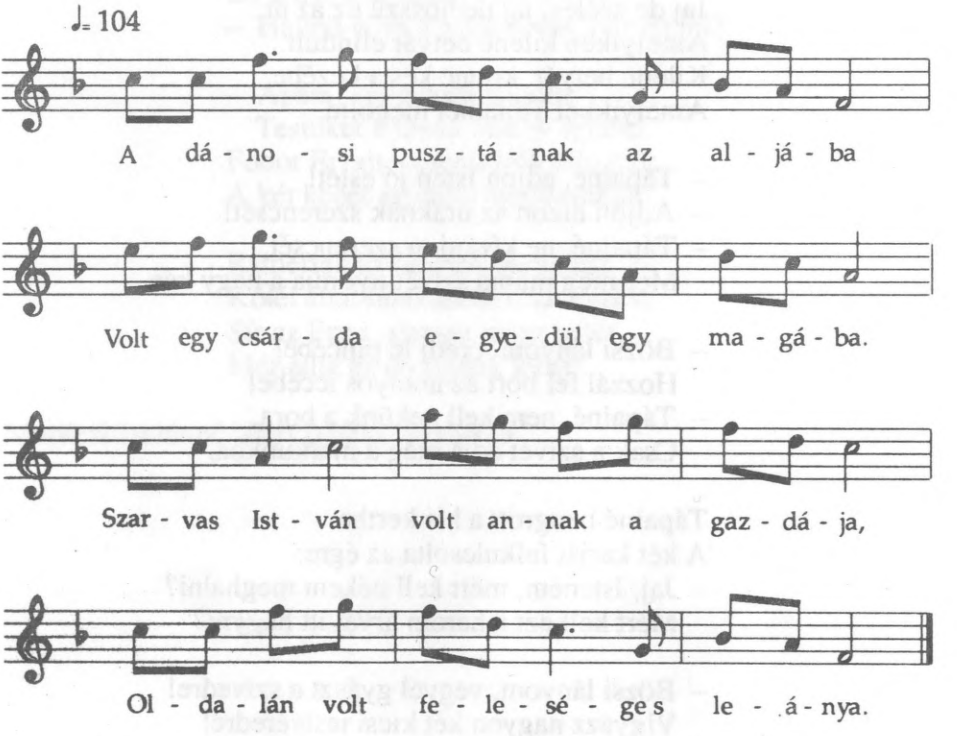

A dánosi pusztának az aljába
Volt egy csárda egyedül egymagába.
Szarvas István volt annak a gazdája,
Oldalán volt felesége s leánya.

Péntek este kilencet vert az óra.
Alvóra tért az asszony és Teruska.
Szarvas István egyedül ül magába,
Várja nem-e jön vendég a csárdába.

Nem is soká kellett néki várnia.
Jött sietve egy cigány ármádia.
Italt kértek a cigányok szaporán,
Pedig vérre volt szomjas a karaván.

Szarvas uram borér ment a pincébe.
Nagy sikolytást hall közben a fülébe.
Nagy sietve visszament a szobába.
Már akkor feleségét halva látta.

A leánya szintén ki volt végezve.
Tagány kocsis ott feküdt a söntésbe.
Mikor eztet a rémtettet meglátta,
Bemenekült a hátulsó szobába.

Mi haszna volt, hogy az ajtót bezárta?
A sok cigány rögtön rohant utána.
Éles fejszével az ajtót bevágták.
Szarvas uram életét kiontották.

Az újságok azt hírdetik Pest-Budán:
Akasztós (!) lesz a törvényszék udvarán.
Akasztófát nem is egyet csinálnak,
Hanem hatot a főbünös cigánynak.

Turu Ignácné Juhász Margit (71) 1991

43.

Parlando, rubato ♩= 112

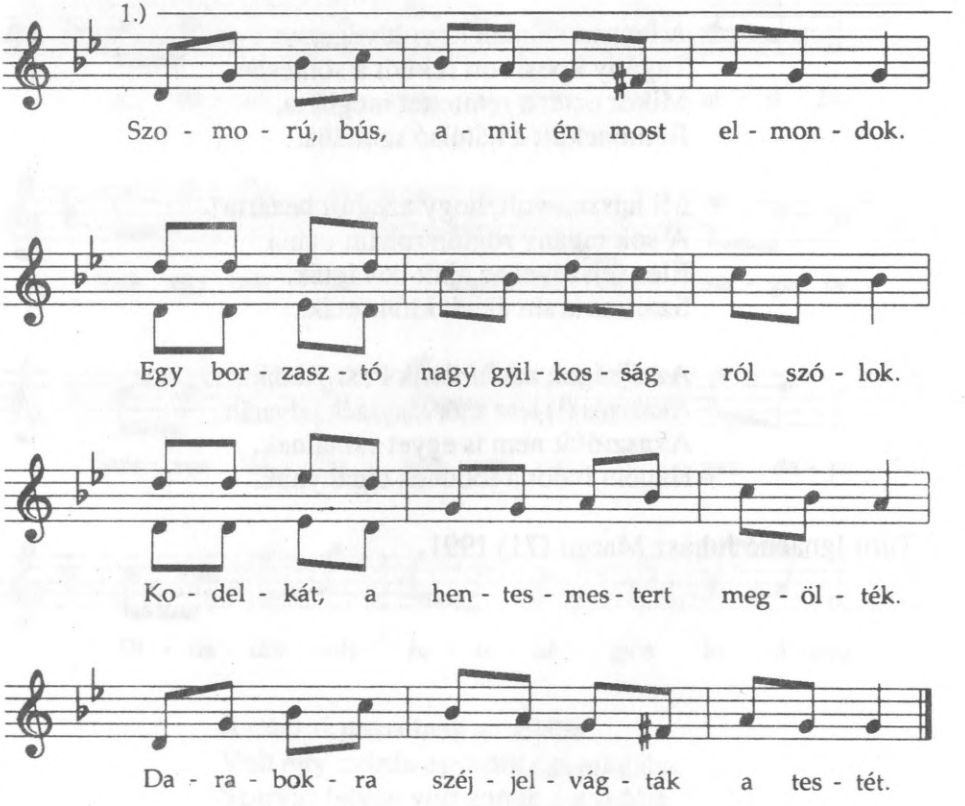

Dallamváltozat

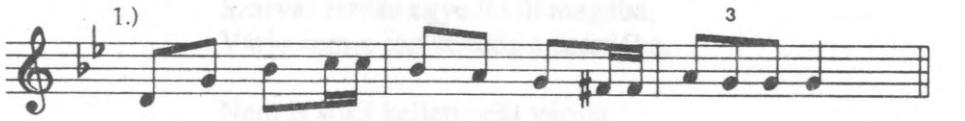

8. vers

Szomorú, bús, amit én most elmondok.
Egy borzasztó nagy gyilkosságról szólok.
Kodelkát, a hentesmestert megölték.
Darabokra széjjelvágták a testét.

Léder(!) volt a Kodelkának gyilkosa,
Felesége meg a felbújtatója.
Pénz köllött a szép asszonynak pompára.
Így szólott a férjének hamarjába:

– Kedves fiam, végezzünk Kodelkával,
Mert ő nagyon sűrűn jár a házunkba.
Őneki van pénze és gazdagsága,
De minekünk nem tellik mulatságra.
Léderer a szép asszonynak kedvezett.
Kodelkával rögtön el is végeztek.
Felcsalták a Kodelkát a szobába.
Lefektették ott mindjárt a díványra.

Ráborul a Tölgyfa utca házukra.
Kodelka utolsó álmát alussza.
Léderer is közeledik orozva,
Hogy Kodelkát pénziér meggyilkolja.

Bele kezdték egy kosárba pakolni.
Duna partra kezdték mindjárt kivinni,
Hogy ők azt a Dunába fogják dobni.
A hullámok majd el fogják sodorni.

Duna őr Krizsán Pál ezt észrevette,
Mit visznek a Dunába nagy sietve.
– Szegény kutyánk döglött meg tegnap este,
Annak a részei vannak itt ebbe.

Krizsán Pál mindjárt bejelentette hamarjában.
.....
A rendőrség a kosarat felbontja.
Akkor látják, hogy ez emberi hulla.

Letartóztatták ottan mindjár őket.
Akkor mondták: – Mért tettétek ezeket?
Nem volt nekik pénze és gazdagsága.
Szegény Mici vágyott a nagy pompára.

Margit körút fegyháznak cellájában
Búsul a gyilkos egyedül egymagában.
Várja szabadulásának óráját,
Pedig készítik számára bitófát.

Léderernét is halálra ítélték.
Mindjár a siralomházba betették.
Így jár, aki a fejét elveszíti,
A börtönbe kell neki elpusztulni.

Tóth Istvánné Bartek Rozália (81) 1991

44.

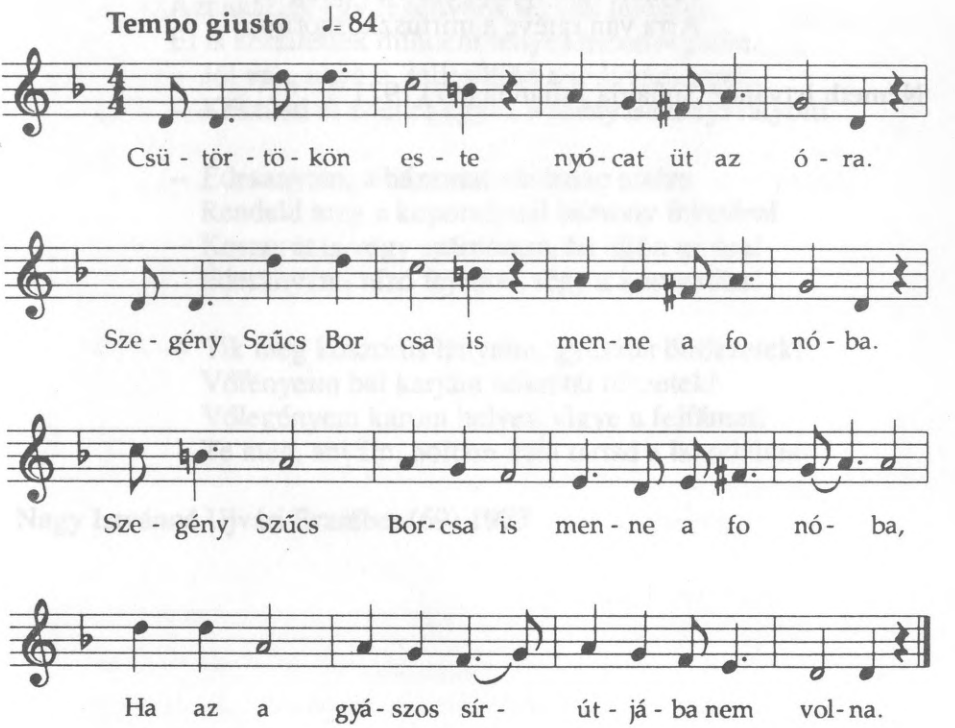

Alkalmazkodó ritmusban.

Csütörtökön este nyócat üt az óra.
Szegény Szűcs Borcsa is menne a fonóba.
Szegény Szűcs Borcsa is menne a fonóba,
Ha az a gyászos sír útjába nem volna.

Elébe állott egy csinos barna legény.
Az Aradi Pista kéri rosszra, nem mén.
– Ne is állj, ne is várj, vélem addig nem hálsz,
Míg az oltár előtt vélem együtt nem állsz.

Először megüti, fejét lehajtotta.
Másodszor megüti, véres a fokosa.
Harmadszor megüti, elállott a szava.
Szegény Szűcs Borcsának így történt halála.

Az aradi utcát vér borította el.
Szegény Szűcs Borcsára most húzzák a földet.
Fejhez való fája kőből van faragva,
Arra van rátéve a mirtuszkoszorúja.

Németh Istvánné Suhajda Julianna (67) 1971

45.

Azt akarják egy legénynek legyek felesége.
El is készítettek mindent fényes mennyegzőre.
– Jól van, anyám, teljesüljön a te kívánságod.
– Készítsd el a fehér ágyat, a menyasszonyi fátyolt!

– Édesanyám, a házamat vasárnap estére
Rendeld meg a koporsósnál bársony feketére!
Koszorút is végy számomra, ha eljön az óra!
Édesanyám, tűzd fejemre, tégy a koporsóba!

– Tik meg koszorús lányaim, gyászba öltözzetek!
Vőfényeim bal karjára bokrétát tűzzetek!
Vőlegényem karom helyett vigye a fejfámat!
Te meg, anyám, holtam után tartsd a lakodalmat!

Nagy Istvánné Ujvári Erzsébet (69) 1973

45/a.

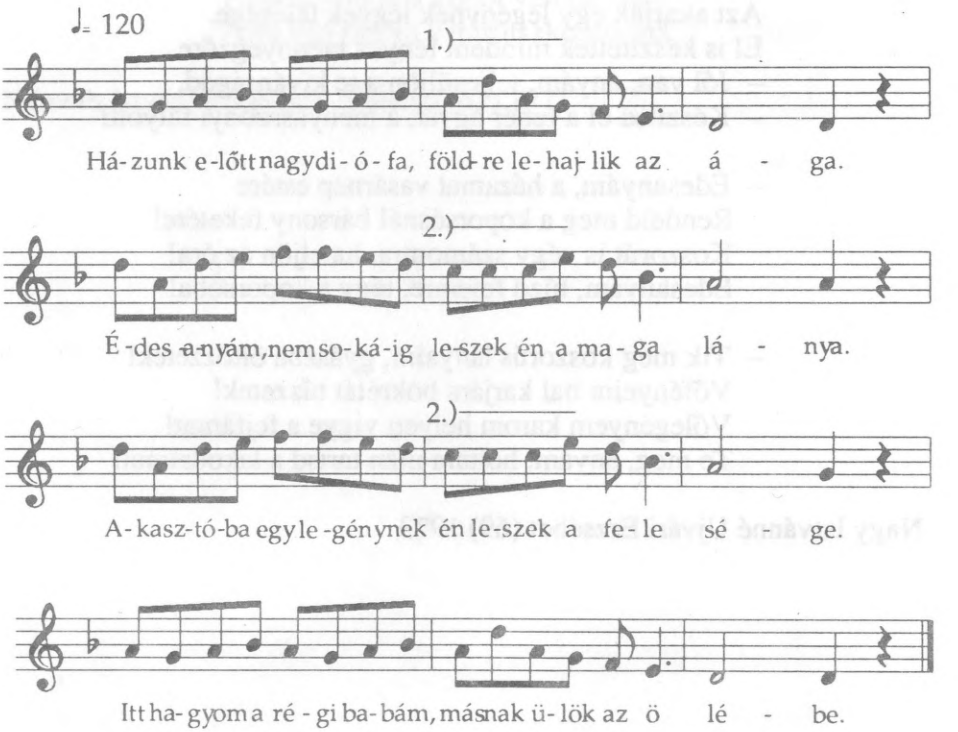

Dallamváltozat

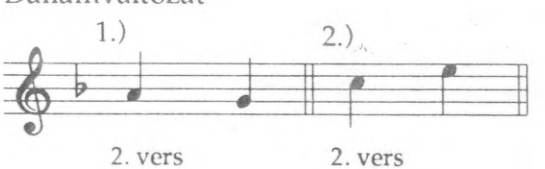

Házunk előtt nagy diófa, földre lehajlik az ága.
– Édesanyám, nem sokáig leszek én a maga lánya.
Akasztóba egy legénynek én leszek a felesége.
Itt hagyom a régi babám, másnak ülök az ölébe.

– Édesanyám, vesd meg ágyam szombaton estére!
Koporsót is csináltassál, festesd feketére!
Koszorút is vegyél, anyám, ha eljön az óra!
Tűzd fejembe koszorúmat, zárass be a koporsóba!

– Tik meg, koszorús lányaim, öltözzetek feketébe!
Vőfényeim bal karjára bokrétát tűzzetek!
Vőlegényem karom helyett vigye a keresztet!
– Látod, anyám, mért nem adtál annak, akit én szerettem!?

Kósa Istvánné Madácsi Etelka (55) 1992

46.

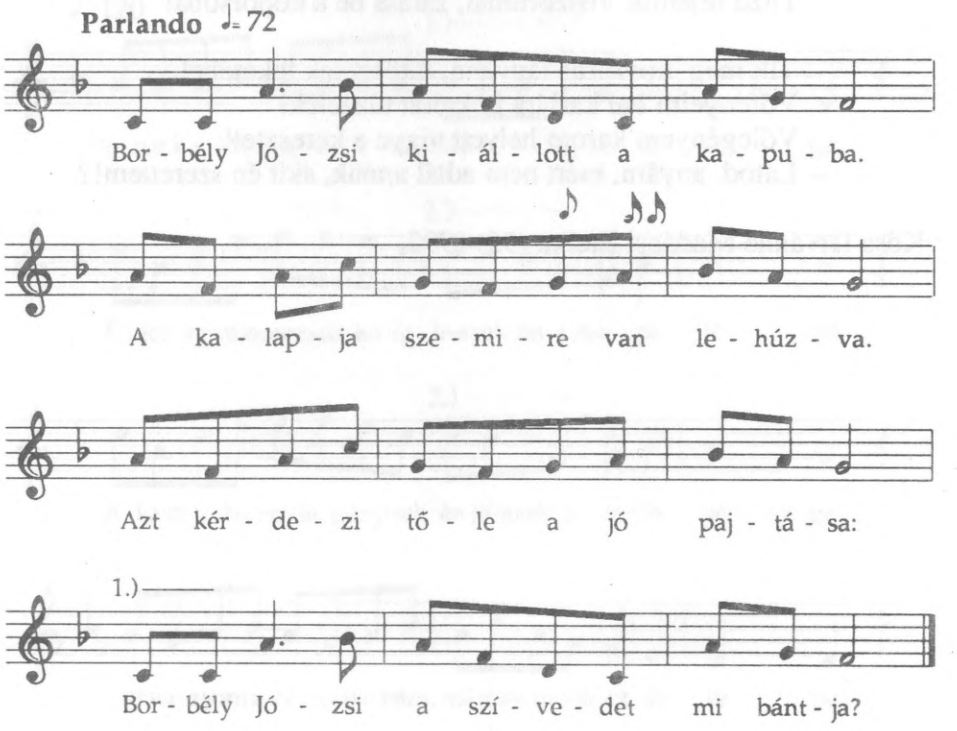

Dallamváltozat

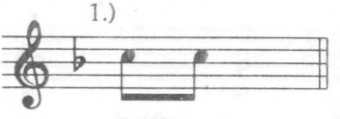

2.- 9. vers

Borbély Józsi kiállott a kapuba.
A kalapja szemire van lehúzva.
Azt kérdezi tőle a jó pajtása:
– Borbély Józsi, a szívedet mi bántja?

Megy az orvos a főutcán sebesen.
Borbély Józsi megálíja csendesen:
– Orvos uram, nézze meg a galambom!
Beteg az én galambom, ágyban fekszik, (3. sor dallamára)
Piros bársony paplannal takaródzik.

– Borbély Józsi, ne búsuljon babáján,
Két nap múlva végigmegy a főutcán.
Két nap múlva olyan lesz, mint a gerle.
Két nap múlva meggyógyul a kedvese.

Borbély Józsi végigment a főutcán,
Benézett a Nemestóni ablakán.
Két szál gyertya van az ablakba gyújtva:
– Jaj, Istenem, meg van a babám halva.

– Jaj, Istenem, hogy kell ide bemenni?
A babámtól hogy kell majd elbúcsúzni?
– Kelj föl, kelj föl, barna babám, ölellek!
Gyenge két karommal meg is ölellek.

– Nem kelhetek, mert beteg vagyok nagyon,
Mert elnyomott a szerelem engem nagyon.
A szívemen nyolcvanszoros a bánat,
Mert nem hagyták szeretni a babámat.

– Jaj, de szépen szólanak a harangok.
– Jaj, Istenem, vajon ki most a halott?
– Ki is volna, Nemestóni leánya,
Borbély Józsi legkedvesebb babája.
Ki is volna, Nemestóni Mariska,
Borbély Józsi legkedvesebb babája. (3-4. sor dallamára)

Meg van már a halottkocsi rendelve.
Trombitások vannak mellé rendelve.
Jaj de szépen fújják azt a trombitát.
Borbély Józsi viszi a koszorúját.

Megindul a menet a temetőbe.
Pajtásai ott állanak mellette.
Pajtásai ott állanak csendesen,
Borbély Józsi siratja keservesen.

Varga Józsefné Loványi Ilona (71) 1988

47.

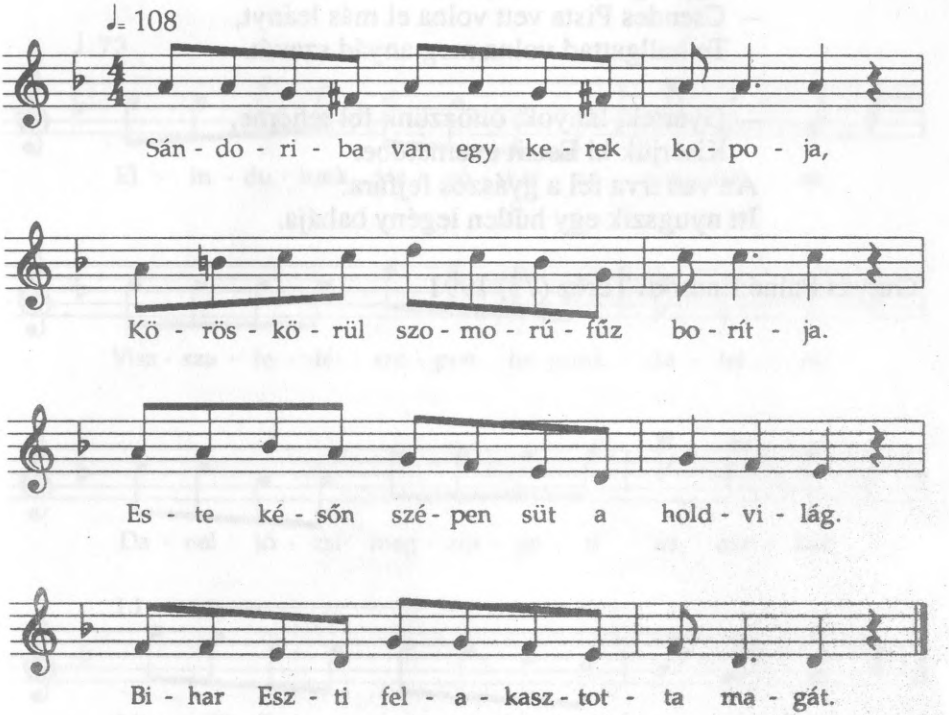

Alkalmazkodó ritmusban.

Sándoriba van egy kerek kopolya,
Körösközül szomorúfűz borítja.
Este későn szépen süt a holdvilág.
Bihar Eszti felakasztotta magát.

Édesapja keresi a vízparton,
Megtalálja egy nagy fűzfán az ágon:
– Jaj, Istenem, hogy kell eztet megérnem,
A lányom egy ilyen fáról levennem.

Biharéknál meggyújtották a gyertyát,
Bihar Esztit két szál deszkán virrasszák.
Körülötte sok a virágkoszorú,
Édesanyja szíve jaj de szomorú.

– Lányom, lányom, hogy tudtad ezt megtenni,
Egy legényé az életed eldobni?
– Csendes Pista vett volna el más leányt,
Te hallgattad volna meg anyád szavát.

– Gyertek, lányok, öltözzünk fel fehérbe,
Kisérjük ki Esztit a temetőbe.
Az van írva fel a gyászos fejfára:
Itt nyugszik egy hűtlen legény babája.

Gulyás Pálné Endrődi Teréz (73) 1991

48.

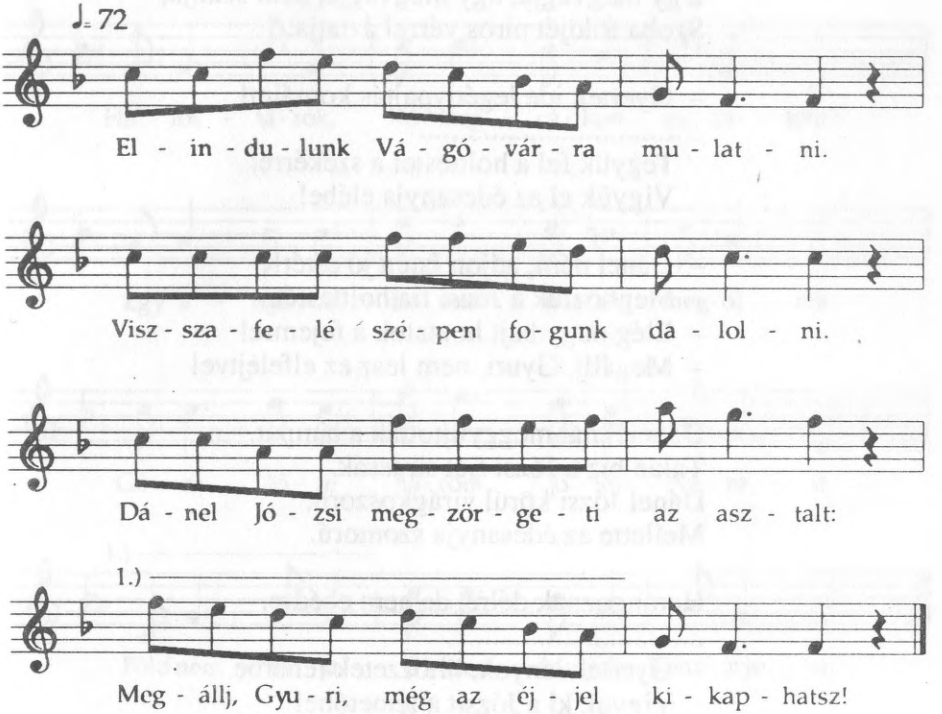

Dallamváltozat

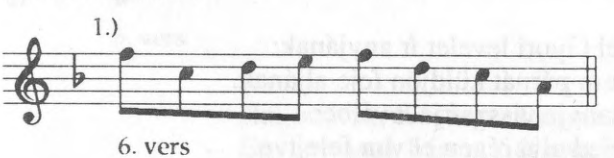

Elindulunk Vágóvárra mulatni.
Visszafelé szépen fogunk dalolni.
Dánel Józsi megzörgeti az asztalt:
– Megállj, Gyuri, még az éjjel kikaphatsz!

De a Gyuri nem vette azt tréfába,
A nagykést a csizmaszárból kirántja.
Úgy megvágja, úgy megvágja, nem szánja,
Szoba földjét piros vérrel áztatja.

– Gyertek ide legénypajtás komáim!
.....
Tegyük fel a holttestet a szekérre!
Vigyük el az édesanyja elébe!

– Dánel néni, adjon Isten jó estét!
Meghoztuk a Józsi fia holttestét.
– Elég nagy bajt hoztatok a fejemre!
– Megállj, Gyuri, nem lesz ez elfelejtve!

Dáneléknál meggyújtották a lámpát.
Talán biz a Józsi fiát sirassák.
Dánel Józsi körül virágkoszorú.
Mellette az édesanyja szomorú.

Harangoznak délre, de nem ebédre.
.....
– Gyertek lányok, öltözzetek fehérbe
Vigyük ki a Józsit a temetőbe!

Dánel Józsit kilenc orvos boncolja.
Mellette a Dánel Gyuri vasalva.
– Megállj, Gyuri, nem sajnáltad anyádat!
Egy kislányért megölted a bátyádat.

Dánel Gyuri levelet ír anyjának:
Selyem párnát küldjön feje aljának.
Édesanyja visszaírja levélbe:
– Fejed alja régen el van felejtve.

Dánel Gyuri levelet ír anyjának:
Selyem paplant küldjön takarójának.
Édesanyja visszaírja levélbe:
– Van takaród ott a sötét börtönbe.

Suhajda Mihályné Loványi Julianna (65) 1985

49.

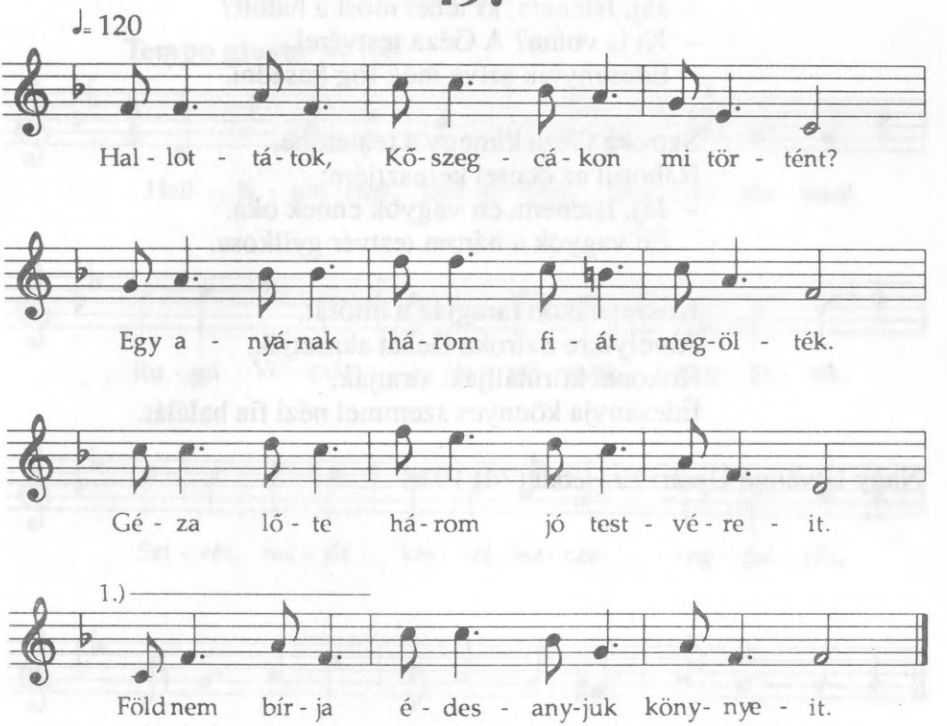

Dallamváltozat

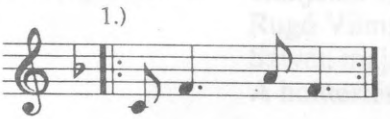

5. vers

– Hallottátok, Kőszegcákon mi történt?
– Egy anyának három fiát megölték.
Géza lőte három jó testvéreit.
Föld nem bírja édesanyjuk könnyeit.

Kőszegcákó kertek alatt foly a víz.
– Ne menj arra Géza, mert elvisz a víz.
Elviszi a rozsdás revorveredet,
Mivel agyonlőtted testvéreidet.

Jaj de szépen szólanak a harangok.
– Jaj, Istenem, ki lehet most a halott?
– Ki is volna? A Géza testvérei.
Édesanyjuk szíve meg fog hasadni.

Sztroka Géza kimegy a temetőbe,
Ráborul az öccsei keresztjére:
– Jaj, Istenem, én vagyok ennek oka.
Én vagyok a három testvér gyilkosa.

Kőszegcákon faragják a bitófát,
Amelyikre Sztroka Gézát akasztják.
Rokonai körülállják, siratják,
Édesanyja könnyes szemmel nézi fia halálát.

Nagy Istvánné Ujvári Erzsébet (74) 1978

50.

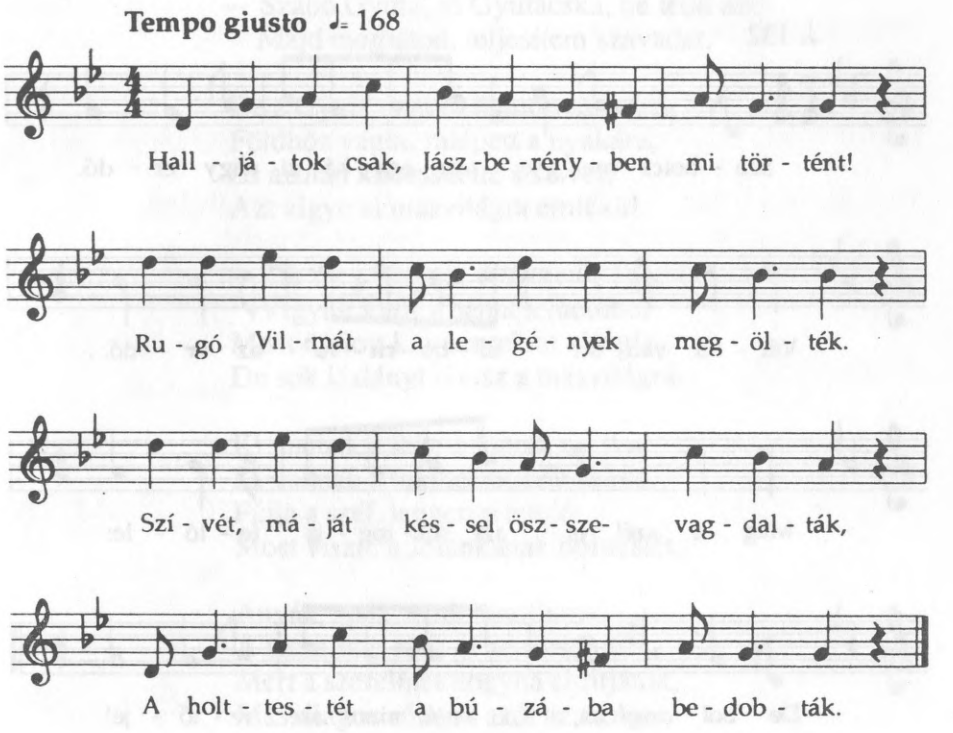

– Halljátok csak, Jászberényben mi történt!
Rugó Vilmát a legények megölték.
Szívét, máját késsel összevagdalták,
A holttestét a búzába bedobták.

Késő este ment az anyja keresni.
– Vilma, lányom, hova tudtál elveszni?
Már egy legény jó messziről kiáltja:
– Itt van a lánya, itt fekszik a búzába!

– Mondjad Ferenc! Nem fájt-e a te szíved,
Mikor ezt a barna kislányt megölted?
– Akkor nem fájt, de most mindjárt meghasad.
Viselem a negyvennyolcas nagy vasat.

Kiss András (43) 1991

51.

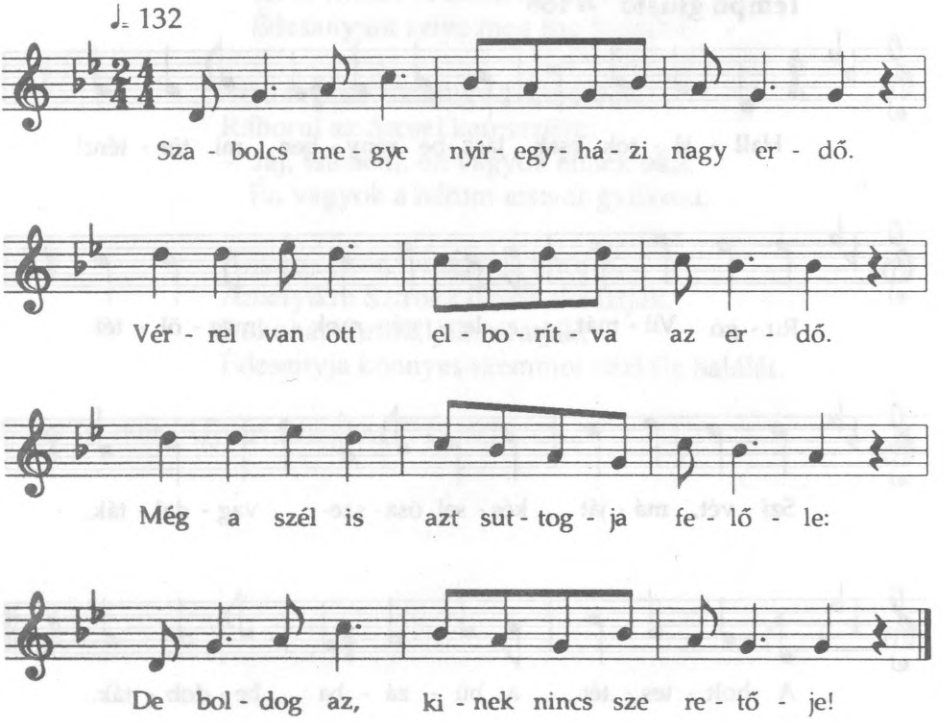

Alkalmazkodó ritmusban.

Szabolcs megye nyíregyházi nagy erdő.
Vérrel van ott elborítva az erdő.
Még a szél is azt suttogja felőle:
De boldog az, kinek nincs szeretője!

Szabó Gyula Markó Jolánt szereti,
De szülei nem hagyják őt szeretni.
– Jól van Jolán, ha nem hagynak szeretni,
Majd meglátod, mit fogok cselekedni!

Szabó Gyula egy vasárnap délután
Találkozik Jolánkával az utcán.
Kihívta őt az erdőbe sétálni,
Hogy ott fognak virágot majd gyomlálni.

– De nem azér jöttünk ám mi, Jolánkám.
Itt foglak én tégedet majd megölni.
– Szabó Gyula, jó Gyulácska, ne tedd azt!
Majd meglátod, teljesítem szavadat.

De a Gyula nem hallgatott szavára.
Földhöz vágta, rálépett a nyakára,
És azután kimetszette a szívét:
Azt vigye el másvilágra emlékül.

– Tik meg lányok, öltözzetek fehérbe!
Vigyük ki őt a bánat temetőbe!
Most nyílott ki a szerelem virágja,
De sok kislányt elvisz a másvilágra.

Ki vannak a fekete kapuk nyitva.
Ki vannak a fekete zászlók rakva.
Fújja a szél, lengeti a tetejét.
Most viszik a Jolánkának holttestét.

Anyák, apák, erről tanuljatok:
A szerelmet soha el ne tiltsátok!
Mert a szerelmet hogyha eltiltjátok,
Másvilágon rólatok szól az átok.

Turu Ignácné Juhász Margit (71) 1991

52.

Oda van a kicsiny tanyám, oda van a daruszőrű paripám,
Oda van a kicsiny tanyám, oda van a daruszőrű paripám.
Így jár, aki mindig iszik, utcahosszat muzsikáltat magának,
Utoljára annyija sincs, hogy egy mély sírt megásasson magának.

Gyászba van a falu népe, a legszebb lány kiterítve, meghalva,
Engem pedig Szegedébe kísérnek a vármegyeház elébe.
Nem voltam én rab még soha, csak a sorsom volt mostoha, kegyetlen.
Nem bírom én elviselni, hogy a babám mást is tudjon szeretni.

Klajkó Mihály (73) 1978

53.

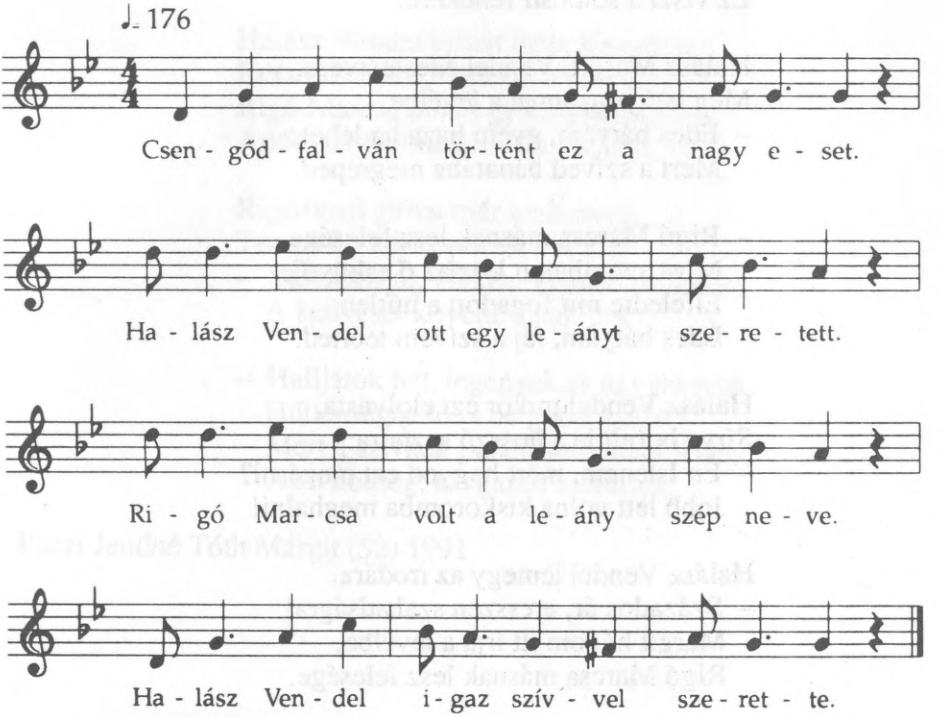

Csengődfalván történt ez a nagy eset.
Halász Vendel ott egy leányt szeretett.
Rigó Marcsa volt a leány szép neve.
Halász Vendel igaz szívvel szerette.

Halász Vendelt elvitték katonának.
Mariskáját majd megölte a bánat.
– Édes rózsám, nem tudom elviselni
Azt, hogy néked katonának kell lenni.

Öleléssel, forró csókkal elválnak.
Örök hűséget fogadnak egymásnak,
És a legény elment a kaszárnyába.
Felöltözött komisz bakaruhába.

Egyszer aztán Csengődfalván az történt,
Rigó Marcsa elfeledte kedvesét.
Más legénnyel megy az oltár elébe.
Ez viszi a sötét sír fenekére.

Halász Margit, Vendel édestestvére,
Meg is írja azonnal a levélbe.
– Édes bátyám, gyere haza ha lehet,
Mert a szíved bánatába megreped.

– Rigó Marcsa másnak lesz felesége.
Most szombaton lesz az ő esküvője.
Elfeledte mit fogadott a hűtlen.
Édes bátyám, fáj a szívem teérted.

Halász Vendel mikor ezt elolvasta,
Sírva borult le a hosszú asztalra:
– Én Istenem, mért hagyod ezt megérni?
Jobb lett volna kiskoromba meghalni!

Halász Vendel lemegy az irodára.
– Százados úr, eresszen szabadságra!
Margit húgom itt írja a levélbe,
Rigó Marcsa másnak lesz felesége.

– Eredj haza, édes fiam, nem bánom.
Egy kislányért sose búsulj, azt mondom.
Találsz te még minden ujjadra kettőt,
Felejtsed el azt a hűtlen szeretőt.

Rigóéknál összegyűlt a násznép.
Rigó Marcsa készül az esküvőre.
Halász Vendel hazajött szabadságra,
Sírva borult testvérének vállára.

– Édes húgom, hazajöttem meghalni.
Rigó Marcsát nem tudom elfeledni.
E szavakkal kirohant az utcára,
Egyenesen Rigóék portájukra.

– Szép menyasszony, hűtlenné vált kedvesem,
Életednek végórája szép legyen!
Ha te engem így el tudtál feledni,
Életeddel fogsz ezért megfizetni.

Halász Vendel mikor eztet kimondta,
Két dörrenés hallatszott a szobába.
Rigó Marcsa mint egy kinyílott rózsa,
Átlőtt szívvel hullott le a padlóra.

Rigóéknál sírhat már a násznép,
Temetőbe két koporsót kísérnek.
– Százados úr, Halász Vendelt ne várja!
A kedvesét követte a halálba.

– Halljátok hát, legények és nagylányok,
Hűtlenségre soha ne gondoljatok!
Mert a szívnek parancsolni nem lehet,
Az a boldog, ki igazán szerethet.

Páczi Jenőné Tóth Margit (52) 1991

54.

Én Istenem, miket kell még megérni?
Nem lehet most egyebet se hallani,
Napról-napra betörések, lopások,
Mindenfelé csak az öngyilkolások.

Múlt héten is kettős gyilkosság történt.
Kardos Péter lelőtte a kedvesét,
És azután agyonlőtte önmagát.
Mind a kettőt elragadta a halál.

Kardos Pétert elvitték katonának,
Örök hűséget fogadtak egymásnak:
– Várjál rám hűséggel, szeretettel!
Hazajövök, feleségül elveszlek.

Kádár Marcsa megszegte a hűséget.
Egy év múlva másnak adta a szívét.
Más legénnyel magát eljegyeztette.
Kardos Pétert hamar elfelejtette.

Kardos Péter anyja mikor megtudta,
Hogy férjhez ment fia kedves mátkája,
Így kiáltott keservesen zokogva:
– Péter fiam bár ne születtél volna!

Kardos Péter hazajött szabadságra.
Édesanyja szomorúan fogadta.
– Miért olyan szomorú édesanyám?
Talán beteg az én kedves Mariskám?

– Kedves fiam, arra kérlek tégedet,
Mariskáért ne epezd a szívedet.
Más legénnyel eljegyeztette magát,
Holnapután tartják a lakodalmát.

Kardos Péter amikor ezt hallotta,
A két kezét a fejére kulcsolta:
– Én Istenem, mért hagytad ezt megérnem?
Jobb lett volna a harctéren elesnem.

Elérkezett az esküvőnek napja.
A nászmenet elindult a templomba.
– Kádár Marcsa tekints fel az egekre!
Életed napja most tűnik le örökre.

Amikor az esküvőnek vége volt,
Kardos Péter az ajtóba megállott,
És azután odament az oltárhoz,
Odalépett a megrémült leányhoz:

– Kedves rózsám, ha megcsaltál engemet,
Hűtlenséged összetörte szívemet.
Nálad nélkül nem köll nekem az élet,
Rajta tehát, mind a ketten haljunk meg!

E szavakkal elővette pisztolyát.
Szivenlőtte az ő hűtlen babáját.
A jó öreg papot ennek láttára,
Félájultan vitték a szobájába.

Kádáréknál minden el volt készítve.
Lakomához meg is volt már terítve.
A vígságnak szomorúság lett vége.
Halotti tor lett a lagzi helyébe.

Nagy Istvánné Ujvári Erzsébet (69) 1973

55.

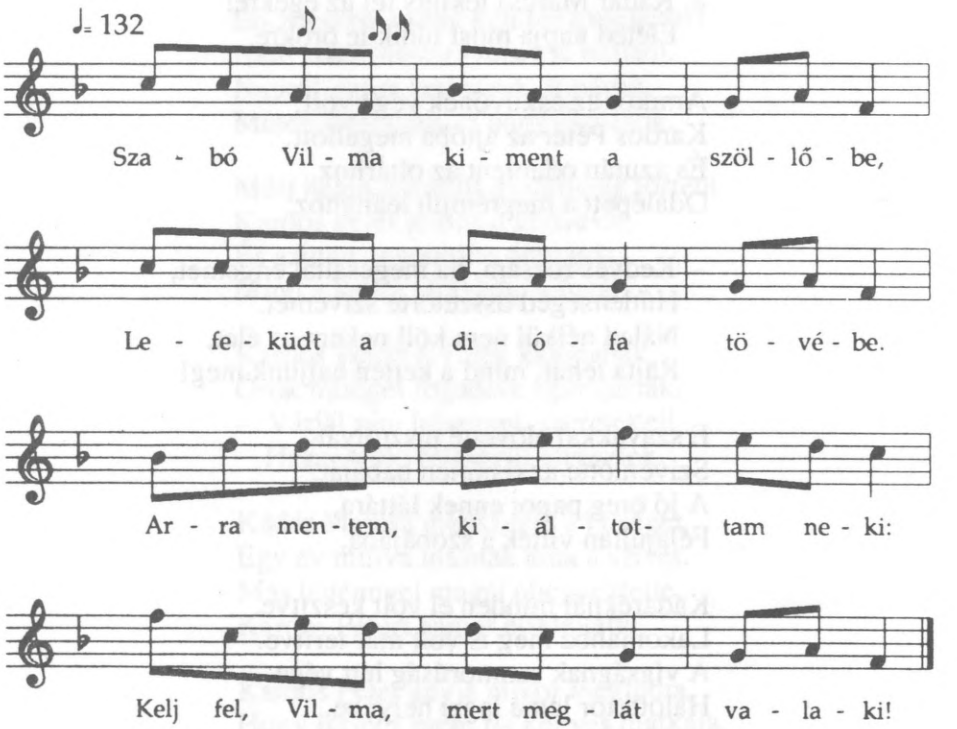

Szabó Vilma kiment a szöllőbe.
Lefeküdt a diófa tövébe.
Arra mentem, kiáltottam neki:
– Kelj fel, Vilma, mert meglát valaki!

De ezt Vilma nem vette tréfára,
Beugrott a becsali csárdába.
Kocsmárosné mondja a lányának,
Tíz liter bort hozzon ki Vilmának.

De ezt Vilma nem bírta meginnya,
Kilenc zsandár az ajtót benyitja:
– Valld ki, Vilma, minden bűneidet!
– Hova tetted három gyermekedet?

– Egyet tettem a diófa tövébe,
A másikat a Tisza fenekére,
Harmadiknak most vagyok gyilkosa.
– Jaj, Istenem, el vagyok kárhozva!

Vámos Józsefné Kerékgyártó Margit (75) 1973

56.

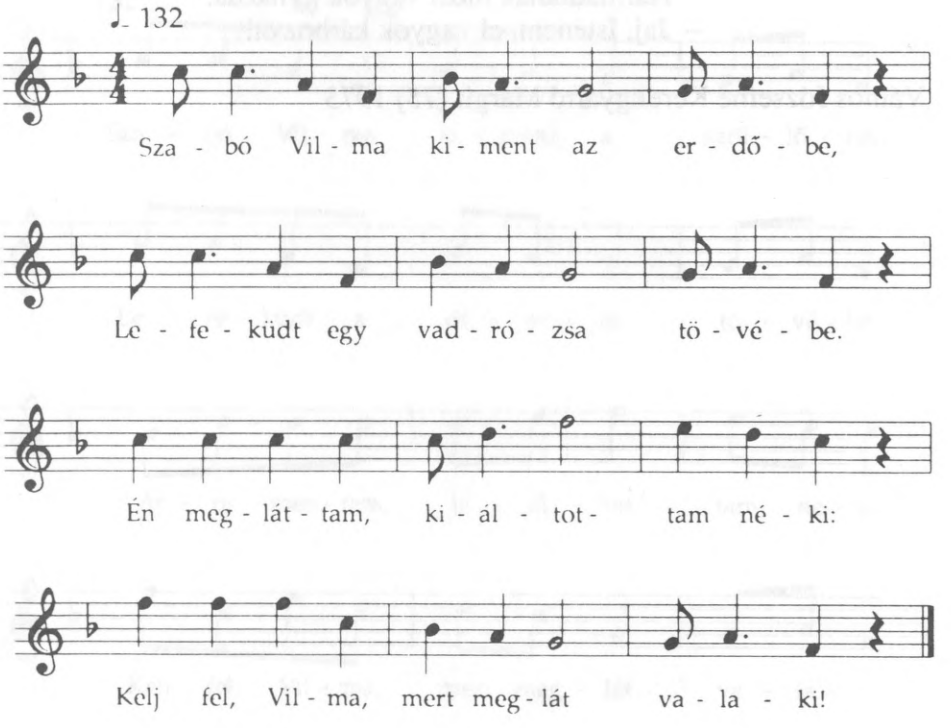

Alkalmazkodó ritmusban.

Szabó Vilma kiment az erdőbe.
Lefeküdt egy vadrózsa tövébe.
Én megláttam, kiáltottam néki:
– Kelj fel, Vilma, mert meglát valaki!

Szabó Vilmát hat zsandár vallassa,
Szeretője 'z ablakba hallgassa:
– Valld ki, babám, az összes bűnödet!
Hová tetted négy szép gyermekünket?

– Egyet tettem rózsafa tövébe,
Kettőt meg a Duna fenekébe,
Negyediknek most lettem gyilkossa,
Jaj, Istenem, nem tehetek róla.

Szabó Vilmát hat zsandár kíséri,
Szeretője a kapuba nézi:
– Ne nézd, babám, gyászos életemet!
Temiattad szenvedtem ezeket.

Szabó Vilma rózsaszín szoknyája
Megakadt a vadrózsa ágába.
– Ráérsz te azt, Vilma, majd megvarrni.
Jaj de soká fogsz megszabadulni.

Gulyás Pálné Endrődi Teréz (73) 1991

56/a.

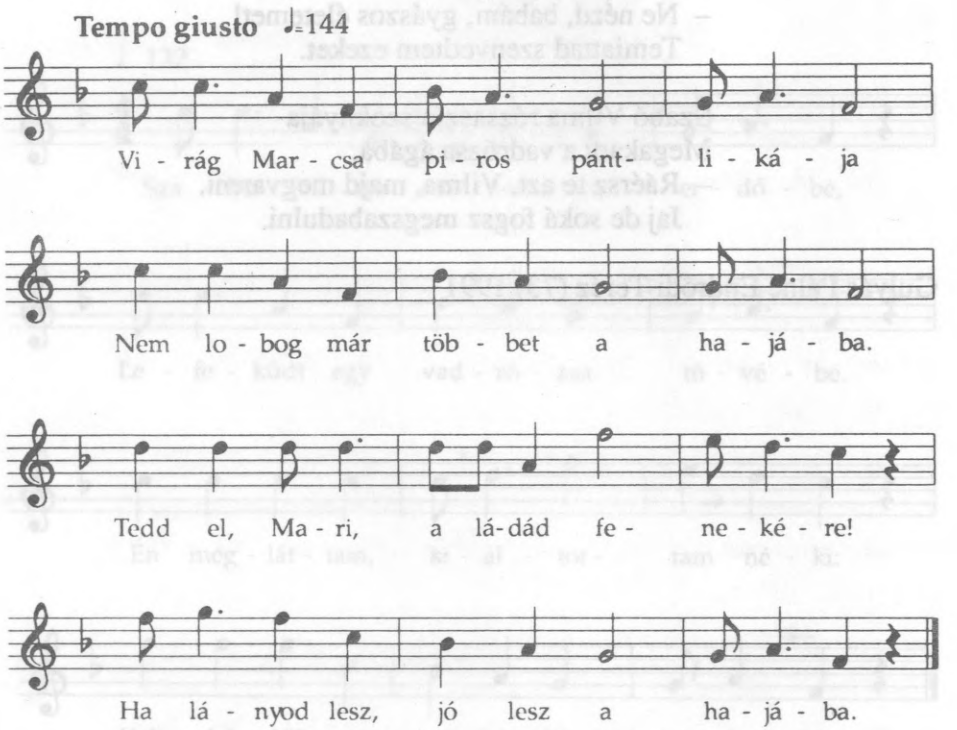

Alkalmazkodó ritmusban.

Virág Marcsa piros pántlikája
Nem lobog már többet a hajába.
– Tedd el, Mari, a ládád fenekére!
Ha lányod lesz, jó lesz a hajába.

Virág Marcsát hat zsandár vallatja,
A babája 'z ablaknál hallgatja.
– Valld ki, Mari, valld ki a bűnödet!
Hová tetted négy kis gyermekedet?

– Egyet tettem a rózsafa tövébe,
Kettőt meg a Tisza fenekébe,
Negyediknek most lettem gyilkosa.
– Édesanyám örökös rab vagyok.

Suhajda Mihályné Loványi Julianna (65) 1985

Ugyanezt a balladát ugyanerre a dallamra a következő kezdőstrófával énekli

Szabó Istvánné Laki Klára (65) 1991

Hornyák Marcsa rózsaszín szoknyája
Megakadt a tömlöc ajtajába.
– Szépen kérem a tömlöcajtó urat,
Akassza ki a rózsaszín szoknyámat. Stb.

57.

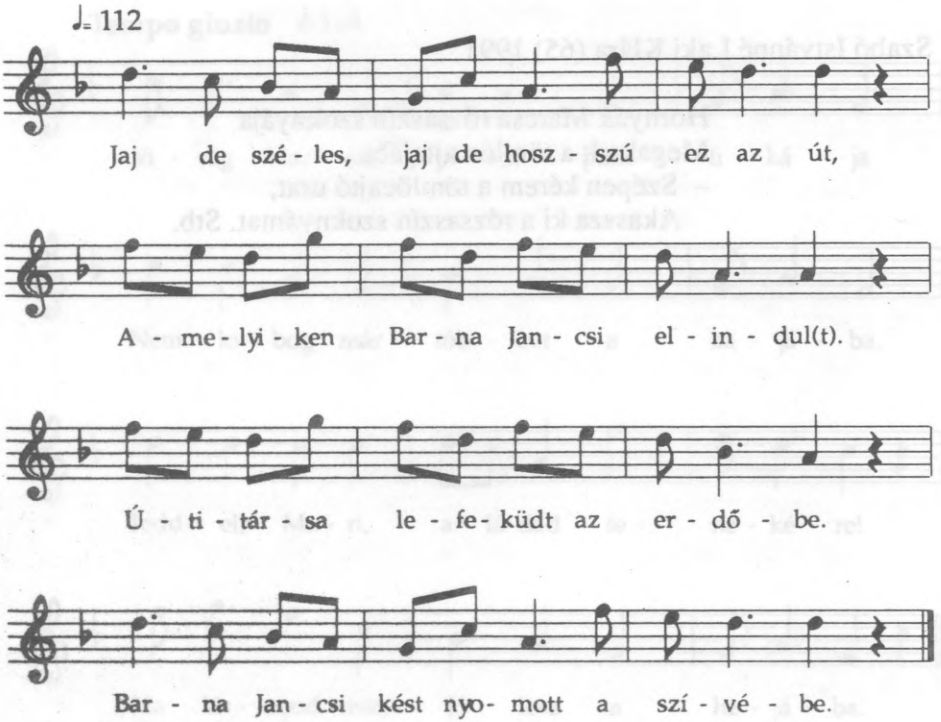

Jaj de széles, jaj de hosszú ez az út,
Amelyiken Barna Jancsi elindul(t).
Útitársa lefeküdt az erdőbe.
Barna Jancsi kést nyomott a szívébe.

Véres lett a Barna Jancsi ruhája.
Majd kimossa az ő kedves babája.
– Gyere, babám, mosd ki ruhám fehérre!
Hónap mék a csendbiztos úr elébe.

– Csendbiztos úr, adjon Isten jó napot!
– Adjon Isten, Jancsi fiam, mi bajod?
– Csendbiztos úr, szívem nyomja a bánat.
Egy kislányér megöltem a komámat.

– Hogy merted ezt, Barna Jancsi, megtenni?
A komádat egy kislányér megölni?
– Csendbiztos úr, régen volt ellenségem.
Ez a kislány sose lesz feleségem.

Faluvégén faragják a bitófát,
Amelyikre Barna Jancsit akasszák.
Fújja a szél fekete göndör haját.
Más öleli az ő kedves babáját.

Faluvégén folyik el egy halastó,
Abban úszik egy fekete koporsó.
Az van írva mind a két oldalára:
Barna Jancsi lesz abba majd bezárva.

– Gyertek, lányok, öltözzetek fehérbe!
Most viszik a Jancsit a temetőbe.
Barna Jancsi végig virágkoszorú,
Mellette mén édesanyja szomorún.

A temető kapu sarkig kitárva.
Barna Jancsi sírja mélyen megásva.
– Gyertek, lányok, hányjátok rám a földet!
Hadd pihenjek a síromba örökre.

Mészáros Istvánné Ujvári Erzsébet (68) 1978

57/a.

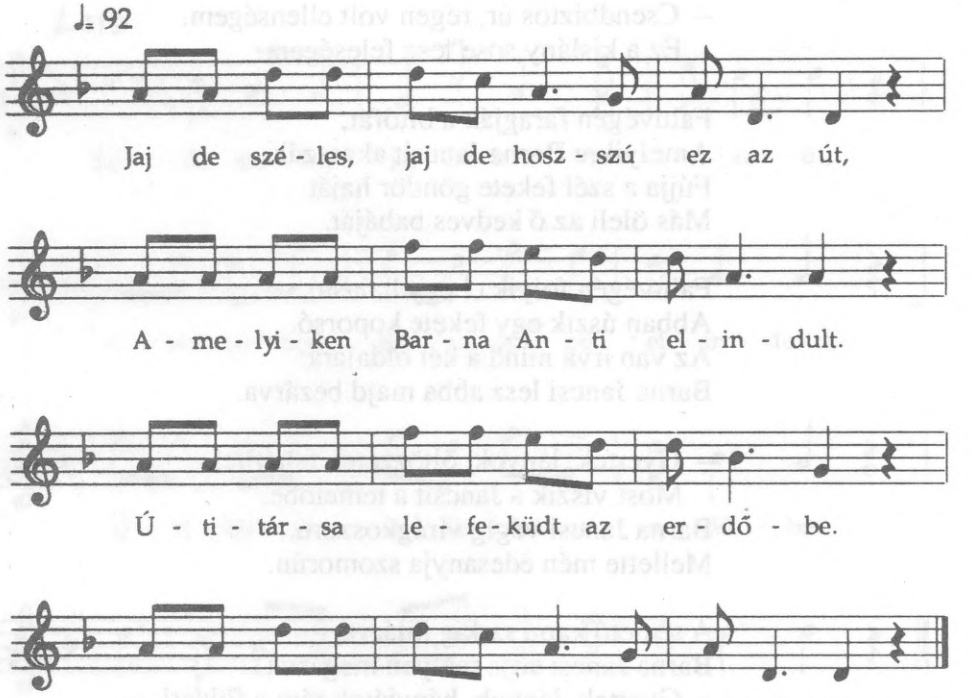

Jaj de széles, jaj de hosszú ez az út,
Amelyiken Barna Anti elindult.
Útitársa lefeküdt az erdőbe.
Barna Anti kést nyomott a szívébe.

Véres lett a Barna Anti ruhája.
Majd kimossa az ő kedves babája.
– Mosd ki, babám, ingem-gatyám fehérre!
Holnap mék a csánbiztos úr elébe.

– Csánbiztos úr, adjon Isten jó napot!
– Adjon Isten, Anti fiam, mi bajod?
– Csánbiztos úr, szívem nyomja búbánat.
Egy kislányér megöltem a komámat.

– Hogy merted ezt, Anti fiam, megtenni?
Egy kislányér a komádat megölni?
– Csánbiztos úr, régen volt ellenségem.
Ez a kislány úgyse lesz feleségem.

Faluvégén faragják a bitófát,
Amelyikre Barna Antit akasztják.
Fújja a szél fekete göndör haját.
Más öleli az ő kedves babáját.

Házunk előtt folyik el a halastó,
Abban úszik egy fekete koporsó.
Az van írva mind a négy oldalára:
Itt fekszik a Barna Anti lezárva.

Turu Ignácné Juhász Margit (71) 1991

57/b.

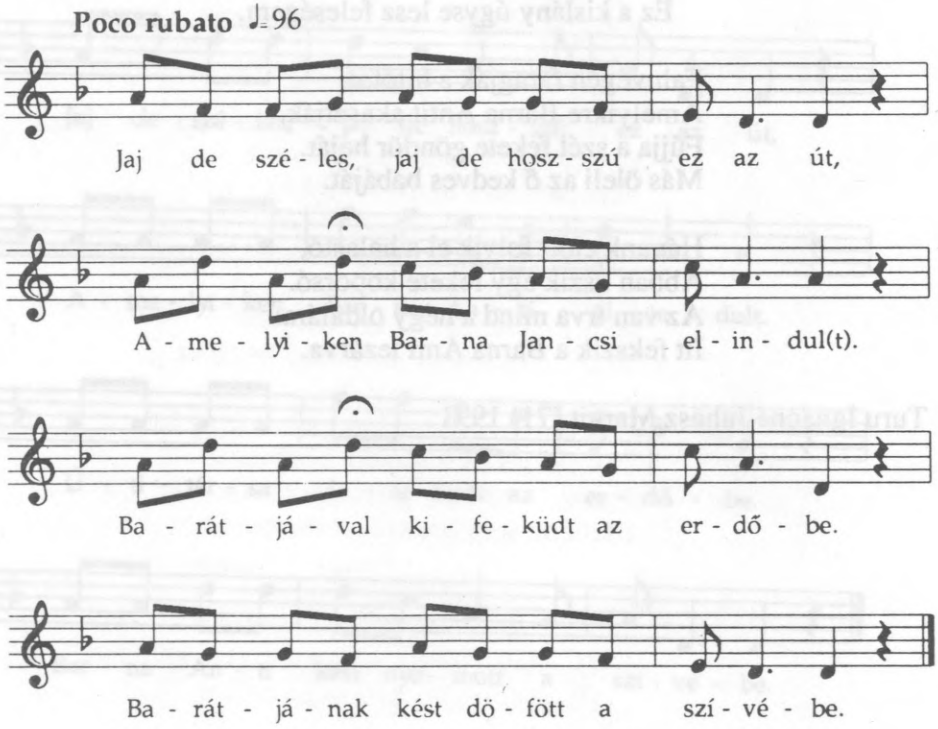

Jaj de széles, jaj de hosszú az az út,
Amelyiken Barna Jancsi elindul(t).
Barátjával kifeküdt az erdőbe.
Barátjának kést döfött a szívébe.

Vérös lött a Barna Jancsi ruhája.
Majd kimossa az ő kedves babája.
– Mosd ki, babám, ingöm, gatyám fehérre!
Holnap mögyök csöndbiztos úr elébe.

– Adjon Isten, csöndbiztos úr, jó napot!
– Adjon Isten, Barna Jancsi, mi bajod?
– Csöndbiztos úr, szívem nyomja a bánat,
Kit szerettem, megöltem a komámat.

– Barna Jancsi, nem fájt akkor a szíved,
Amikor az egykomádat megölted?
– Fájt az bizony, talán meg is hasadott,
Mikor mondta: – Kedves komám, meghalok.

Szeged alatt ácsolják már azt a fát,
Amelyikre Barna Jancsit akasztják.
Fújja a szél a fekete göndör haját.
Más öleli holnaptól a babáját.

Zaletnyik Lászlóné Almási Mária (38) 1991

58.

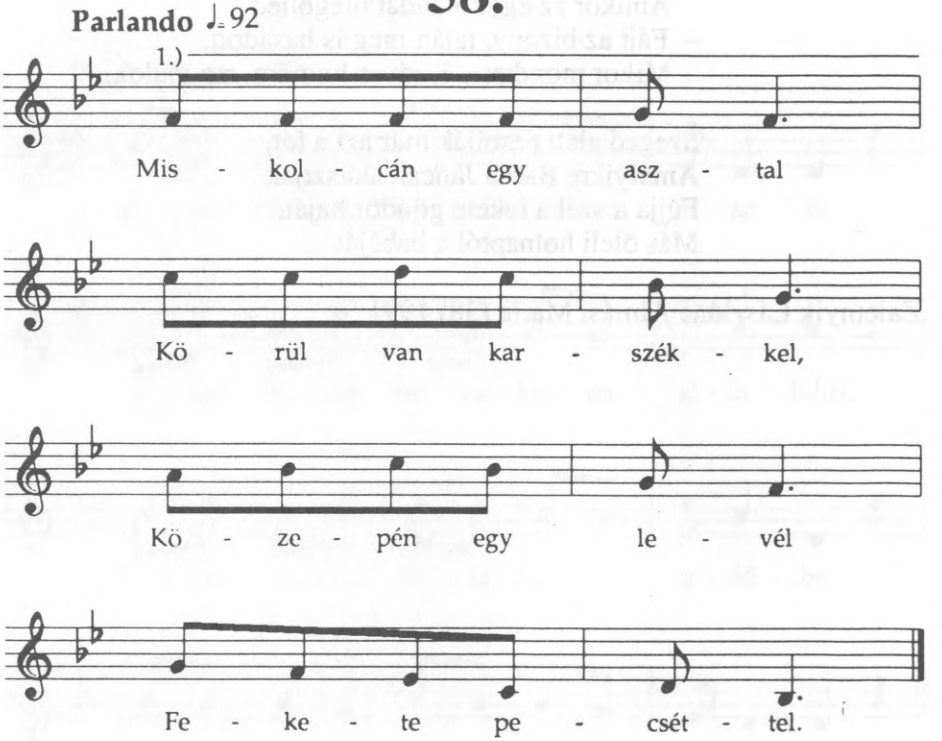

Dallamváltozat

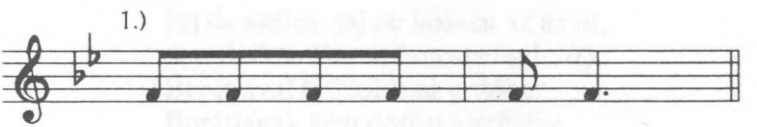

2.- 20. vers

Miskolcán egy asztal
Körül van karszékkel,
Közepén egy levél
Fekete pecséttel.

Az van a levélben,
Férjhez kérnek engem.
– Ne menj, édes lányom,
Egyetlen virágom!

Erre a leánka
Férjhez adá magát.
Megátkozá anyja
Egyetlen virágját.

– A déli ebédtől
Leljen ki a hideg!
– Este, vacsoránál
Szálljon ki a lelked!

Először felkiált
A kisebbik vőfény:
– Édes anyámasszony,
Bágyad a menyasszony!

– Nem bágyad az, fiam,
Csak ő szomorkodik.
Messze földről hozták,
Azon gondolkodik.

Másodszor felkiált
A nagyobbik vőfény:
– Édes anyámasszony,
Beteg a menyasszony!

– Nem beteg az, fiam,
Csak ő szomorkodik.
Messze földről hozták,
Visszavágyakozik.

Harmadszor felkiált
Maga a vőlegény:
– Édes anyámasszony,
Meghalt a menyasszony!

– Eredj, fiam, fogd be,
Fogd be a hintóba(n)!
– Eredj el anyjáér
A Prága városba(n)!

– El is mehetek én,
Vissza is jöhetek!
Nem mondja azt senki:
– Hol jártál, kedvesem?

– Megjöttem, megjöttem,
Ismeretlen anyám.
– Hová lett, merre lett,
Szép Erzsike babám?

– Elment, fiam, elment
A patak partjára
Gyöngyvirágot szedni,
Gyöngybokrétát kötni.

– Voltam és nincsen ott,
Ismeretlen anyám!
– Hová lett, merre lett
Szép Erzsike babám?

– Elment, fiam, elment
Lakodalmas házhoz
Tányért törülgetni,
Asztalt terítgetni.

– Voltam és nincsen ott,
Ismeretlen anyám!
– Hová lett, merre lett
Szép Erzsike babám?

– Mit tagadom, tűröm,
Csak ki kell vallanom:
Bent van szobájába,
Fekszik tornyos ágyba.

– Leányi kendői
Mind felette lógnak.
Lánykori pajtásai
Mind felette sírnak.

Bemegy a vőlegény,
Nyúl a kebelébe(n).
Nagykés a kezében,
Szúrja a szívébe(n).

– Vérem a véreddel
Egy patakot folyjon!
Testem a testeddel
Egy sírba nyúgodjon!

Farkas Jánosné Szabó Anna (72) 1988

58/a.

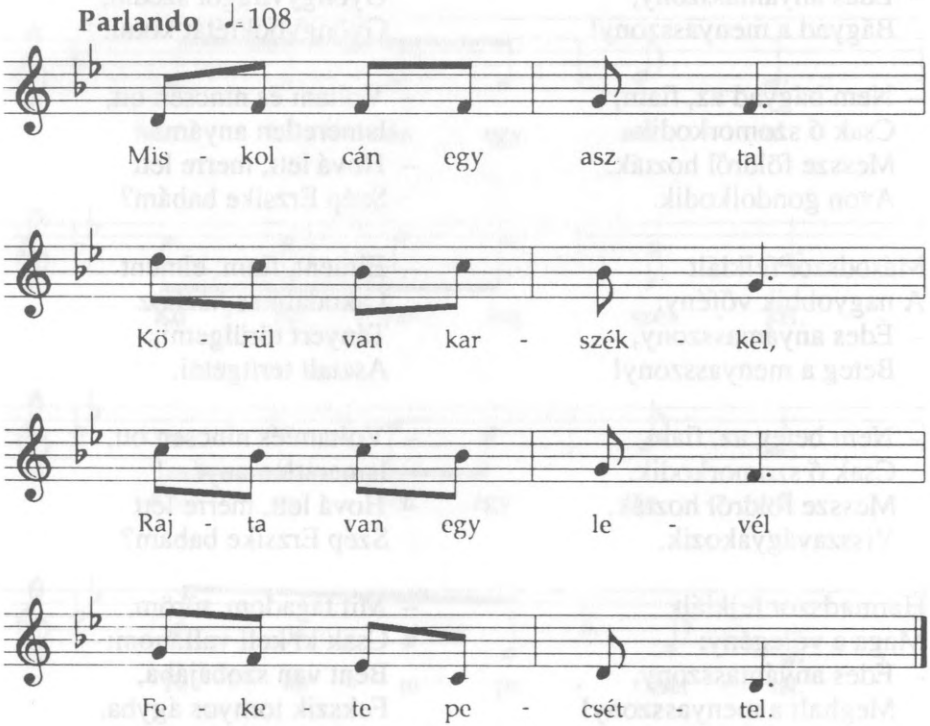

Miskolcán egy asztal
Körül van karszékkel,
Rajta van egy levél
Fekete pecséttel.

Az van a levélben,
Férjhez kérnek engem,
De az édesanyám
Nem ád férjhez engem.

De azér a leány
Férjhez adja magát.
Megátkozza anyja
Egyetlenegy lányát.

– Délben, az ebédnél
Leljen ki a hideg!
Este, vacsoránál
Szálljon ki a lelked!

Délben, az ebédnél
Megszólal a vőfély:
– Édes anyámasszony,
Beteg a menyasszony.

– Nem beteg az, fiam,
Csak ő szomorkodik.
Messze földről hozták,
Azon gondolkodik.

Másodszor megszólal
Öregebbik vőfély:
– Édes anyámasszony,
Beteg a menyasszony!

– Nem beteg az, fiam,
Csak ő szomorkodik.
Messze földről hozták,
Visszavágyakozik.

Harmadszor megszólal
Maga a vőlegény:
– Édes anyámasszony,
Meghalt a menyasszony!

– Fogj be, fiam, fogj be
Fekete hintódba!
Vidd el az anyjához
Prága városába!

– El is mehetek én,
Vissza is jöhetek,
Nem mondja már senki:
– Megjöttél, édesem?

Bemegy a vőlegény,
Benyúl a zsebébe,
Kést fog a kezébe,
Szúrja a szívébe.

– Vérem a véreddel
Egy patakba folyjon!
Testem a testeddel
Egy sírba nyúgodjon!

Turu Ignácné Juhász Margit (71) 1991

59.

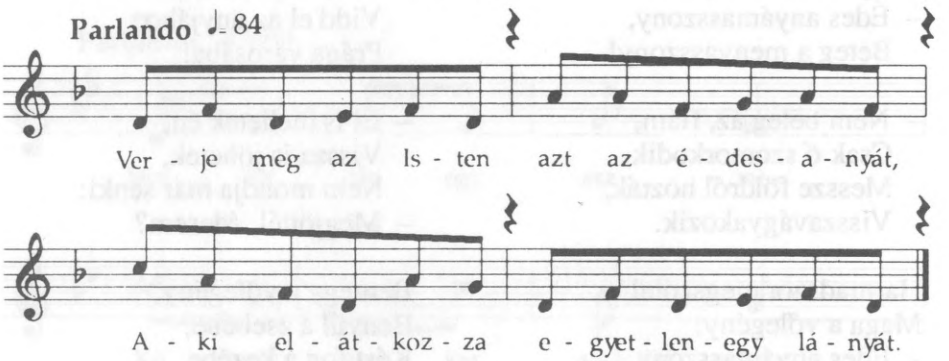

Verje meg az Isten azt az édesanyát,
Aki elátkozza egyetlenegy lányát.

– Reggeli evéskor verjen ki a hideg!
Este, vacsoránál szálljon ki a lelked!

Először megszólal a kisebbik vőfény:
– Édesanyám asszony, bágyadt a menyasszony.

Másodszor fölkiált az öregebbik vőfény:
– Édesanyám asszony, beteg a menyasszony!

Harmadszor fölkiált maga a vőlegény:
– Édesanyám asszony, meghalt a menyasszony!

– Fogd be, fiam, fogd be, a szürke lovadat!
Eredj el anyjához, idegen városba!

– El is mehetek én, vissza is jöhetek.
Nem mondja már senki, hol jártál kedvesem.

– Jó estét, jó estét, ismeretlen anyám.
– Hol van a szép Erzsi? – Hol van a szép babám?

– Elment az erdőbe gyöngyvirágot szedni,
Gyöngyvirágot szedni, gyöngykoszorút kötni.

– Nincsen ott, nincsen ott, ismeretlen anyám.
– Hol van a szép Erzsi? – Hol van a szép babám?

Verje meg az Isten azt az édesanyát,
Aki elátkozza egyetlenegy lányát!

Tóth Istvánné Bartek Rozália (81) 1991

60.

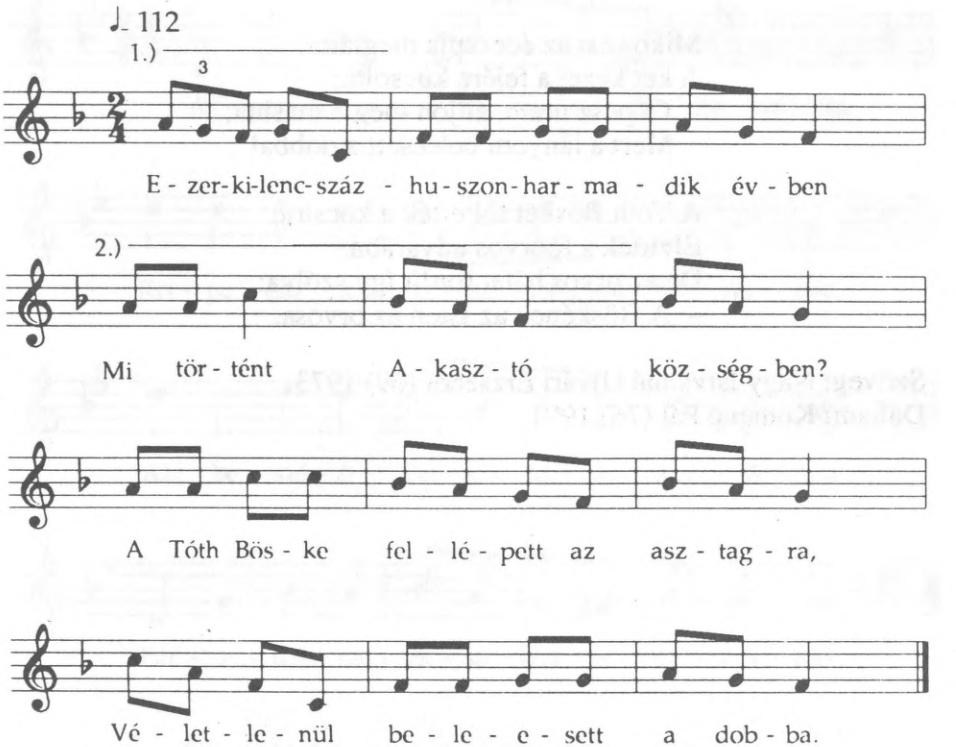

Dallamváltozatok

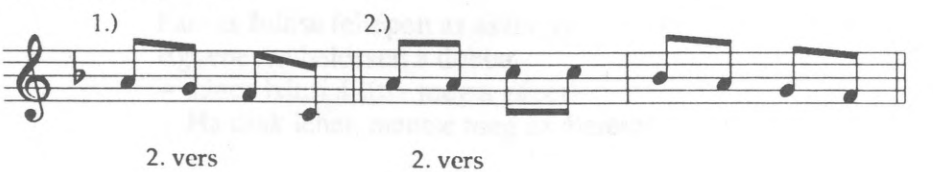

Ezerkilencszázhuszonharmadik évben
Mi történt Akasztó községben?
A Tóth Böske fellépett az asztagra,
Véletlenül beleesett a dobba.

Mikor ezt az édesapja meglátta,
A két kezét a fejére kucsolta:
– Gépész uram, álljon meg a masina,
Mert a lányom beleesett a dobba!

A Tóth Böskét föltették a kocsira.
Elvitték a főorvos udvarába,
De az orvos hátat fordít így szólva:
– A Böskének az Isten az orvosa.

Szöveg: Nagy Istvánné Ujvári Erzsébet (69) 1973
Dallam: Kothenc Pál (76) 1991

60/a.

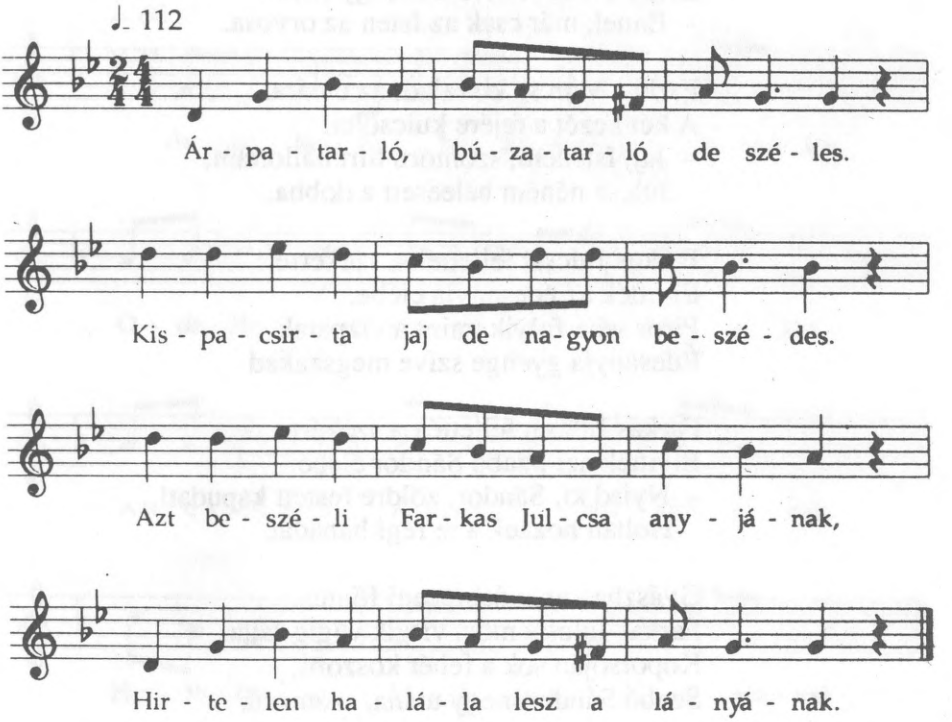

Árpatarló, búzatarló de széles.
Kispacsírta jaj de nagyon beszédes.
Azt beszéli Farkas Julcsa anyjának,
Hirtelen halála lesz a lányának.

Farkas Julcsa fellépett az asztagra.
Egyenesen beleesett a dobba.
– János bácsi állítsa meg a gépet!
Ha csak lehet, mentse meg az életem!

Mire a gép véglegesen leállott,
Farkas Julcsa gyenge szava elállott.
Csendesen csak annyit tudott mondani:
– Jaj, Istenem, hogy kell nekem meghalni?

Farkas Julcsát feltették a szekérre.
Elvitték a zsidó orvos elébe.
Zsidó orvos félrefordult, így szóla:
– Ennek már csak az Isten az orvosa.

Farkas Marcsa kiszaladt az utcára.
A két kezét a fejére kulcsolta:
– Jaj, Istenem, szomorú hírt hallottam,
Julcsa néném beleesett a dobba.

Farkas Julcsát feltették a szekérre.
Elvitték az édesanyja elébe.
Piros vére folyik, mint a vízpatak.
Édesanyja gyenge szíve megszakad.

Farkas Julcsát feltették a szekérre.
Elvitték azt Szabó Sándor elébe:
– Nyisd ki, Sándor, zöldre festett kapudat!
Holtan hozzuk a te régi babádat.

Gyászba van a debreceni főutca.
Farkas Julcsát most viszik végig rajta.
Koporsóján sok a fehér koszorú,
Szabó Sándor megy utána, szomorú.

Elmehetsz már Szabó Sándor a bálba.
Farkas Julcsát nem látod már a sorba.
Nem öleled vékony, karcsú derekát.
Nem csókolod halvány piros orcáját.

Gulyás Pálné Endrődi Teréz (73) 1991

60/b.

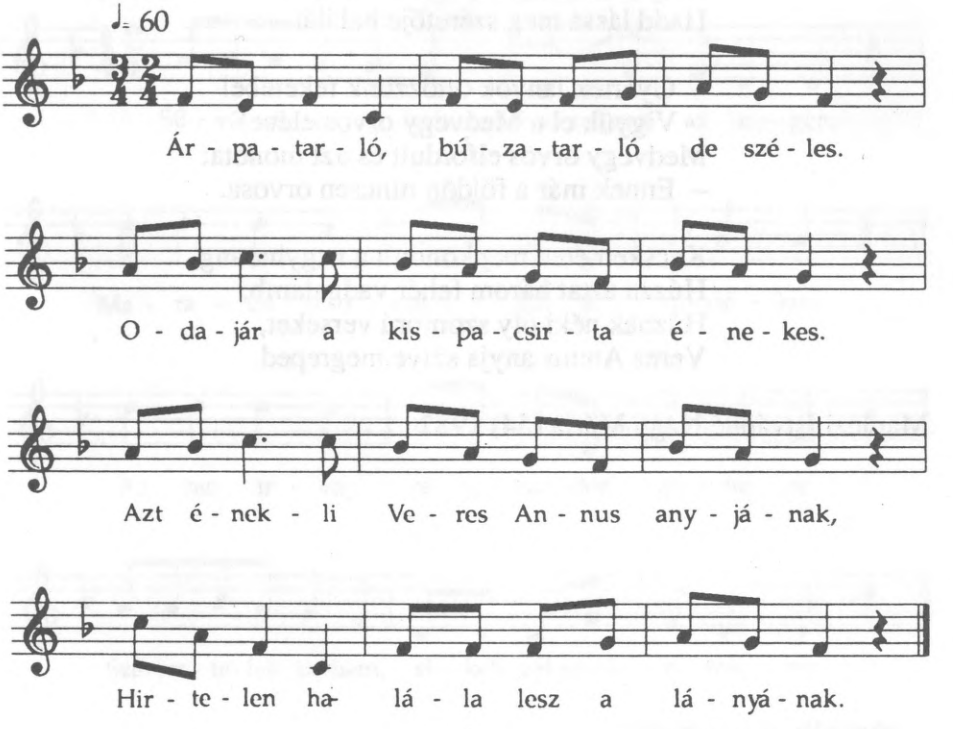

Árpatarló, búzatarló de széles.
Odajár a kispacsírta énekes.
Azt énekli Veres Annus anyjának,
Hirtelen halála lesz a lányának.

Veres Annust felküldték az asztagra.
Egyenesen beleesett a dobba.
Kiabálta: – Bözsi néni, vegyen ki!
Ne hagyjon a gépnek összeroncsolni!

– Gépész uram, álljon le a masina!
Annus húgom beleesett a dobba!
Mire a gép szép csendesen leállott,
Veres Annus piros vére elfolyott.

Gyertek lányok tegyük fel a kocsira!
Vigyük el a nagykaszárnya kapuba!
Hívjuk ki a Veres Annus babáját!
Hadd lássa meg szeretője halálát.

– Gyertek lányok öltözzünk feketébe!
Vigyük el a Medvegy orvos elébe!
Medvegy orvos elfordult és azt mondta:
– Ennek már a földön nincsen orvosa.

Kecskeméten megkondult a nagyharang,
Húzza aztat három fehér vadgalamb.
Húznak néki oly szomorú verseket,
Veres Annus anyja szíve megreped.

Maráczi Istvánné Nagy Mária (54) 1982

61.

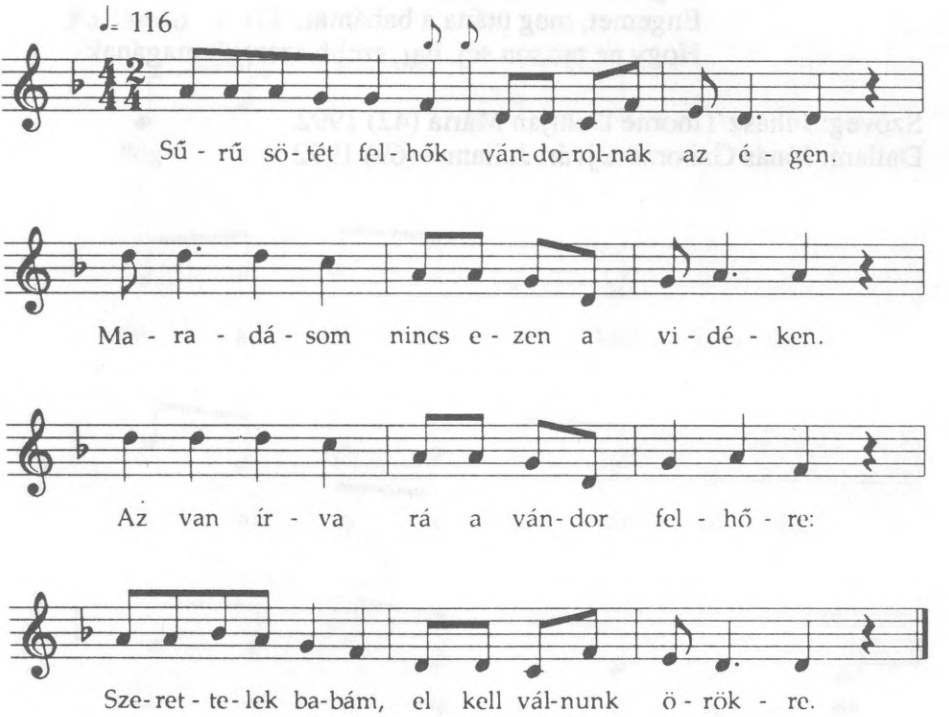

Alkalmazkodó ritmusban.

Sűrű sötét felhők vándorolnak az égen.
Maradásom nincs ezen a vidéken.
Az van írva rá a vándor felhőre:
Szerettelek babám, el kell válnunk örökre.

De nagy bánat érte a szívemet vasárnap.
Más kislánnyal hírdették a babámat.
Még pénteken nem hittem el sej, de valóba,
Hogy nem jössz el babám vélem a kézfogóra.

Bádogozzák sej, haj, az akasztói templomot,
Kilenc kislány hordja rá bádogot.
Kilenc kislány, kilenc barna legénnyel,
Minden kislány sej, a maga szeretőjével.

Ássák már sej, haj, az akasztói temetőt.
Engem temessenek bele először.
Engemet, meg utána a babámat,
Hogy ne tartson sej, haj, szebb szeretőt magának.

Szöveg: Juhász Tiborné Domján Mária (42) 1992
Dallam: Jónás Gáborné Ujvári Julianna (69) 1992

62.

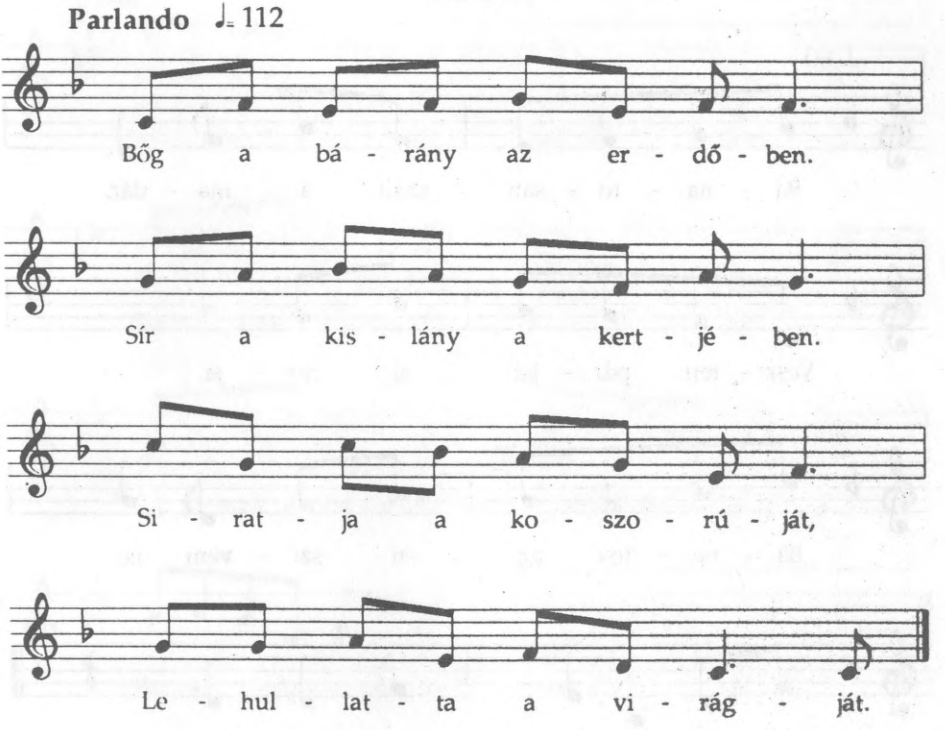

Bőg a bárány az erdőben.
Sír a kislány a kertjében.
Siratja a koszorúját,
Lehullatta a virágját.

– Ne sirasd a koszorúdat.
Köthetsz te még újabbakat.
– Kötök akár százezeret,
Mégsem leszek leány többet.

Hajam, hajam, barna hajam,
Nem veri többet a vállam.
Addig éltem világomat,
Míg szél fújta pántlikámat.

A pántlika könnyű gúnya,
Mert azt a szél könnyen fújja.
A főkötő nehéz gúnya,
Mert azt a bú nyomdogálja.

A menyasszony orcájára
Fátylat tettek immár rája.
Nem látszik már szép orcája,
Csak a bú néki barátja.

Zaletnyik Lászlóné Almási Mária (38) 1991

63.

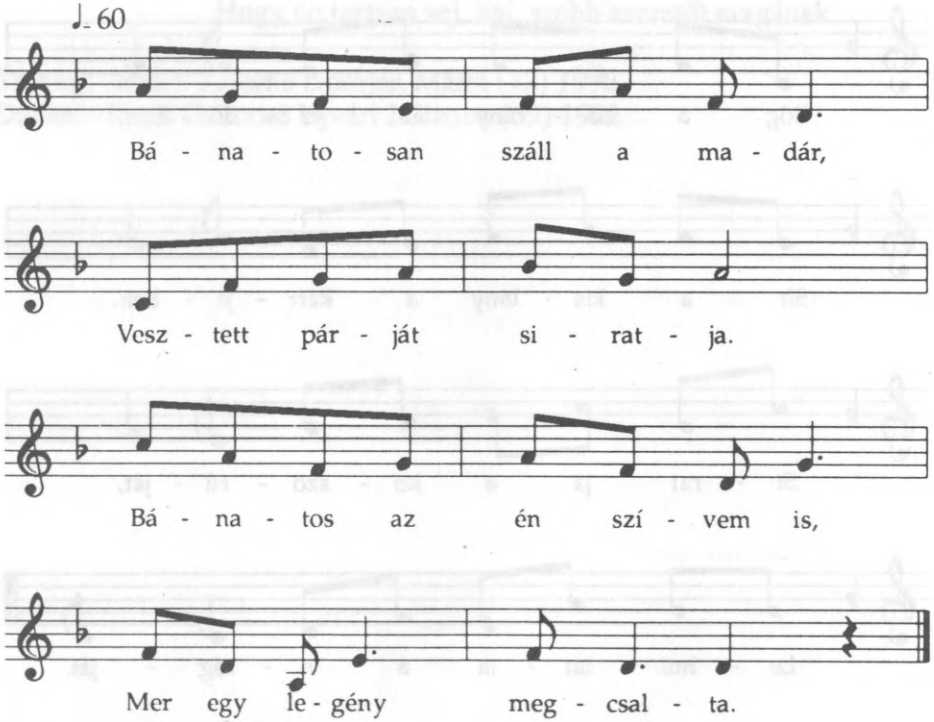

Bánatosan száll a madár,
Vesztett párját siratja.
Bánatos az én szívem is,
Mer egy legény megcsalta.

– Azt fogadtad, hogy hű leszel.
Te csaltál meg engemet.
– Jaj, de kár volt, kisangyalom,
Szóba állni tevéled.

Kopogtatnak az ajtómon,
Jön már értem a halál.
Mit bánom én, hogyha jön is,
Úgysem szeretsz igazán.

Boldogságunk sóvárogjon.
– Mért kérjelek, hogy szeress?
– Lesz még idő, büszke szíved
Önmagától felkeres.

– Lesz még idő, hogy szeretnéd
Olvasni a nevemet.
De már akkor mind késő lesz,
Hant borítja szívemet.

Kósa Istvánné Madácsi Etelka (55) 1992

64.

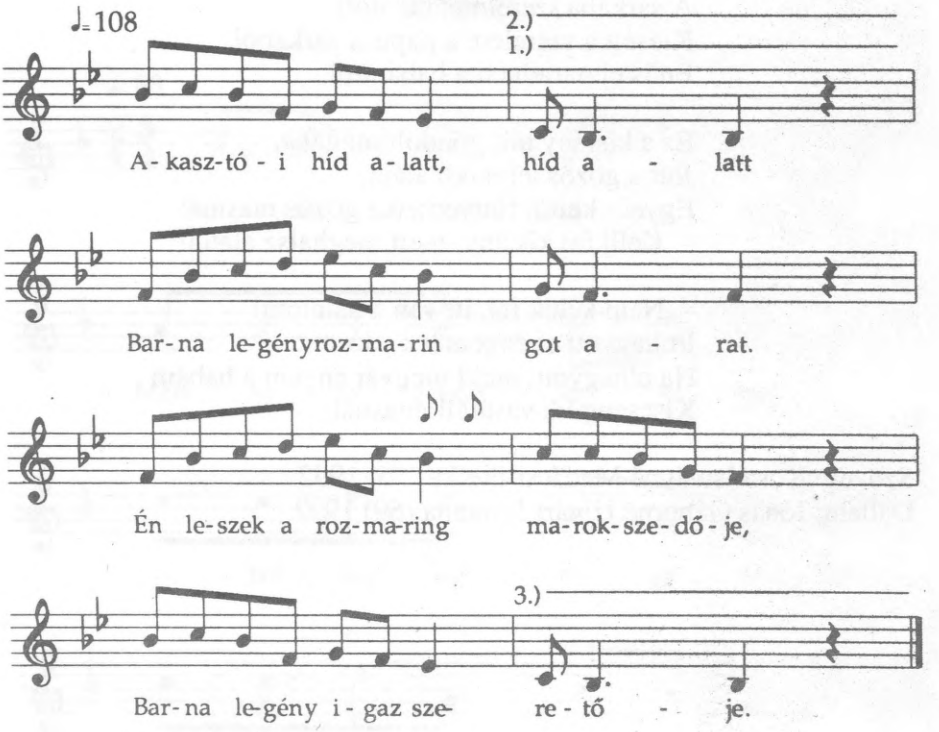

Dallamváltozatok

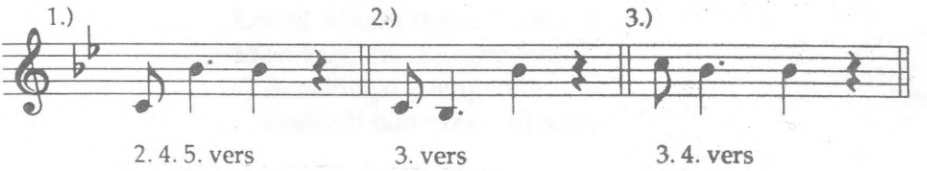

Akasztói híd alatt, híd alatt
Barna legény rozmaringot arat.
Én leszek a rozmaring marokszedője,
Barna legény igaz szeretője.

De szép kocsi, de szép ló előtte!
Barna legény ül az elejébe.
Rozmaring az ostora, hajlós a nyereg,
Én leszek a kocsis szeretője.

Ez a kislány papucsot varratott,
A sarkába szerelmet rakatott.
Kiesett a szerelem a papucs sarkából,
Én is elmaradtam a babámtól.

Ez a kislány mit gondolt magába,
Jött a gözös lefeküdt alája,
Egyet - kettőt füttyentett a gőzös masina:
– Kellj fel kislány, mert meghalsz alatta!

– Nem kelek fel, itt van a halálom!
Itt hagyott el engemet a párom.
Ha elhagyott, majd megvár engem a babám
Kiscsengődi vasútállomásnál.

Szöveg: Kósa Istvánné Madácsi Etelka (55) 1992
Dallam: Jónás Gáborné Újvári Julianna (69) 1992

64/a.

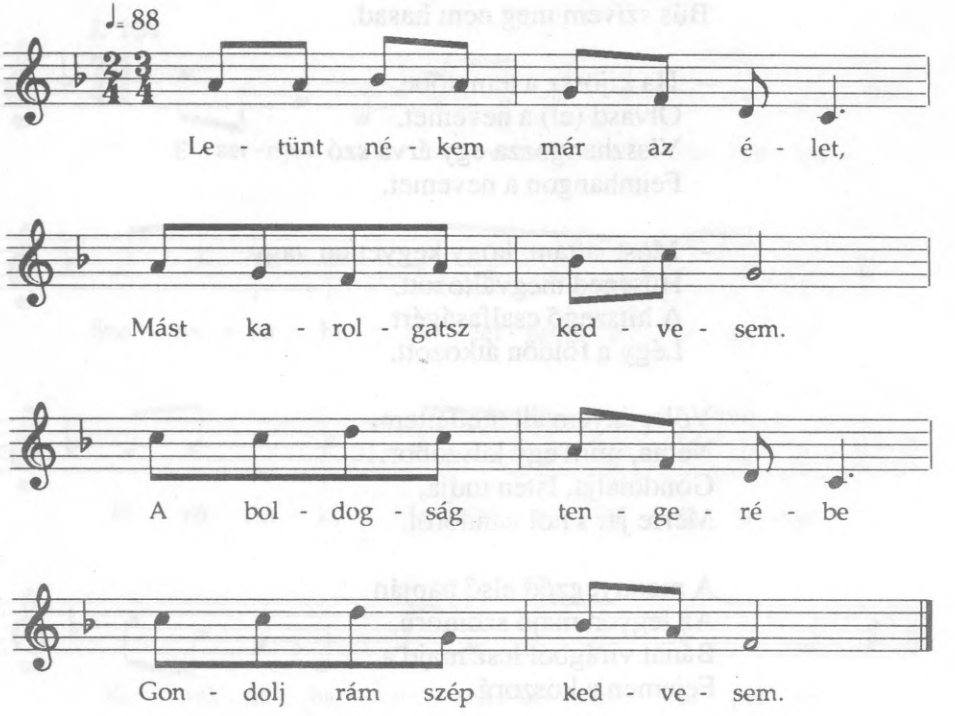

Letünt nékem már az élet,
Mást karolgatsz kedvesem.
– A boldogság tengerébe
Gondolj rám szép kedvesem.

Piros rózsa volt az arcom,
Most egy halvány liliom.
Hold és csillag volt a szemem,
Most egy néma fájdalom.

Bús szívemnek csak egyedül
Téged választottalak.
Érted élek és szenvedek,
Még a sírba nem tesznek.

Mert én sírok, mindig sírok,
Még könnyem ki nem apad,
Még fájdalmim meg nem szűnnek,
Bús szívem meg nem hasad.

– Ha kijössz a temetőbe,
Olvasd (el) a nevemet.
Visszhangozza egy árva szó
Fennhangon a nevemet.

– Most láttam, hogy kegyetlen vagy,
Hűséged megváltozott.
A hitszegő csalfaságért
Légy a földön átkozott.

Vőlegényem áll mellettem,
Néma, mint egy kőszobor.
Gondolatja, Isten tudja,
Merre jár s hol vándorol.

A mennyegződ első napján
Az legyen majd szomorú,
Bánat virágból lesz majd a
Fejemen a koszorú.

– Isten veled, szép kedvesem!
Búcsúzni jöttem hozzád,
Hisz az enyém úgyse lehetsz,
Másnak nevelt jó anyád.

Szöveg: Kósa Istvánné Madácsi Etelka (55) 1992
Dallam: Jónás Gáborné Ujvári Julianna (69) 1992

64/b.

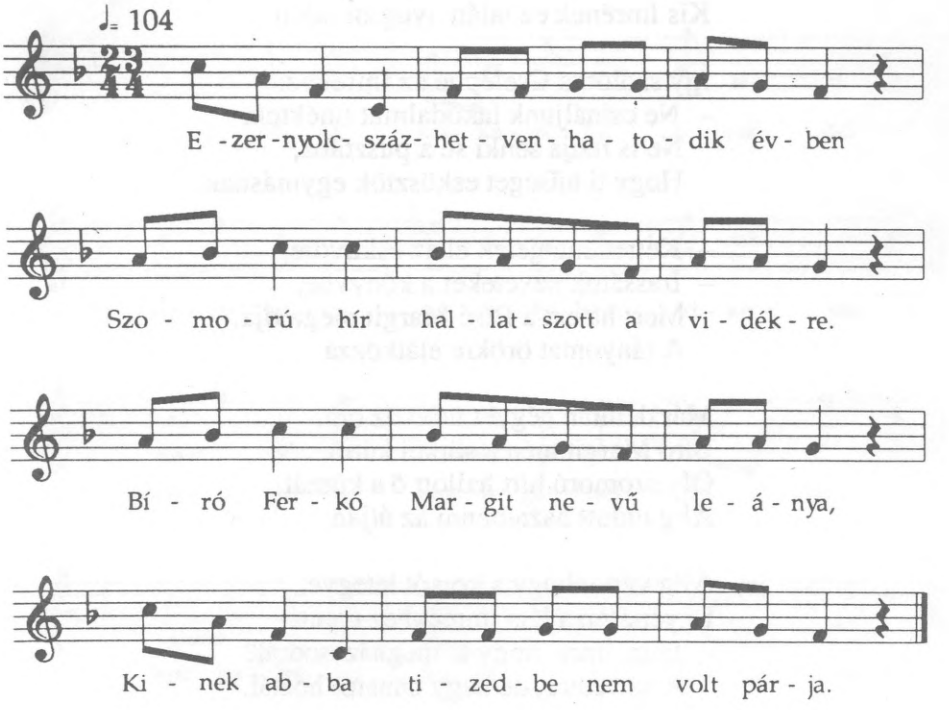

Ezernyolcszázhetvenhatodik évben
Szomorú hír hallatszott e vidékre.
Bíró Ferkó Margit nevű leánya,
Kinek abba tizedben nem volt párja.

Ő volt akit sok legény csalogatott,
Bíró Imre legjobban bíztogatott:
– Ne félj, Margit, szívem párja, szeretlek,
Jövő őszre feleségül elveszlek.

Kis Imrének más jutott az eszébe.
Üzenetet küldött a Cselépnének,
Hogy majd egyszer el fognak oda menni,
Nagybátyjával Cselép Zsuzsit megkérni.

El is mentek ők oda szombat este.
Cselép Zsuzsi már a kapuban leste.
Egy pár jó szót, forró csókót is adott.
Kis Imrének ez talán nyugtot adott.

Így szólott a Cselépné az Imréhez:
– Ne csináljunk lakodalmat tinéktek.
Ne is tudja senki se a pusztába,
Hogy ti hűséget esküsztök egymásnak.

– Ketten menjetek el az esküvőre.
– Irassátok neveteket a könyvbe,
Mert ha ezt a Bíró Margit megtudja,
A lányomat örökre elátkozza.

Már délután négyet ütött az óra.
Bíró Margit mén a sörkei kútra.
Oly szomorú hírt hallott ő a kútnál,
Alig tudott hazamenni az útján.

Alig várta, hogy a korsót letegye,
Egyenesen a Kis Imréékhez ment:
– Igaz, Imre, hogy te megházasodtál?
A szívemre, de nagy bánatot hoztál.

– Igaz bizony, Bíró Margit, szeress mást!
Mi már úgyis régen szerettük egymást.
– Keress most már más szeretőt magadnak!
Én már másikat kerestem páromnak.

– Álnokszívű, add ide a kezedet!
Hadd kívánjak gyászos páros életet;
Három évig vagy harminchat hónapig
Nyomjad – hűtlen – gyászos ágyad fenekit!

– Hatvan orvos orvosságát használjad!
Nyugodalmad seholse ne találjad!
Se ég, se föld be ne vegyen gyomrába!
Vessen ki a sírhalmodnak hantjára!

Gulyás Pálné Endrődi Teréz (73) 1991

65.

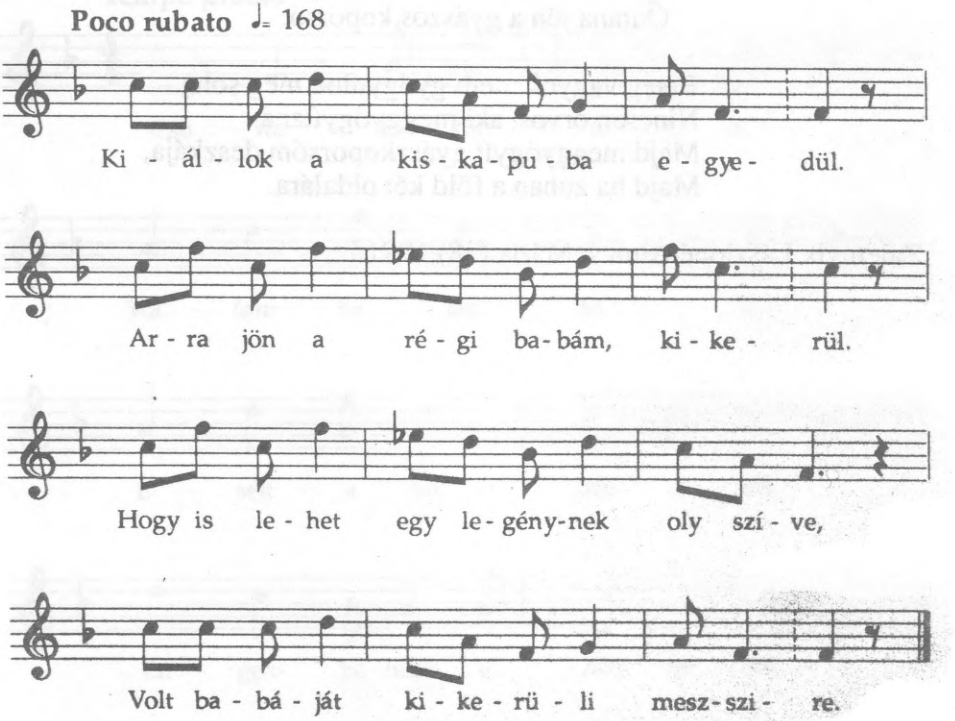

Kiállok a kiskapuba egyedül.
Arra jön a régi babám, kikerül.
Hogy is lehet egy legénynek oly szíve,
Volt babáját kikerüli messzire.

– Barna legény, nem kívánok egyebet,
Csak egy évben tizenkét feleséget.
Hogy te mindég esküdjél és temessél,
Életedben koporsóra keressél.

Akasztói templomtorony de magos.
Tetejébe van egy rózsa de piros.
Az a rózsa akasztói lányoké.
Én meg vagyok a tavalyi babámé.

– Ne sírjatok, akasztói kislányok!
Jön a tavasz, néktek is hoz virágot.
– Nem kell nékem, ő az első, utolsó,
Őutána jön a gyászos koporsó.

Beteg vagyok, nem gyógyulok meg soha.
Nincsen orvos, aki meggyógyítana.
Majd meggyógyít gyászkoporsóm deszkája,
Majd ha zuhan a föld két oldalára.

Zaletnyik Lászlóné Almási Mária (38) 1991

65/a.

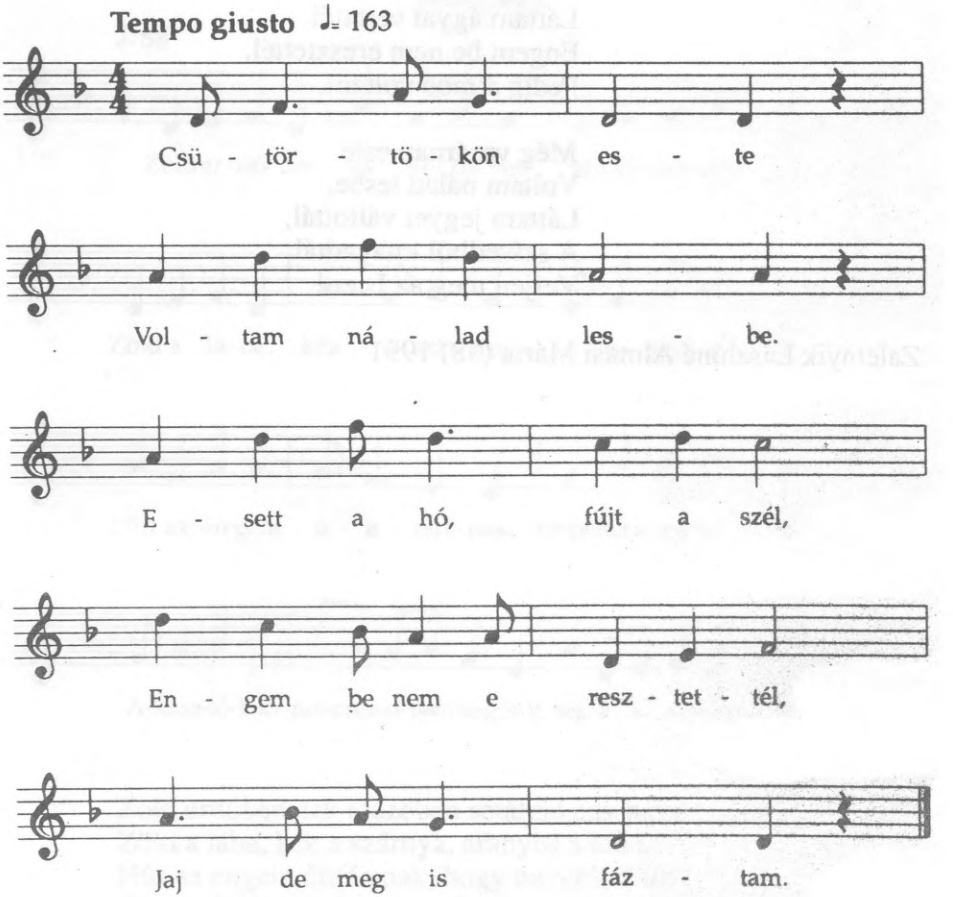

– Csütörtökön este
Voltam nálad lesbe.
Esett a hó, fújt a szél,
Engem be nem eresztettél,
Jaj de meg is fáztam.

– Még pénteken este
Voltam nálad lesbe.
Láttam, fánkot sütöttél,
Engem be nem eresztettél,
Pedig éhes voltam.

– Még szombaton este
Voltam nálad lesbe.
Láttam ágyat vetettél,
Engem be nem eresztettél,
Pedig álmos voltam.

– Még vasárnap este
Voltam nálad lesbe.
Láttam jegyet váltottál,
A szívedből kitagadtál.
Verjen meg az Isten!

Zaletnyik Lászlóné Almási Mária (38) 1991

65/b.

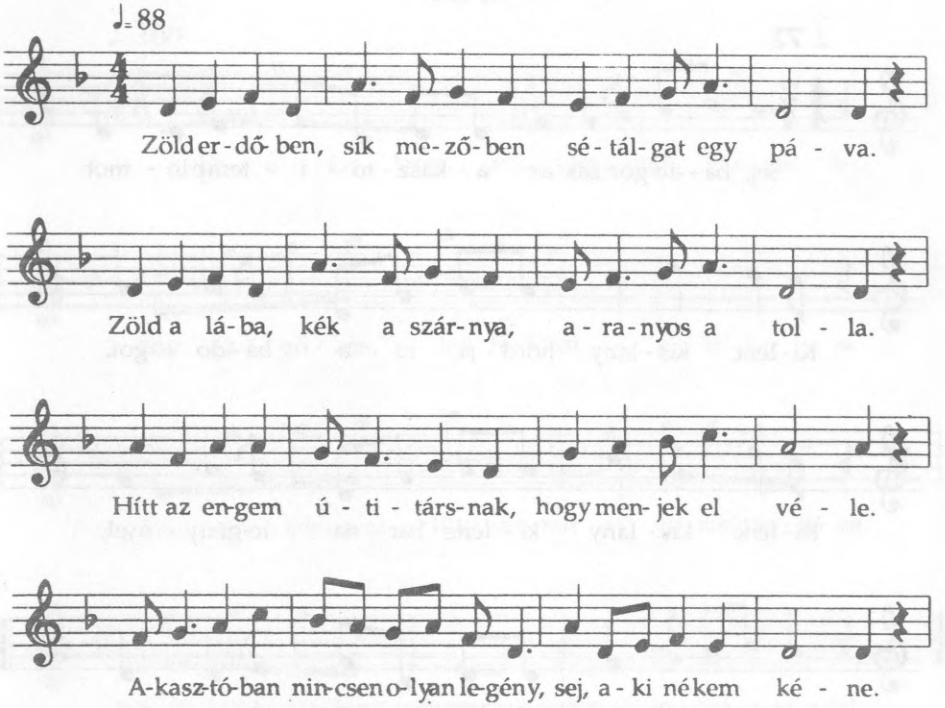

Zöld erdőben, sík mezőben sétálgat egy páva.
Zöld a lába, kék a szárnya, aranyos a tolla.
Hítt az engem útitársnak, hogy menjek el véle.
Akasztóban nincsen olyan legény, sej, aki nékem kéne.

– Anyám, anyám, édes-kedves anyám kimék az erdőbe.
Felkeresem azt a pávát, megkérdezem tőle:
Nem-e látta szép kedvesem ebben az erdőben,
Kiért fáj a szegény, árva szívem, talán meg is halok érte.

Nem aluszok, csak bújdosok, nyugodalmam nincsen.
Az hagyott el, kit szerettem. – Verjen meg az Isten!
Homályosan süt majd le rám a fényes holdvilág.
Sírva jár el a rácsos kapum előtt, sej, az a huncut betyár.

Farkas Jánosné Szabó Anna (64) 1980

66.

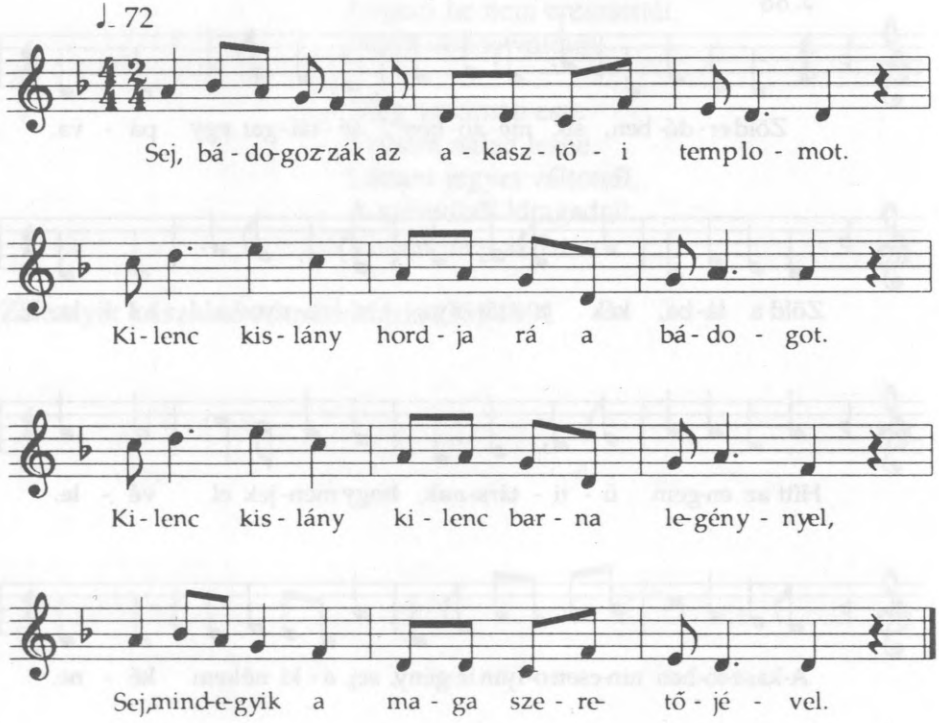

Sej, bádogozzák az akasztói templomot.
Kilenc kislány hordja rá a bádogot.
Kilenc kislány, kilenc barna legénnyel,
Sej, mindegyik a maga szeretőjével.

Sej, árkolják az akasztói temetőt.
Engem temessenek bele legelsőbb.
Engem, aztán utána a babámat,
Sej, utoljára a kedves édesanyámat.

Sej, édesanyám, ha fel akarsz keresni,
Akasztói temetőbe gyere ki.
Megtalálod a síromat egy fa alatt.
Sej, édesanyám, kisírhatod magadat.

Szabó Istvánné Laki Klára (65) 1991

66/a.

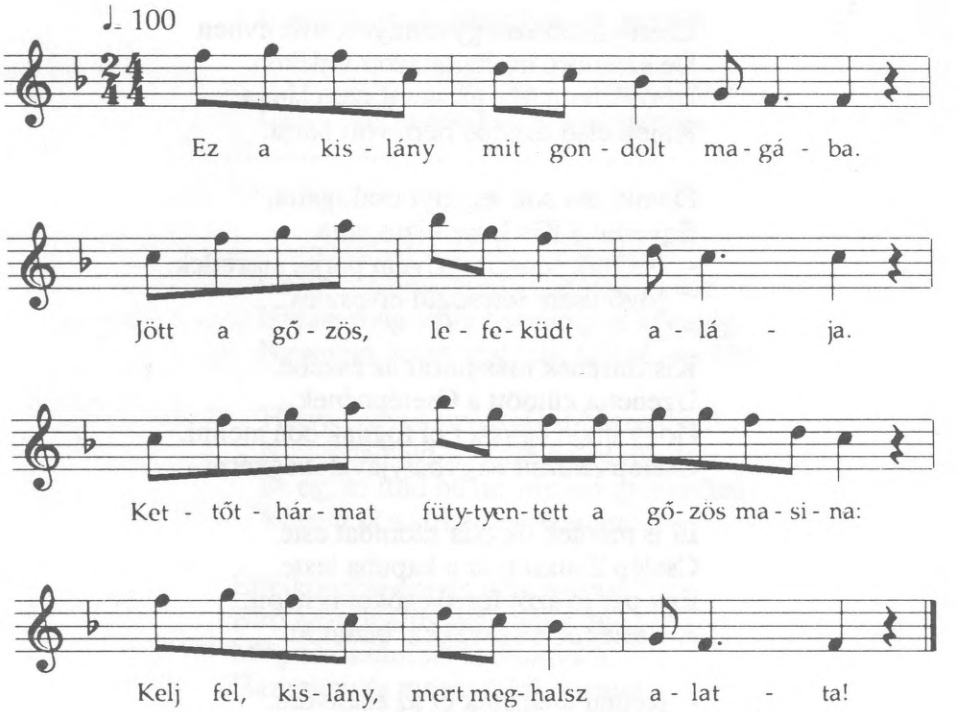

Ez a kislány mit gondolt magába.
Jött a gőzös, lefeküdt alája.
Kettőt-hármat füttyentett a gőzös masina:
– Kelj fel, kislány, mert meghalsz alatta!

– Nem kelek fel, itt van a halálom.
Itt hagyott el engemet a párom.
Ha elhagyott, majd megvár engem a
Babám kiscsengődi vasútállomásnál.

Szabó Istvánné Laki Klára (65) 1991

Elmegyek én messzire, messzire.
Egész ki a túlvilág szélére.
Bánatomat elmondom egy dalos madárnak,
Dalolja ki a kedves babámnak.

– fűzte hozzá Turu Jánosné Laki Rozália (61) 1991

67.

Ezernyolcszáznegyvennyolcadik évben
De szomorú hír hallatszott vidéken.
Bíró Ferenc Margit nevű szép lánya,
Kinek első tizedbe nem volt párja.

Ő volt, aki sok legényt csalogatta,
Egyedül a Kis Imre biztogatta.
– Ne félj, Margit, szívem párja, szeretlek.
Jövő őszre feleségül elveszlek.

Kis Imrének más jutott az eszébe.
Üzenetet küldött a Cselépnének,
Hogy majd egyszer el fognak oda menni,
Cselép Zsuzsit nagybátyjával megkérni.

El is mentek ők oda szombat este.
Cselép Zsuzsi már a kapuba leste.
Egy pár jó szót forró csókot is adott.
A Cselépné e szavakkal biztatott.

– Ketten menjetek el az esküvőre.
Irassátok neveteket a könyvbe.
Mert ha ezt a Bíró Margit megtudja,
A lányomat örökre elátkozza.

Délután már négyet ütött az óra.
Bíró Margit megy az ártézi kútra.
Oly szomorú hírt hallott ő a kútnál,
Alig tudott hazamenni azután.

Alig várta, hogy a korsót letegye.
Egyenesen Kis Imréékhöz megyen.
Be sem megyen, csak a kaput zörgeti:
– Álnok szívű, csak egy szóra gyere ki!

Ki is jött a Kis Imre a kapuba.
Bíró Margit e szavakkal vallatta:
– Igaz, Imre, hogy te megházasodtál?
A szívemre de nagy bánatot hoztál!

– Igaz bizony, Bíró Margit, szeress mást!
Úgyis régóta szeressük mi egymást.
.....
.....

– Álnok szívű, add ide a kezedet,
Hagy kívánjak hosszú boldog életet!
Három évig vagy harminchat hónapig
Nyomjad, Imre, gyászos ágyad fenekit!

– Hatvan orvos orvosságát használjad!
Nyugodalmad seholse ne találjad!
Se ég, se föld be ne vegyen gyomrába!
Vessen ki a sírhalom oldalára!

Éjfélkor már éppen ütött az óra.
Bíró Margit elindult a nagy útra.
Még a köszönését is elfogadta.
Hazament és magát fölakasztotta.

Kósa Istvánné Madácsi Etelka (55) 1992

67/a.

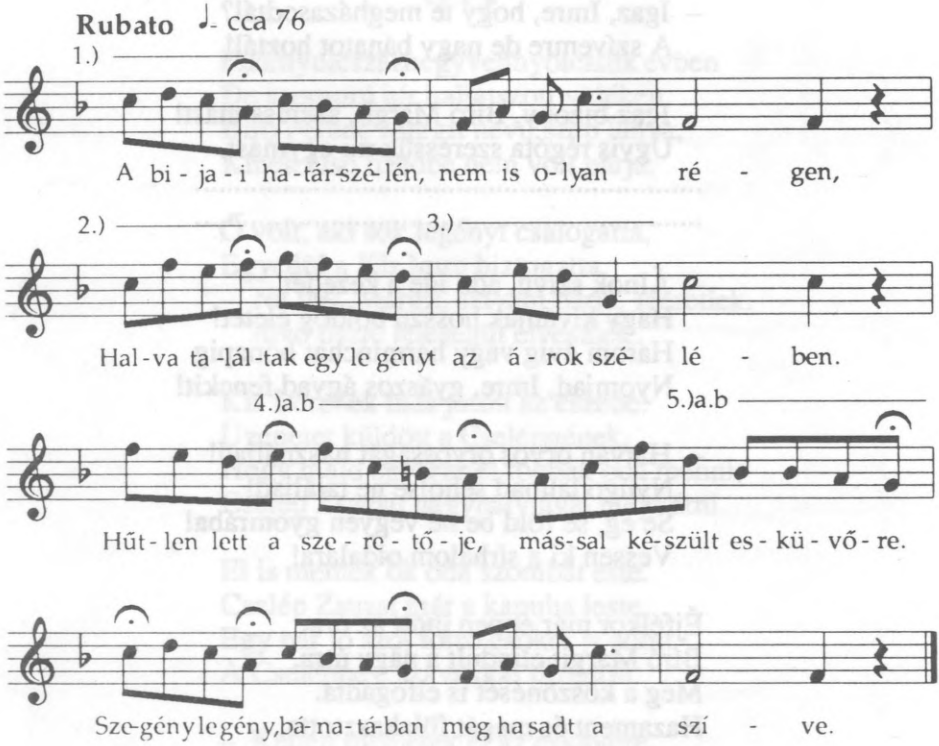

Dallamváltozatok

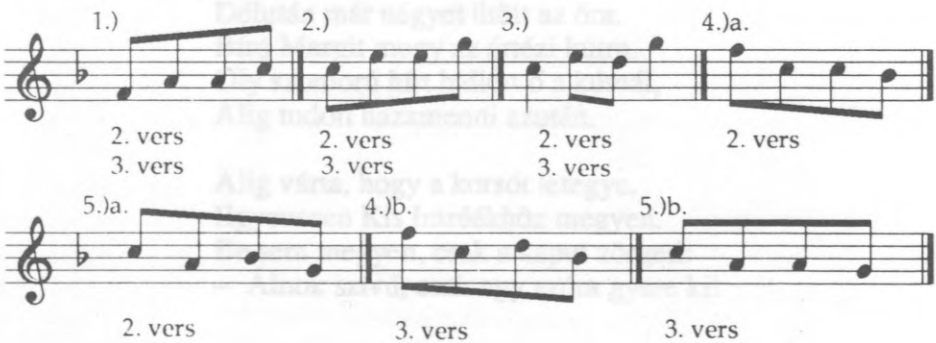

A bijai[1] határ szélén, nem is olyan régen,
Halva találtak egy legényt az árok szélében.
Hűtlen lett a szeretője, mással készült esküvőre.
Szegény legény, bánatában meghasadt a szíve.

Elkondultak a harangok, nem is olyan régen.
Elhantolták a koporsót a temető szélen.
Minden csendes a faluban, csak egy helyen vannak vígan.
Egy kisleány a legénynek most tart holtomiglan(t).

Lezajlott a lakodalom, nem is olyan régen.
A menyecske koszorúját tartogatja szépen.
Kisétál a temetőbe, ráborul egy sírkeresztre.
Megtört szíve rózsájáér elaludt örökre.

Farkas Jánosné Szabó Anna (76) 1992

[1] Mások így éneklik: A bihari határ szélén...

68.

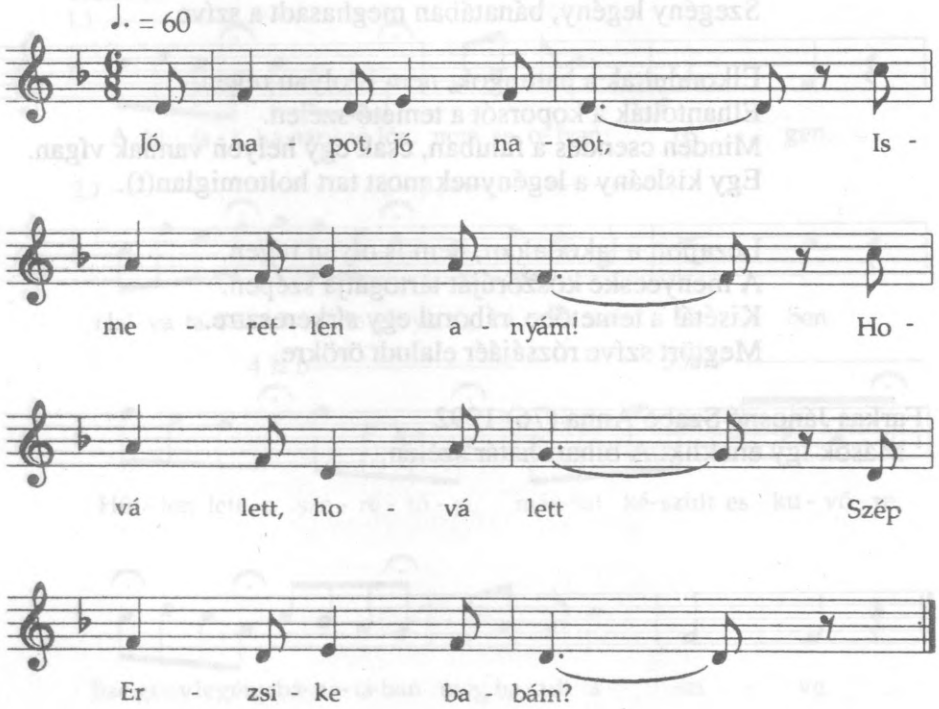

– Jó napot, jó napot,
Ismeretlen anyám!
Hová lett, hová lett
Szép Erzsike babám?

– Elment, fiam, elment,
Elment az erdőbe.
Virágot szedeget,
Koszorút kötöget.

Elment a vőlegény
Menyasszont keresni.
Nem találja sehol,
Vissza kellett menni.

– Jó napot, jó napot,
Ismeretlen anyám!
Hová lett, hová lett
Szép Erzsike babám?

– Elment, fiam, elment,
Elment a kocsmába
Tányért törülgetni,
Asztalt teríteni.

Elment a vőlegény
Menyasszont keresni.
Nem találja sehol,
Vissza kellett menni.

– Jó napot, jó napot,
Ismeretlen anyám!
Hová lett, hová lett
Szép Erzsike babám?

– Mi tagadás benne,
bent van a szobába.
Csendesen aluszik
Paplanos ágyában.

Bement a vőlegény,
Elővette kését
És szívébe szúrta
S ráborult a holtra.

– Vérem a véreddel
Egy patakba folyjék!
Testem a testeddel
Egy sírba nyugodjék!

Nagy Istvánné Ujvári Erzsébet (69) 1973

69.

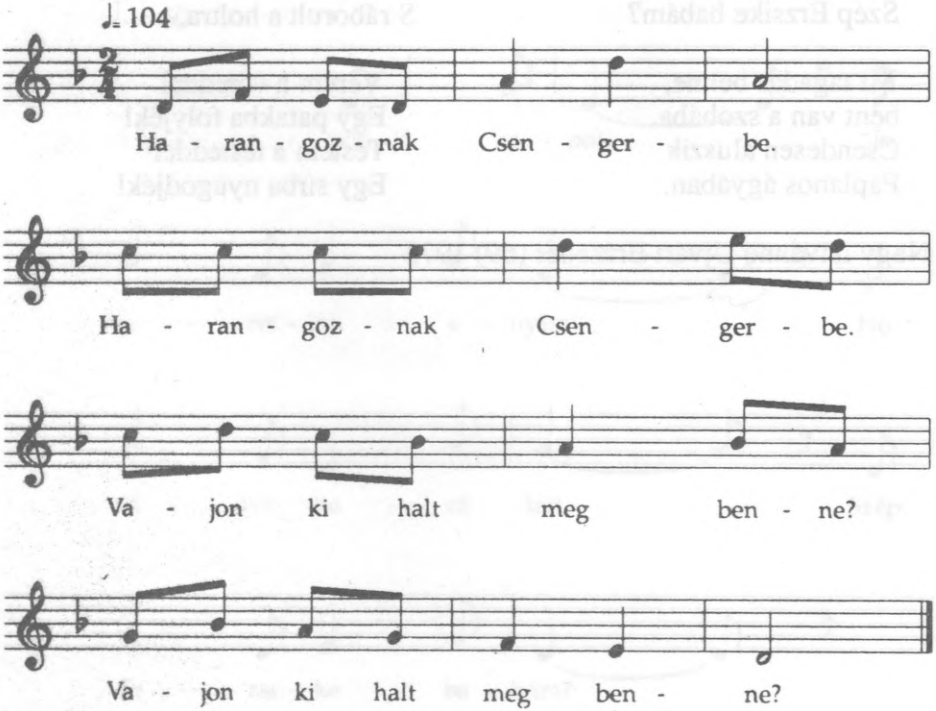

Harangoznak Csengerbe.
Harangoznak Csengerbe.
Vajon ki halt meg benne?
Vajon ki halt meg benne?

Barna Jancsi rececе,
Barna Jancsi rececе,
Halt meg a szerelmébe,
Halt meg a szerelmébe.

– Édesanyám, kedvesem,
Édesanyám, kedvesem
Van-e ingem, szennyesem?
Van-e ingem, szennyesem?

– Ha nincs ingem, szennyesem,
Ha nincs ingem, szennyesem,
Adok egyet véresen.
Adok egyet véresen.

– Vigye ki a Tiszára!
Vigye ki a Tiszára!
Mossa ki azt tisztára
A fia halálára!

Tóth Józsefné Pető Piroska (67) 1988

70.

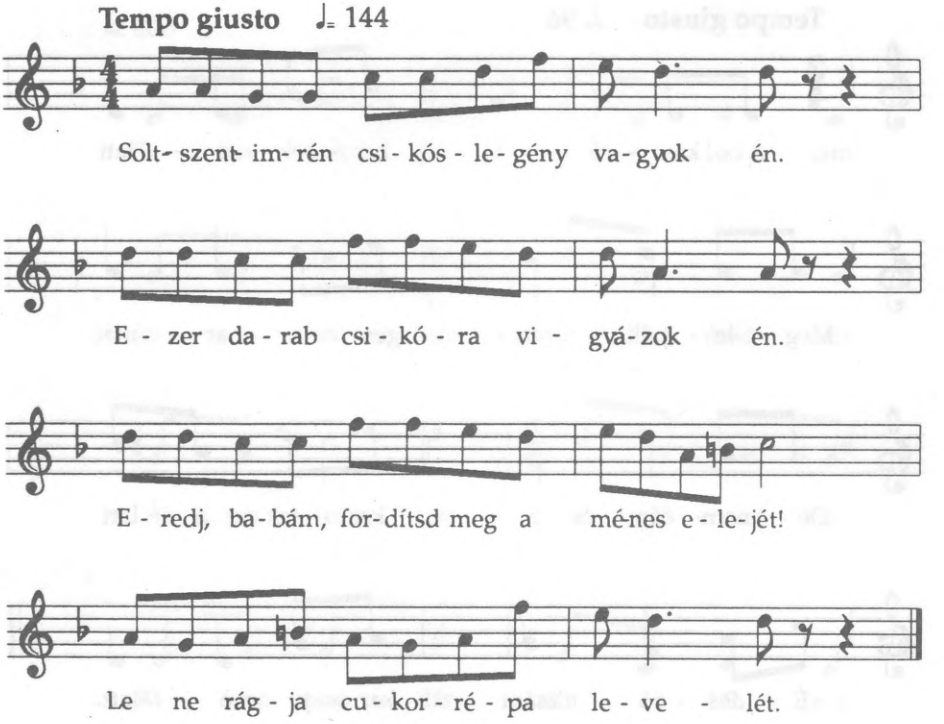

Soltszentimrén csikóslegény vagyok én.
Ezer darab csikóra vigyázok én.
– Eredj, babám, fordítsd meg a ménes elejét!
Le ne rágja cukorrépa levelét.

Még az anyám a bölcsőbe ringatott,
Már az apám csikót lopni tanított.
Én loptam el hét vármegye szilaj csikóját.
Engem keres az egész Magyarország.

Olyan híres csikóslegény vagyok én,
Keresnek az akasztói zsandárok.
Van is hírem Tiszán innen, csuhaj, Dunán túl,
Elloptam a szeretőm az anyjától.

Klajkó György (68) 1979

71.

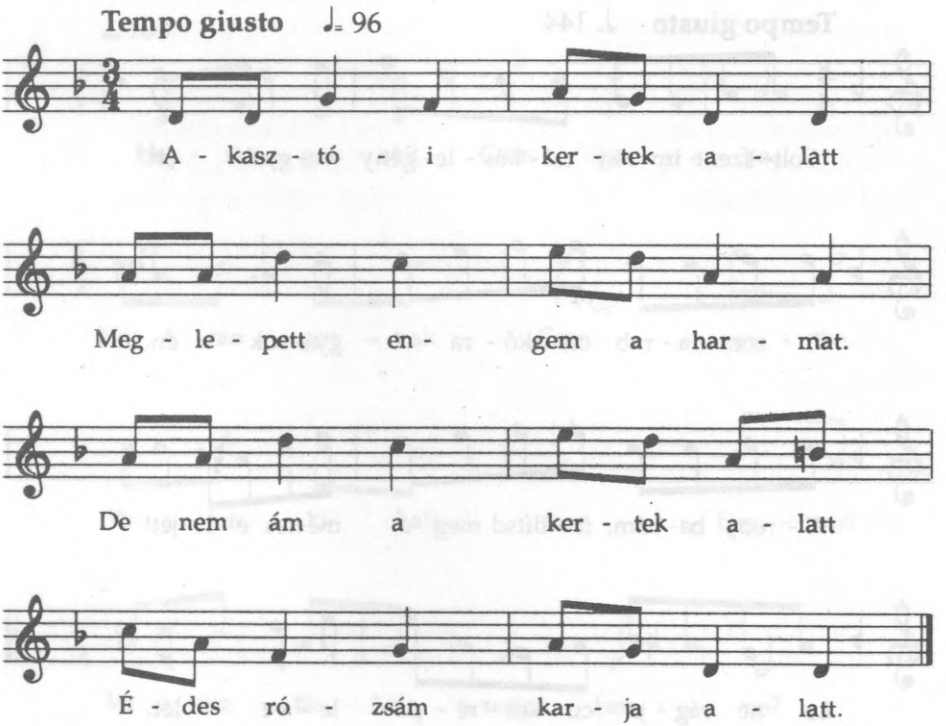

Akasztói kertek alatt
Meglepett engem a harmat.
De nem ám a kertek alatt,
Édes rózsám karja alatt.

Csütörtökön virradóra
Ültem fel a pej csikóra.
Alig hogy felpenderettem,
Kilenc zsandár áll előttem.

– Zsandár urak, mit akarnak?
Talán vasalni akarnak?
– Nem akarunk, betyár, semmit.
Szilaj csikót keresünk mi.

– Szilaj csikó nem eladó.
Nem is zsandár alá való,
Mer ha arra zsandár ülne,
Szabad madár is rab lenne.

– Szabad madár vagy te rózsám,
Mégis ritkán jársz el hozzám.
Ha én olyan szabad volnék,
Éjjel-nappal nálad volnék.

Németh Istvánné Suhajda Julianna (69) 1973

72.

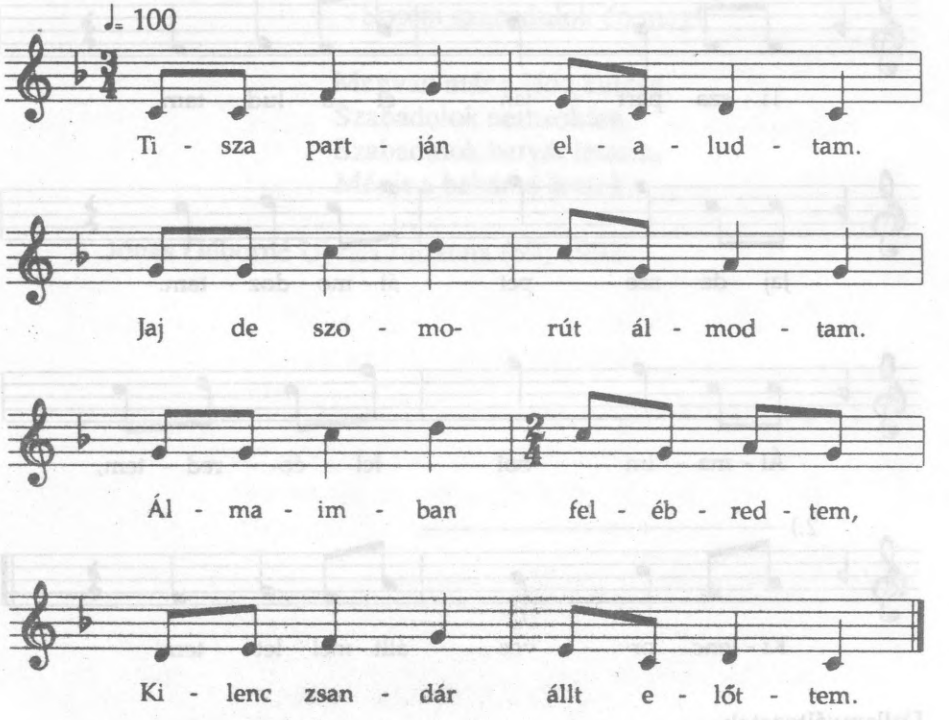

Tisza partján elaludtam.
Jaj de szomorút álmodtam.
Álmaimban felébredtem,
Kilenc zsandár állt előttem.

– Zsandár urak, mit akarnak?
– Talán vasalni akarnak?
– Nem vasalni akarunk mi.
Szilaj csikót keresünk mi.

– Szilaj csikóm nem eladó,
Nem is zsandár alá való,
Mert ha erre zsandár ülne,
Szabad madár is rab lenne.

Hegedűs Jánosné Melkvi Ilona (32) 1973

73.

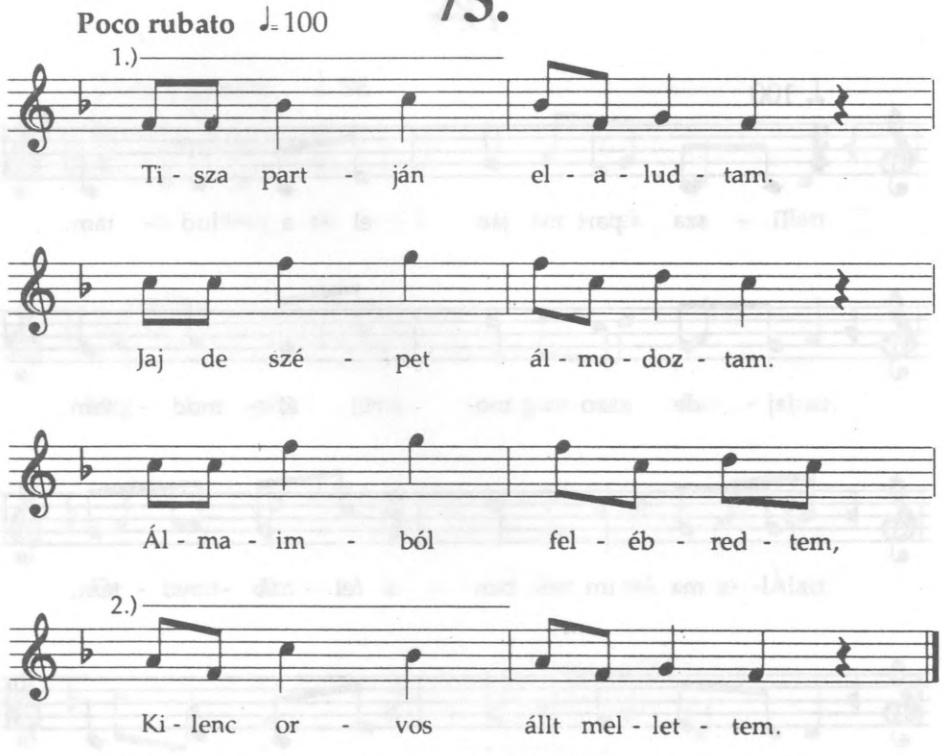

Dallamváltozatok

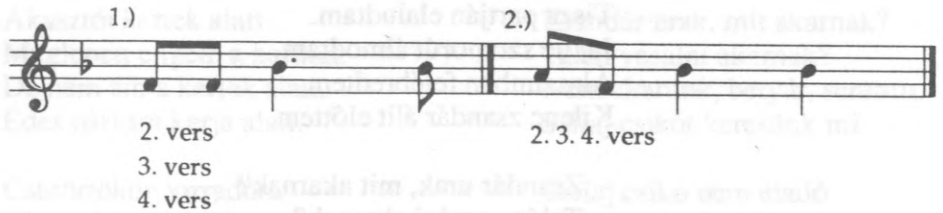

Tisza partján elaludtam.
Jaj de szépet álmodoztam.
Álmaimból felébredtem,
Kilenc orvos állt mellettem.

– Orvos urak, mit akarnak?
– Talán sorozni akarnak?
– Sorozzanak, én nem bánom,
Csak a szeretőm sajnálom.

Horthy Miklós ládakulcsa
Elveszett a háborúban.
– Jaj, Istenem, sosem lesz meg!
Sosem szabadulok én meg!

Megvan már a láda kulcsa.
Szabadulok nemsokára.
Szabadulok betyár leszek,
Mégis a babámé leszek.

Jónás Gáborné Ujvári Julianna (69) 1992

74.

Parlando, rubato

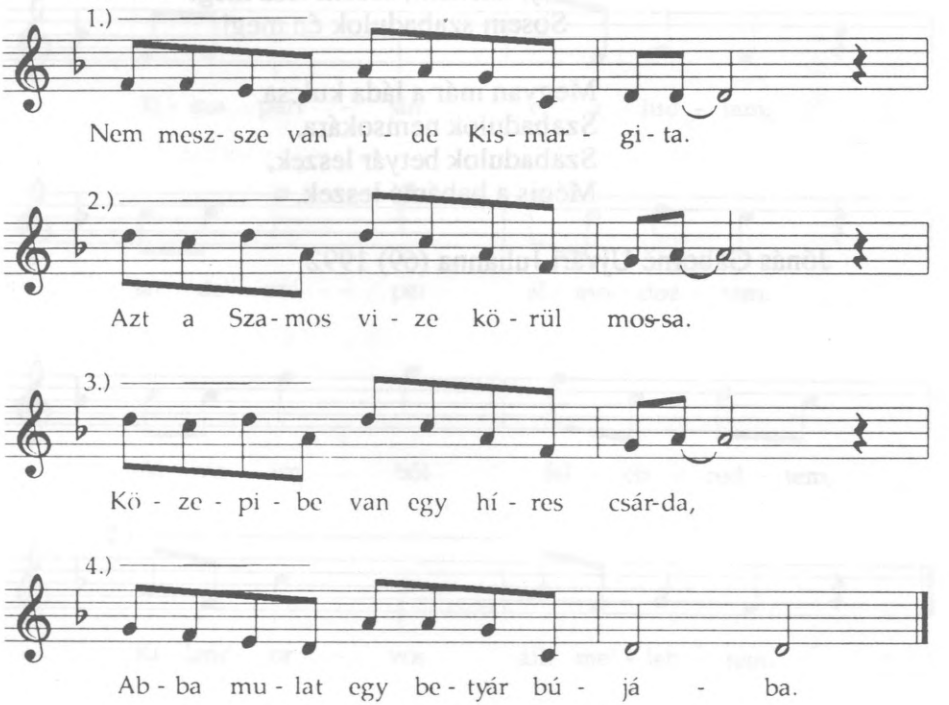

Dallamváltozatok

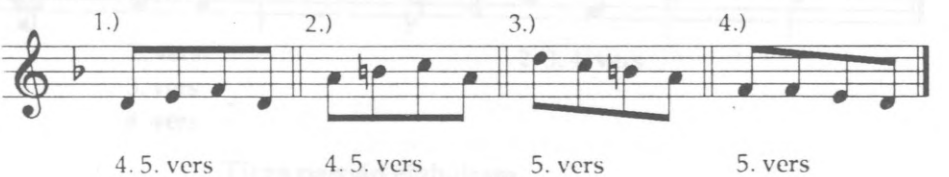

Nem messze van ide Kismargita.
Azt a Szamos vize körülmossa.
Közepibe van egy híres csárda,
Abba mulat egy betyár bújába.

Amoda jön hat fekete zsandár,
Egyenest a csárda elé tartván.
– Szép csárdásné, jó estét, jó estét!
Hát ez a szép pej paripa kié?

– Jó bort iszik annak a gazdája.
Most érkezett, nincsen félórája.
Jó bort iszik annak a gazdája.
Most érkezett, nincsen félórája. (3-4. sor dallamára)

– Küldje ki hát annak a gazdáját!
Nem bántjuk mi csak adja meg magát.
– Ki sem megyek, meg sem adom magam.
Kinek tetszik, vigye el a lovam.

Lovam, lovam nem annyira bánom.
Rajta lévő szerszámot sajnálom.
Nyereg alatt a bugyellárisom,
Abba maradt százezer forintom.

Százat adtam ezért a szép lóér,
Másikat a rávaló szerszámér,
Harmadikat egy szép barna lányér,
Kit nem adnék széles e világér.

Harmadikat egy szép barna lányér,
Negyediket véle hálásáér. (3-4. sor dallamára)

Zsellér János (67) 1979

74/a.

Parlando, rubato

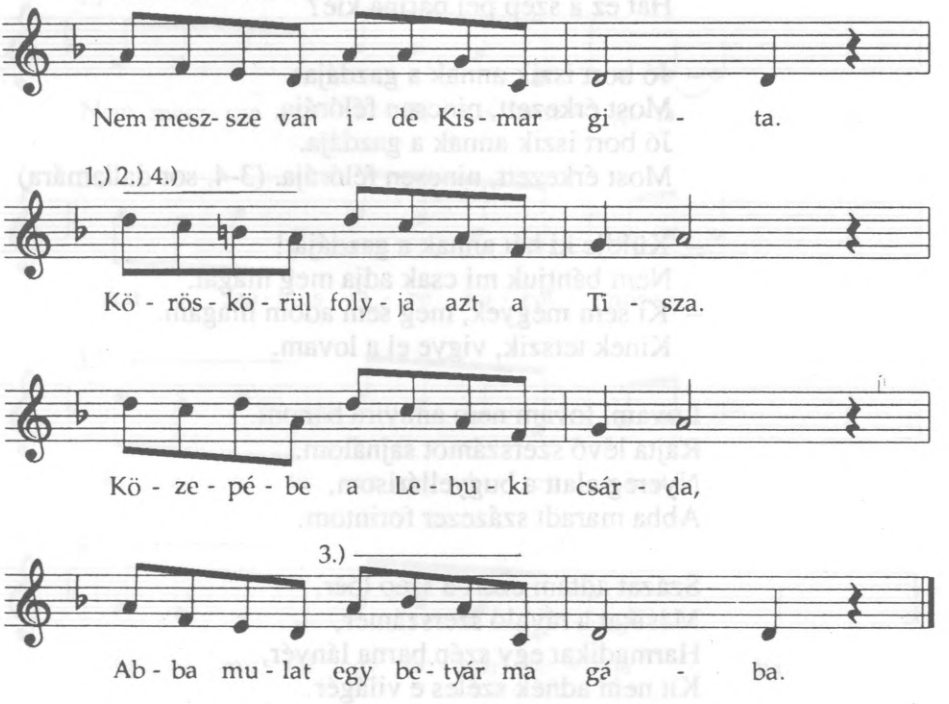

Dallamváltozatok

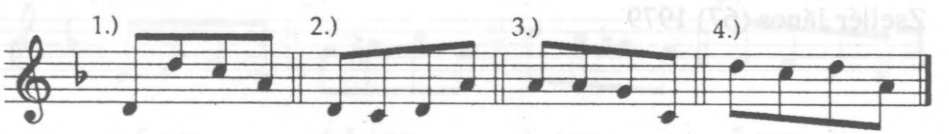

1.	2.	3.	4.
3. vers	4. vers 5. vers 6. vers	2. vers 3. vers 4. vers 5. vers 6. vers	2. vers

Nem messze van ide Kismargita.
Körös-körül folyja azt a Tisza.
Közepébe a Lebuki csárda,
Abba mulat egy betyár magába.

Mindenfelől jönnek a zsandárok.
Már messziről fénylik a csákójuk.
Elöl jön a zsandárok káplárja,
Igenyest a Lebuki csárdába.

– Jó nap Isten, Lebuki csárdásné!
Hát, ez a szép pej paripa kié?
– Jó bort iszik ennek a gazdája.
Most érkezett, nincs egy fél órája.

– Küldje ki a paripa gazdáját!
Nem bántjuk mi, csak adja meg magát.
– Ki se megyek, meg sem adom magam.
Kinek tetszik, vigye el a lovam.

– A lovam, lovam nem annyira bánom,
Csak a nyereg izzasztót sajnálom.
Nyereg alatt a bugyellárisom,
Abba van a háromszáz forintom.

– Százat adtam ezér a szép lóér,
Másikat a rávaló szerszámér,
Harmadikat egy szép barna lányér,
Kit nem adnék széles nagyvilágér.

Szvetnyik Pálné Csipkereki Katalin (70) 1979

75.

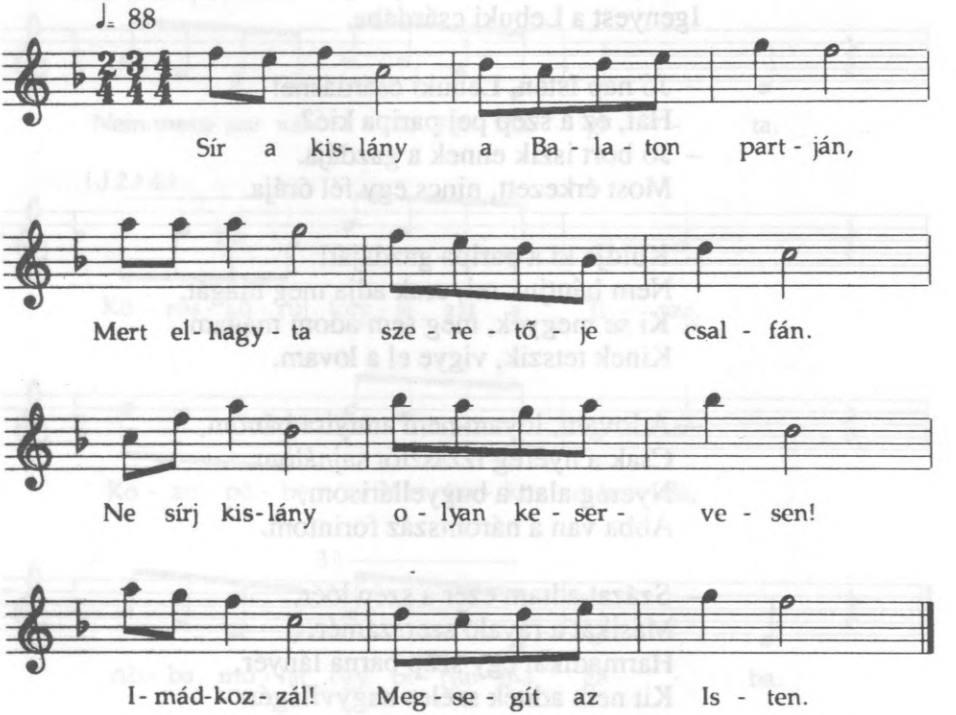

Sír a kislány a Balaton partján,
Mert elhagyta szeretője csalfán.
– Ne sírj, kislány, olyan keservesen!
Imádkozzál! Megsegít az Isten.

De szeretnék aranyhallá válni,
Siófoktól Füredig úszkálni.
Bekerülnék babám hálójába,
Búcsúcsókot adnék az ajkára.

Balatonnál hogy a nap leszállott
Halászlegény kiveté a hálót.
Sose látott ily szomorú estét,
Kifogá a babája holttestét.

Suhajda Mihályné Loványi Julianna (65) 1985

76.

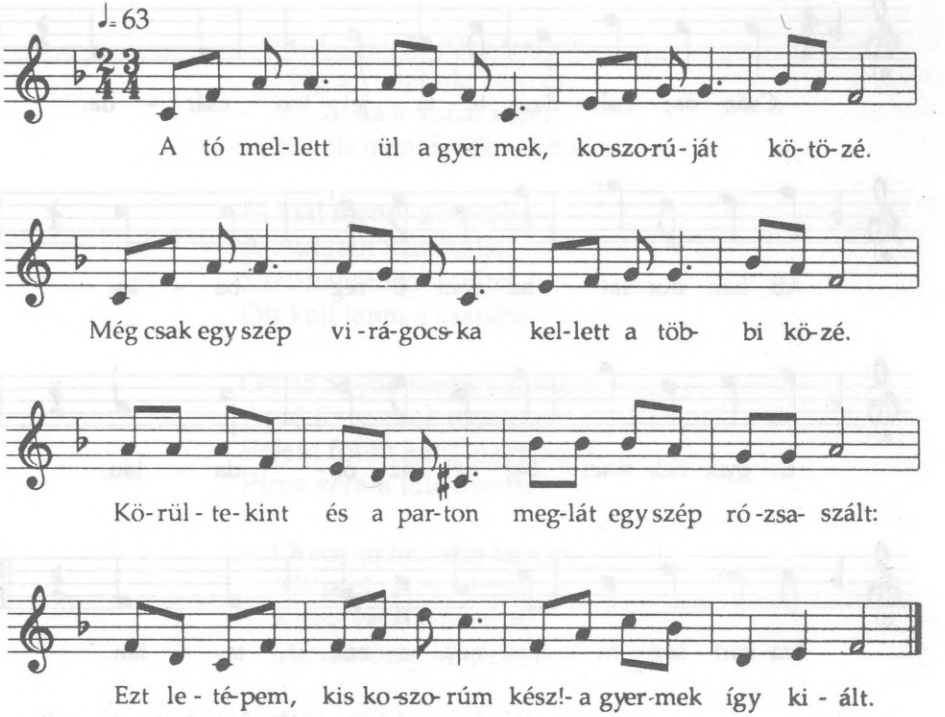

A tó mellett ül a gyermek, koszorúját kötözé.
Még csak egy szép virágocska kellett a többi közé.
Körültekint és a parton meglát egy szép rózsaszált:
– Ezt letépem, kis koszorúm kész! – a gyermek így kiált.

– Megállj, gyermek! – mond az anya. A part magas, leszédülsz!
Nem élsz tovább, ha e magas helyről a mély vízbe dőlsz.
Ám a gyermek nem hallgatott a jó anya szavára.
Fölment, de, haj, a vízbe dőlt, ott találta halálát.

Szívszaggatva fut az anya, nem találja gyermekét.
Beleesett a mély tóba, hullámhabok elnyelték.
És az anya sír zokogva, a tó fölött kiáltja:
– Így jár minden gyermek, aki a jó szót nem fogadja.

Varga Józsefné Loványi Ilona (71) 1988

77.

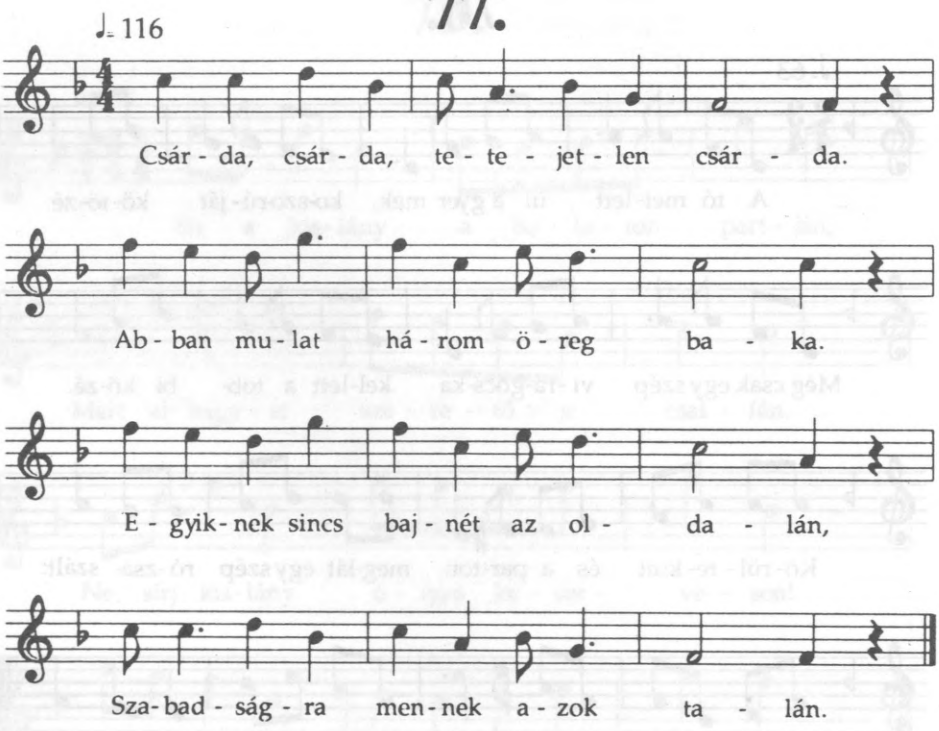

Alkalmazkodó ritmusban.

Csárda, csárda, tetejetlen csárda.
Abban mulat három öreg baka.
Egyiknek sincs bajnét az oldalán,
Szabadságra mennek azok talán.

Arra megy a csendőrőrs káplárja.
Azt kérdezi: – Ki van a csárdába?
Feleli a szép csárdásné lánya:
– Öreg bakák jönnek szabadságra.

– Küldjék ki hát azt az öreg bakát!
Mutassa meg az igazolványát!
– Itt van, csendőr, a belső zsebembe.
Három évig megszenvedtem érte.

Suhajda Mihályné Loványi Julianna (65) 1985

78.

– Igyál, egyél, édes testvér,
Még a vonat ide nem ér.
– Majd, ha a vonat ideér,
El kell menni, édes testvér.

El kell menni a csatába.
A csatából Szerbiába.
Szerbiából Boszniába.
Ott kell lenni a csatába.

Ott az ágyuk szépen szólnak.
Apró fegyverek ropognak.
Fejem fölött kard megfordul,
Piros vérem tőle csordul.

– Orvos uram, arra kérem,
Álíjja el piros vérem,
Kösse be a sebeimet,
Mentse meg az életemet!

– A te sebed nem halálos.
Lesz belőled szabadságos.
Meggyógyulsz te nemsokára,
Visszajössz még a csatába.

Sátorkarom le van verve,
Köpönyegem ráterítve.
Köpönyegem a sátorom;
– Sirathatsz már kis angyalom.

Köpönyegem a sátorom,
Tele vérrel a bakancsom.

Varga József (70) 1991

79.

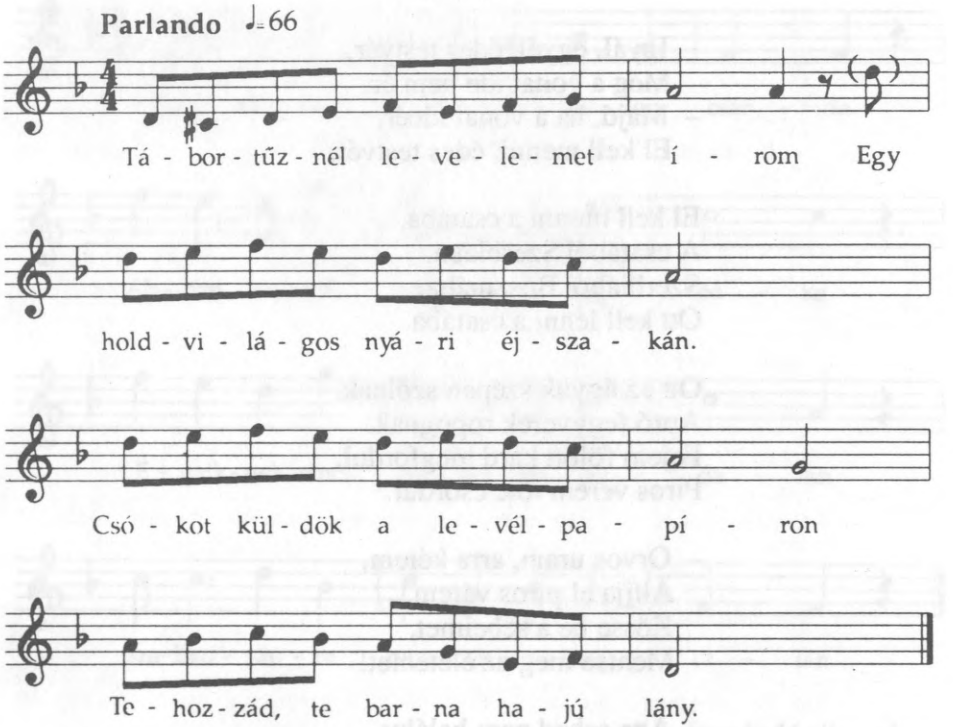

Tábortűznél levelemet írom
Egy holdvilágos nyári éjszakán.
Csókot küldök a levélpapíron
Tehozzád, te barnahajú lány.

Odahaza zöldellik az erdő.
Odahaza virágzik a rét.
Hazafelé vígan száll a felhő.
Hazafelé vágytam én már rég.

Odahaza vígadnak a lányok,
Víg nótákat játszik a cigány.
Felveheti ünneplő ruháját
Az a csinos barnahajú lány.

A levelét szívdobogva várom.
Mikor jön a válaszlevél már?
Elmúlt egy nap, elmúlt kettő, három,
Nem jött levél, csak egy lap csupán.

– Barna kislány, megkérném én szépen,
Hogy ne tessék haragudni rám.
Fájó könnyek hullnak a szeméből
A levelem érkezte után.

– A kedvesét többé sose várja!
– Ne várja őt, sem a levelét!
Mert a szívét ágyugolyó járta.
– Ne említse többé a nevét!

Odahaza búsulnak a lányok,
Bús nótákat játszik a cigány.
Fekete gyászt ölthet már magára
Az a csinos barnahajú lány.

Odahaza hervad már az erdő.
Odahaza hervad már a rét.
Hazafelé búsan száll a felhő.
Nem jön többet, akit vártak rég.

Túloldalon megzörren a nádas.
– Vigyázz elvtárs, mert jön a halál!
Egy sorozat hallatszik határnál,
A határőr szívébe talál.

– Édesanyám, most már ne sirassál!
Ne szomorkodj, se ne bánkódjál!
Mert a fiad el van már temetve
Egy nagy erdő közepe táján.

– Édesapám, te se várj hiába!
Ne várjatok, haza nem megyek!
Mert, akit te oly nagyon szerettél,
Eltemette osztrák határ rég.

– Édesanyám, kedves édesanyám,
Gondoljatok ma híven én rám!
Fiatokat nem látjátok többé,
A föld alatt halkan pihen már.

– Osztrák határ lett az örök földem.
Síromra is csak a madár száll.
Az sirat meg néha-néha engem,
És az úton búsan tovaszáll.

Barna kislány kedvesét ne várja!
Ne várja őt, sem a levelét!
Mert a szívét éles golyó járta.
Ne említse többé a nevét!

Búcsú választ megírom én végre:
– Virág nyílik, ahova csak lépsz!
És akinek szíved odaadod,
Úgy szeressen, mint ahogy én rég.

– Bocsássál meg, hogy így szerettelek,
Nem úgy, mint kellett volna talán.
Azért tettem, tudtam én már régen,
Hogy szerelmünk úgy sem él soká.

Temetés van messze a határon,
Temetnek egy magyar katonát.
Odahaza harangszóval jelzik,
Esküszik egy barnahajú lány.

Juhász Tiborné Domján Mária (42) 1992

79/a.

Tábortűznél levelemet írom
Egy holdvilágos nyári éjszakán.
Csókot küldök a levélpapíron
Tehozzád, te barnahajú lány.

Odahaza siratnak a lányok,
Bús nótákat játszik a cigány.
Fekete gyászt öltött már magára
Az a csinos barnahajú lány.

A kedvesét többé sose várja!
Ne várja őt, sem a levelét!
Mert a szívét éles golyó járta.
Ne említse többé a nevét!

Odahaza zöldel már az erdő.
Odahaza virágzik a rét.
Hazafelé vígan száll a felhő.
Hazafelé vágytam én már rég.

A kedvesét többé sose várja!
Ne várja őt, sem a levelét!
Mert akit te oly nagyon szerettél,
Eltakarta jugó határ rég.

Jugó határ lett az örök sírom.
Fejem fölött csak egy madár száll.
Az siratgat néha-néha engem
Bánatosan, de már tovaszállt.

Takarodót már régen elfújták.
Már az ezred sátorba pihen,
Csak két bajtárs üldögél a tűznél,
Beszélgetnek halkan, csendesen.

Juhász Tiborné Domján Mária (42) 1992
Dallam: megegyezik a 79. szöveg dallamával

80.

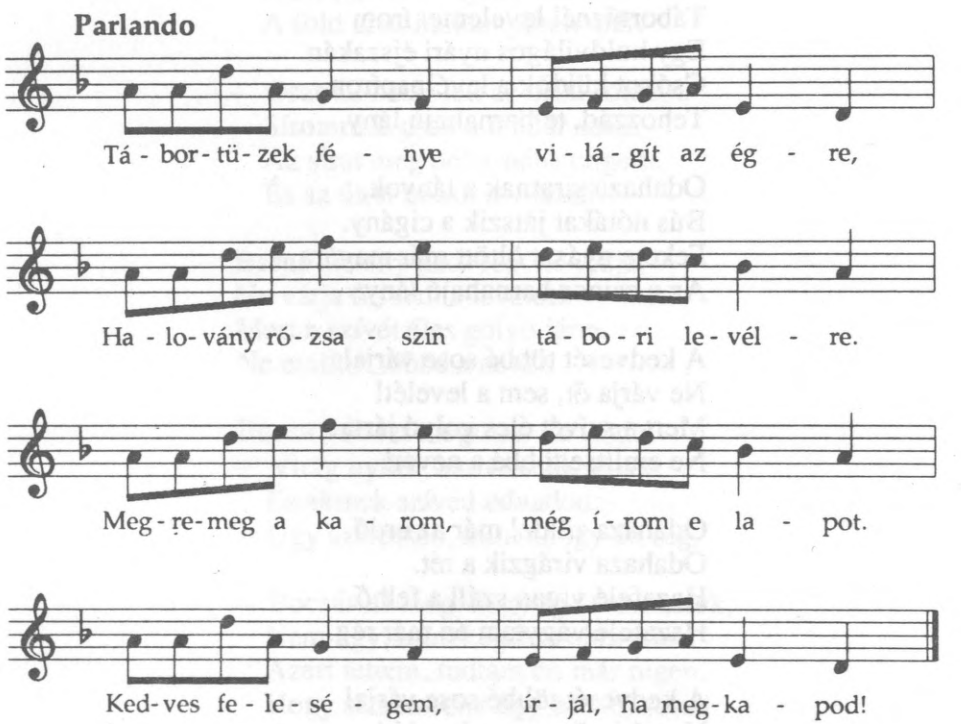

Tábortüzek fénye világít az égre,
Halovány rózsaszín tábori levélre.
Megremeg a karom, még írom e lapot.
– Kedves feleségem, írjál, ha megkapod!

– Kedves feleségem, riadó van éppen.
Hogy majd mi lesz velünk, azt nem tudom én sem.
– Most egy gránát robban, majdnem ide vágott
Érzi-e a szíved, veszélyben a párod?

– Hát, a kicsi fiam megnőtt-e már szépen?
Tud-e már beszélni? Írd meg a levélben!
– Tudja-e mondani: – Drága jó apukám,
Ugye a harctéren vigyázol majd reám.

– Mi újság van otthon? Vártok-e még vissza?
Szerelmes könnyeim ez a levél issza.
– Csókold meg fiam, ha eljő az álma,
Mert ő a szerelmünk kinyilló virága.

– Tedd össze kacsóit, ha eljő az este!
Tanítsd imádkozni hazaszeretetre!
Csókollak tégedet, kisfiamat százszor.
Tábori levelem ezzel be is zárom.

Szöveg: Domján Pál (1926–1989)
Dallam: Madácsi Istvánné Szabó Julianna (61) 1992

81.

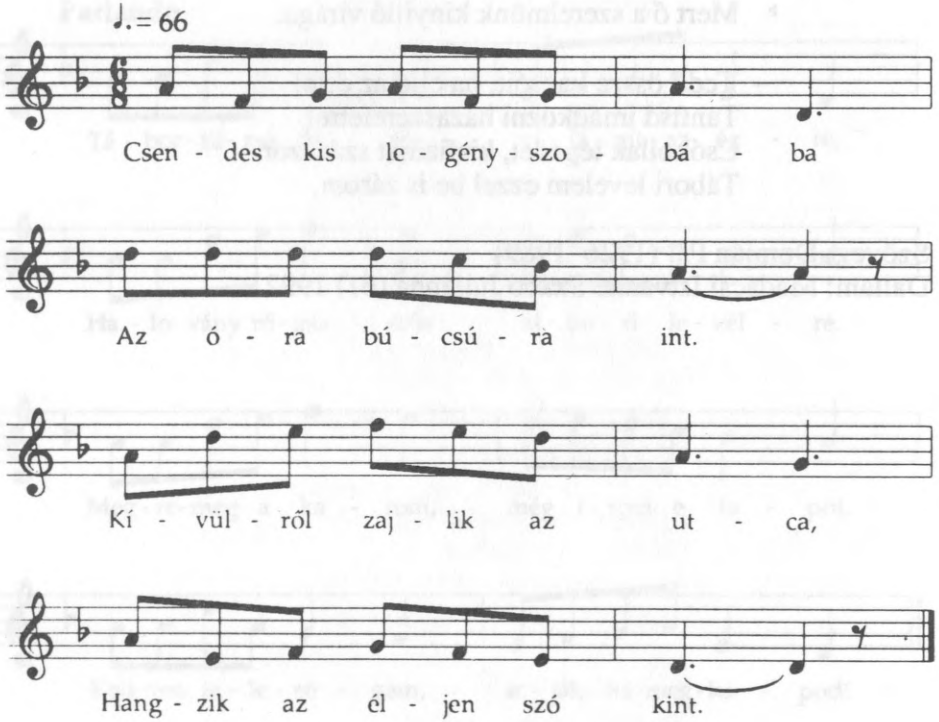

Csendes kis legényszobába
Az óra búcsúra int.
Kívülről zajlik az utca.
Hangzik az éljen szó kint.

– Szoríts a szívedre, édes!
Holnap már másé leszek.
Estére indul az ezred.
Estére én is megyek.

– Hallod-e, fújják a kürtöt?
Hallod-e a zeneszót?
Mondják, hogy: Előre! Rajta!
Fújják már a riadót.

Este, ha leszáll az alkony,
Masíroz az ezredünk.
– Csókollak még egyszer, édes.
Ki tudja, hová leszünk?

Csendes kis tábori tűznél
Az ezred pihenni tér.
Mind alszik. Ébren a hadnagy,
Papírt és ceruzát kér.

Tudja, hogy valaki várja.
Hallja, hogy valaki sír.
Fejét a kezébe hajtja
És aztán csendesen sír.

Este, ha leszállt az alkony,
Masíroz az ezredünk.
– Csókollak még egyszer, édes.
Ki tudja hová megyünk.

Vége a nagy ütközetnek.
Vörösen szállt le a nap.
A hadnagy hordágya mellett
Imádkozik már a pap.

Bíztatja csendesen lágyan.
A hadnagy nem hallja már.
Szíve még utolsót dobban.
Lelke a magasba száll.

Nem hallja többé a kürtöt.
Nem hallja a zeneszót.
Nem hallja, előre, rajta.
Nem hallja a riadót.

Este, ha leszáll az alkony,
Megperdülnek a dobok.
Nem hallja, hogy messze, távol
Valaki halkan zokog.

Jónás Gáborné Ujvári Julianna (69) 1992

81/a.

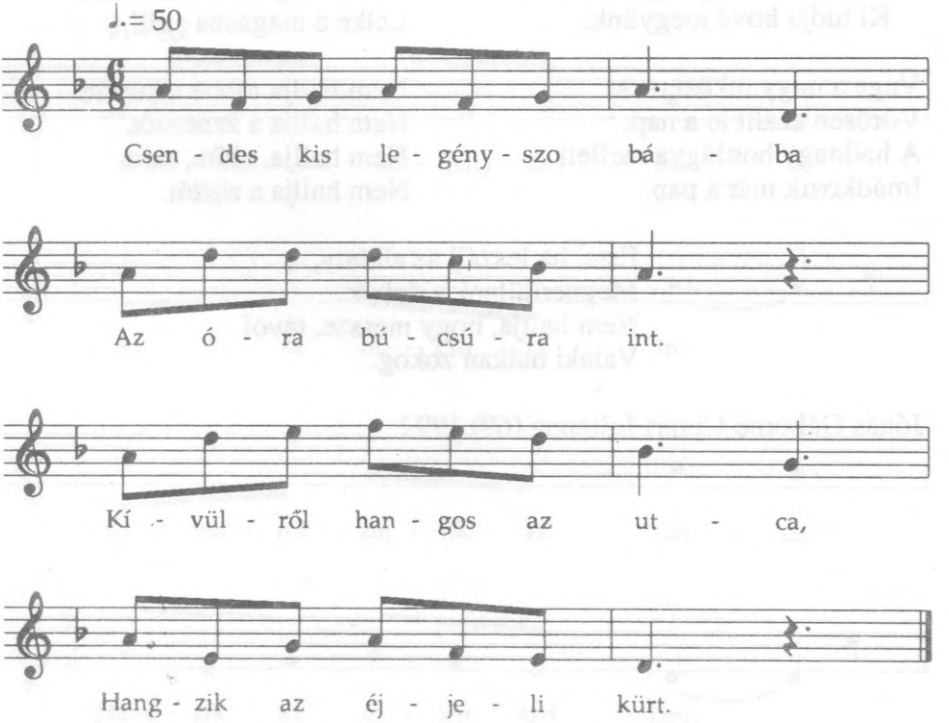

Csendes kis legényszobába
Az óra búcsúra int.
Kívülről hangos az utca,
Hangzik az éjjeli kürt.

– Hallod, hogy fújják a kürtöt?
Hallod az éjjeli szót?
– Azt fújják: Előre! Rajta!
Előre jó magyarok!

Holnap már pirkad a hajnal.
Indul már az ezredünk.
– Csókolj meg még egyszer, édes!
Ki tudja merre megyünk?

Este, ha leszáll az alkony,
Az ezred pihenni tér.
Alszik mind. Ébren a hadnagy,
Papírt és ceruzát kér.

Úgy érzi, valaki várja.
Úgy érzi, valaki sír.
Fejét a kezébe hajtja
És aztán csendesen sír.

– Borulj a vállamra, édes!
Estére másé leszek.
– Estére indul az ezred,
Estére én is megyek.

Fehér kis kórházi ágyon
Fekszik egy sápadt legény.
Golyó ment a tüdejébe,
Alig hogy él még szegény.

Mellette ápoló nővér,
Karján a vörös kereszt.
Úgy várja szavát, hogy mit mond,
Szegényke nagyon beteg.

– Doktor úr, csak egyre kérem,
Adja ki komisz ruhám!
Nem fekszem többé az ágyon.
Megvédem magyar hazám.

– Nem lehet! – felelt az orvos.
Beteg még a hadnagy úr.
A hadnagy még azon éjjel
Kiszökik a kórházból.

– Sokszor úgy tudnék én sírni.
Magam sem tudom miért.
– Szeretnék valakit látni,
Aki már nem lesz enyém.

Vége van az ütközetnek,
Veresen száll le a nap.
Kórházban a hadnagy mellett
Imádkozik már a pap.

Levelet hozott a postás.
Levél a hadnagynak szól.
Kapitány olvassa halkan
És aztán csendesen szól:

– Írják meg annak a lánynak,
Ne várja a hadnagyát.
Itt alussza örök álmát,
Itt ássák meg a sírját.

Bíztatják halkan és csendben,
A hadnagy nem hallja már.
Szíve egy utolsót dobban.
A lelke oly messze száll.

Csendes kis leánylakásban
Meghalt egy gyönyörű lány.
Éles tőrt szúrt a szívébe,
Elment a hadnagy után.

Juhász Tiborné Domján Mária (42) 1992

81/b.

Csendes kis legénylakásba
Az óra búcsúra int.
Kívülről hangzik az utca.
Hangzik az éljen szó kint

– Borulj a vállamra, édes!
Estére másé leszek.
Estére indul az ezred.
Ki tudja hová megyek?

Csendes kis tábori tűznél
Az ezred pihenni tér.
Mind alszik. Ébren a hadnagy
Papírt és ceruzát kér.

Úgy érzi, valaki várja.
Őérte valaki sír.
Fejét a kezébe hajtja
És aztán csendesen sír.

Másnap a kórház ágyon
Fekszik egy sápadt legény.
Golyó ment a tüdejébe.
Alig hogy él már szegény.

Ifjú nő ült ágya mellett,
Karján a vörös kereszt.
Gyengéden lesi szavait
És a beteg ébredez.

– Százados úr, az égre kérem,
Adja ki tiszti ruhám!
Nem fekszem többé az ágyba.
Megvédem édes hazám.

Vége van az ütközetnek.
Vörösen száll le a nap.
A hadnagy hordágya mellett
Imádkozik már a pap.

Bíztatja csendesen, lágyan,
A hadnagy nem bánja már.
Szíve egy utolsót dobban
És a lelke messze száll.

Csendes kis leánylakásba
Van egy gyönyörű leány.
Hegyes tőr szúrta át szívét.
Elment a hadnagy után.

Kósa Istvánné Madácsi Etelka
Dallam: megegyezik a 81/a. szöveg dallamával

82.

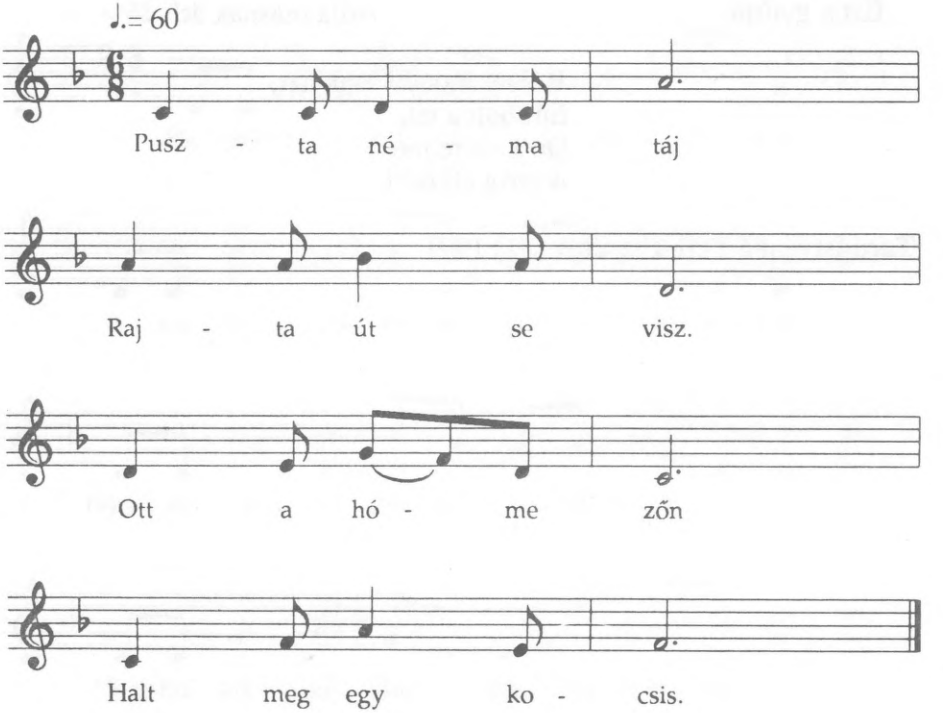

Puszta néma táj,
Rajta út se visz.
Ott a hómezőn
Halt meg egy kocsis.

Nem volt véle más
Mint egy jó barát,
S néki hagyta meg
Végső óhaját.

– Megbocsáss, ha tán
Megbántottalak
És temess el itt
Majd a hó alatt!

– Menj anyámhoz el!
Add át mindenem!
És anyámat is
Üdvözöltetem.

– Asszonyomnak vidd
Végső búcsúszót
S add át néki itt
Ezt a gyűrűt!

– Mondd, felejtse el
Majd a bánatát!
És a gyűrűmet
Adja másnak át!

– Rólam mondd csak azt,
Elrabolt a tél,
De a szerelme
A sírig elkísért.

Turu Istvánné Turu Erzsébet (31) 1991

83.

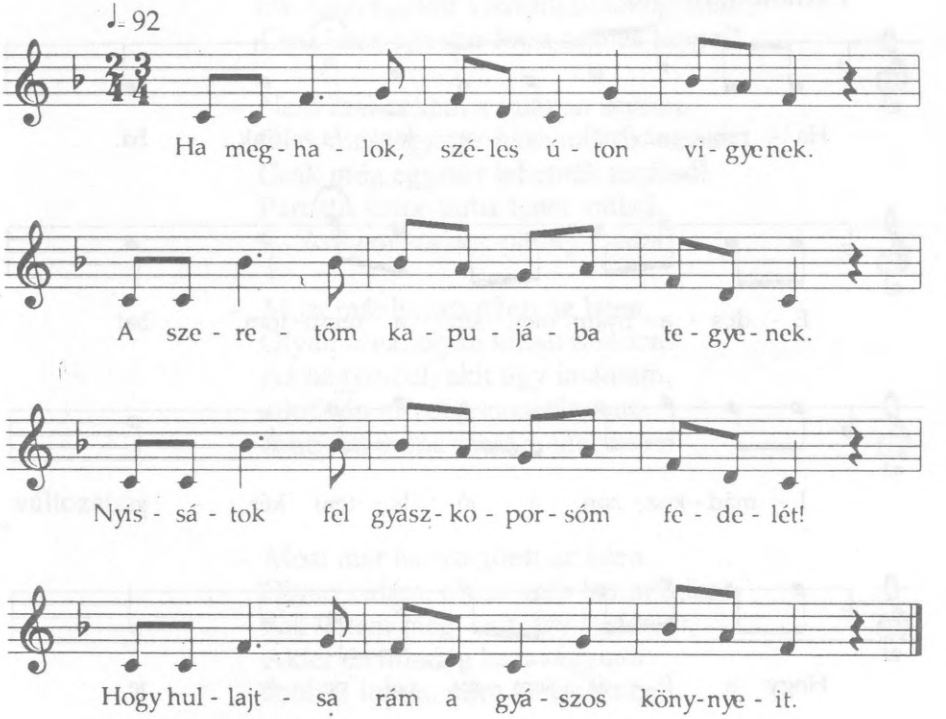

Ha meghalok, széles úton vigyenek.
A szeretőm kapujába tegyenek.
– Nyissátok fel gyászkoporsóm fedelét!
Hagy hullatjtsa rám a gyászos könnyeit.

Ha meghalok, nem kell nékem szeretőm.
Szeretőm lesz majd a gyászos temető.
A fejfámra csak az legyen ráírva:
Én is voltam hű szeretőd valaha.

Ha meghalok, meghagyom a babámnak.
Hétköznap ne sirasson, csak vasárnap.
Akkor is csak jobb szemével sirasson,
Bal szemével babájára kacsintson.

Szabó Istvánné Laki Klára (65) 1991

84.

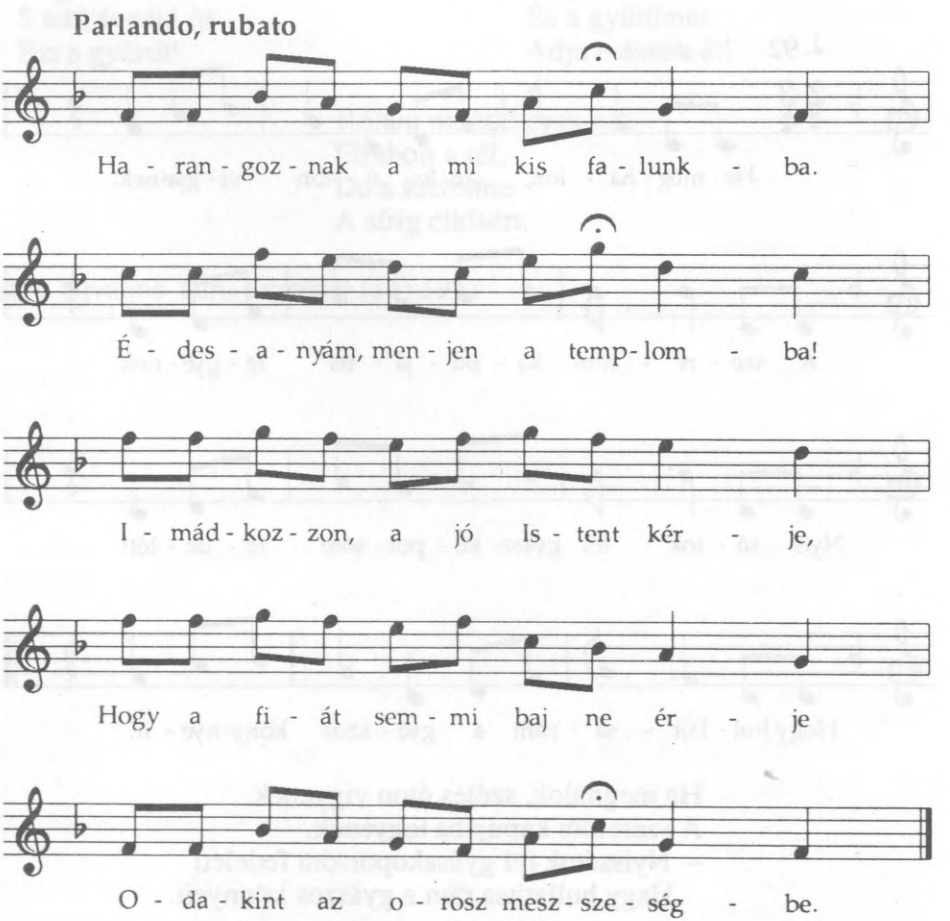

Harangoznak a mi kis falunkba.
– Édesanyám, menjen a templomba!
Imádkozzon, a jó Istent kérje,
Hogy a fiát semmi baj ne érje
Odakint az orosz messzeségbe!

Túl a Tiszán, vadvirágos réten,
Barna kislány levelet ír nékem.
– Írjad azt, hogy szeretsz úgy, mint régen!
Majd én akkor szabadságot kérek,
Csak még egyszer meglássalak téged.

Túl a Tiszán nádfedeles kis ház.
Ablakába sírdogál egy kislány:
– Ne sírj, kislány, lesz még jobb is, meglásd,
Ha majd egykor viszontlássuk egymást.
– Csak még egyszer haza tudnék menni!

– Nem kell nékem a világon semmi.
Csak még egyszer haza tudnák menni.
Csak még egyszer lehetnék tenálad!
Párnám lenne puha fehér vállad.
Csókolgatnám a te piciny szádat.

– Most már hazasegített az Isten.
Olyan árva, olyan kihalt minden.
Az hagyott el, akit úgy imádtam,
Akiér én mindég hazavágytam.
Jobb lett volna messze idegenbe.

változata:

– Most már hazasegített az Isten.
Olyan vidám, olyan szép lett minden.
Azt leltem meg, akit úgy imádtam,
Akiér én mindég hazavágytam.
Jobb is itthon, mint az idegenbe.

Klajkó Mihály (73) 1978

85.

Akasztói utca végig sáros.
Nekem arra menni nem tanácsos,
Mert megfognak engemet,
Megkötik kezemet a zsandárok.

– Zsandár uram, tessék meghallgatni,
Milyen szépen tudok könyörögni.
Eresszék el a karom!
A babámat akarom megölelni.

Nagy Istvánné Ujvári Erzsébet (74) 1978

86.

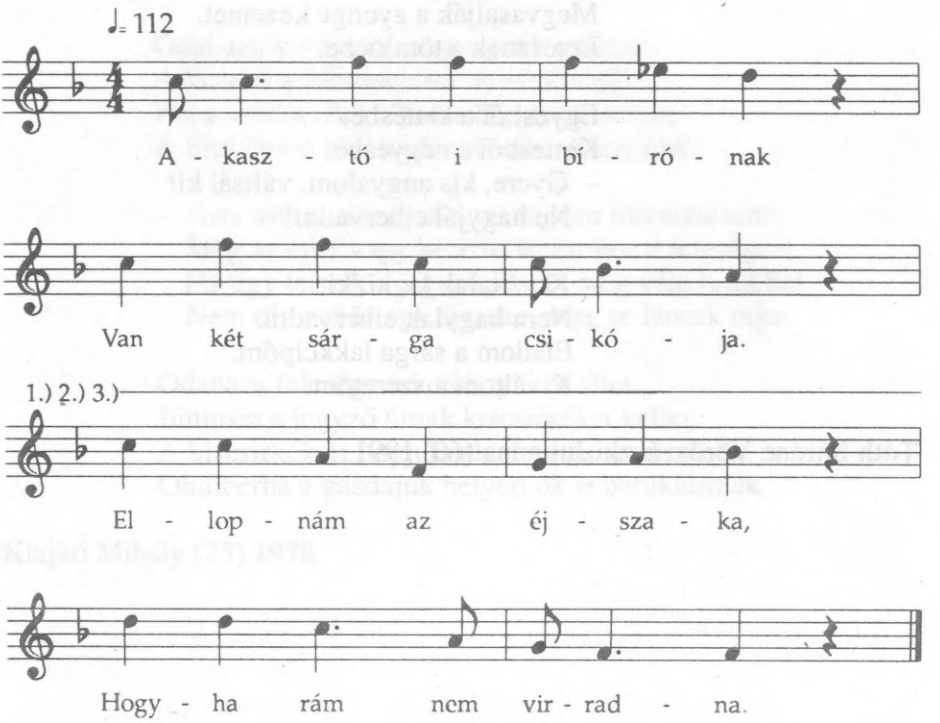

Alkalmazkodó ritmusban.

Dallamváltozatok

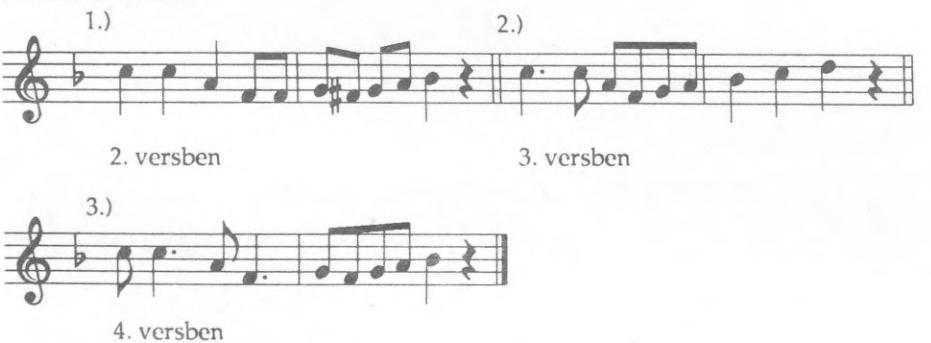

Akasztói bírónak
Van két sárga csikója.
Ellopnám az éjszaka,
Hogyha rám nem virradna.

Kezd a hajnal hasadni,
Jön két zsandár vasalni.
Megvasalják a gyenge kezemet.
Letesznek a tömlöcbe.

Egyesből a kettesbe,
Kettesből a négyesbe.
– Gyere, kis angyalom, váltsál ki!
Ne hagyjál elhervadni!

– Kiváltalak ki, ki, ki.
Nem hagylak elhervadni.
Eladom a sárga lakkcipőm.
Kiváltom a szeretőm.

Tóth Imréné Vörösváczki Julianna (60) 1991

87.

Odahaza kis falumban pergetik a dobot.
A kisbíró a fölmentettek nevét kiabálja.
Fut a szürke, fut a fakó a főjegyző lakásra.
A fölmentett hízott kácsát visz a kocsijába.

– Arra kérem a jegyző urat, legyen fölmentésem.
Még az éjjel vagy kétszáz tojást hoz a feleségem.
Ha úgy tetszik a jegyző úrnak, még véle is hálhat.
Nem oly nehéz egy éjszaka, meg se látszik rajta.

Odahaza feleségem kotlóstyúkot ültet.
Júniusra a jegyző úrnak kiscsirkéket keltet.
A kiscsirkék az anyjuknak sírva panaszkodnak:
Októberba a gazdájuk helyett ők is berukkolnak.

Klajkó Mihály (73) 1978

88.

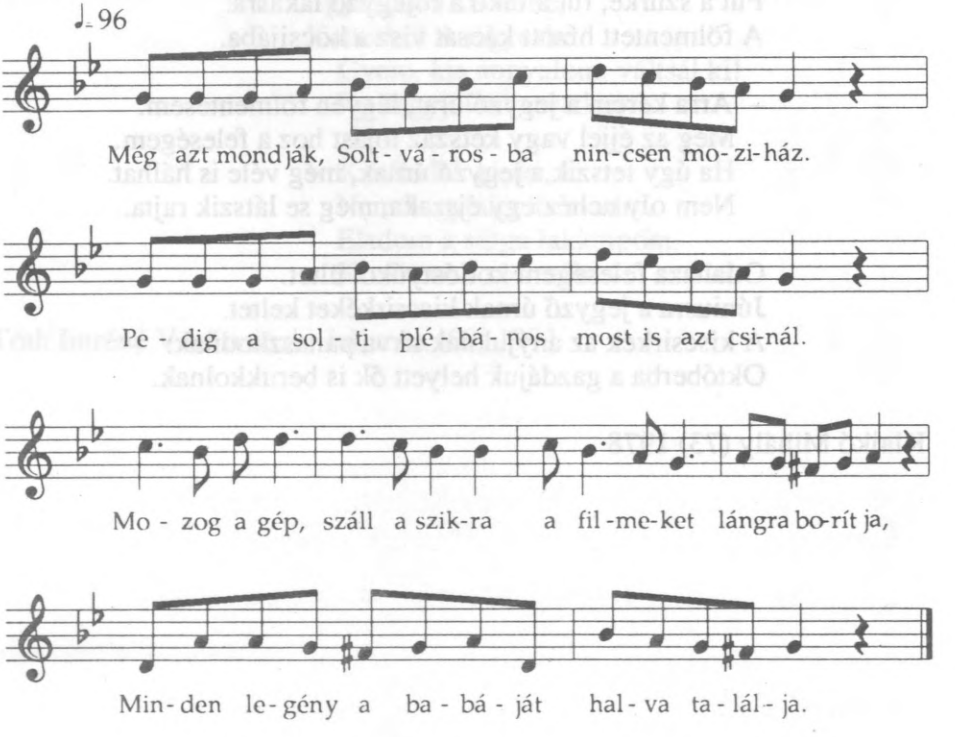

Dallamváltozat

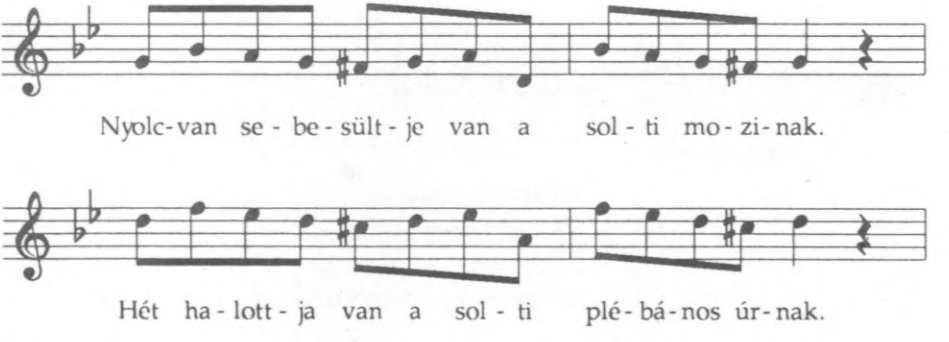

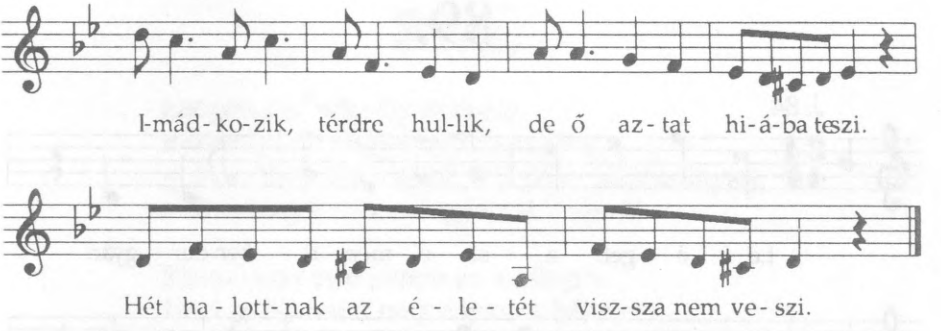

Még azt mondják, Solt városba nincsen moziház.
Pedig a solti plébános most is azt csinál.
Mozog a gép, száll a szikra, a filmeket lángra borítja.
Minden legény a babáját halva találja.

Nyolcvan sebesültje van a solti mozinak.
Hét halottja van a solti plébános úrnak.
Imádkozik, térdre hullik, de ő aztat hiába teszi.
Hét halottnak az életét vissza nem veszi.

Ez egy igaztörténet volt, Solton.

Klajkó Györgyné Belák Teréz (78) 1991

89.

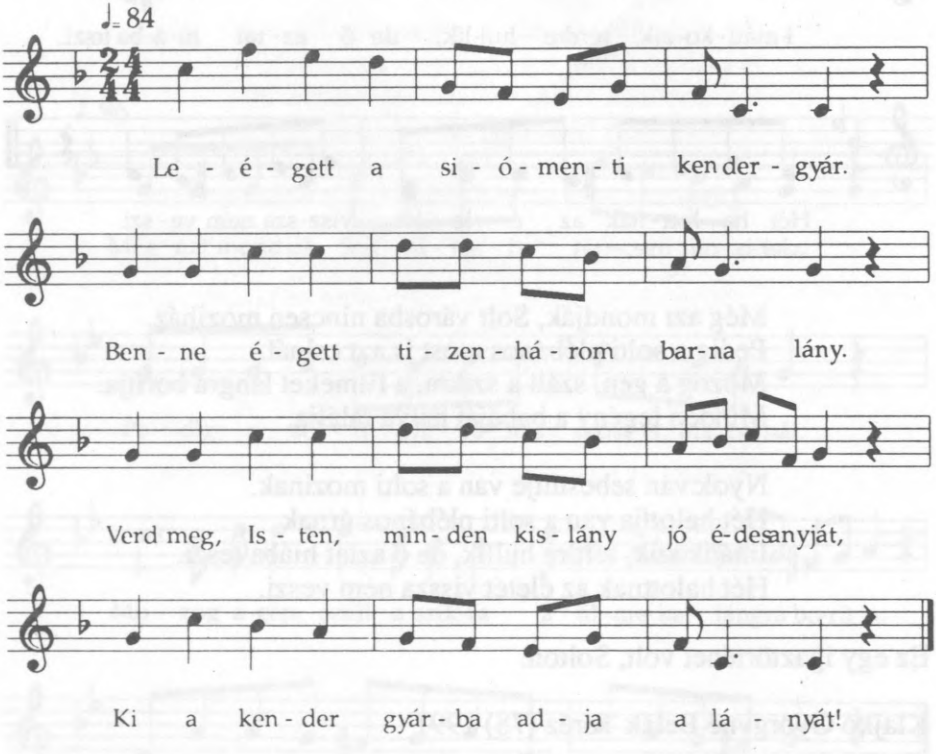

Leégett a siómenti kendergyár.
Benne égett tizenhárom barna lány.
– Verd meg, Isten, minden kislány jó édesanyját,
Ki a kendergyárba adja a lányát!

Felépült a siómenti kendergyár.
Újra benne tizenhárom barna lány.
Tizenhárom tizenhárom barna legénnyel.
Mindegyik a maga szeretőjével.

Szabó Istvánné Laki Klára (65) 1991

89/a.

Leégett a siófoki kendergyár.
Benne égett tizenhárom barna lány.
– Verd meg Isten minden kislány jó édesanyját,
Ki a lányát a kendergyárnak adja át!

Szombaton este jöttem én a világra.
Nem jó fürdetett meg engem a bába.
Megfürdök én a Balaton széles vizébe,
Úgy ülök egy barna legény ölébe.

Polyák Lajosné Borsik Júlia (71) 1991

89/b.

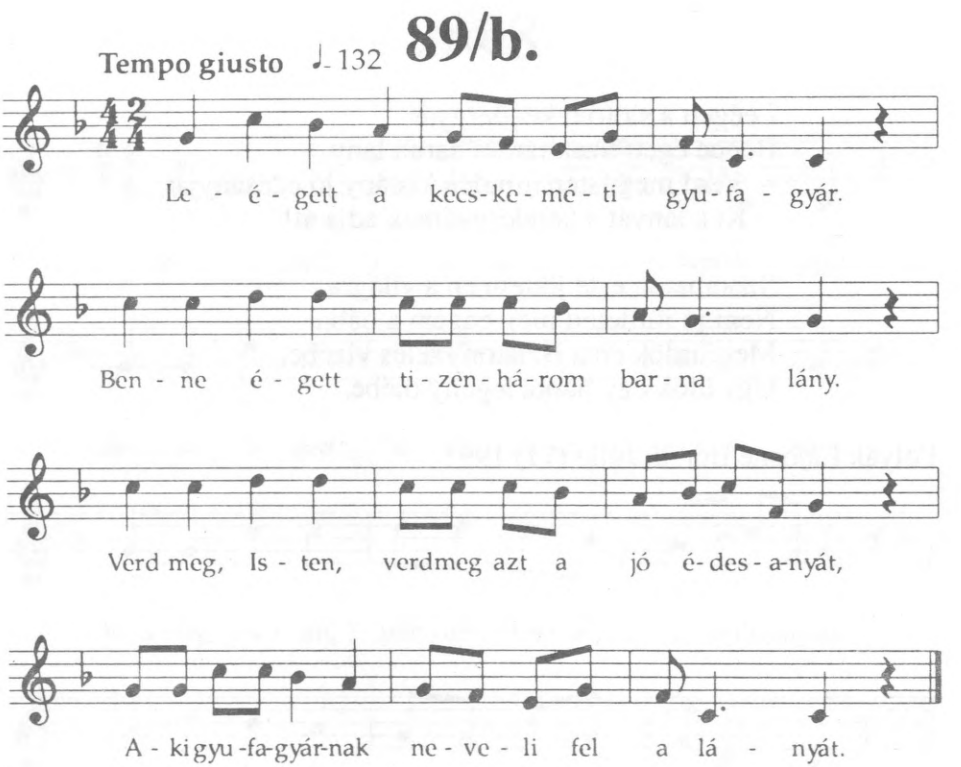

Alkalmazkodó ritmusban.

Leégett a kecskeméti gyufagyár.
Benne égett tizenhárom barna lány.
– Verd meg, Isten, verd meg azt a jó édesanyát,
Aki gyufagyárnak neveli fel a lányát.

– Édesanyám, ha fel akarsz keresni,
Kecskeméti temetőbe gyere ki.
Megismered síromat a tearózsáról,
Fejfámat a fekete szalagjáról.

Felépült a kecskeméti gyufagyár.
Benne sétál tizenhárom barna lány.
Az elsőnek csikorog a sárga cipője,
Kecskeméti legény annak a szeretője.

Zaletnyik Lászlóné Almási Mária (38) 1991

90.

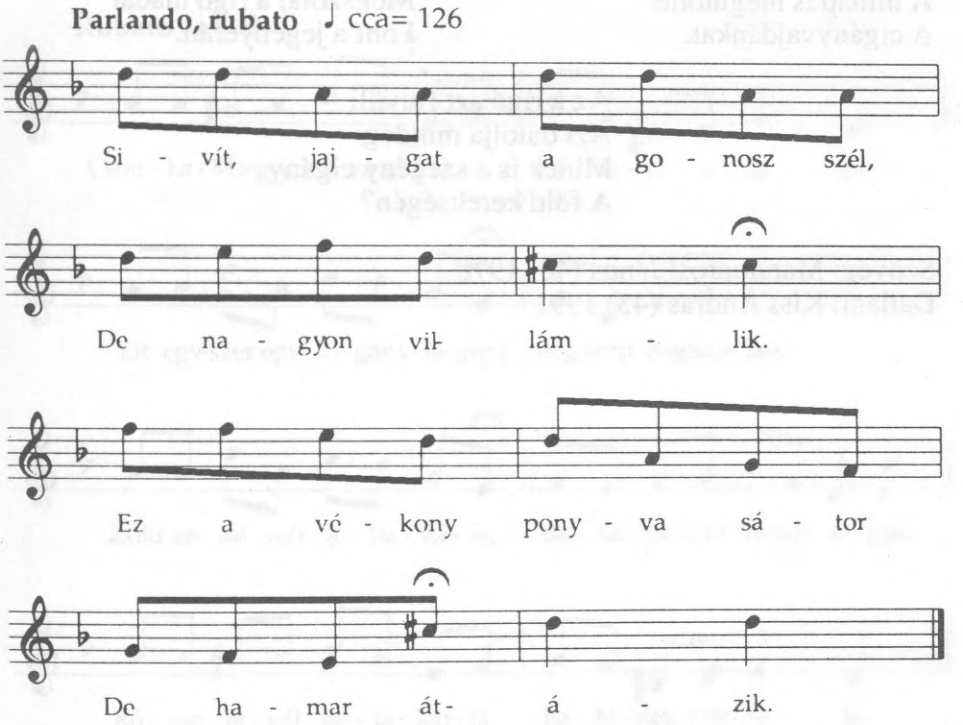

Sivít, jajgat a gonosz szél,
De nagyon villámlik.
Ez a vékony ponyvasátor
De hamar átázik.

Benne van vagy három gázsó,
Meg vagy kilenc rajkó.
Belever a záporeső,
Mert nincs rajta ajtó.

Amoda egy rőzserakás,
Hozz egy kéve gallyat,
Mert ebben a nagy hidegben
A rajkók megfagynak.

Vagy éhezik vagy megfázik,
Vagy mind a kettőt érzi,
A nagy Debla a magas égből
Mindezeket nézi.

– Debla, Debla, látod te ezt?
Mért nem tekintesz ránk?
Hogy lenne már valahára,
Egy állandó tanyánk.

– Lenne, lenne fehér kenyér
A rajkó kevesebb,
Hogy ne lenne a mi életünk
Ilyen keservesen.

Sivít, jajgat a gonosz szél,
Tördeli a fákat.
A minap is megütötte
A cigányvajdánkat.

Erdőszélén masírozik
A cigány karaván.
Megszólal a rigó madár
Fönt a jegenyefán.

Az a rigó azt fütyüli
Azt dalolja mindég:
Minek is a szegény cigány
A föld kerekségén?

Szöveg: Máramarosi János (40) 1978
Dallam: Kiss András (43) 1991

91.

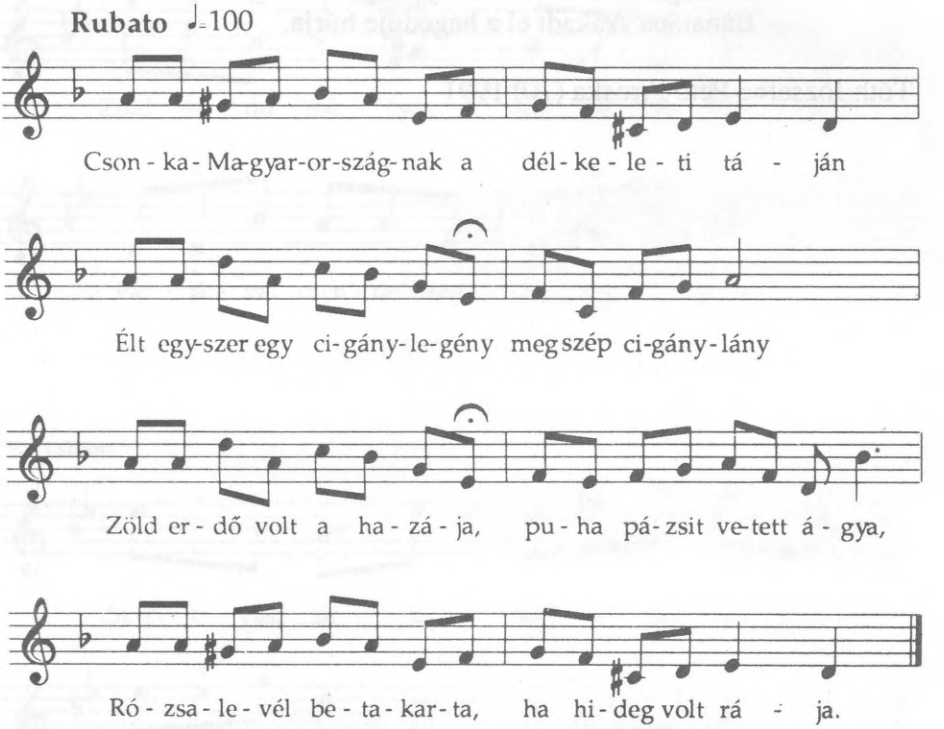

Csonka-Magyarországnak a délkeleti táján
Élt egyszer egy cigánlegény, meg szép cigánlány.
Zöld erdő volt a hazája, puha pázsit vetett ágya,
Rózsalevél betakarta, ha hideg volt rája.

Este, mikor kigyúlnak a csillagok az égen,
Cigánlegény hegedűje sír az erdőszélen.
Belesír az éjszakába, mesét mond a csacska szája,
Szerelmesen símul hozzá az a kis cigánlány.

Séta közben meglátta a királyfi a lánykát.
Vett is néki selyemruhát, aranyos topánkát.
Kastélyába felvitette, rózsvízbe fürösztötte,
Imádta a menyasszonyát, azt a kis cigánlányt.

Este, mikor kigyúlnak a csillagok az égen,
Cigánlegény hegedűje nem úgy szól, mint régen.
A vadgalamb is azt mondja, a gerle meg turbékolja,
Bánatába szakadt el a hegedűje húrja.

Tóth Józsefné Pető Piroska (70) 1991

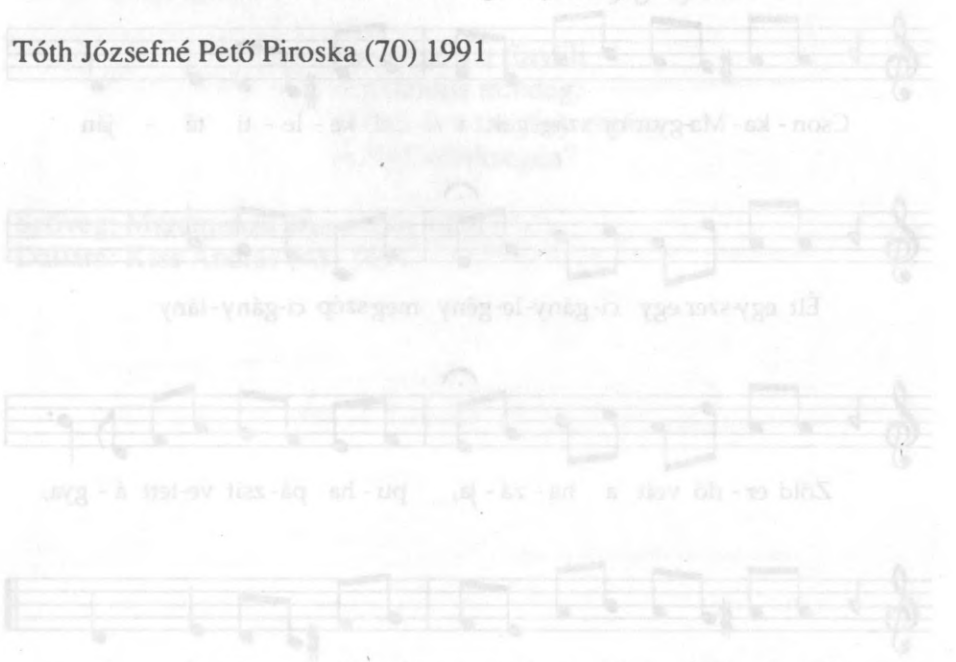

"A" dallam

92.

Parlando ♩=60

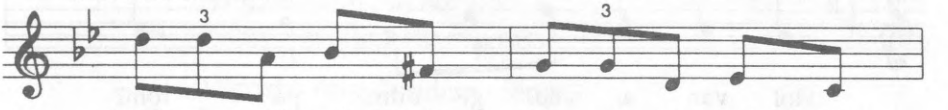

Zöld er - dő mé - lyén, kis pa - tak szé - lén

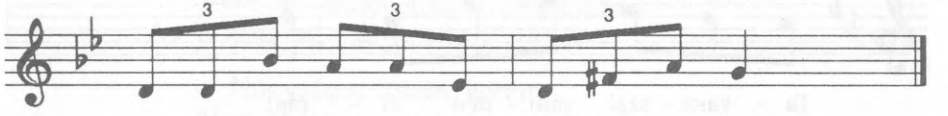

Pár - já - val csen - de - sen élt egy ci - gány.

"B" dallam

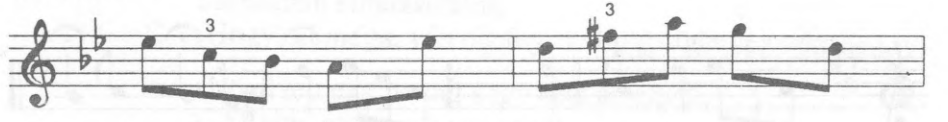

Szép ta - vasz jár - ja, zöld a fa á - ga,

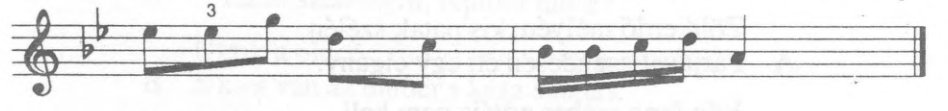

Vad - ga - lamb ví - gan tur - bé - kol a fán.

"A" változat

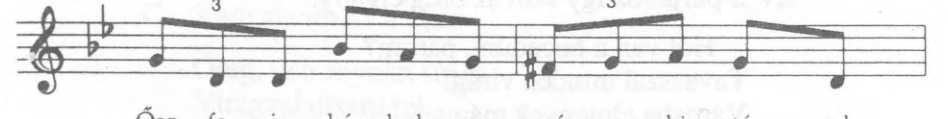

Ősz fe - je ká - bul, a szí - ve ki - tá - rul,

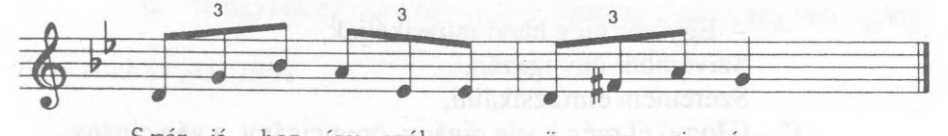

S pár - já - hoz így szól az ö - reg ci - gány.

"C" dallam

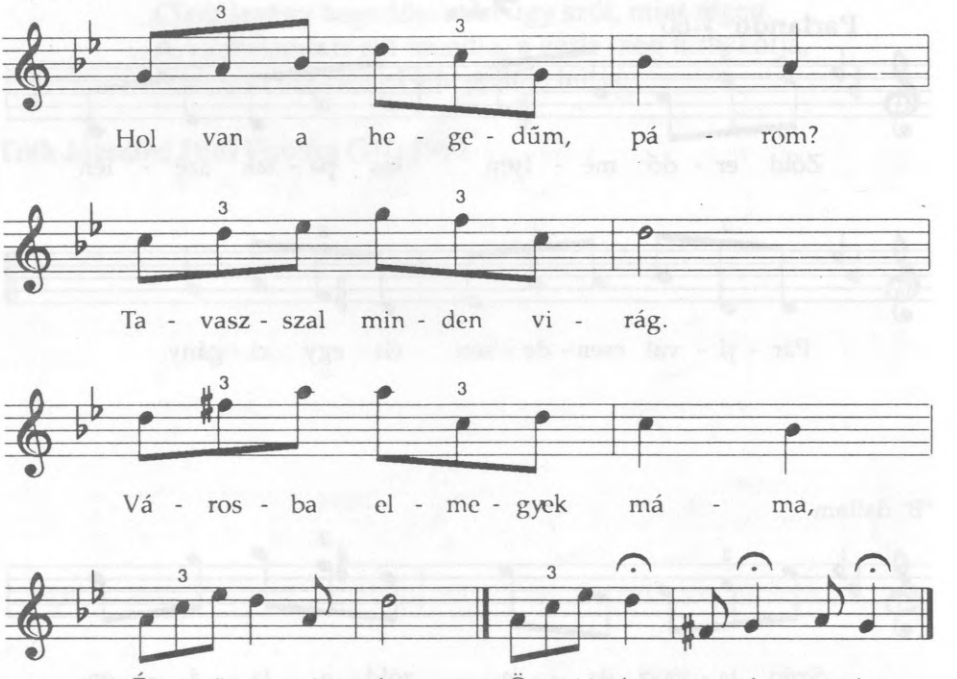

Zöld erdő mélyén, kis patak szélén
A Párjával csendesen élt egy cigány.

Vén öreg ember nótája nem kell,
A Nem kell a nótája senkinek se már.

Szép tavasz járja, zöld a fa ága,
B Vadgalamb vígan turbékol a fán.

Ösz feje kábul, a szíve kitárul,
Av S párjához így szól az öreg cigány:

– Hol van a hegedűm, párom?
Tavasszal minden virág.
Városba elmegyek máma
C Én az öreg cigány.

– Egyszer még hadd muzsikáljak,
Szívemből úgy igazán.
Szeretném elmuzsikálni,
C (Hogy) él még a vén cigány, öreg cigány, a vén cigány.

Elindul máris ő muzsikálni,
Hóna alatt a kopott hegedű.
Alig bir járni, lábain állni,
A Mégis szívében ott él a derű.

Városba érve fáradtan mén be
B Egy csillogó fényes terem ajtaján.

Vére fellobban, a szíve megdobban
Av S középre tipeg az öreg cigány.

– Nagyságos uraim, kérem,
Nem tudom, ismernek-e még?
Könyörgöm, én sokat húztam
C Valaha réges-rég.

– (Csak) egyszer még hadd muzsikáljak,
Szívemből úgy igazán.
Szeretném elmuzsikálni,
C (Hogy) él még a vén cigány, az öreg cigány, a vén cigány.

Csönd lett egy percig s így szól az egyik:
– Uraim, mulatunk ma ugye!
– Nyissanak ajtót! Ezt a vén rajkót
A Látni szeretném, repülni tud-e?

Ugrik a pincér, (hisz) pénzt kap a viccér,
B S kint van az ember s kész a hatás.

Jó öreg párja már halva találja.
Av Beszól az ajtón: – Uraim, jó mulatást!

Nem muzsikál sohasem már,
Csöndes lett a vén cigány.
Erdőkben alussza álmát.
C Vadgalamb sír a fán.

Öreg, vén anyóka sírját
Virággal díszíti fel,
S mellette sírva dalolja,
C (Hogy) élt egyszer egy cigány, szegény cigány, egy vén cigány.

Kiss András (43) 1991

93.

Parlando, rubato

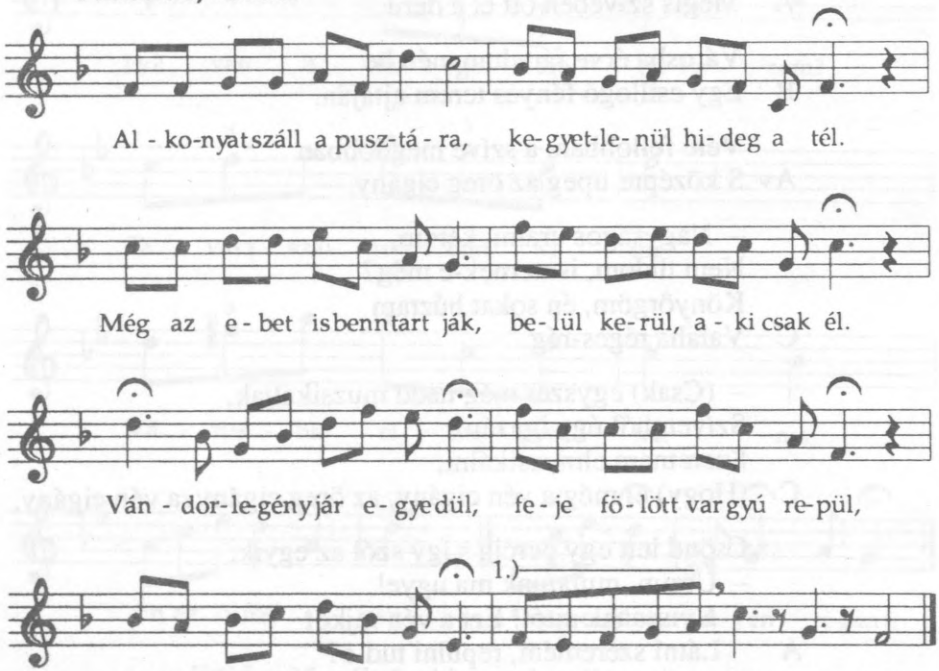

Dallamváltozat

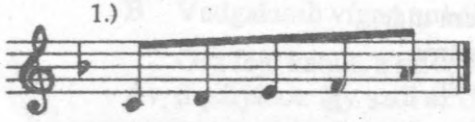

3. vers

Alkonyat száll a pusztára, kegyetlenül hideg a tél.
Még az ebet is benn tartják, belül kerül, aki csak él.
Vándorlegény jár egyedül, feje fölött vargyú repül,
Kisérgeti régóta már, egyre mondja, hogy kár, kár, kár.

Keresztfa áll az út szélén, rajta szentelt Mária-kép.
A vándorlegény, rongyos legény roskadozva alája tér.
Térdre borul, hajlékot kér, esedezik irgalomér,
De a vargyú feléje száll, egyre mondja, hogy kár, kár, kár.

Decemberi éjszakákon leszállott már az esti fény.
Vándorlegény, rongyos szegény, nem kesereg, nem sír többé.
Párnája a havas árok, feje fölött vargyú károg.
Alkonyatra mind rájaszáll, egy se mondja, hogy kár, kár, kár.

Klajkó György (68) 1978

94.

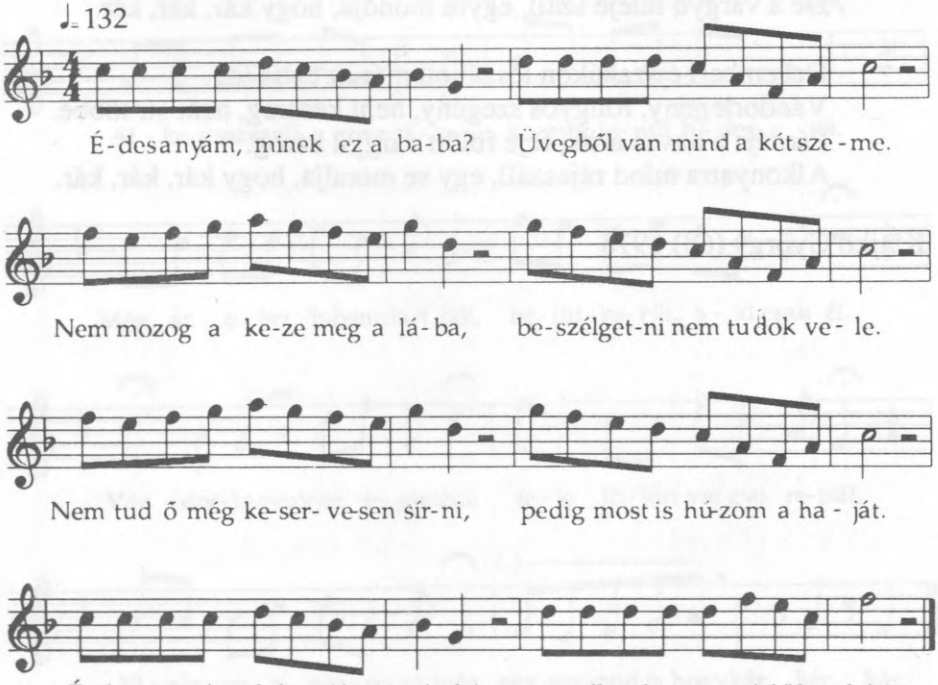

– Édesanyám, minek ez a baba? Üvegből van mind a két szeme.
Nem mozog a keze, meg a lába, beszélgetni nem tudok vele.
Nem tud ő még keservesen sírni, pedig most is húzom a haját.
– Édesanyám, drága jó anyácskám, vegyél nekem egy élő babát!

Kis Gizából egyszer nagyleány lett. Bálba vitték őt egy szép napon.
Megszédült a pezsgőtől a tánctól, leheveredett a pamlagon.
Vőlegénye csinos volt és délceg, mámorosan hallgatá szavát.
– Kis Gizácska, drága kis Gizácska, nem akar-e egy élő babát?

Kis Gizácska egyszer hófehér lett, édesanyja ágyba fekteté.
Gólya néni megjelent az égen, pici párna, pici fejkötő.
És amikor feljött a holdvilág, rávetette fénylő sugarát.
Kis Gizácska ágya elé tett le egy igazi, egy élő babát.

– Édesanyám, minek ez a baba? Úgy mosolyog mind a két szeme. Rugkapál a keze meg a lába, beszélgetni nem tudok vele.
– Tud ő most már keservesen sírni, pedig nem is húzom a haját.
– Gólya néni, csúnya gólya néni, vigye vissza ezt a rossz babát!

Binszki Istvánné Barna Julianna (72) 1992

95.

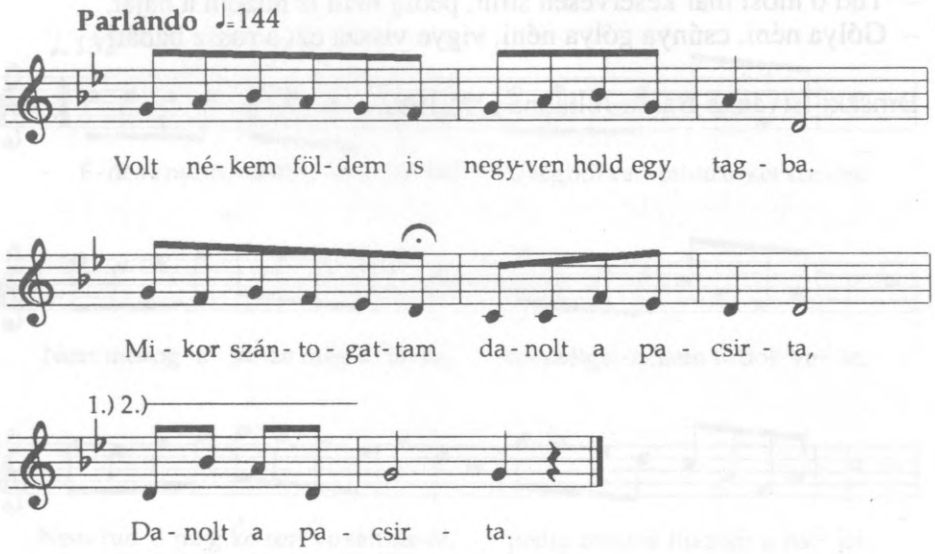

Dallamváltozatok

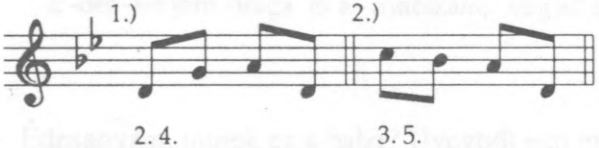

Volt nékem földem is, negyven hold egy tagba.
Mikor szántogattam danolt a pacsirta,
Danolt a pacsirta.

Danolhatsz már nékem te búbos pacsirta,
Negyvenholdas tagomat nem danolod vissza,
Nem danolod vissza.

Volt nékem házam is gólyafészek rajta,
Minden szép tavasszal fészkét igazítja,
Fészkét igazítja.

Egy bús őszi napon a dobot pörgetik,
Gólyafészkes házamat elkótyavetyélik,
Elkótyavetyélik.

Nem marad más hátra, apám, anyám sírja.
Szegény ember sorsát boldog Isten bírja,
Boldog Isten bírja.

Klajkó György (68) 1979

96.

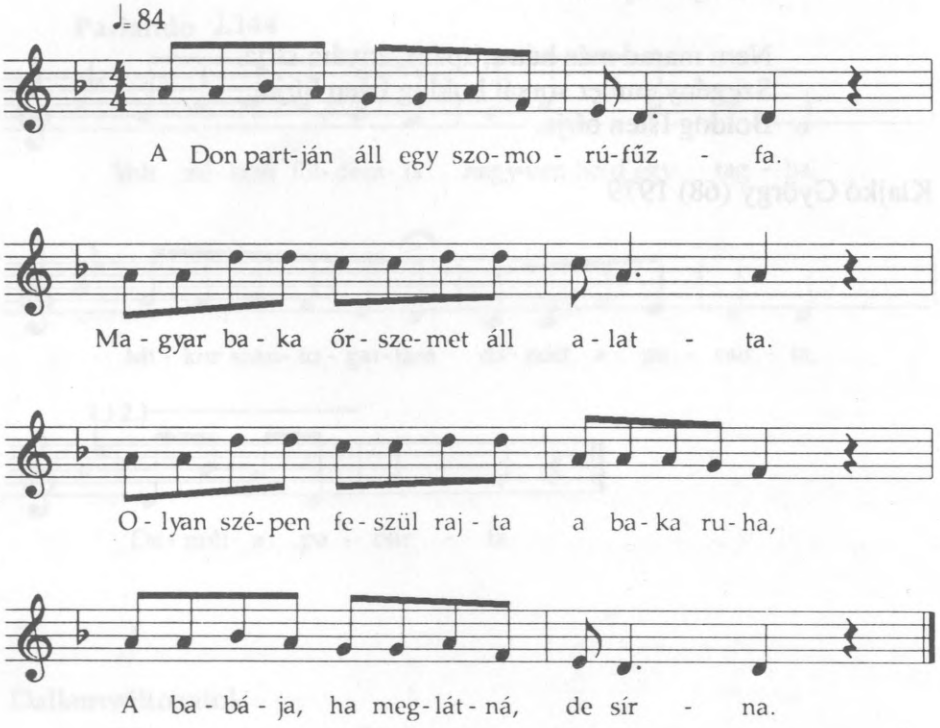

A Don partján áll egy szomorúfűzfa.
Magyar baka őrszemet áll alatta.
Olyan szépen feszül rajta a bakaruha,
A babája, ha meglátná, de sírna.

A Don partján áll egy szomorúfűzfa.
Magyar baka őrszemet áll alatta.
– Állj meg, kislány, barna kislány, de csak ha lehet!
Adjál a bakának egy ital vizet!

– Mért ne adnék a bakának én vizet?
Szenvedett a hazájáér eleget.
– Nem szenvedtem, barna kislány, de majd szenvedek.
Adj egy csókot utoljára eleget! (v. ha lehet)

– Jertek, lányok, öltözzünk fel fehérbe!
Menjünk el a nagy kaszárnya elébe!
Rugjuk ki a nagy kaszárnya vasas ajtaját, meg az ablakát!
Hadd ölelje minden lány a babáját.

A Don partján áll egy szomorúfűzfa.
Magyar baka halva fekszik alatta.
Bajtársai szuronyheggyel ássák a sírját.
Odahaza magyar lányok siratják.

Turu Istvánné Szvetnyik Erzsébet (62) 1992

97.

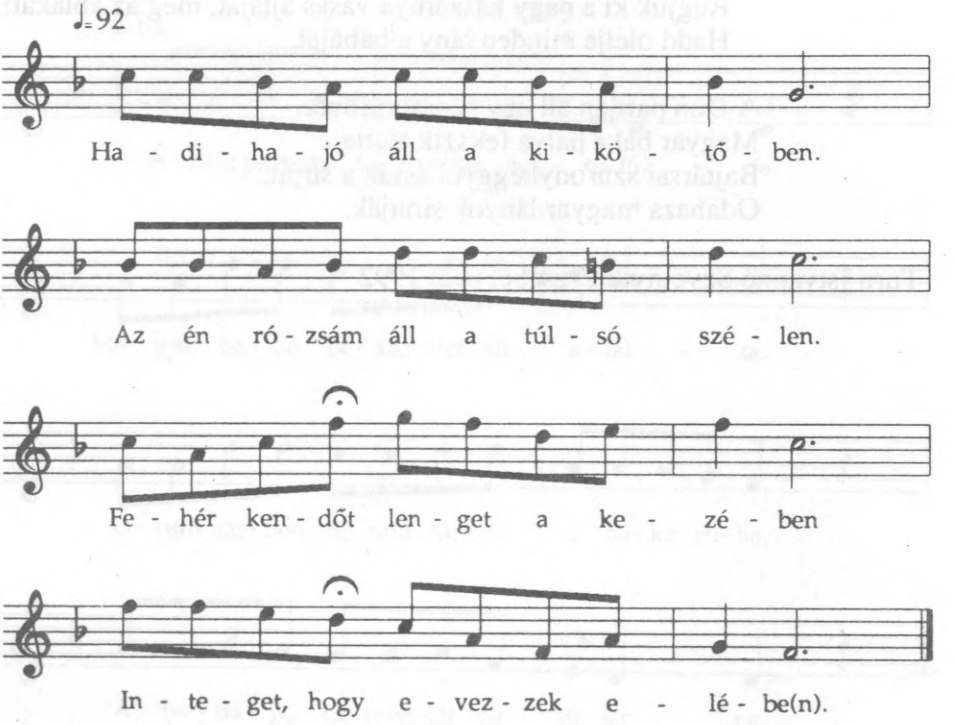

Hadihajó áll a kikötőben.
Az én rózsám áll a túlsó szélen.
Fehér kendőt lenget a kezében,
Integet, hogy evezzek elébe(n).

Eveznék, de nem bírja a karom.
Eltörött az evezőlapátom.
Kis csónakom nem halad előre:
– Isten veled, kedvesem, örökre.

– Isten veled, gyönyörű virágszál.
Én utánam de hiába jártál.
Találkozunk fenn a magas égen.
Odafenn a kékcsillagos égen.

Turu Istvánné Szvetnyik Erzsébet (62) 1992

98.

Kint a pusztán szántok-vetek, kezem-lában fáradt.
Téged pedig az uraság viganóba járat.
Becsületed feláldoztad, de én azért nem átkozlak,
Mért is átkoználak,
Hisz az a pénz patikára kellett az anyádnak.

Bimbó voltál, leszakajtott a te uraságod,
Ha elhervadsz, eldob, mint egy hervadó virágot.
Úgy hívnak, hogy penészvirág.
Ujjal mutat rád a világ, sírsz, ahol nem látnak.
Ha valaki kővel dobál, én karomba zárlak.

Markó Béniné Tim Ilona (71) 1973
A penészvirág helyett mások *nebáncsvitág*-ot énekelnek.

Parlando ♩=76

99.

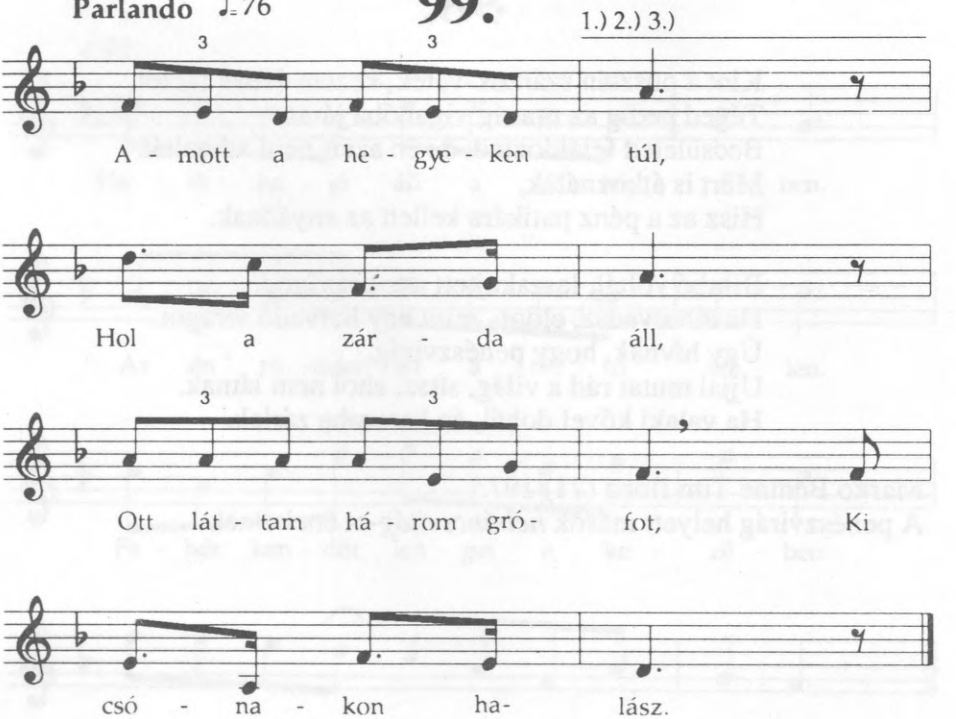

Dallamváltozatok

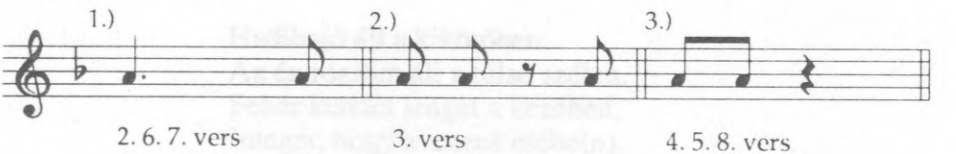

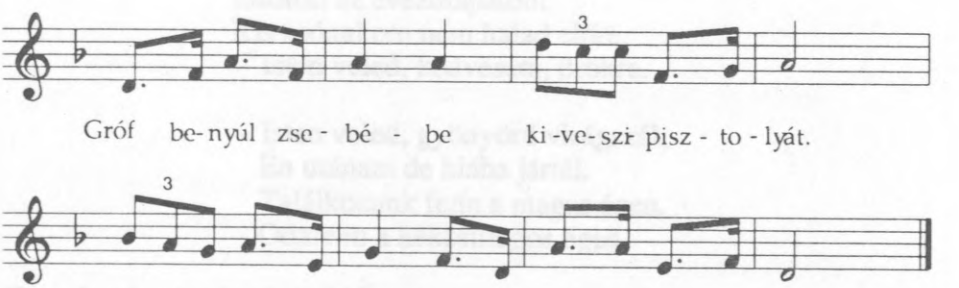

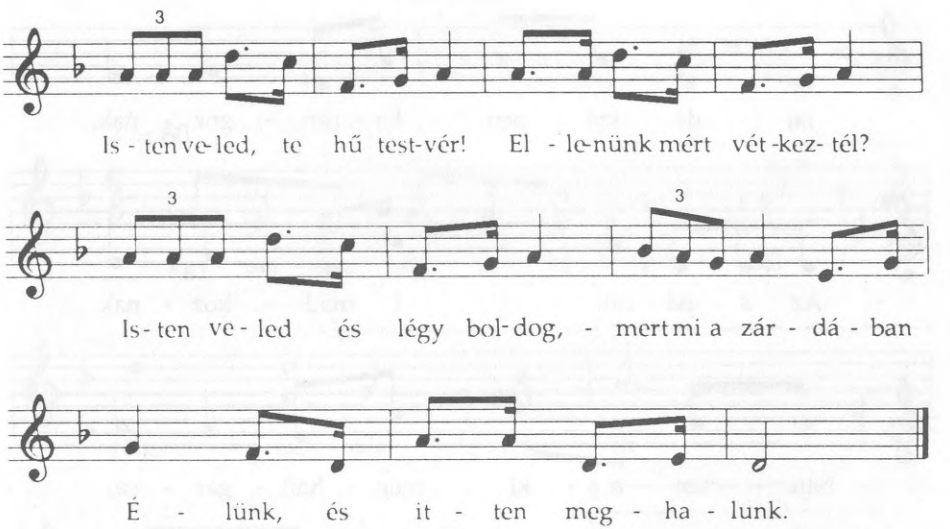

Amott a hegyeken túl,
Hol a zárda áll,
Ott láttam három grófot,
Ki csónakon halász.

A legifjabbik legény,
Ki csónak szélén áll,
Leteszi evezőjét,
A csónakból kiszáll.

Zárda kapujához érve
Meghúzza a csengőt:
– Küldjétek ki azt a lányt,
Ki nemrég idejött.

– Ide be nem jöhet senki,
Ki sem küldhetem.
– Rátok gyújtom a szent zárdát,
Ha ki nem külditek.

Ekkor a lányka kilépett
Talpig fehérbe,
Haja rövidre vágva,
Kész apáca már.

Ekkor a gróf elővesz
Egy arany karikát:
– Fogadja, édes lányka,
A szívem zálogát!

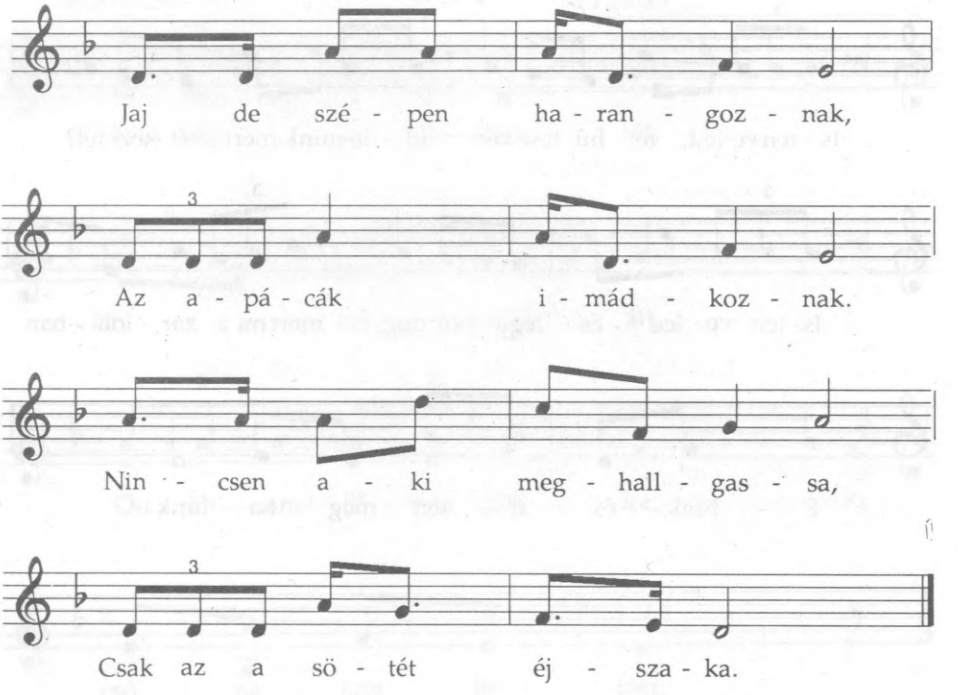

– Minek nekem e gyűrű,
Hisz úgyse hordhatom.
– Apácának kell lennem,
Én azt már jól tudom.

Az ifjú gróf előveszi
Forgópisztolyát.
Agyonlövi a lánykát
És aztán ő magát.

Jaj de szépen harangoznak,
Az apácák imádkoznak.
Nincsen aki meghallgassa,
Csak az a sötét éjszaka.

Gulyás Pálné Endrődi Teréz (73) 1991

99/a.

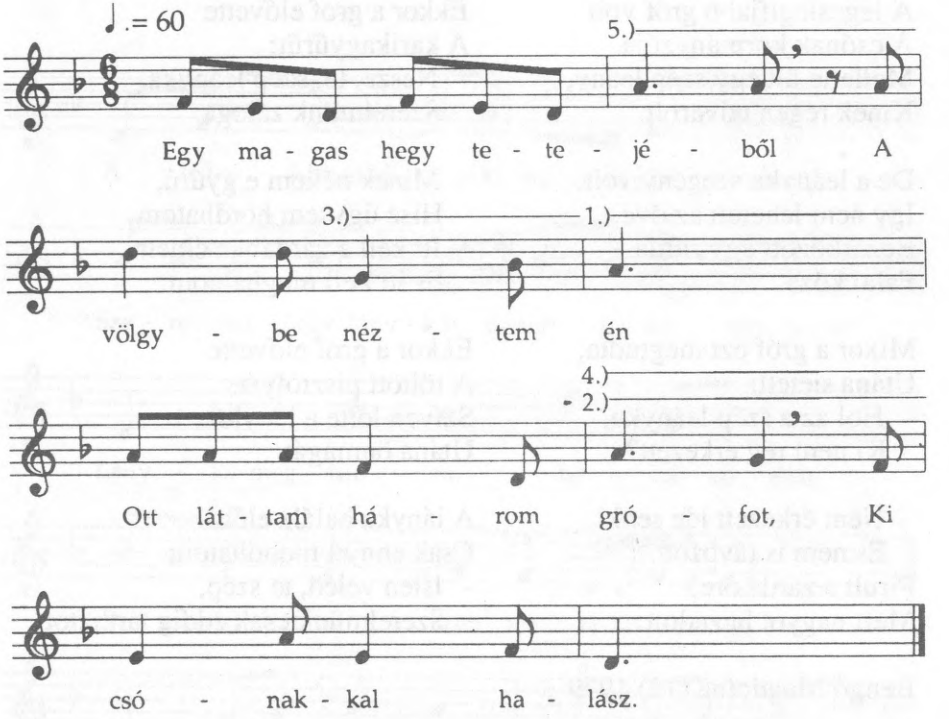

Dallamváltozatok

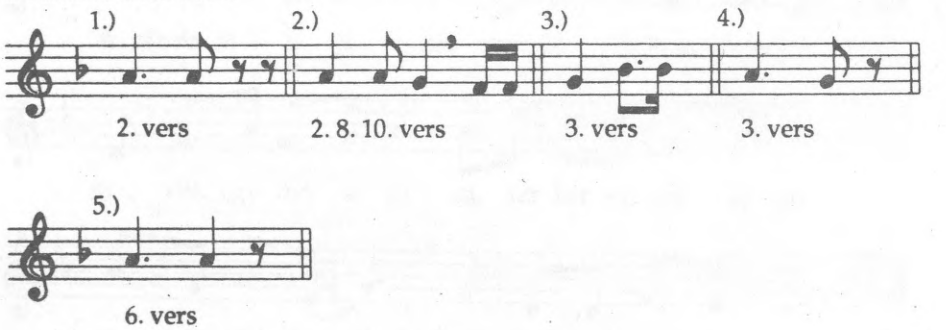

Egy magas hegy tetejéből
A völgybe néztem én.
Ott láttam három grófot,
Ki csónakkal halász.

A legeslegifjabb gróf volt
A csónak kormányzója.
Mellette ült egy szép leány,
Kinek régen udvarolt.

De a leányka szegény volt,
Így nem lehetett az övé.
Bezárkózott egy zárda
Falai közé.

Mikor a gróf ezt megtudta,
Utána sietett:
– Hol az a szép leányka,
Ki nem rég érkezett?

– Nem érkezett ide senki
És nem is távozott.
Pirult a zárda őre,
Mert nagyot hazudott.

Ekkor a lány előlépett
Talpig fehérbe,
Levágva hosszú haja,
Mert fel volt szentelve.

Ekkor a gróf elővette
A karikagyűrűt:
– Nesze, te, szép leányka,
Szerelmünk záloga.

– Minek nékem e gyűrű,
Hisz úgysem hordhatom.
– Itt kell a zárdában élnem
És itt kell meghalnom.

Ekkor a gróf elővette
A töltött pisztolyát.
Szíven lőtte a lánykát,
Utána önmagát.

A lányka halála előtt
Csak ennyit mondhatott:
– Isten veled, te szép,
Szerelmünk csak eddig tarthatott.

Bengő Magdolna (12) 1979

99/b.

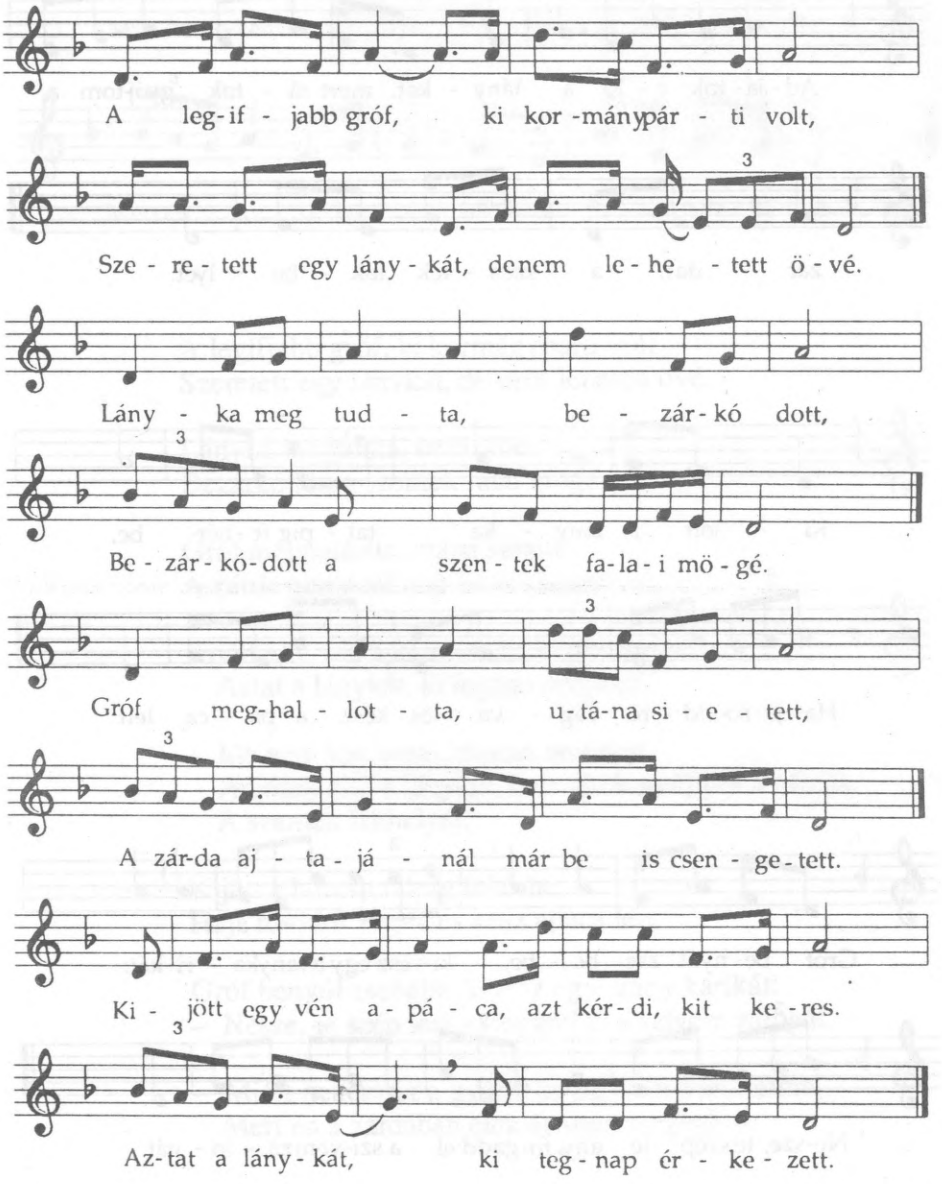
A leg-if - jabb gróf, ki kor-mánypár - ti volt,
Sze - re - tett egy lány - kát, de nem le - he - tett ö - vé.
Lány - ka meg tud - ta, be - zár - kó dott,
Be - zár - kó - dott a szen - tek fa-la-i mö - gé.
Gróf meg-hal - lot - ta, u-tá-na si - e - tett,
A zár-da aj - ta - já - nál már be is csen - ge - tett.
Ki - jött egy vén a - pá - ca, azt kér - di, kit ke - res.
Az-tat a lány - kát, ki teg - nap ér - ke - zett.

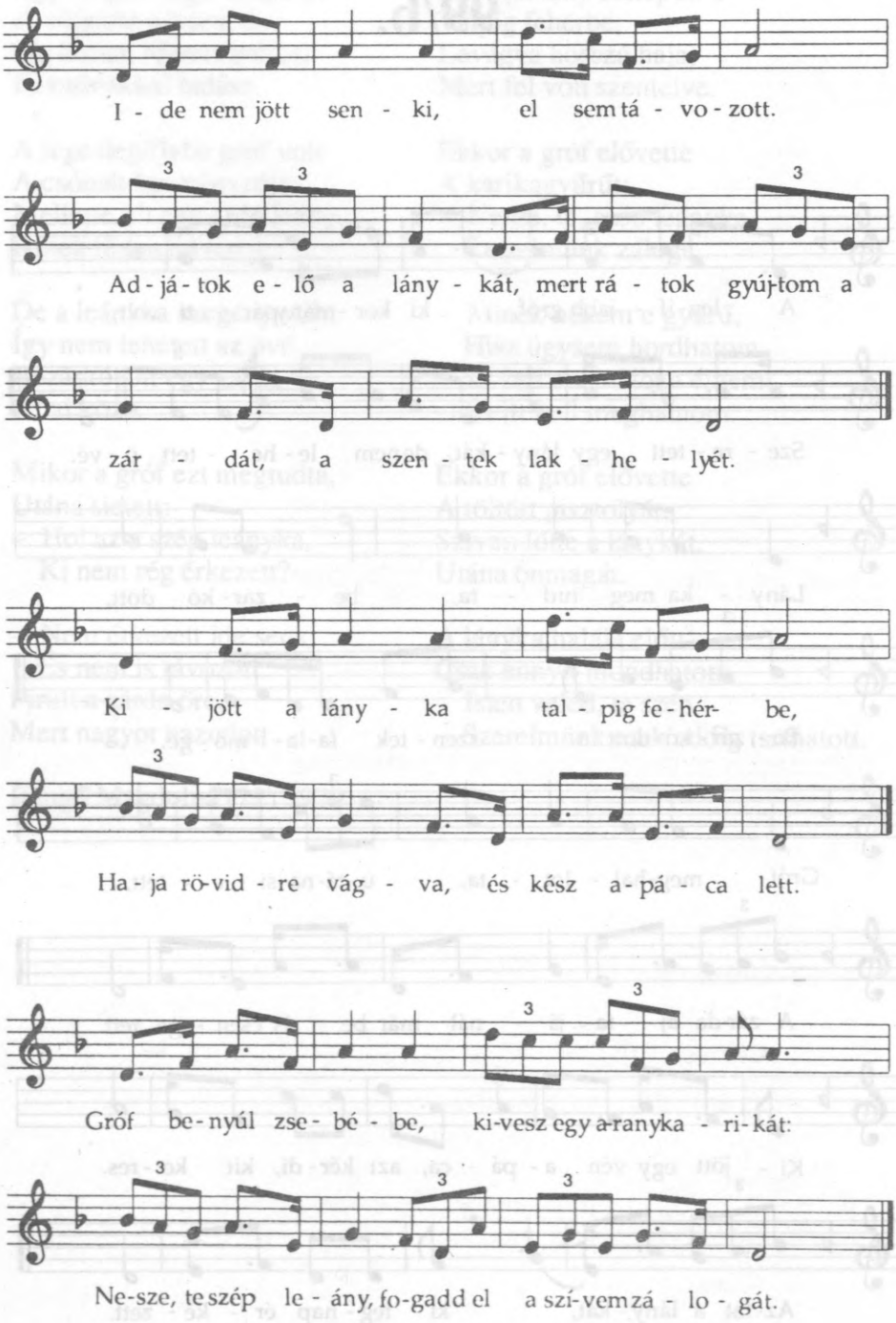
I - de nem jött sen - ki, el sem tá - vo - zott.
Ad - já - tok e - lő a lány - kát, mert rá - tok gyúj-tom a
zár - dát, a szen - tek lak - he - lyét.
Ki - jött a lány - ka tal - pig fe - hér- be,
Ha - ja rö-vid - re vág - va, és kész a - pá - ca lett.
Gróf be - nyúl zse - bé - be, ki-vesz egy a-ranyka - ri - kát:
Ne-sze, te szép le - ány, fo-gadd el a szí-vem zá - lo - gát.

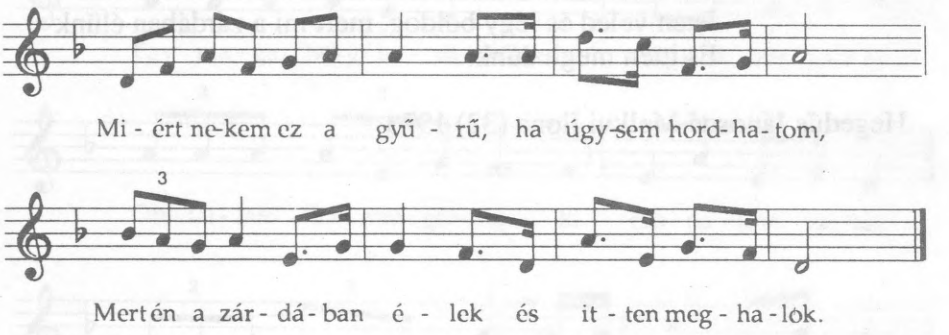

A legifjabb gróf, ki kormánypárti volt,
Szeretett egy lánykát, de nem lehetett övé.

Lányka megtudta, bezárkódott,
Bezárkódott a szentek falai mögé.

Gróf meghallotta, utána sietett,
A zárda ajtajánál már be is csengetett.

Kijött egy vén apáca, azt kérdi, kit keres.
– Aztat a lánykát, ki tegnap érkezett.

– Ide nem jött senki, el sem távozott.
– Adjátok elő a lánykát, mer rátok gyújtom a zárdát,
A szentek lakhelyét.

Kijött a lányka talpig fehérbe,
Haja rövidre vágva és kész apáca lett.

Gróf benyúl zsebébe, kivesz egy arany karikát:
– Nesze, te szép leány, fogadd el a szívem zálogát.

– Miért nekem ez a gyűrű, ha úgysem hordhatom,
Mert én a zárdában élek és itten meghalok.

Gróf benyúl zsebébe, kiveszi pisztolyát.
Szíven lövé a lánykát és aztán önmagát.

– Isten veled, te hű testvér! Ellenünk mért vétkeztél?
Isten veled és légy boldog, mert mi a zárdában élünk
És itten meghalunk.

Hegedűs Jánosné Melkvi Ilona (32) 1973

99/c.

Parlando ♩= 60

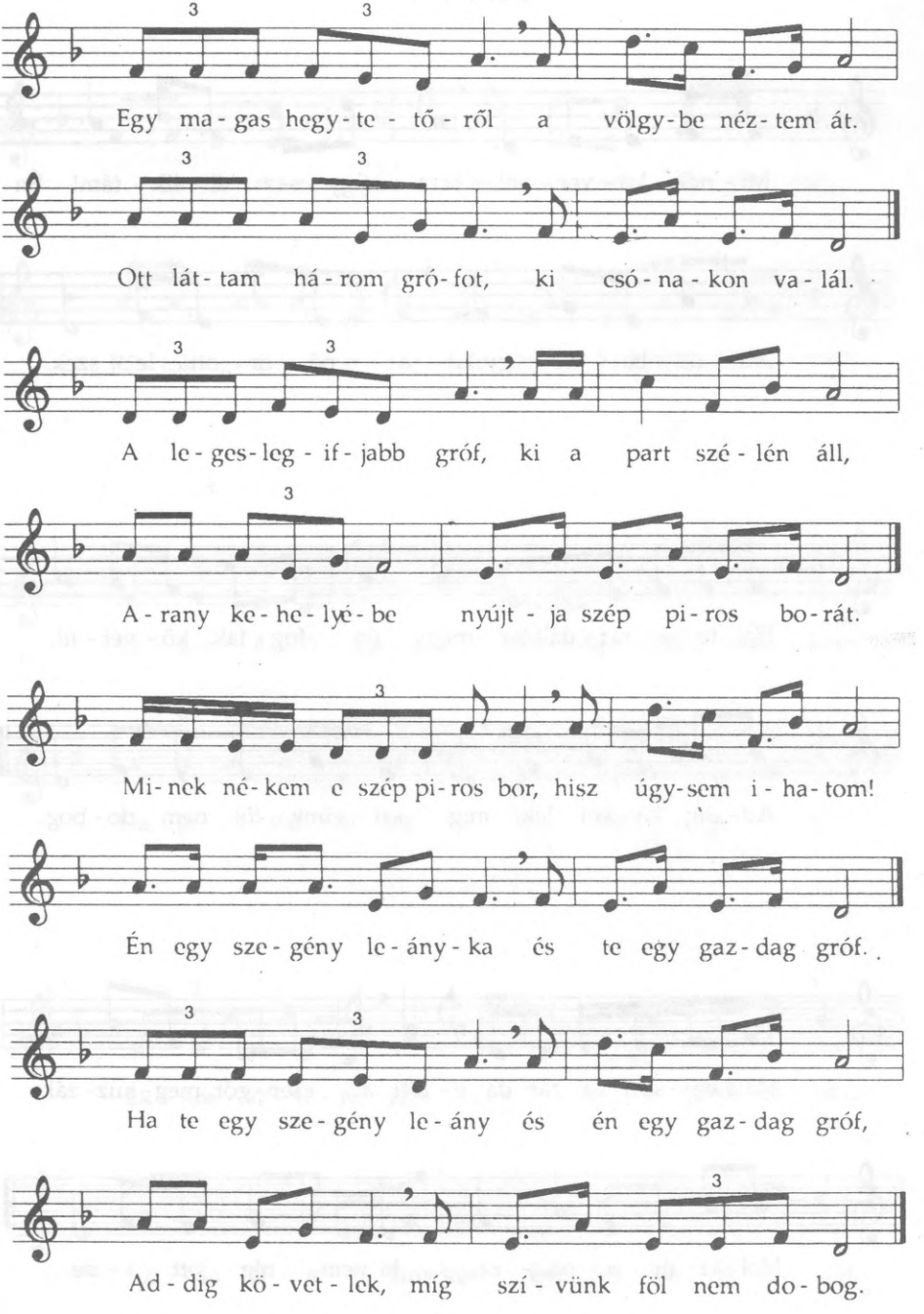

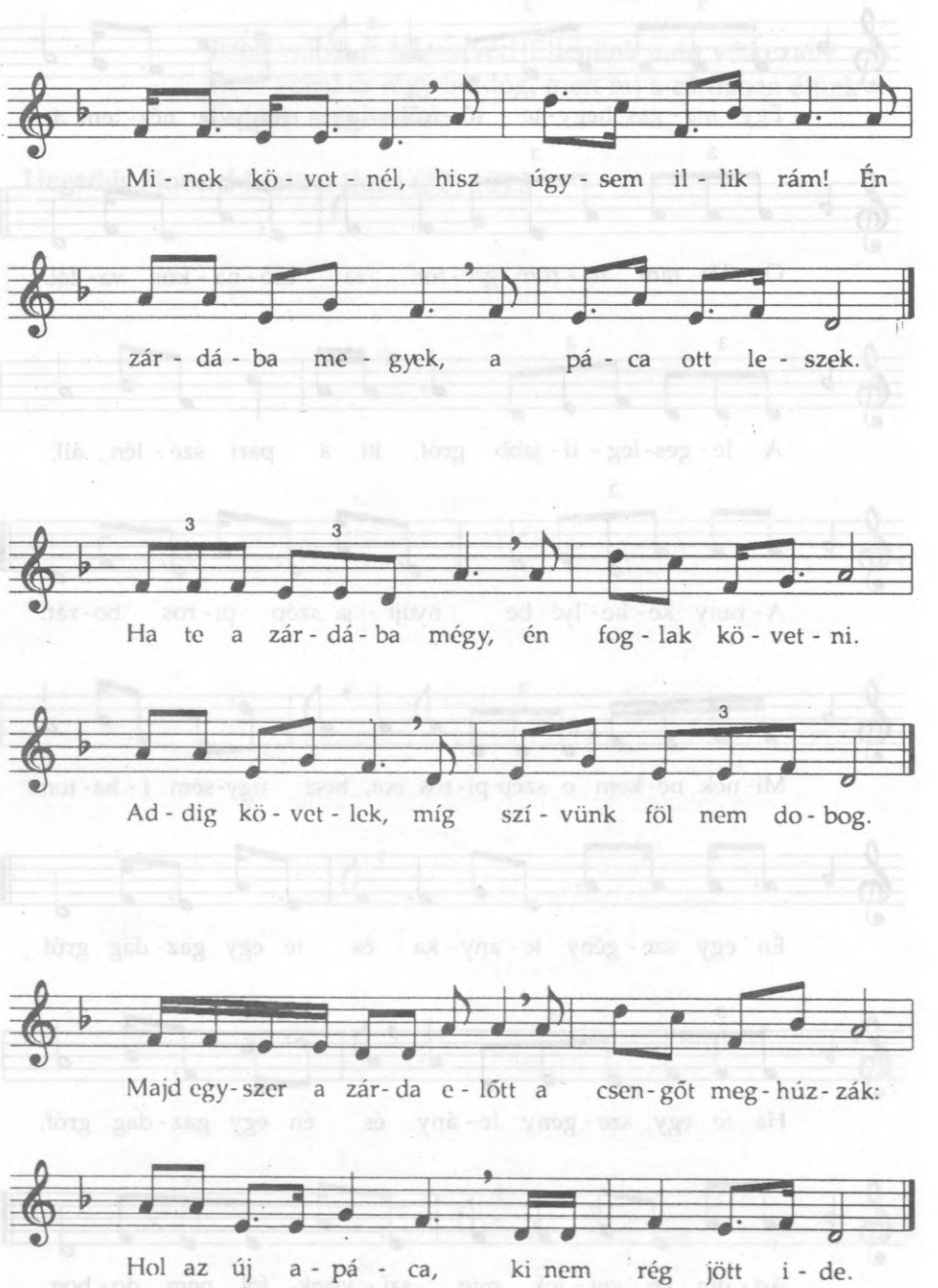
Mi - nek kö - vet - nél, hisz úgy - sem il - lik rám! Én
zár - dá - ba me - gyek, a pá - ca ott le - szek.
3
3
Ha te a zár - dá - ba mégy, én fog - lak kö - vet - ni.
3
Ad - dig kö - vet - lek, míg szí - vünk föl nem do - bog.
Majd egy - szer a zár - da e - lőtt a csen - gőt meg - húz - zák:
Hol az új a - pá - ca, ki nem rég jött i - de.

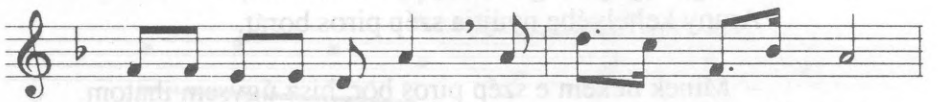
I - de sen - ki nem jött és el sem tá - vo - zott!

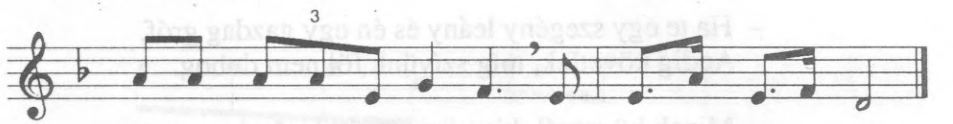
3
Rá - tok gyúj-tom e zár - dát, ha ki nem ad - já - tok!

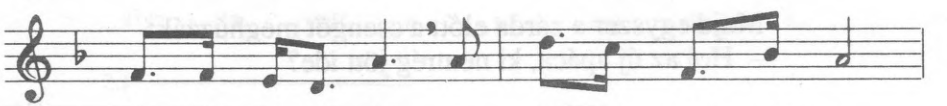
Ek - kor e - lő - lép a zár da szép szű - ze.

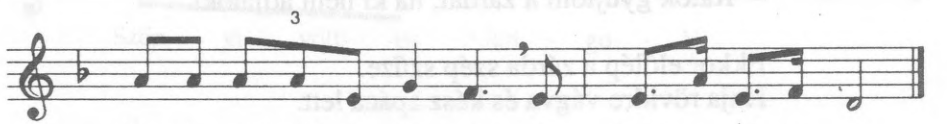
3
Ha - ja rö - vid - re vág - va és kész a - pá - ca lett.

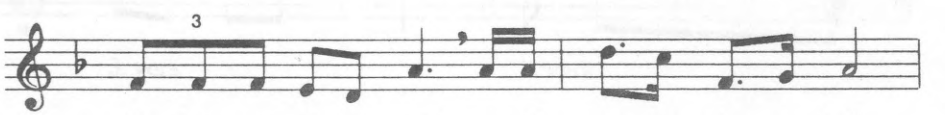
3
Ek - kor az if - jú gróf e - lő vet - te pisz - to - lyát,

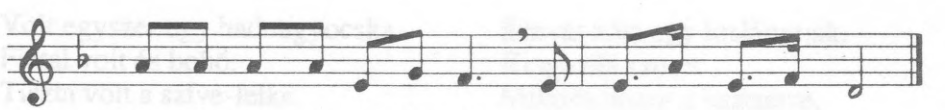
Szí - ven lőt - te a lány-kát és az - tán ön - ma - gát.

Egy magas hegytetőről a völgybe néztem át.
Ott láttam három grófot, ki csónakon valál.

A legeslegifjabb gróf, ki a part szélén áll,
Arany kehelyébe nyújtja szép piros borát.

– Minek nékem e szép piros bor, hisz úgysem ihatom.
Én egy szegény leányka és te egy gazdag gróf.

– Ha te egy szegény leány és én egy gazdag gróf.
Addig követlek, míg szívünk föl nem dobog.

– Minek követnél, hisz úgysem illik rám!
Én zárdába megyek, apáca ott leszek.

– Ha te zárdába mégy, én foglak követni.
Addig követlek, míg szívünk föl nem dobog.

Majd egyszer a zárda előtt a csengőt meghúzzák:
– Hol az új apáca, ki nemrég jött ide?

– Ide senki nem jött és el sem távozott!
– Rátok gyújtom a zárdát, ha ki nem adjátok!

Ekkor előlép a zárda szép szűze.
Haja rövidre vágva és kész apáca lett.

Ekkor az ifjú gróf elővette pisztolyát,
Szíven lőtte a lánykát és aztán önmagát.

Varga Józsefné Loványi Ilona (61) 1988

100.

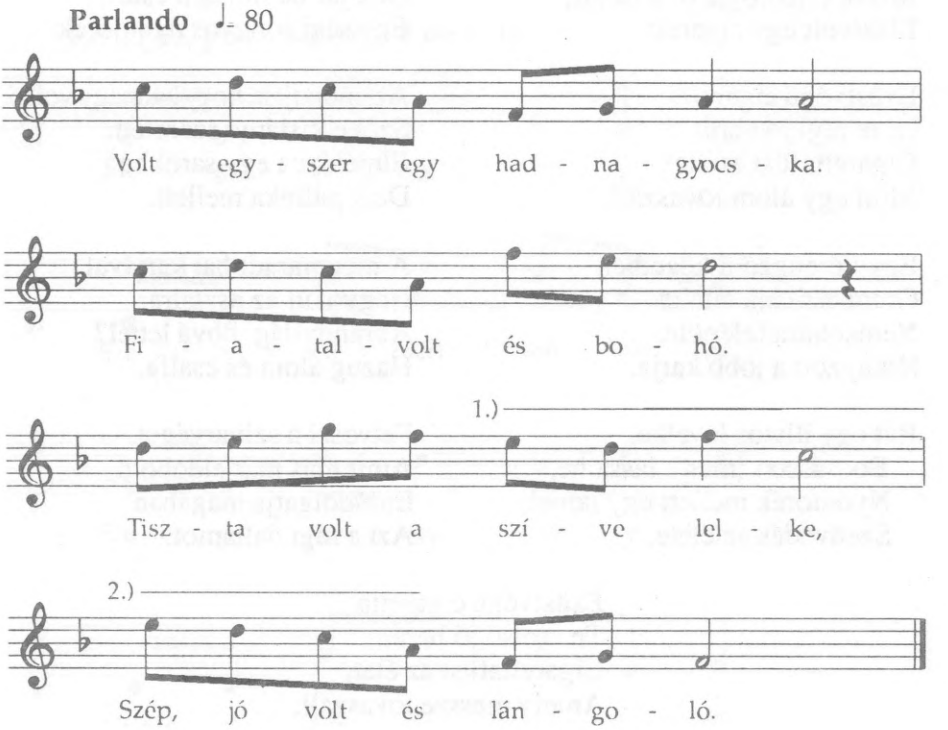

Dallamváltozatok

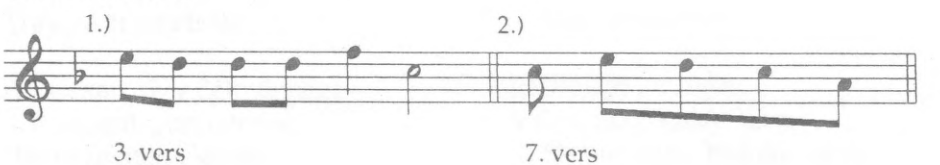

Volt egyszer egy hadnagyocska.
Fiatal volt és bohó.
Tiszta volt a szíve-lelke,
Szép, jó volt és lángoló.

Szavát adta egy kislánynak,
Ki igazán szereti.
Mikor kiment a harctérre,
Sírt mindig estefelé.

Társaságba nem járt ő el,
Mulatni sem szeretett.
Mikor el(ő)fogta őt a bánat,
Elszívott egy cigarett.

Ezüstvégű cigaretta,
Ó, te régi jó barát.
Cigarettafüst az élet,
Mint egy álom tovaszáll.

Egy vérengző ütközetben
Gránátszilánk találta.
Nemsokára felépüle,
Hiányzott a jobb karja.

Jött egy illatos levélke.
– Bocsásson (meg), lássa be,
Nyomorék mellett egy nőnek
Szenvedés az élete.

Fővárosi kiskocsmában
Borszagtól nehéz a lég.
Oda jár be minden este
Egy régi rongyos nyomorék.

Azt mondják, hogy hadnagy volt ő.
Szőke kislányt szeretett.
Elmélázva egy sarokba
Deci pálinka mellett.

A megmaradt bal karjával
Nagyot üt az asztalra.
Ábrándvilág, hová lettél?
Hazug álom és csalfa.

Felveszi a szivarvéget,
Amit más már eldobott.
Eldúdolgatja magában
Azt a régi dallamot.

Ezüstvégű cigaretta,
Te utolsó jó barát.
Cigarettafüst az élet,
Amely messze tovaszáll.

Suhajda Mihályné Loványi Julianna (78) 1991

100/a.

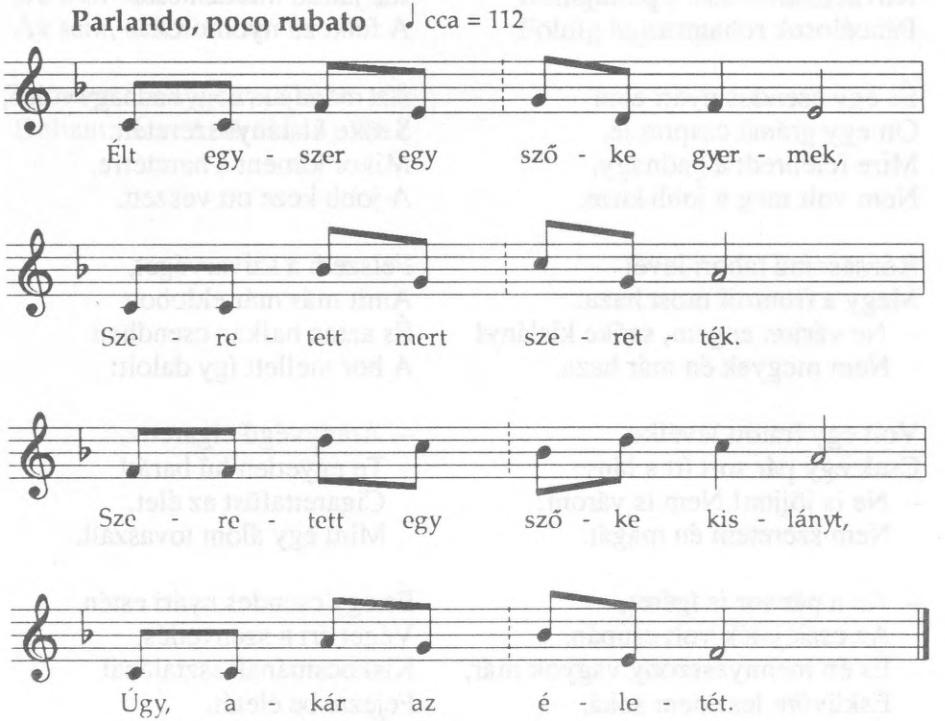

Élt egyszer egy szőke gyermek,
Szeretett, mert szerették.
Szeretett egy szőke kislányt,
Úgy, akár az életét.

Vasárnap, úgy délutánként,
Kis szobába csendesen
Tervezgették életüket,
Csókolóztak csendesen.

De egy csendes nyári estén
Jött a behívó levél.
Menni kellett a gyermeknek,
Tartalékos volt szegény.

Sírt az édes szőke kislány,
Vígasztalta a gyerek:
– Ne sírj, édes szőke kislány!
Nem a harctérre megyek.

Eleinte jött a levél,
Válaszolt a szőke lány:
– Ne sírj, édes hadnagyocskám!
Mindörökre várok rád.

És ott fenn a Don-kanyarban
Boldog volt a kis hadnagy.
Várja még a szőke kislány,
Ki hozzája hű marad.

De egy nyári estén aztán
Jött a zsandár parancsa:
Kovács János élre lép majd,
Páncélosok rohamra.

És egy csendes nyári éjen
Ott egy gránát csapott le.
Mire felébredt a hadnagy,
Nem volt meg a jobb keze.

Rózsaszínű tábori levél
Megy a frontról most haza:
– Ne várjon engem, szőke kislány!
Nem megyek én már haza.

Volt egy iratott levélke.
Csak egy pár sort írt a lány:
– Ne is jöjjön! Nem is várom.
Nem szeretem én magát.

– Az a pár sor is ígéret,
Az csak játék volt csupán.
És én mennyasszony vagyok már,
Esküvőm lesz nem soká.

A hadnagy hogy elolvassa,
Könny önti el a szemét.
Oda van az édes álom.
Oda van a szőke lány.

Őnélküle ez az élet
Egy vasat sem ért tovább.
Ónála is elmúltak már
A nehéz földi életek.

Elmegy egy pár jó baráthoz.
Nem ismernek rája már.
Hónapokig úgy kóborolt,
Amíg állásra talált.

Külvárosi kicsi kocsma
A borszagtól megtelt rég.
Ide jár be minden este
A félkezű nyomorék.

Azt mondják, hogy hadnagy volt ő,
Szőke kislányt szeretett.
Mikor kiment a harctérre,
A jobb keze ott veszett.

Felszedi a szivarvéget,
Amit más már eldobott
És aztán halkan csendben
A bor mellett így dalolt:

– Aranyvégű cigaretta,
Te egyetlen hű barát!
Cigarettafüst az élet,
Mint egy álom tovaszáll.

És egy csendes nyári estén
Véget ért a szenvedés.
Kiskocsmának asztalánál
Fejezte be életét.

Eltemették a hadnagyot.
Nem siratta senki sem.
Nem volt, aki (a) sírjára
Egy szál virágot tegyen.

Kimegyek a temetőbe,
Megkeresem a sírját.
Ráborulok, könnyem öntöm:
– Mért voltam oly rossz hozzád?

– Gondolj vissza harminc évre,
Az elfelejtett napokra,
Mikor kezem kezed fogta,
Ajkam ajkad csókolta!

– Kelj fel, kicsi hadnagyocskám!
Itt van már a szőke lány.
De a sírhant már nem mozog,
Az sem, akit eltakart.

Odakünn a temetőbe
Szőke asszony meghalt rég.
Ráhajlik egy szomorúfűz
Földig hajló ágai.

Szöveg: Domján Pál (1926-1989)
Dallam: Kiss András (43) 1991

101.

Valahol a Volga mentén
Ezeréves erdő zúg.
Ezer lombnak suttogása
Vad habokkal összezúg.

Ott talált egymásra lelkünk,
Mikor haldolkolt a tél.
– Mosolyogva üdvözöltél,
Mintha régen ismernél.

Valahol a Volga mentén
Élt egyszer egy barna lány.
Nem ismerte a szerelmet,
Boldog volt ő igazán.

Volga parjtán élt egy ifjú,
Arca sápadt, halovány.
Szeretett egy barna kislányt,
Boldog volt ő igazán.

Együtt járt a két szerelmes
Sok-sok éjjeleken át,
Beszélgettek csókolóztak
Odalent a vén Volgán.

Örök hűséget esküdött
Az ifjú és a leány,
De egyszer csak jött a vész hír:
Meg kell védeni a cárt.

És az ifjú elbúcsúzott,
Attól, akit szeretett:
– Kérve kérlek, barna kislány,
Meg ne szegd az esküdet.

És a kislány megfogadta,
Nem lesz hűtlen sohasem.
Nem alszik ki a szívéből
A legelső szerelem.

Jött a posta, ment a posta,
Jött a tábori levél,
De egyszer csak nem jött semmi,
Hiába várt a legény.

– Barna kislány, mi bajod van?
Arcod mért oly halovány?
Napjaid oly búsan telnek,
Kicsi szíved fáj talán?

Végig kopár már az erdő,
Hó lepé megint a tájt.
Jég zenéje szólt a Volgán,
Boldogságunk tovaszállt.

Hazaérkezett az ifjú,
Sírva áll Volga partján:
– Valamikor réges-régen
Terád bíztam a babám.

Amint áll a Volga partján,
Haboznak már a habok.
A Volgán a távolba
Megpillant egy csónakot.

– A csónakba vajon ki van?
– Egy ifjú és a leány.
És az ifjú megismerte
A hűtlen lett barna lányt.

– Átkozott légy, barna kislány!
Verjen meg a teremtő!
Sose legyen, barna kislány,
Igaz szívű szeretőd!

És az ifjúnak átkait
Meghallgatták a habok,
És a Volgán kitört vihar
Feldönté a csónakot.

És az ifjú vízbe ugrik,
Hogy kimentse a leányt,
De a Volga erős habja
Legyötörte a karját.

Juhász Tiborné Domján Mária (42) 1992.
Dallam azonos a 101/a. szöveg dallamával

101/a.

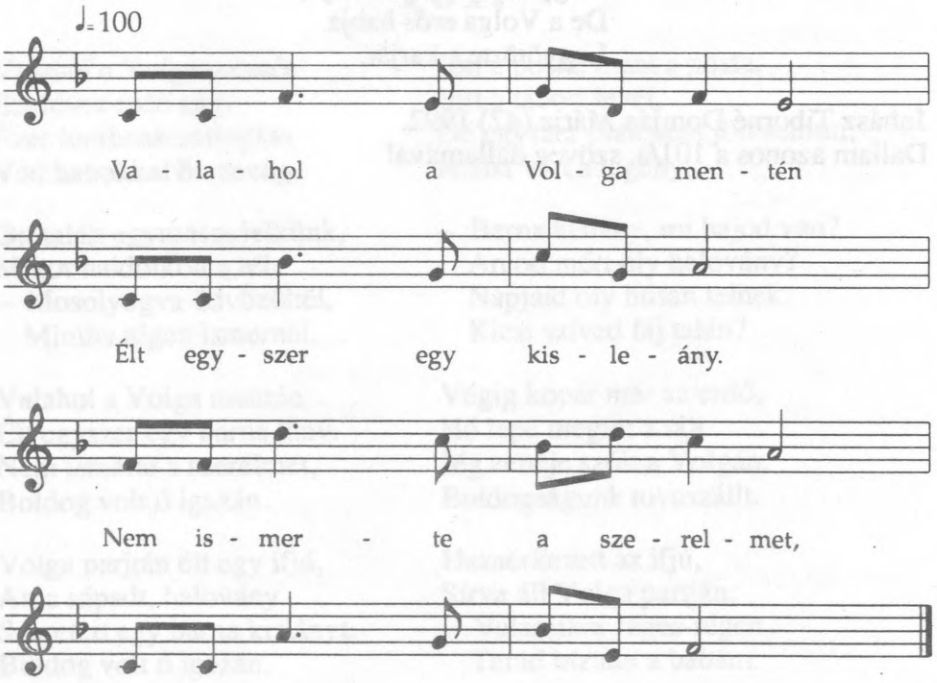

Valahol a Volga mentén
Élt egyszer egy kisleány.
Nem ismerte a szerelmet,
Boldog volt ő igazán.

Volga partján élt egy ifjú,
Sápadt arca halovány.
Szeretett egy szőke kislányt
Tiszta szívből, igazán.

Együtt járt a két szerelmes
Sok-sok éjjeleken át,
De egyszer csak jött a vészhír,
Meg kell védeni a cárt.

A legény hát elbúcsúzik
Attól kit úgy szeretett:
– Arra kérlek, szőke kislány,
Meg ne szegd az esküdet.

A leány hát megfogadta,
Nem lesz hűtlen sohasem.
Nem alszik ki a szívéből
A legelső szerelem.

Jött a posta, ment a posta,
Jött a tábori levél,
De hiába vár is választ,
Vár is egyet a legény.

Hazatért a sápadt ifjú,
Megállott a víz partján:
– Reád bíztam egykor régen,
Öreg Volga, a babám.

Amint állott a víz parján,
Háborogtak a habok,
És egyszerre a távolban
Megpillant egy csónakot.

– Vajon ki ül a csónakban?
Egy ifjú és egy leány.
A leányba felismerte
Hűtlenné vált szőke lányt.

– Légy átkozott, szőke kislány!
Verjen meg a teremtő,
Hogy ne legyen soha többé
Igaz szívű szeretőd!

Amint áll ott a víz parján,
Háborogtak a habok,
És egyszerre a hullámok
Ellepték a csónakot.

A legény a vízbe ugrik,
Hogy megmentse a leányt,
De a Volga erős habja
Már legyőzte a karját.

Három szív hullott ki egyre,
Elhallgattak örökre:
– Légy átkozott, te vén Volga!
Meg lehetsz elégedve!

Másnap reggel három anya
Künn zokog a víz partján.
Mind a három azt zokogja:
– Légy átkozott, Vén Volga!

Turu Istvánné Turu Erzsébet (31) 1991

102.

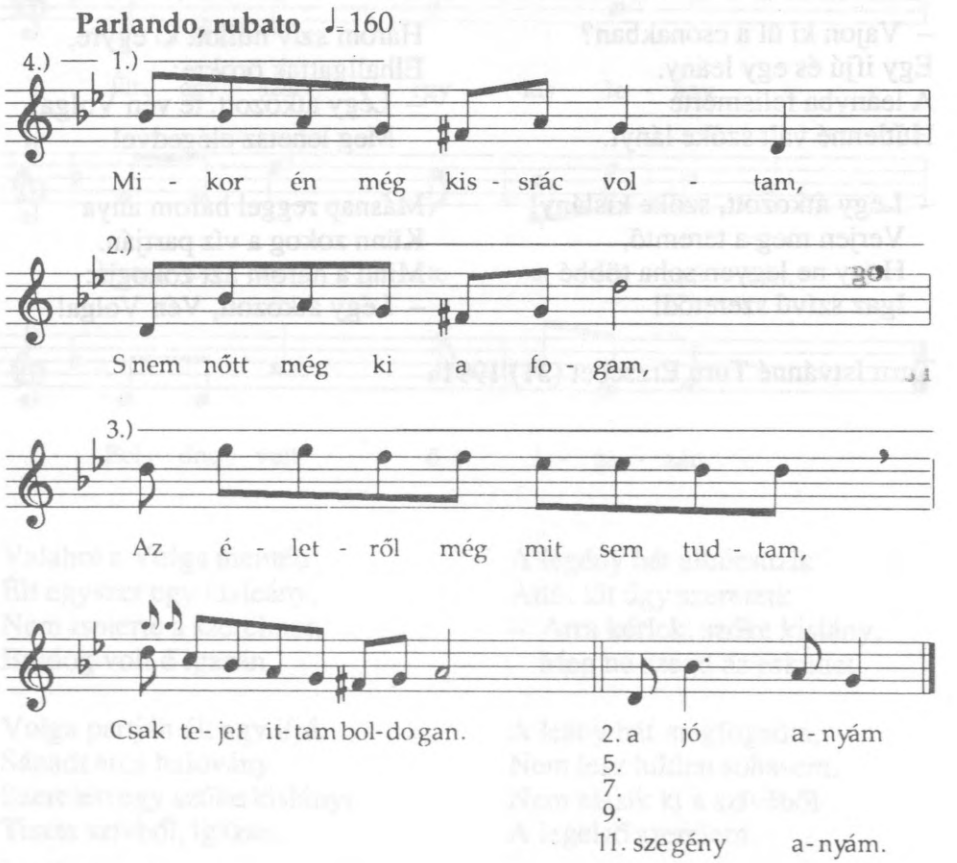

Dallamváltozatok

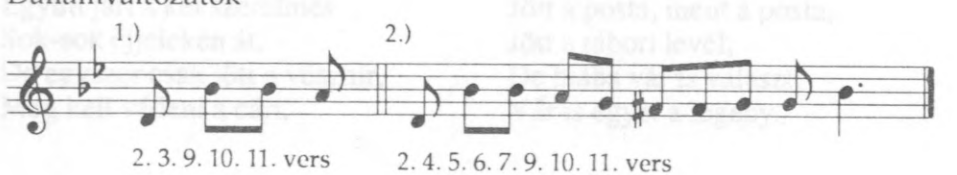

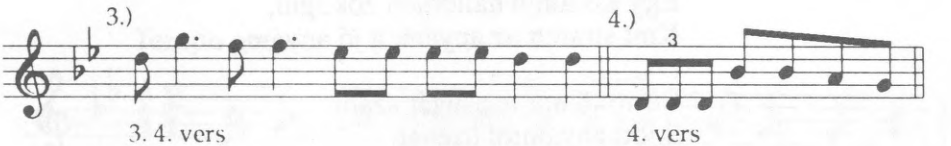

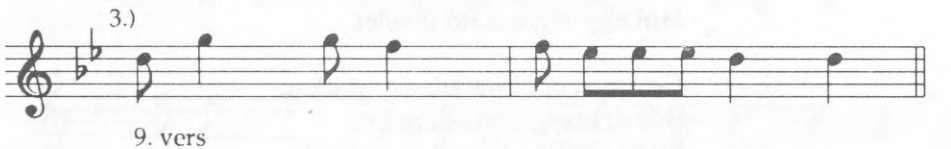

Mikor én még kis srác voltam,
S nem nőtt még ki a fogam,
Az életről még mit sem tudtam,
Csak tejet ittam boldogan.

Egy asszony ült az ágyam mellett,
Ki féltő gonddal vigyázott reám.
Elaltatott lágy altatóval
Egy asszony, az édesanyám, a jó anyám.

Én nőttem s hetyke legény lettem,
S szűk szoknyákat hajszolám.
Anyám, szegény, mondta: – Házasodj meg!
Könyörgött sírva az anyám.

De nekem csak a cifra céda kellett,
Ki pénzért mérte csókjait.
Anyám, szegény, mindenét eladta,
Mindent a zálógházba vitt.

Éjszaka is dolgozott ő,
Hogy több pénzt adhasson nekem,
S mikor már nem tudott mit adni,
Én megütöttem az anyám, a jó anyám.

A lejtőn nem lehet megállni.
S én züllök, züllök csak tovább,
Míg végül gonosztevő lettem,
S házigazdám a porkoláb.

Mikor döngve becsapódott
A börtön ajtaja reám,
Egy asszonyt hallottam zokogni,
Kint siratott az anyám, a jó anyám.

Börtönömre napsugár szállt,
S jött anyámtól üzenet.
Hol egy-két jó falatot küldött,
Hol egy vigasztaló levelet.

De egyszer elmaradt ez minden,
Bús árvaság szakadt reám.
Évek multán, hogy kiszabadultam,
Hallom, hogy meghalt az anyám, a jó anyám.

A sírja jeltelen volt, puszta,
S egy fillérem se volt nekem.
Hát loptam és a lopott pénzből
A sírját feldíszítettem.

Mit bántam én, hogy rajta kapnak
S pár évet sóznak újra rám.
Rózsák között, szegfűk tövében
Alussza álmát az anyám, szegény anyám.

Kiss András (43) 1991

103.

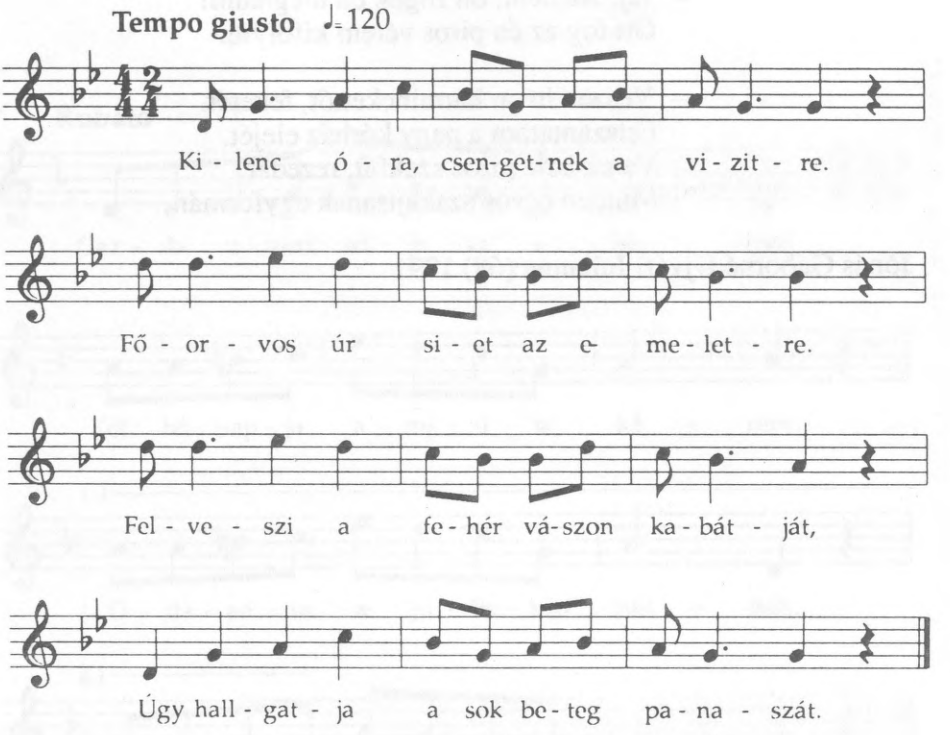

Alkalmazkodó ritmusban.

Kilenc óra, csengetnek a vizitre.
Főorvos úr siet az emeletre.
Felveszi a fehér vászonkabátját,
Úgy hallgatja a sok beteg panaszát.

– Főorvos úr, nagyon szépen megkérem:
Gyógyítsa meg ezt a fájós térdemet!
– Jónás néni gyógyítani nem lehet,
Fájdalmait csillapítani lehet.

Nagy ablaka van a műtőszobának,
Ahol sok beteget megoperálnak.
– Jaj, Istenem, ott fogok én meghalni!
Ott fog az én piros vérem kifolyni.

– Veszek lovat harminckettőt, feketét.
Felszántatom a nagy kórház elejét.
Vetek bele piros szekfűt, rezedát,
Minden orvos szakajtsanak egyformán.

Jónás Gáborné Ujvári Julianna (68) 1991

104.

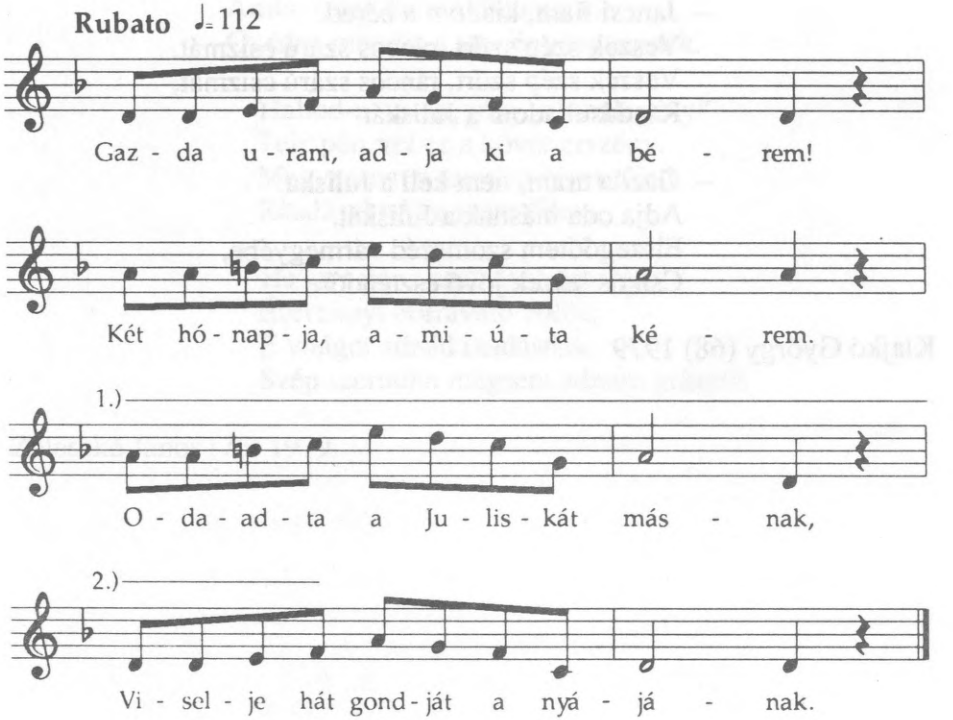

Dallamváltozatok

3. vers 3. sorának ismétlésére

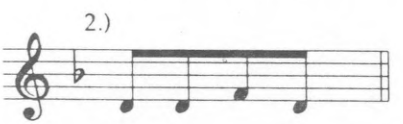

3. vers 4. sorának ismétlésére

– Gazda uram, adja ki a bérem!
Két hónapja, amiúta kérem.
Odaadta a Juliskát másnak,
Viselje hát gondját a nyájának.

– Jancsi fiam, kiadom a béred.
Veszek szép szűrt,ráncos szárú csizmát.
Veszek szép szűrt,ráncos szárú csizmát,
Ráadásul adom a Juliskát.

– Gazda uram, nem kell a Juliska.
Adja oda másnak a Juliskát.
Elszegődtem szomszéd vármegyébe,
Csikós leszek jövő esztendőre.

Klajkó György (68) 1979

104/a.

Amoda a hegyek odalában
Ül két juhász fekete subában.
Amint ottan ketten üldögélnek,
Gazdag mondja a szegény legénynek.

– Hallod-e, te, szegény juhászlegény!
Tele pénzzel ez a kövér erszény.
Megveszem a szegénységet tőled.
Ráadásul add a szeretődet.

– Ha ez a pénz csak foglaló volna,
Ezerannyi borravaló volna,
E világot adnád ráadásnak,
Szép szeretőm mégsem adnám másnak.

Zeleszkó János (76) 1979

104/b.

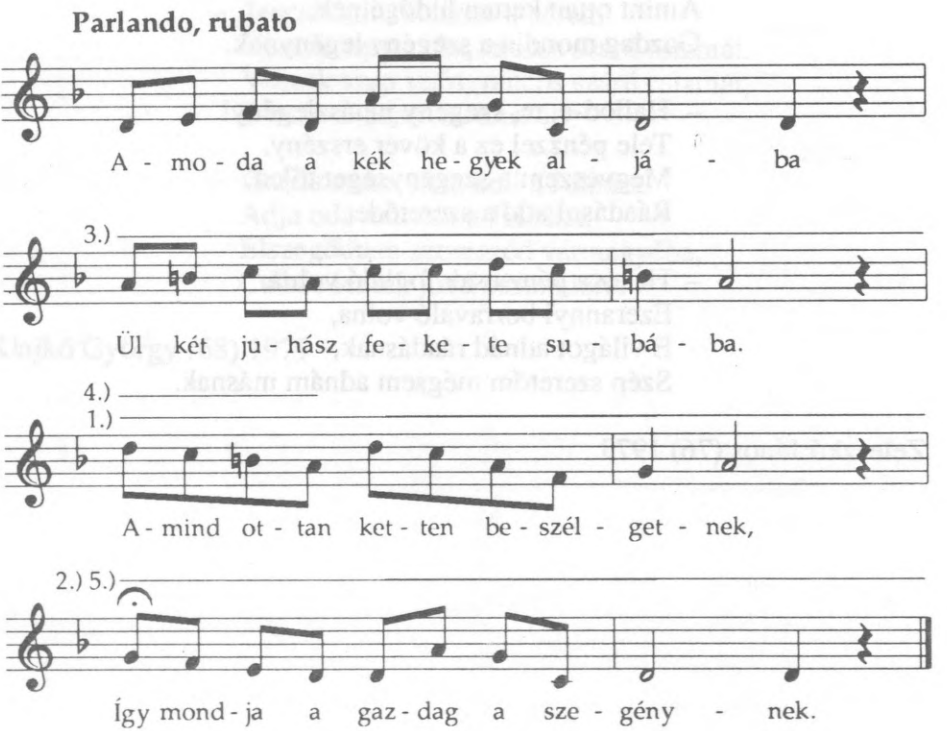

Dallamváltozatok

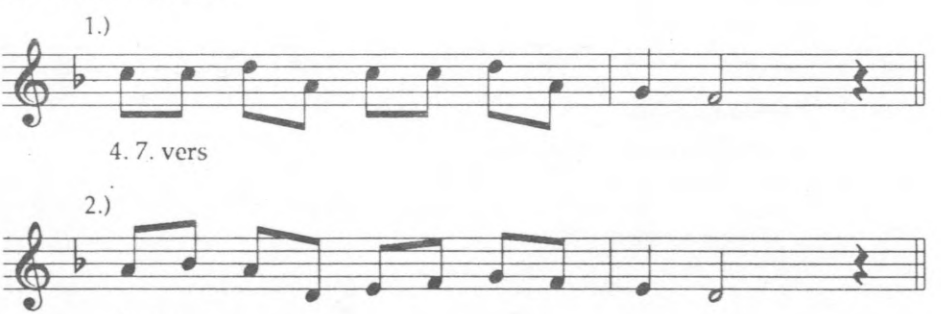

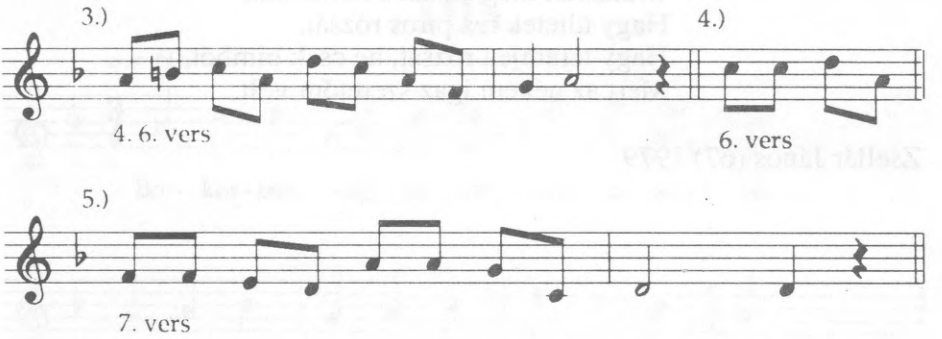

Amoda a kék hegyek aljába
Ül két juhász fekete subába.
Amind ottan ketten beszélgetnek,
Így mondja a gazdag a szegénynek:

– Hallod-e, te, szegény juhászlegény!
Itt van ez a teli kövér erszény.
Megveszem a szegénységet tőled.
Ráadásul add a szeretődet.

– (De) ha az a pénz csak foglaló volna,
Mindmegannyi borravaló volna,
Fél világot adná ráadásnak,
Szép szeretőm mégsem adnám másnak.

Leégett a csiri-csári cserény,
Benne égett szegény juhászlegény.
Benne égett kilenc pár ruhája,
Számadónak kivarrott subája.

Számadónak nem lett semmi kára.
Megveszi a halasi vásárba.
Hanem az a szegény juhászlegény,
Ő maga is benne égett szegény.

Barna kislány kerüli a cserényt,
Keresi a szegény juhászlegényt.
– Barna kislány hiába keresed,
Benne égett ki téged szeretett.

– Mutassák meg annak a sírhalmát,
Hagy ültetek reá piros rózsát.
Hagy teremjen rózsát, ne csak bimbót,
Mert az nékem igaz szeretőm volt.

Zsellér János (67) 1979

105.

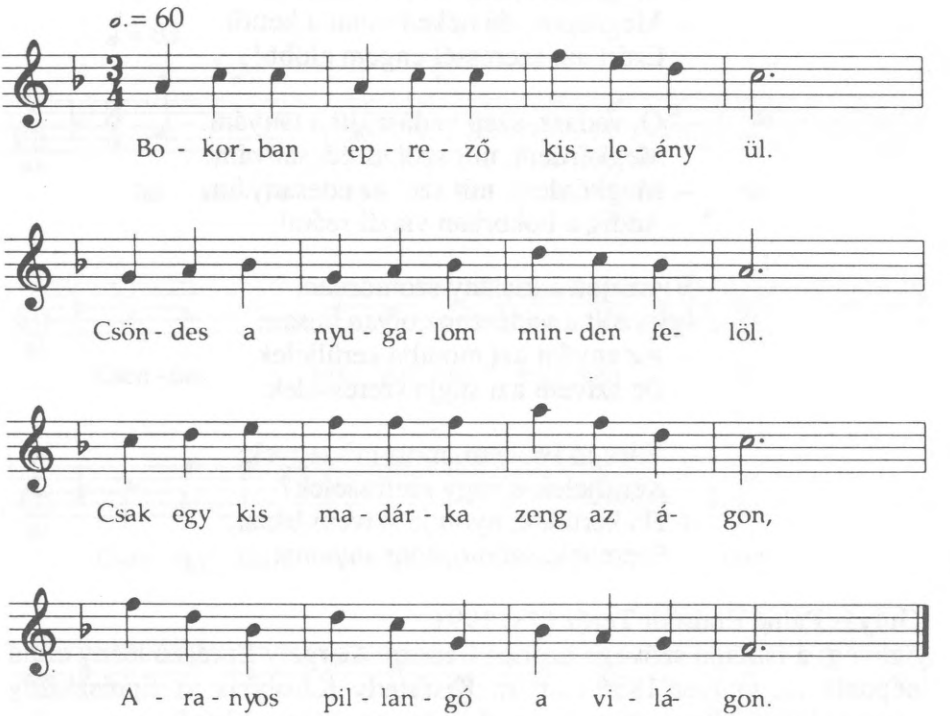

Bokorban eprező kisleány ül.
Csöndes a nyugalom mindenfelöl.
Csak egy kis madárka zeng az ágon,
Aranyos pillangó a világon.

Jön egy ifjú vadász lőni készül,
A madár az ágról messze repül.
– Ó, vadász, te vadász, jaj, mit tettél?
– Aranyos pillangó, hová lettél?

Ki nékem megfogná e madarat,
Nekiadnám epres kosaramat,
De, aki megfogná mind a kettőt,
Szívemből tudnám én szeretni őt.

Így szólott a vadász nagy boldogan:
– Megfogom én néked e madarat.
– Megfogom én néked mind a kettőt,
Ezért hát szeressél engem előbb!

– Ó, vadász, szép vadász, itt a tanyám.
Megkérdem, mit szól az édesanyám.
– Megkérdem, mit szól az édesanyám.
Addig a bokorban várjál reám!

Visszajött a kislány szomorúan,
Így szólt a vadászhoz olyan búsan:
– Az anyám azt mondta kerüljelek,
De szívem azt súgja szeresselek.

– Édes jó Istenem, most mit tegyek:
Kerüljelek-e vagy szeresselek?
– Ha kerüllek, nyomja szívem bánat,
Szeretlek, szomorítom anyámat.

Gulyás Pálné Endrődi Teréz (73) 1991
Szöveg: a ballada szövege azonos Czuczor Gergely Eprésző leány című népdalával, melyet 1836-ban írt. Kisfaludy Károly is írt Eprészleány címmel költői elbeszélést, de annak szövege egészen eltérő

105/a.

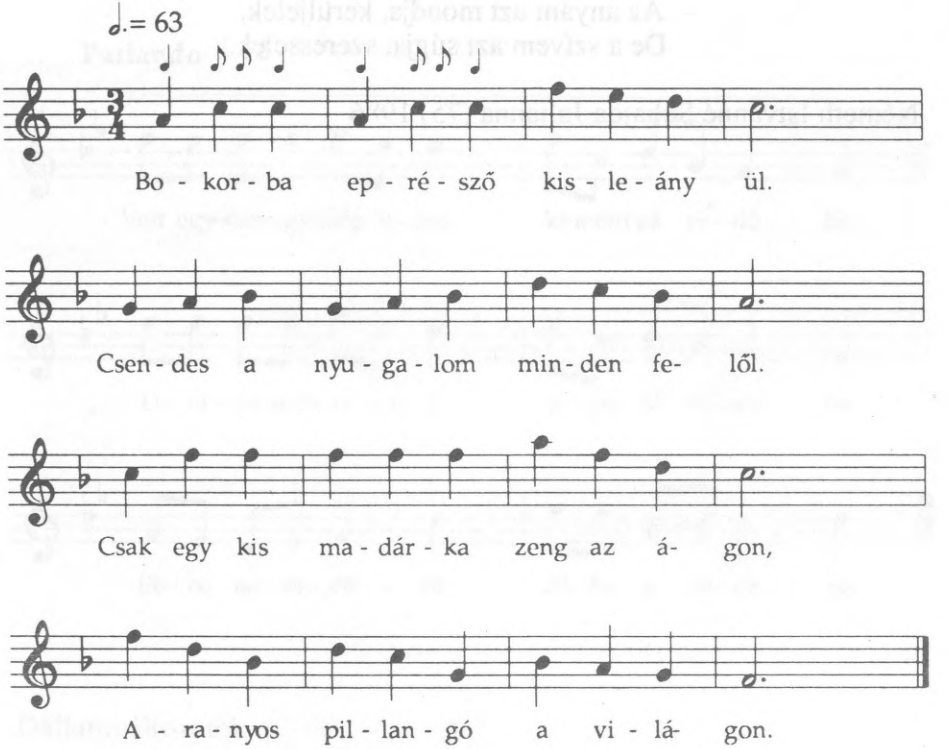

Bokorba eprésző kisleány ül.
Csendes a nyugalom mindenfelől.
Csak egy kis madárka zeng az ágon,
Aranyos pillangó a világon.

Ki nékem megfogná e madarat,
Nékiadnám epres kosaramat,
De, aki megfogná mind a kettőt,
Szívemből tudnám én szeretni őt.

Jön egy vadász, jön egy vadész, lőni készül,
A madár az ágról messzerepül.
– Ó, vadász, jó vadász, ó, mit tettél?
Aranyos pillangó, hová lettél?

– Ó, vadász, jó vadász, ott a tanyám.
Megkérdem, mit mond az édesanyám.
– Az anyám azt mondja, kerüljelek,
De a szívem azt súgja, szeresselek.

Németh Istvánné Suhajda Julianna (75) 1986

106.

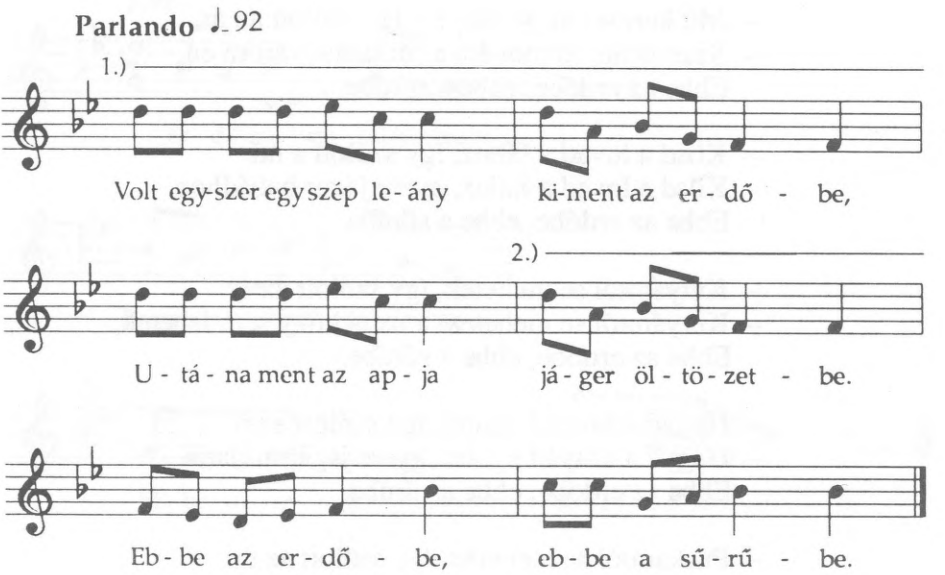

Dallamváltozatok

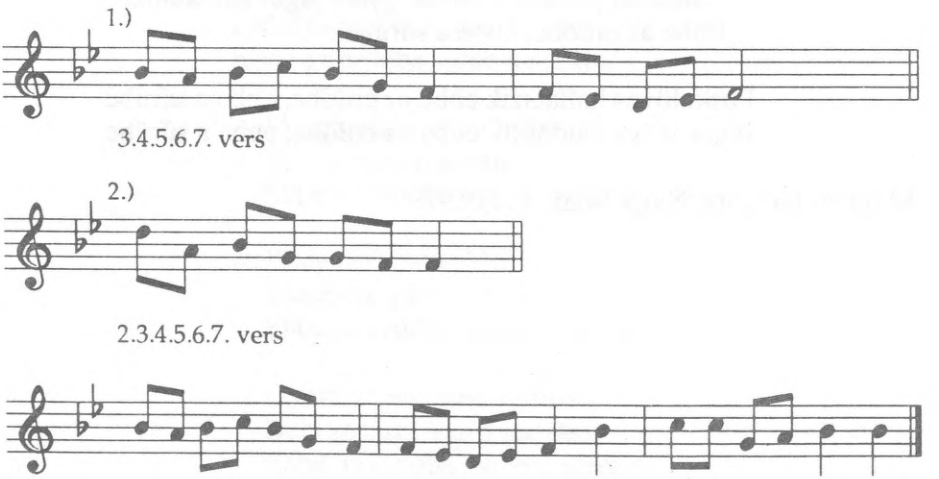

Volt egyszer egy szép leány, kiment az erdőbe.
Utána ment az apja jáger öltözetbe.

– Mit keresel itt, te lány? – így szólott az úr.
– Szamócáér jöttem én, a rózsámat várom én,
Ebbe az erdőbe, ebbe a sűrűbe.

– Kösd a lovad a fához, így szólott a nő.
– Kösd a lovad a fához, gyere jáger babádhoz,
Ebbe az erdőbe, ebbe a sűrűbe.

– Kutyámtól se mehetek, így szólott az úr.
– Kutyámtól se mehetek, a babád úgy sem lehetek,
Ebbe az erdőbe, ebbe a sűrűbe.

– Hagyd a kutyád ugatni, így szólott a nő.
– Hagyd a kutyád ugatni, gyere jáger mulatni,
Ebbe az erdőbe, ebbe a sűrűbe.

– Puskámtól se mehetek, így szólott az úr.
– Puskámtól se mehetek, a babád úgy sem lehetek,
Ebbe az erdőbe, ebbe a sűrűbe.

– Támaszd puskád a fához, így szólott a nő.
– Támaszd puskád a fához, gyere jáger babádhoz,
Ebbe az erdőbe, ebbe a sűrűbe.

Puskalövés hallatszik ebbe az erdőbe, ebbe a sűrűbe.
Jáger lánya haldoklik ebbe az erdőbe, ebbe a sűrűbe.

Maráczi Istvánné Nagy Mária (51) 1979

106/a.

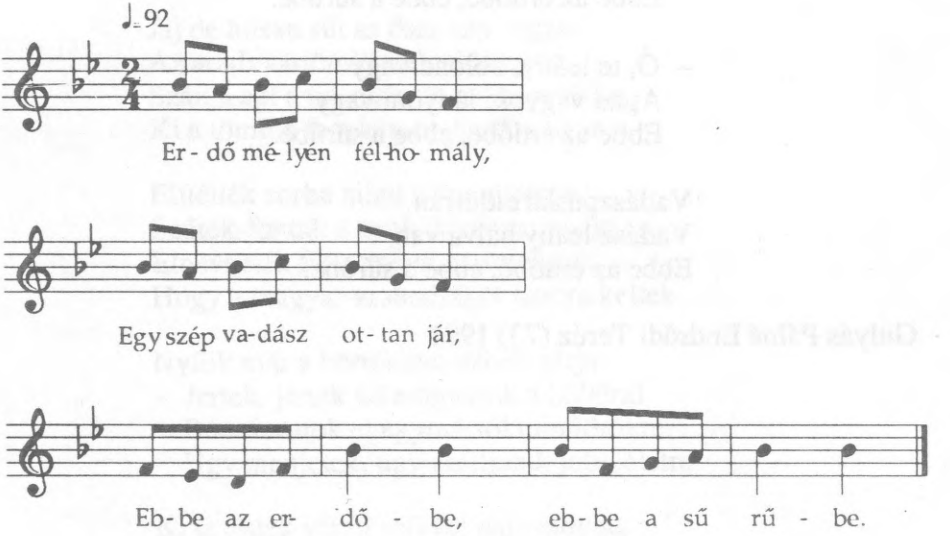

Erdő mélyén félhomály,
Egy szép vadász ottan jár,
Ebbe az erdőbe, ebbe a sűrűbe.

Nem messze egy szép leány
Dalolgatva vígan jár,
Ebbe az erdőbe, ebbe a sűrűbe.

– Jó reggelt, te szép leány!
– Mit keresel íj korán
Ebbe az erdőbe, ebbe a sűrűbe?

– Ibolyázni jöttem én,
Szeretőre várok én
Ebbe az erdőbe, ebbe a sűrűbe.

– Gyere velem szép vadász,
Nem messze van a tanyám
Ebbe az erdőbe, ebbe a sűrűbe.

– Nem mehetek lovamtól,
Nem hagyhatom magamtól
Ebbe az erdőbe, ebbe a sűrűbe.

– Ó, te leány, bolond vagy
Apád vagyok, lányom vagy
Ebbe az erdőbe, ebbe a sűrűbe.

Vadászpuska eldurran,
Vadász leány halva van
Ebbe az erdőbe, ebbe a sűrűbe.

Gulyás Pálné Endrődi Teréz (73) 1991

107.

Jaj de búsan süt az őszi nap sugára
Az aradi vártömlöcnek ablakára.
Szánja azt a tizenhárom magyar vitézt,
Ki a tömlöc fenekén ott halálra kész.

Elítélték sorba mind a tizenhármat.
Szőtek-fontak a nyakukba ezer vádat.
Elnevezték fölségsértő pártütőknek,
Hogy a magyar szabadságér harcra keltek.

Nyílik már a börtönajtó vasalt zárja:
– Jertek, jertek hű magyarok a halálra!
Búcsúzzatok el egymástól mindörökre!
Úgy menjetek, úgy szálljatok jobb életre!

Ki is jöttek vérző szívvel haloványan,
Elbúcsúztak egy-egy szóval katonásan:
– Jerünk pajtás az Istenhez föl az égbe,
Hadd fordítsa szemeit a magyar népre.

Damjanichot hatták végső vértanúnak,
Bár mindig élére állott a csatának.
Kegyetlenül haragszik rá minden német,
Számtalanszor földig verte őkelméket.

Sürög-forog már a hóhér a kötéllel,
Számolni egy magyar hősnek életével.
Damjanich azt így kiáltott nyugalmába:
– Vigyázz fattyú, föl ne borzold a szakállam!

Aradi vár, aradi vár halál völgye,
Szegény magyar hősöknek a temetője.
Emlékezzen környékeden sírvirágok,
Felejthetetlen legyen az ő haláluk.

Szöveg: a ballada szövege azonos Lévay József Az aradi nap (1849. október 6.) című versével, melyet a költő az 1854–1864 között írt költeményei között jelentetett meg; kéziratos gyűjtés;
Klajkó Mihály (73) 1978

107/a.

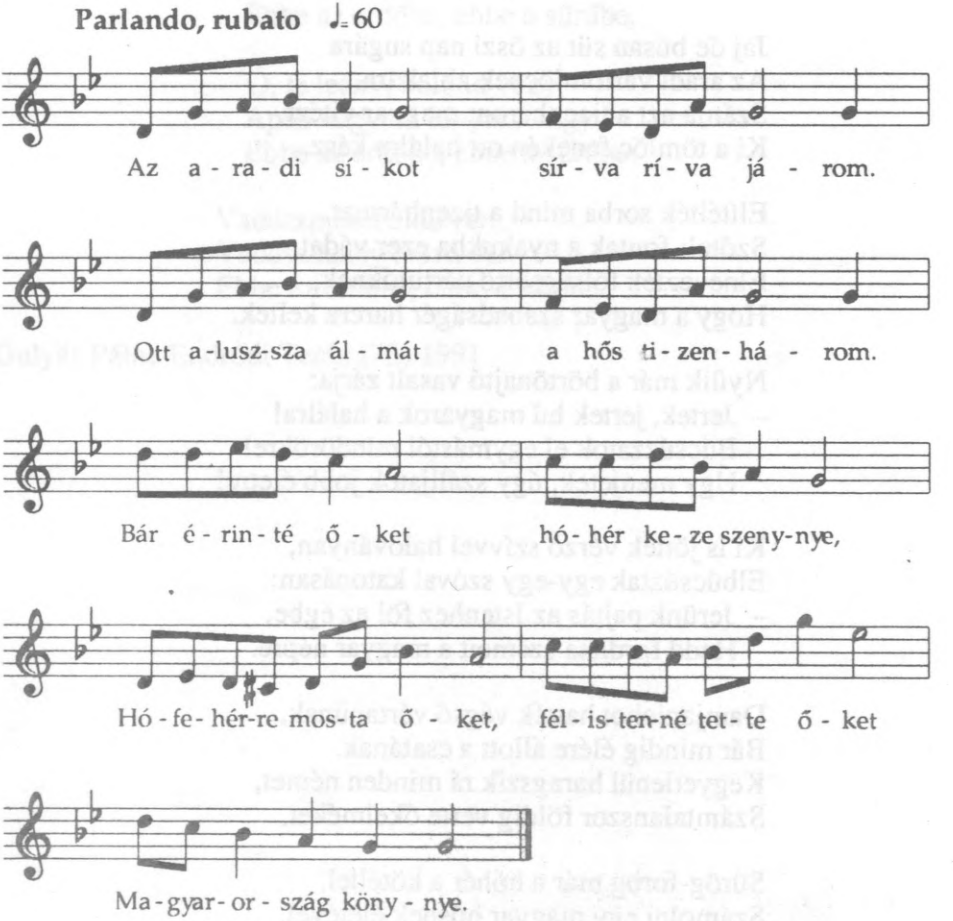

Az aradi síkot sírva-ríva járom.
Ott alussza álmát a hős tizenhárom.
Bár érinté őket hóhér keze szennye,
Hófehérre mosta őket, félistenné tette őket
Magyarország könnye.

Az aradi síkon vérpiros a harmat.
(Ott) a tilinkó nem szól, a dal is elhallgat.
Tizenhárom sírból száll a csöndes éjbe
Vértanúknak néma átka, vaj' ki tudja, hátha, hátha
Meghallják a mennybe.

Az aradi síkon márványtemplom épül,
Benne tizenhárom gyászos oltár készül.
Föl a magas égig lángol fenn a mágja.
Vértanúknak néma átka így száll fel a mennyországba,
Láncát tépő Magyarország szabadság imája.

Suhajda Mihályné Loványi Julianna (71) 1991

108.

Rubato

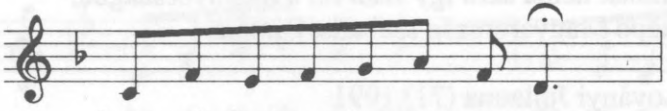

Szat - már - ban egy kis csár - da van,

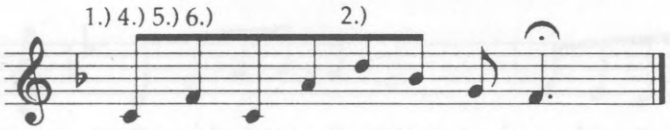

Tré - zsi asz - szon la - kott ot - tan.

Dallamváltozatok

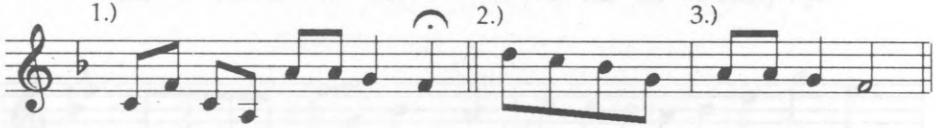

2. vers

3. vers
4. vers

3. vers
4. vers
11. vers

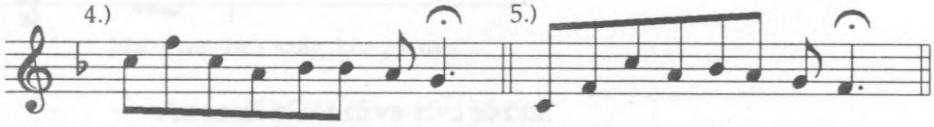

5. vers
7. vers
8. vers
10. vers
11. vers

6. vers

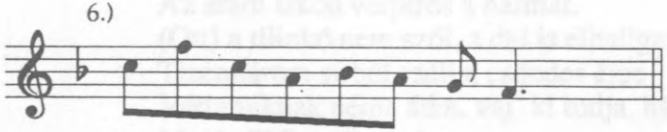

9. vers

Szatmárban egy kis csárda van,
Trézsi asszon lakott ottan.

Éfélhajú, bogárszemű,
Kerektagú, őztermetű.

Ó, jaj mil szép, ol csintalan
Rózsás ajkán pör untalan,
Minduntalan.

Férjén a sor, ki zúgban ül,
Midőn il sok szó harsog kívül:
– Jön a tatár!

Rémül, sír, fut, bújkál a nép,
De szép Trézsi hetykén kilép.

Ő férfitől hamar nem fél,
Kivált az ügy ha nyelvre kél.

Jön egy tatár lovas futár,
De szép Trézsi elébe áll.

Az derékon őt átöleli,
Magához lóra emeli.

S eltér öröm lobbantában,
Rá-rápislog nyargaltában.

Búsul a férj szép asszonyán,
Utána néz, mint vész után.

És hogy eltűnt, könny könnyet hajt,
Sajnálja őt és felsóhajt:
– Szegény tatár!

Szöveg: Kisfaludy Károly A bánkódó férj című balladája, melyet a költő Vörösmartyval való „művészi vetélkedés" közben írt. Az ő versének címe: Szép asszony. Keletkezésük éve: 1830;
Loványi Jánosné Bartek Veronika (85) 1979

109.

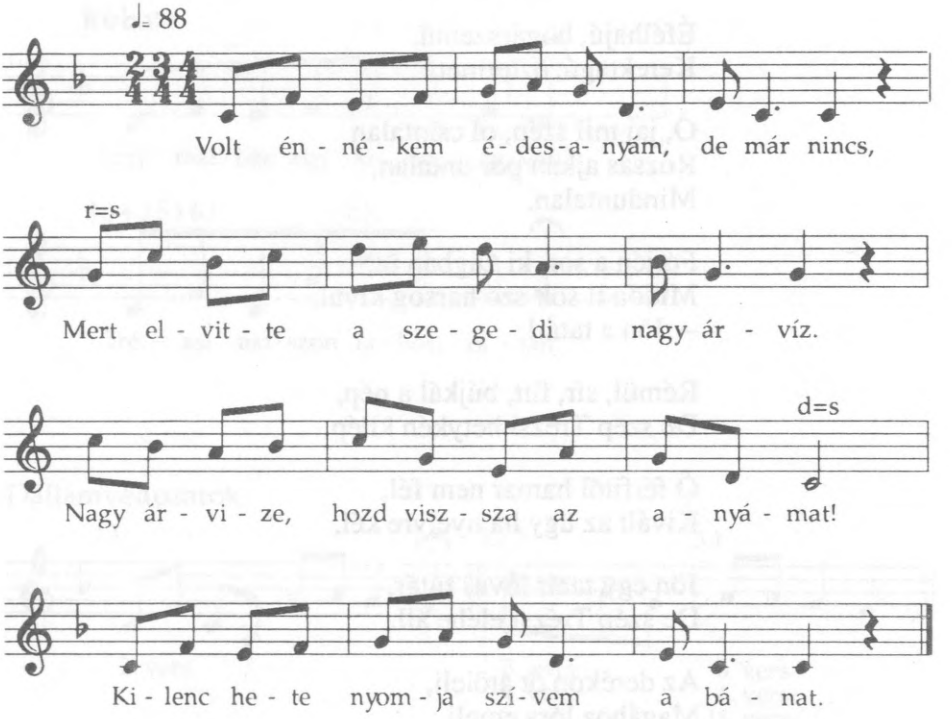

Volt énnékem édesanyám, de már nincs,
Mert elvitte a szegedi nagy árvíz.
– Nagy árvize, hozd vissza az anyámat!
Kilenc hete nyomja szívem a bánat.

Volt énnékem édesanyám, de már nincs,
Mert elvitte a szegedi nagy árvíz.
Kilenc hete már mióta halászom,
Nagy az árvíz, könnyeimtől nem látom.

Kihalásztam édesanyám kendőjét,
Négy sarkára rávarrattam a nevét.
Közepére búbánatot rakattam,
Jaj, Istenem, de árvának maradtam.

Nagy Istvánné Ujvári Erzsébet (74) 1978

110.

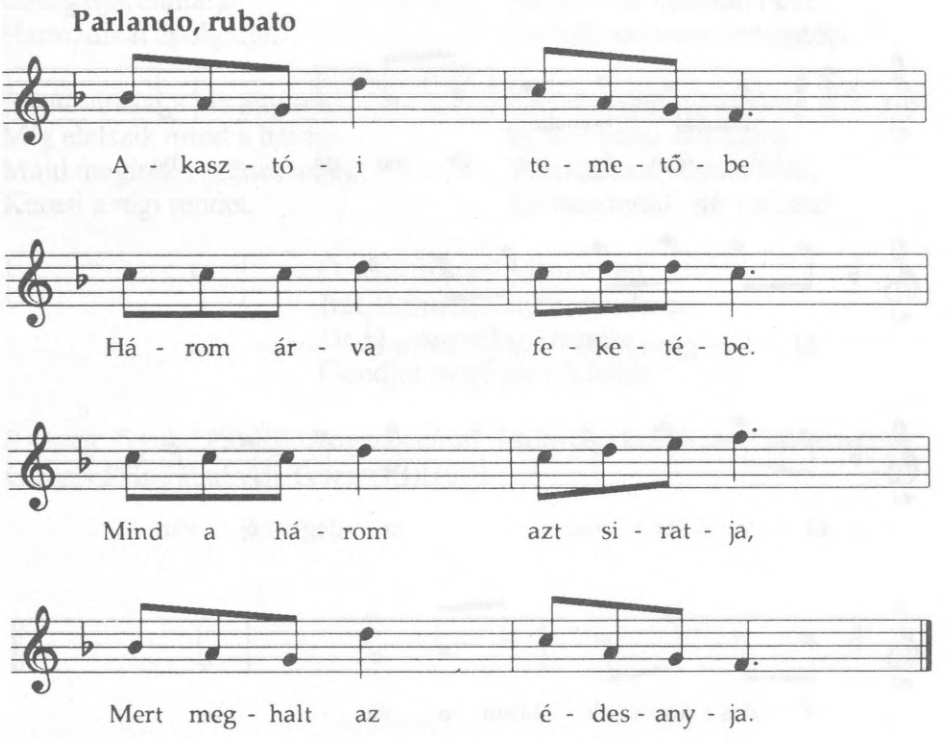

Akasztói temetőbe
Három árva feketébe.
Mind a három azt siratja,
Mert meghalt az édesanyja.

– Keljen hát fel édesanyám!
Mer elszakadt a gyászruhám.
– Nem kelhetek három árva.
Koporsóba vagyok zárva.

– Van tinéktek mostohátok,
Ki majd gondot visel rátok.
Hajatokat megfésüli,
Arcotokat kékre veri.

Mikor az ebédet főzi,
Három árva sírva nézi.
Mikor a vacsorát főzi,
Három árvát kikergeti.

– Gyere testvér, ülj padomra!
Boruljunk egymás vállára!
Siratjuk a jó anyánkat,
Mért hagyott minket árvának.

Szabó Istvánné Laki Kára (65) 1991

110/a.

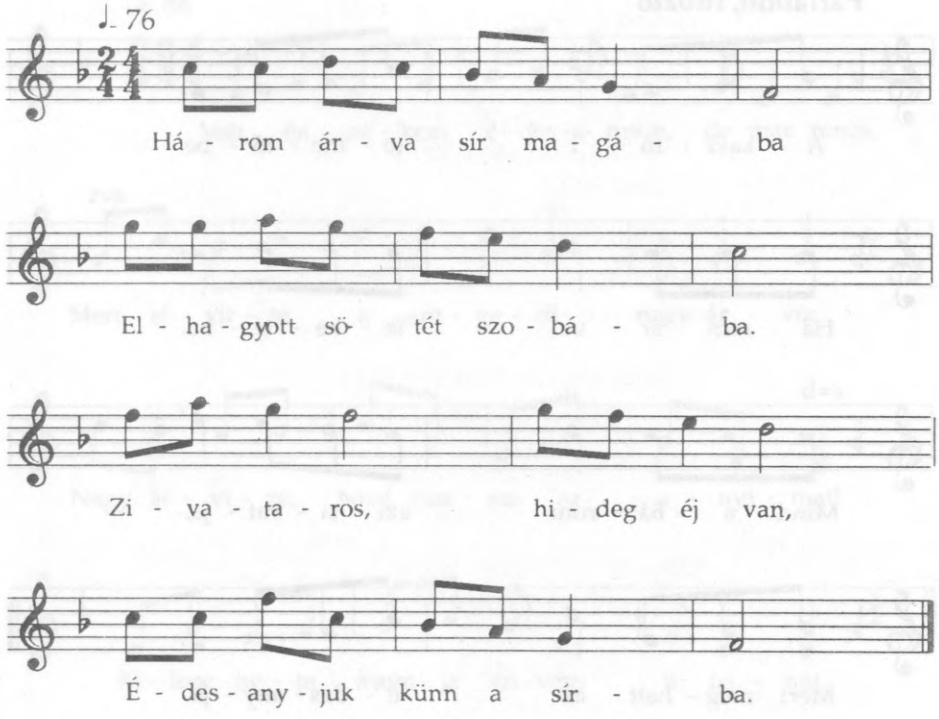

Három árva sír magába
Elhagyott sötét szobába.
Zivataros, hideg éj van,
Édesanyjuk künn a sírba.

– Édesanyám, édesanyám:
Altass el, már úgy alhatnám!
Mond' az egyik s el nem alszik,
Sóhajtása föl-fölhallik:

– Beteg vagyok, édesanyám.
– Hol maradtál? – Nem gondolsz rám!
Mond' a másik. Jajjal végzi.
A fájdalmat kétszer érzi.

– Édesanyám, gyújts világot!
– Nem tudom én, jaj, mit látok.
Harmadik mond': – Mindenik sír.
Temetőbe mozdul egy sír.

Megnyílnak a nehéz hantok,
Kilép sírból édesanyjuk,
S tovalebben a vak éjbe
Hazafelé az ösvényen.

Arca halvány, hangja régi,
Fia, lánya megösmeri.
Immár tőle hogyan félne,
Megcsókolják, mintha élne.

Az egyiket betakarja,
A másikat fölfogja karja.
Elringatja, elaltatja,
Harmadikat ápolgatja.

És ott viraszt a kis ágyon
Míg elalszik mind a három.
Majd megindul széttekinget,
Keresi a régi rendet.

Rendbe hozza a szobácskát,
Helyre teszi a ruhácskát.
Az alvókat hosszan nézi,
Csókját százszor megtetézi.

Kakas szólal, üt az óra,
El kell válni virradóra.
Visszanéz a véghatárról,
Sír megnyílik, sír bezárul.

Ó, a sír sok mindent elfed,
Bút, örömet, fényt, szerelmet,
De ki gyermekét szerette,
Gondját sír el nem feledte.

Szöveg: Gyulai Pál Éji látogatás című, 1866-ban keletkezett költeménye·
Gulyás Pálné Endrődi Teréz (73) 1991

111.

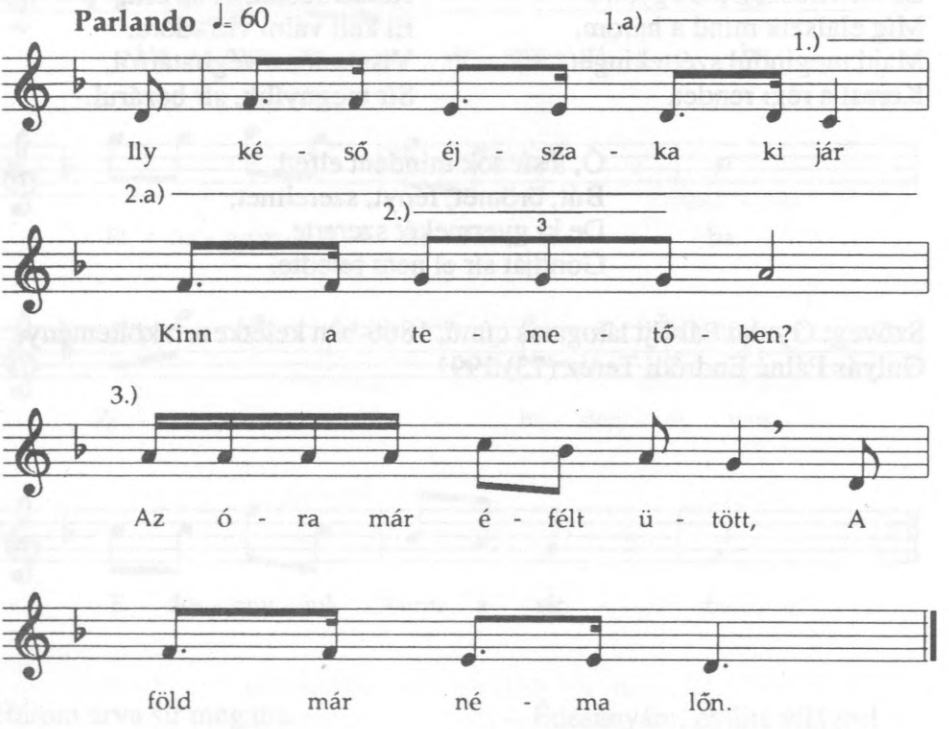

Dallamváltozatok

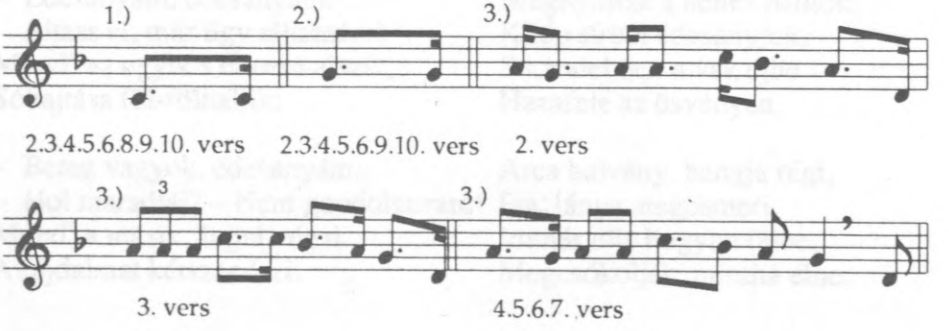

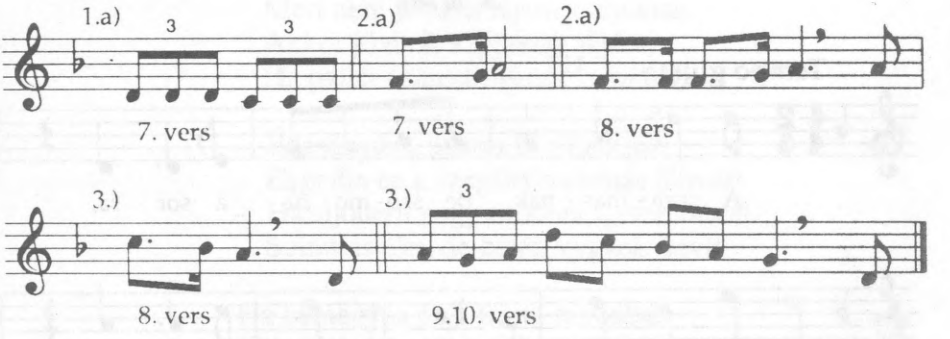

Ily késő éjszaka ki jár
Kinn a temetőben?
Az óra már éfélt ütött,
A föld már néma lőn.

Egy árva gyermek andalog,
Szívét bú tölti el,
Hisz az, aki őt szerette,
Többé már föl nem kel.

Anyja sírjára ül, zokog
Az árva kisfiú:
– Anyám, óh, kedves jó anyám,
Szívem de szomorú.

– Mióta itt temettek el,
Azóta bús fiad.
Nincs a faluban senki most,
Ki nékem csolkot ad.

– Nincs senki aki mondaná:
– Szeretlek, gyermekem!
Puszta a ház, hideg szobám,
Nem fűtenek nekem.

Az árva búsan zengi így
Kínos panaszait.
Felelve rá a téli szél
Üvöltve fölsivít.

A gyermek fázik, könnyei elállnak
Arcain.
Borzadva néz körül, de itt
A holtak hantjain.

Mily nyugalom uralkodik.
A csend irtóztató.
A fákon át
Zizegve hull a hó.

Fölkelne, jaj, de nincs erő,
Lankadva visszadől
A kedves dombra. Felsóhajt,
Mély áromba merül.

Szíve még egyszer feldobog,
Mosolygnak ajkai.
Elmúltak minden gondjai,
Meghaltak kínjai.

Szöveg: Eötvös József A megfagyott gyermek című, 1833-ban írt verse;
Varga Józsefné Loványi Ilona (75) 1992

112.

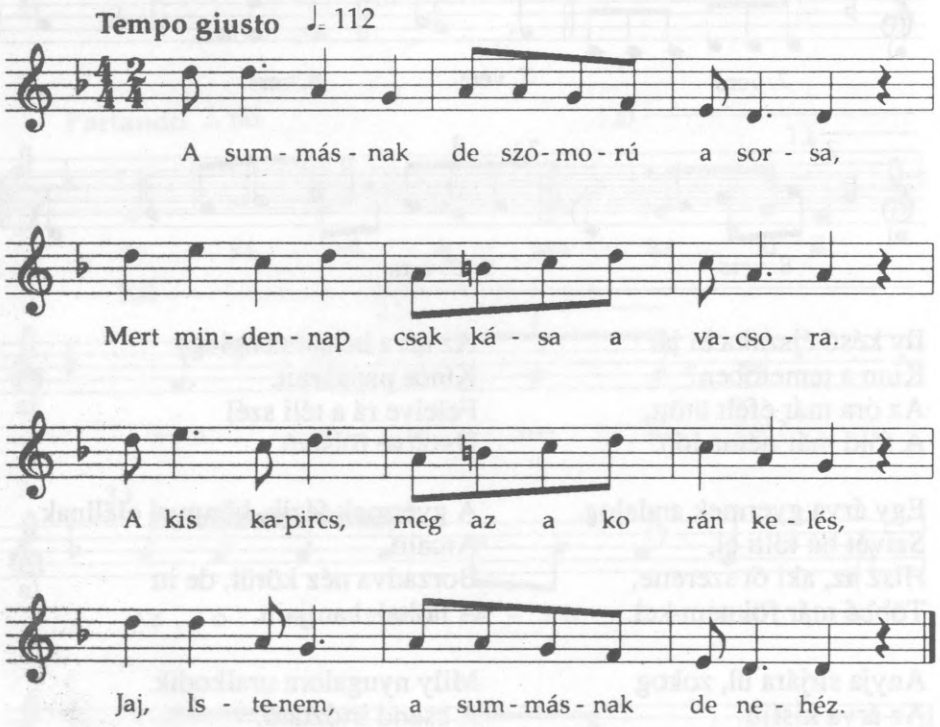

Alkalmazkodó ritmusban.

A summásnak de szomorú a sorsa,
Mert minden nap csak kása a vacsora.
A kis kapircs, meg az a korán kelés,
Jaj, Istenem, a summásnak de nehéz.

Pallér urunk felveszi a kabátját.
Megkerüli a summások tanyáját.
Elkiáltja: – Hej, summások, előre!
Egyenesen megyünk a répaföldre.

Tetétleni cukorrépa de gazos.
A summásnak kapálgatni de bajos.
Szomorúan kapálgatják a répát,
Mert mindig az édesanyjukat szidják.

– Pallér urunk, ne szidja az anyánkat,
Mert nem jövünk tájára a répának.
Akkor jövünk a répának tájára,
Ha pallér urunkat húzzák a bitófára.

– Édesanyám, nyissa ki a kapuját!
Engedje be a szegény summás lányát!
– Hazajöttem nagy örömmel, nem búval,
Summás élet, de beléd vagyok únva.

Ha bemegyek én a tiszta szobába,
Föltekintek a sok vasalt szoknyára:
– Minek nekem ez a sok vasalt szoknya?
Ha elhervadok a cukkorrépa sorba.

Gulyás Pálné Endrődi Teréz (73) 1991

113.

Szűz Mária ebédet főz

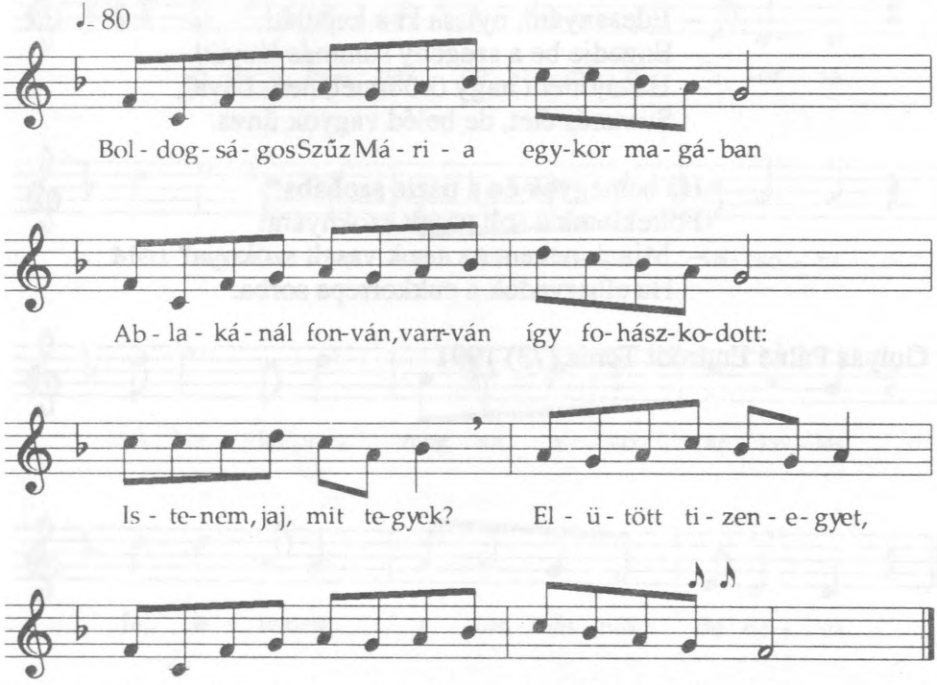

Boldogságos Szűz Mária egykor magában
Ablakánál fonván, varrván így fohászkodott:
– Istenem, jaj, mit tegyek? Elütött tizenegyet,
Délben hazajön jegyesem, nem kész az ebédem.

Sietséggel, gyorsasággal konyhába futa.
Hát az angyal már a tüzet régen megrakta.
Másik vizet megvitte, már a tűzhöz is tette.
Szűz Mária csodálkozva így fohászkoda:

– Dicsőség a nagy Istennek, ki ezt rendelte,
Hogy a szolgálónak dolgát angyal végezze.
Áldassék a szent neve mindörökkön érette!
Szűz Mária térdre hullva így fohászkoda.

Angyal pedig az ebédet elkészítette.
Egy ártatlan gerlicét ölt, meg is töltötte.
Szelíd galamb két fia lett az ő becsináltja,
És minden ízek izivel ebéd kész vala.

Szűz Mária leborulva csak lángadozik.
Ajtón belép hív jegyese, szava így hangzik.
Örömkönnyei hulltak, szavai alig hangoltak:
– Dicsértessék az ég Ura! – Mit mívelsz Mária?

– Isten hozott hív jegyesem, bámuld e csodát,
Ingyen-való kegyelméből mit ma Isten ád!
Isteni erő győzött, s helyettem angyal főzött.
– Jer, mondjunk áldást, jegyesem, azután együnk!

– Egy bujdosó bús gerlice ide repült,
Kit az angyal szemlátomást minjárt meg is ölt.
Aztán meg is töltötte, szépen meg is sütötte.
S annak szomorú nyögése maradt szívemben.

Másik angyal a galambnak két fiát hozta,
Galambnak angyal szívét azzal kínozta.
– Jer, szerelmesem, együnk! Fájdalmiból részt vegyünk!
Szelíd galamb bús sorsára mi is eshetünk.

Egyik angyal közbeszólott: – Már csak egyetek!
Istennek szent áldásával elégedjetek!
Isten őr fölöttetek, szent békesség köztetek.
Imádkozni, énekelni meg ne szűnjetek!

Erre Szent Józsefnek színe nagyon változott.
A Szűzanya ő szívében elragadtatott.
A Mária fényes, szép, csodálatra méltó kép.
Szemfényvesztő fényes galamb mellén nyugovék.

József ezt látván, betelék a Szentlélekkel,
Angyali szent tisztaságban a szép szent Szűzzel.
Megduplázta figyelmét, Szűz fölött őrizetét.
Kiterjesztette a karját és imádkozik:

– Óh Istennek szent angyali, hozzánk jöjjetek!
Nem beszélni, sem nem főzni csak őrizzetek
E két földi Szeráffal, József a Szűz Máriával.
Hit, reményt és szeretetet bennünk óvjátok!

A páratlan bús gerlicét Isten küldötte.
Egy Szerafin angyal által elkészítette.
Így mutatta kegyelmét és atyai szerelmét.
Betöltötte Szentlélekkel mindkét érzelmét.

Dícsértessék és áldassék Szentlélek Isten
Fölmagasztaltatott anya Józseffel itten.
És te drága szent ebéd, hol jelen isteni kép,
Akkor ottan, mostan itten úgy áldoz a nép.

Akkor ott a nagy Úristen csodát mutatott.
Angyal által galambfiat becsináltatott.
Lett Mária ebédje, József is evett véle.
Most pedig a Szent Fia teste lelkünk étele.

Angyalok eledelét Mária termette,
Istennek szent igéjéből Szűzanya szülte.
A Szent József őrzötte, kenyerével nevelte,
Aki érte holta után mennyekbe vitte.

Szöveg: gépelt, szerző és dallam megjelölése nélkül, pecsétnyomóval rányomtatva: 'Nagy Ferenc áldozópap', 1947 óta az énekes birtokában;
Dallam: lapról énekelte Turu Istvánné Szvetnyik Erzsébet (62) 1992

114.

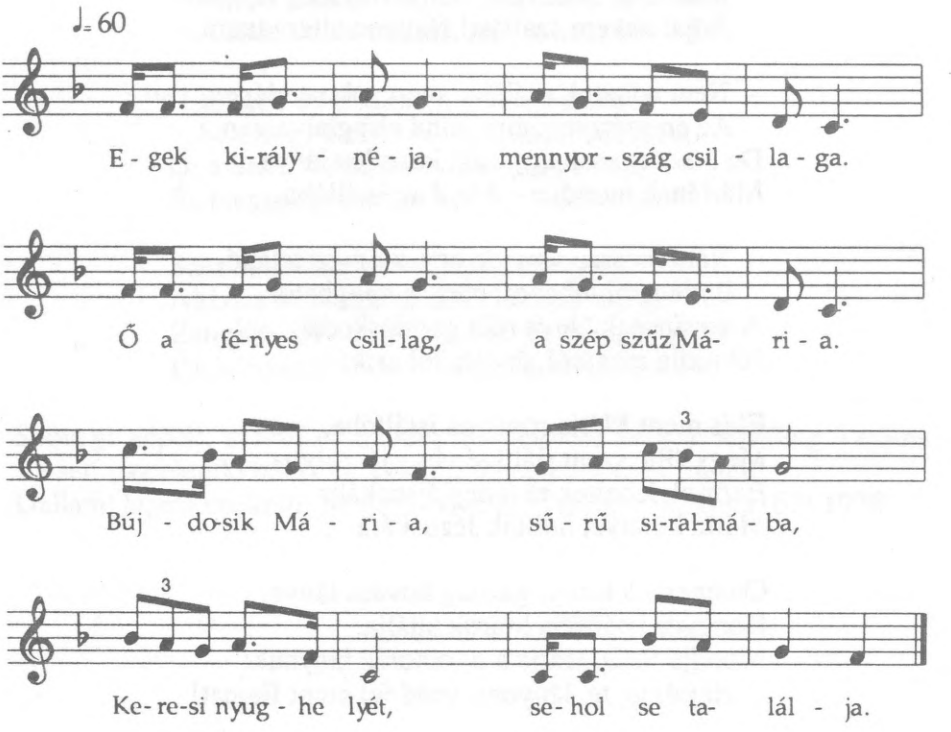

Egek királynéja, mennyország csillaga.
Ő a fényes csillag, a szép Szűz Mária.
Bujdosik Mária sűrű siralmába,
Keresi nyughelyét, sehol se találja.

Szent József, Mária nagy útra indulnak.
Betlehem városba szállást nem találtak.
Látják Szűz Mária szülő állapotát:
– Menj el, Szűz Mária! Nem adhatunk szállást.

Sír a Szűz Mária szíve fájdalmában,
Hogy hol lesz szállása azon éjszakába.
Közel volt az idő, a szülés órája,
Hol fog születni a világ megváltója.

Bemegy Szűz Mária egy kovács lakásba,
Kérvén ott ő szállást csak egy éjszakára:
– Hallod-e, te kovács, könyörülj meg rajtam!
Adjál nekem szállást! Nagyon elfáradtam.

– Nem adhatok szállást, mert sok vendégem van.
Az én szép szobáim mind elfoglalva van.
De a kovácsnak egy vak, kezetlen lánya
Máriának mondja: – Majd az istállóba…

– Nem messze van ide egy rongyos istálló,
Betlehemi útba, ott meg is nyughatol.
A kovácsnak lánya róla gondoskodik,
Jól tudja magáról, ápolás jól esik.

El is ment Mária rongyos istállóba,
Megszülte szent fiát szénán a jászolyba.
Barmok leheltek rá hideg éjszakába,
Mária könnyei hulltak Jézuskára.

Odamegy a leány, gazdag kovács lánya,
Rongyos istállóba Máriát találja.
Mondja Szűz Mária a nyomorék lánynak:
– Hajolj le, te, lányom, vedd fel szent fiamat!

– Lehajolnék hozzá, fájdalom, nem látom.
Nincs kezem, szent fiad fölvenni nem tudom.
Lehajolt a leány, kinyíltak szemei,
Kinyúltak kezei Jézuskát fölvenni.

Ó, csodák csodája! A kovácsnak lánya
Kinyújtván két kezét Mária szavára
Lehajolt Jézusért, lett szeme világa,
Tündöklött kezébe világ megváltója.

Hazatért a leány vígan, nagy örömmel.
Kis Jézust meglátta, megjött szeme fénye.
Így szólítá atyját és az édesanyját:
– Látták a szemeim ártatlan Jézuskát.

– Úgy van, kedves atyám, te, a gazdag kovács,
A Szűz Máriának mért nem adtál szállást?
– Jaj, ha tudtam volna, a legszebb szobámba
Adtam volna szállást neki a házamba.

– Inkább én feküdtem volna istállóba,
Semhogy Szűz Mária, ártatlan Jézuska.
Ő, a Szűz Mária tett olyan nagy csodát
És meggyógyította a kovács vak lányát.

Szentháromság Isten adja és engedje,
Áldassék közöttünk a drága Szűz neve.
Zengjük hát mindnyájan egy szívvel lélekkel:
Dicsértessék Jézus, mindörökké. Ámen.

Szöveg: gépelt, szerző és dallam megjelölése nélkül; állítólag Tajdina József, tisztelendő hozta be a faluba a hetvenes évek elején;
Dallam: lapról énekelte Németh Istvánné Suhajda Julianna (67) 1978

114/a.

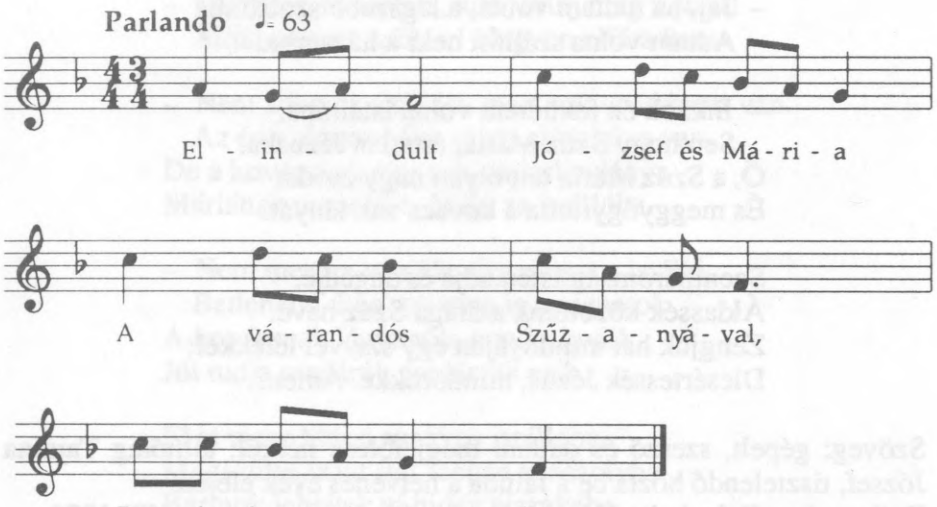

Elindult József és Mária
A várandós Szűzanyával
Betlehem városba.

Szent József mondja Máriának:
– Itt megállunk, kopogtatunk
Éjjeli szállásra.

Fáradtan leülvén Mária
A didergő hideg éjbe,
Reszket minden tagja.

Fájdalma még jobban megújul,
Midőn azt felelik vissza:
– Nincs hely számotokra!

Borzalmas Mária helyzete,
Hogy nem vala sehol helyük
Jézust hogy megszülje.

Mily nagy volt szívének fájdalma!
Szíve alatt didergett az
Ártatlan Jézuska.

Szent József és a jó Szűzanya
Egy régi ismerősüknél
Újból kopogtatnak.

– Én vagyok az élet virága,
Aki tőletek szállást kér
Ezen éjszakára.

De nem kap sehol a városba,
Hanem a városon kívül
Rongyos istállóba.

– Barmoknak van odakészítve,
De azért ti megalhattok
Az egyik részébe.

Szöveg: gépelt, szerző és dallam megjelölése nélkül;
Dallam: lapról énekelte Németh Istvánné Suhajda Julianna (67) 1978

114/b.

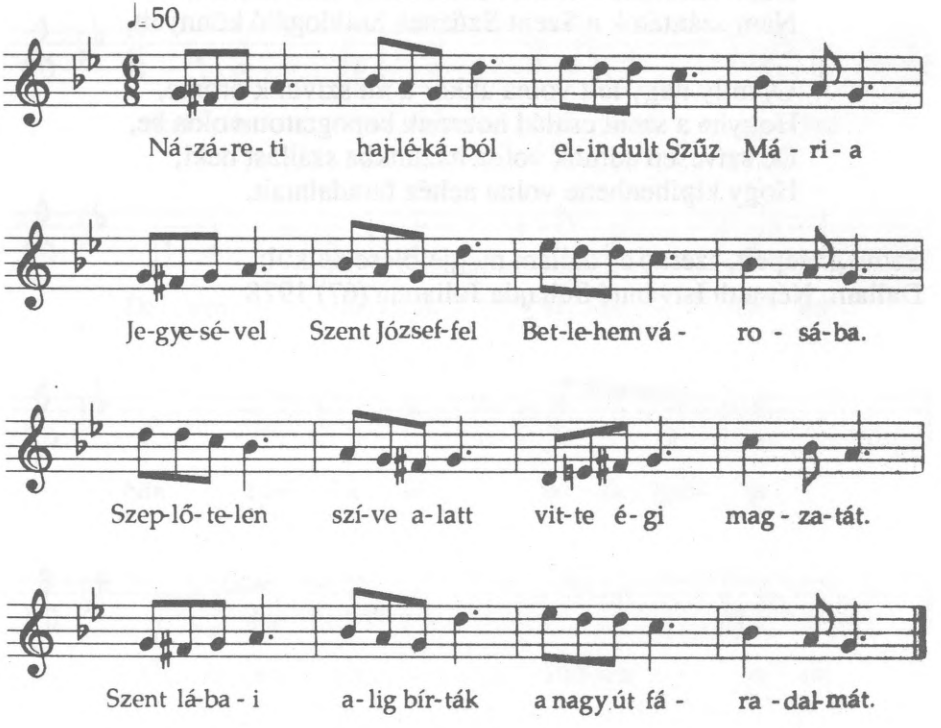

Názáreti hajlékából elindult Szűz Mária
Jegyesével, Szent Józseffel Betlehem városába.
Szeplőtelen szíve alatt vitte égi magzatát.
Szent lábai alig bírták a nagy út fáradalmát.

Harmadnapon kimerülve késő esti homályba
Érkeztek meg Betlehembe, Dávidnak városába.
– Ó, jegyesem, szólt a Szent Szűz, keress éjjeli szállást!
Kérdezd meg, befogadják-e a világ megváltóját.

Rokonok és ismerősökhöz Szent József elméne.
Elutasították szegényt, hogy éjjeli szállást kére.
Szűz Mária könnyes szemmel várakozott reája.
Fájt szívének az emberek nagy irgalmatlansága.

– Kőből volt a ti szívetek betlehemi lakosok,
Amikor a szent családnak szállást ti nem adtatok.
Nem hallottátok Szent József esdő, kérő szavait.
Nem szántátok a Szent Szűznek hulldogáló könnyeit.

– Ó, mily nagy lett volna akkor a mi szívünk öröme,
Hogyha a szent család hozzánk kopogtatott volna be,
De szívesen adtunk volna házunkba szállást neki,
Hogy kipihenhette volna nehéz fáradalmait.

Szöveg: gépelt, szerző és dallam megjelölése nélkül;
Dallam: Németh Istvánné Suhajda Julianna (67) 1978

114/c.

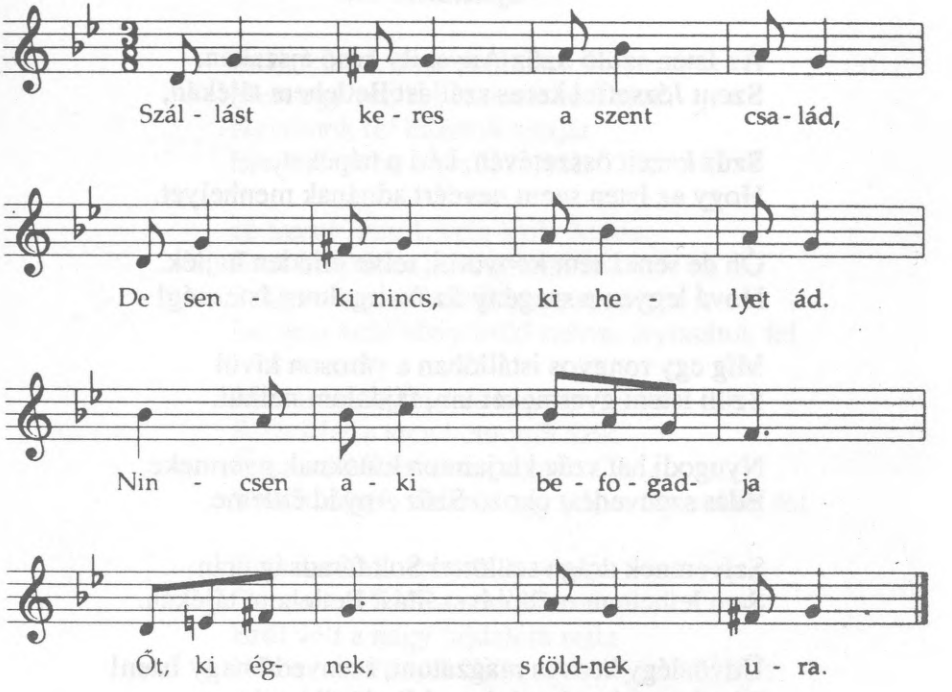

Szállást keres a szent család,
De senki nincs, ki helyet ád.
Nincsen, aki befogadja
Őt, ki égnek-földnek ura.

Az idő már későre jár,
A madár is fészkére szállt,
Csak a Szent Szűz jár hiába
Betlehemnek városába.

– Legalább ti, jó emberek,
Fogadjátok a kisdedet!
Házatokra boldogság száll,
Ha betér az égi király.

– Ne sírj tovább Szűz Mária!
Ne menjetek ma máshova!
Szállásunkat mi megosztjuk,
Kis Jézuskát befogadjuk.

Szöveg: szerző és dallam megjelölése nélküli gépelt szöveg;
Dallam: lapról énekelte Németh Istvánné Suhajda Julianna (67) 1978

114/d.

Éjfélre

Az Isten szülő Szűz Anya, ily késő éjszakán,
Szent Józseffel keres szállást Betlehem tájékán,

Szűz kezeit összetévén, kéri a népeket,
Hogy az Isten szent nevéért adnának menhelyet.

Óh de senki sem könyörül, telve minden hajlék.
Hová legyen a szegény Szűz, irgalmas Istenség!

Míg egy rongyos istállóban a városon kívül
Szüli isteni gyermekét kín, fájdalom nélkül.

Nyugodj hát szűz karjaimon kínoknak gyermeke,
Édes szenvedést okozó Szűz Anyád érdeme.

Szívemnek drága szülötte! Sok fáradság után
Sem lelhettem méltóbb szállást Betlehem tájékán.

Üdvözlégy kedves magzatom, szenvedő nagy Isten!
Dicsértessél a jászolyban. Mindörökké Amen.

Szöveg: gépelt szöveg, forrása nincs jelölve, betűhű másolat;
Dallam: nincs jelölve;
Mészáros Istvánné Ujvári Erzsébet (82) 1992

114/e.

Beköszöntő ének

Keljetek fel, akik aludtok,
Mert egy vendég érkezik hozzátok.
Nyissátok fel házatok ajtaját
Eresszétek be a kis Jézuskát.

Jó Szent József, vele Szűz Mária
Kint fázlódik a zord éjszakába.
Szállást keres házról-házra menve,
De nem talál könyörülő szívre. Nyissátok fel

Már az idő éjfél felé hajlik,
Szűz Mária arca könnytől ázik
Őt szent József ekép vigasztalja
Volt itt régen valahol egy pajta. Nyissátok fel

El is mentek a pajtát keresni,
De a szent Szűz a sorsát kesergi
Erőt vett a nagy fájdalom rajta
Nincs, aki könyörüljön rajta. Nyissátok fel.
Amen.

Szöveg: gépelt szöveg, forrása nincs jelölve, betűhű másolat;
Dallam: nincs jelölve;
Mészáros Istvánné Ujvári Erzsébet (82) 1992

115.

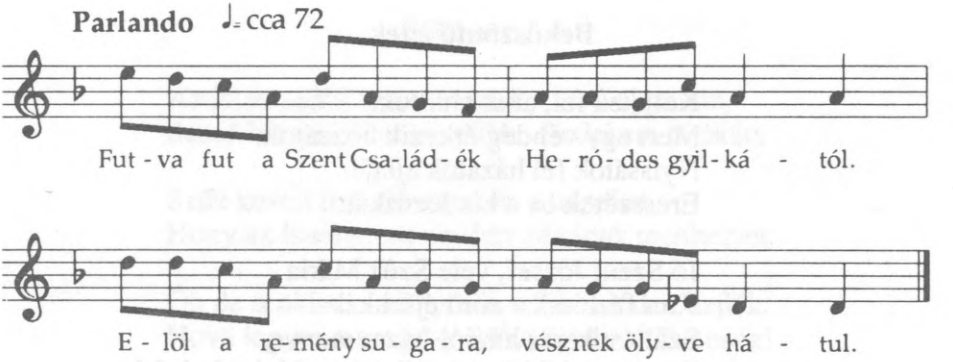

Dallamváltozat

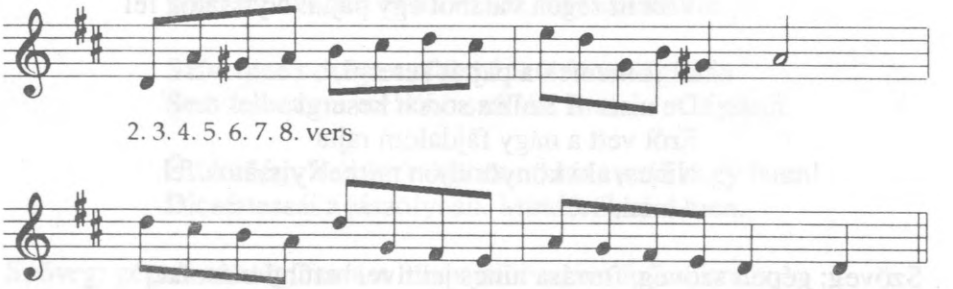

Futva-fut a Szent Családék Heródes gyilkától.
Elöl a remény sugara, vésznek ölyve hátul.

Fent égő Nap, lent homok, tűz ég a pusztaságon,
Nincs egy lomb, mely enyhet adna, nincs virág az ágon.

Végre csak egy pici forrás habzik ott fehéren,
Alig várják, hogy habozási ajkaikhoz érjen.

Lepihennek, társalognak nyájasan, meghitten.
Szemeikre tündérálom szárnya kap szelíden.

Elröppen az édes álom nádmézből folyt képe.
Szüle, gyermek bámulattal néz egymás szemébe.

Egy bokornak árnyékában volt a kisded ágya
Zöld, selyem, lágy levelekből, de nem volt virága.

Szűzanyánknak a szeméből egy meleg könny rezgett.
Rá is csöppent a bokorra, mely bimbózni kezdett.

Bimbódzott és virágzott is, még most azóta.
Lett belőle az a kedves, szép hónapos rózsa.

Suhajda Mihályné Loványi Julianna (72) 1992.

116.

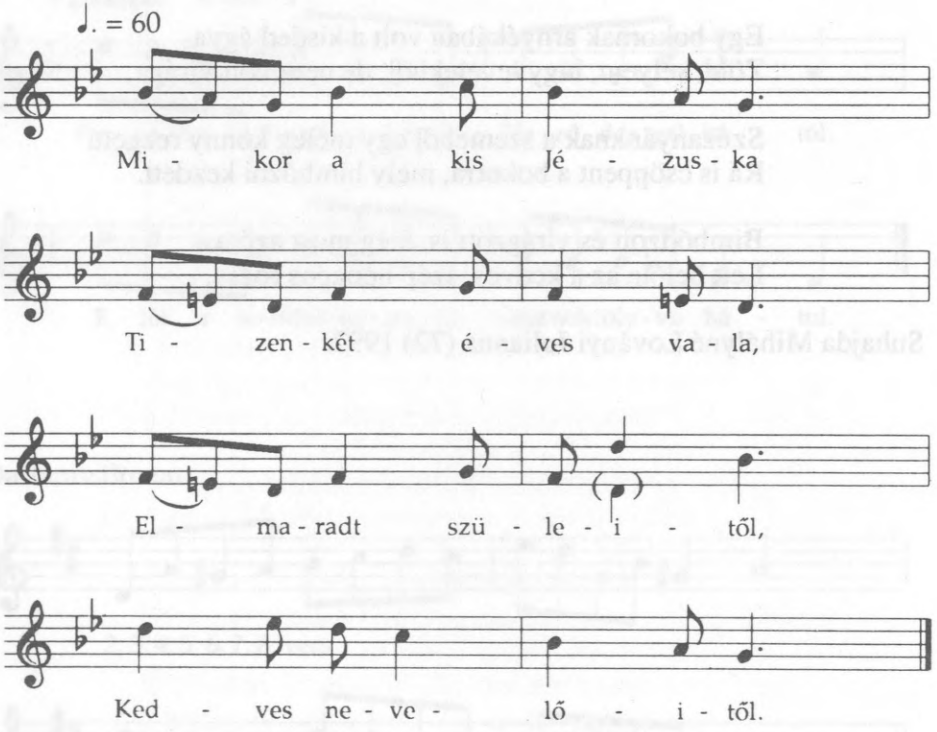

Mikor a kis Jézuska
Tizenkét éves vala,
Elmaradt szüleitől,
Kedves nevelőitől.

A fájdalmas Szűzanya
Jeruzsálem városba
Az utcákat bejárta,
Szent Fiát nem találta.

Szent Józsefnek bánatát
Senki ki nem mondhatja,
Éjjel-nappal sírdogál,
Nyúgodalmat nem talál.

Három éjjel, három nap
Kis Jézus nélkül voltak,
De az Úrnak angyala
Álmukba megmondotta.

A fájdalmas anyának
Szíve majd meghasadt,
Szent fiát tudakolja,
Templomba föltalálta.

Kis Jézus a templomba
Doktorok közt ült vala,
A bölcseket oktatja,
Messiást tudakolja.

A bölcsek álmélkodtak,
Egymáshoz így szólottak:
– Talán ez a Messiás,
Kit jövendölt az írás?

Kis Jézus azt mind tudta,
Szüleinek bánata.
Ő is nagyon kesergett,
De arról nem tehetett.

A kesergő Szűzanya
Szent Fiához így szóla:
– Mért cselekszel így velünk?
Én és atyád keresünk.

Így szólott szülőinek:
– Mért kerestek engemet?
Szent atyám akaratját
Teljesítem mondását.

Dicsőség az Istennek,
Mennybe szent fölségének.
Tisztelet Máriának,
Fájdalmas Szent Anyjának.

Szöveg: füzetbe kézzel írott, forrás és dallam megjelölése nélkül;
Dallam: lapról énekelte Németh Istvánné Suhajda Julianna (67) 1978

117.

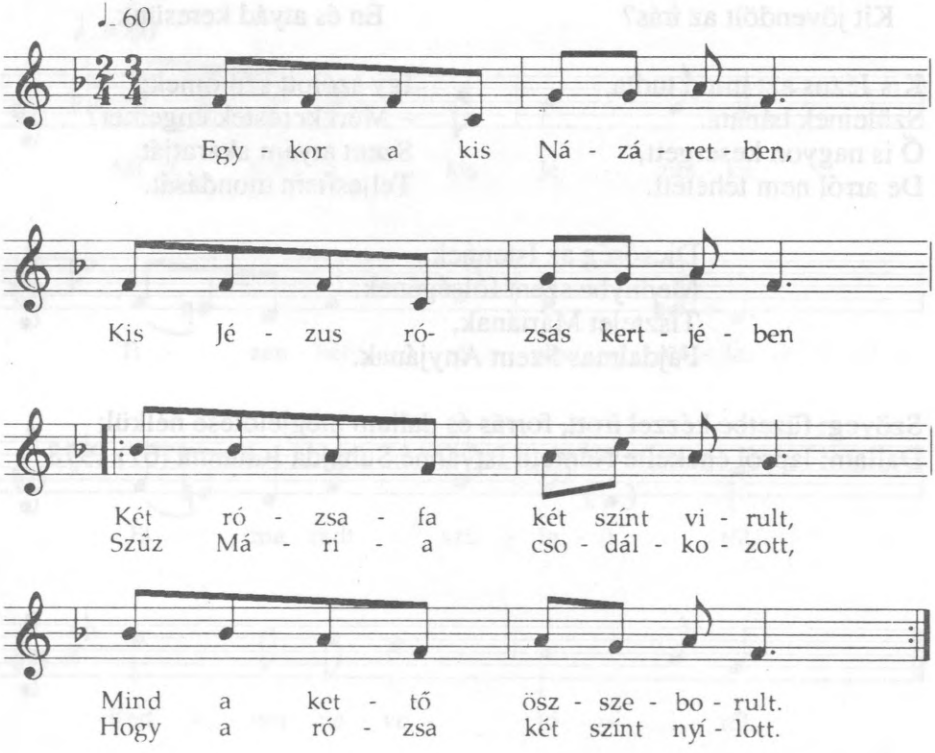

Egykor a kis Názáretben,
Kis Jézus rózsás kertjében
Két rózsafa két színt virult,
Mind a kettő összeborult.
Szűz Mária csodálkozott,
Hogy a rózsa két színt nyílott.

Az egyik tiszta hófehér,
A másik piros, mint a vér.
Szűz Mária gyakorta ott
Este reggel imádkozott.
Öntözgette a rózsafát,
Mit szent fiának ő plántált.

Megnyílott a kert ajtaja,
Örök igazság hajnala.
Tiszta hófehér köntösbe,
Kis Jézus abba lépett be.
Vizsgálta a szép rózsafát,
Abból csinál ő keresztfát.

Kis fűrészt tart a kezébe,
Úgy lép Szűz Anyja elébe.
Szűz Anyjának imígy szólván:
– Meg ne döbbenj, óh Szűz Anyám!
Csinálok egy kis keresztfát,
Az lesz nekem halálos ágy.

Két szál rózsát zöld lombjával,
A fehérből és pirosból,
Kis fürésszel lefürészelt,
Abból keresztet készített.
– Légy ezerszer üdvözölve,
Jézus drága szent keresztje!

Díszesen ékesítette,
Szentséges (Szűz) Anyjához vitte,
Örömtől sugárzó arccal,
Így szólt szelíd mosolygással:
– Üdvöz légy, Jézus keresztje,
Lelkünknek drága gyógyszere!

– Nézd, Szűz Anyám, Jézusodat,
A te kedves magzatodat!
Tizenhárom éves vagyok,
Keresztet csinálni tudok.
– Légy ezerszer üdvözölve,
Jézus drága szent keresztje!

Halaványul Mária arca.
Nagy a szíve, lelke harca.
Titkos nagy fájdalmat érzett,
Szent fiára búsan nézett.
– Légy ezerszer üdvözölve,
Jézus drága szent kweresztje!

Kéri Jézust bús érzettel,
Szívszorongva, szeretettel:
– Magzatom, kérlek, mondd meg ezt,
Mit jelent a rózsakereszt?
– Üdvöz légy, Jézus keresztje,
Lelkünknek drága gyógyszere!

– Anyám, azért készítettem,
(a) bűnösöket hogy megmentsem.
Mert a szívem érted dobog,
Itt a kereszten meghalok.
– Üdvöz légy, Jézus keresztje,
Lelkünknek drága gyógyszere!

Szól a kisded mosolyogva,
Szűz Anyjának csókot adva.
– Ilyen lesz a keresztoltár,
Melyen függök a Golgotán.
– Légy ezerszer üdvözölve,
Jézus drága szent keresztje!

– Te vagy rózsák királynéja.
Szent kereszt a fák királya.
– Szűz Anyám, ne sírj, ne könnyezz!
Mind a kettőnknek sorsa ez.
– Légy ezerszer üdvözölve,
Jézus drága szent keresztje!

– Engem példáz piros rózsa,
Lásd, míg el nem jön az óra.
Fehér rózsa téged példáz,
Te majd ha kereszt alatt állsz.
– Üdvöz légy, Jézus keresztje,
Lelkünknek drága gyógyszere.

– Még húsz év van vissza, míg a
Szent vérem a földet issza.
Szűz Anyám, kérlek tégedet:
– Vedd kezedbe e keresztet!
– Légy ezrszer üdvözölve,
Jézus drága szent keresztje!

– Vidd el (a) Libánus hegyére,
Kis csörgő patak szélére.
Szíved, lelked bánatába
Ültesd cédrusfa árnyába.
– Légy ezerszer üdvözölve,
Jézus drága szent keresztje!

Teljesítvén Jézus szavát,
Szent Szűz a rózsakeresztfát,
Libánus hegyére vitte,
Cédrusfa alá ültette.
– Üdvöz légy Jézus keresztje,
Lelkünknek drága gyógyszere!

Húsz esztendő zöld tavaszán,
Az Úristen tett nagy csodát.
Rózsafából cédrusfa lett,
Melyre Jézus feszíttetett.
– Légy ererszer üdvözölve,
Jézus drága szent keresztje!

Szöveg: gépelt, szerző és forrás megjelölése nélkül, valószínűleg megjelent már könyvben;
Dallam: lapról énekelte Suhajda Mihályné Loványi Julianna (72) 1992

118.

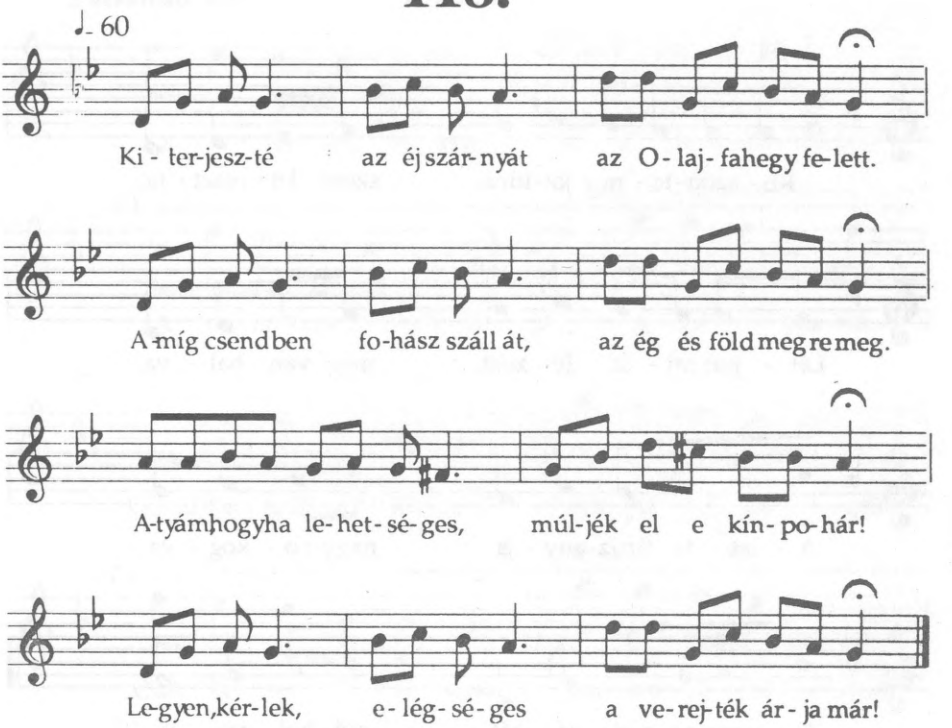

Kiterjeszté az éj szárnyát az Olajfa-hegy felett.
Amíg csendben fohász száll át, az ég és a föld megremeg.
– Atyám, hogyha lehetséges, múljék el a kínpohár!
Legyen, kérlek, elégséges a verejték árja már!

E bús fohász Krisztus ajka szívszaggató hangja volt.
Megindulna a kő rajta, arca halvány, mint a Hold.
– Atyám, Fiad halni készül. Bár félelem borzogat,
Az ellenség vad kezéből kiváltom képmásodat.

– Szent Atyádnál szólj mellettünk nagy kínt látott szenvedőnk!
Ha Te kéred mi helyettünk, Téged meg nem vethet Ő.
Ajánld néki értünk kontót, verejtéked gyöngyeit!
Óh, gyógyítsd be bűnbebotlott lelkünk sok mély sebeit!

Szöveg: Keszler Erzsébet hitoktató terjesztette el a faluban 1986–87-ben;
Dallam: lapról énekelte Suhajda Mihályné Loványi Julianna (71) 1991

119.

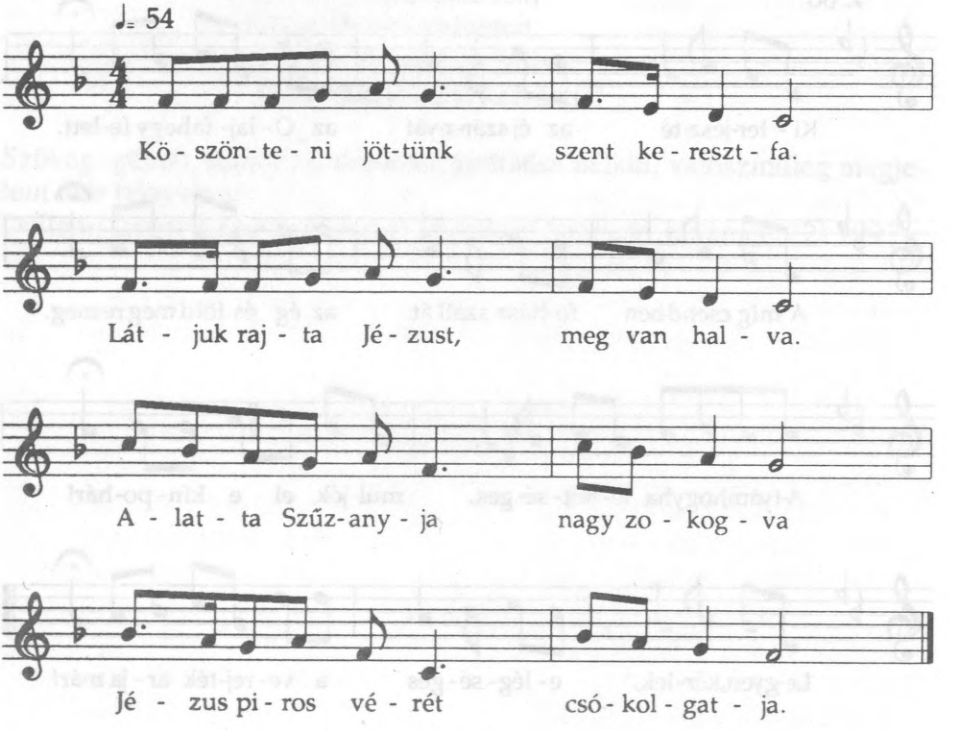

Köszönteni jöttünk szent keresztfa.
Látjuk rajta Jézust, meg van halva.
Alatta Szűzanyja nagy zokogva
Jézus piros vérét csókolgatja.

Az átkozott Judás hogy eladta,
Harminc ezüst pénzért odaadta
A pogány zsidóknak, hogy vegyék meg,
A magas keresztre feszítsék meg.

– Mért nem adta inkább Máriának
Vagy pedig Mária Magdolnának?
Ezer annyit adott volna érte,
Csak ne vitték volna a keresztre.

Suhajda Mihályné Loványi Julianna (71) 1991

120.

Parlando ♩=69

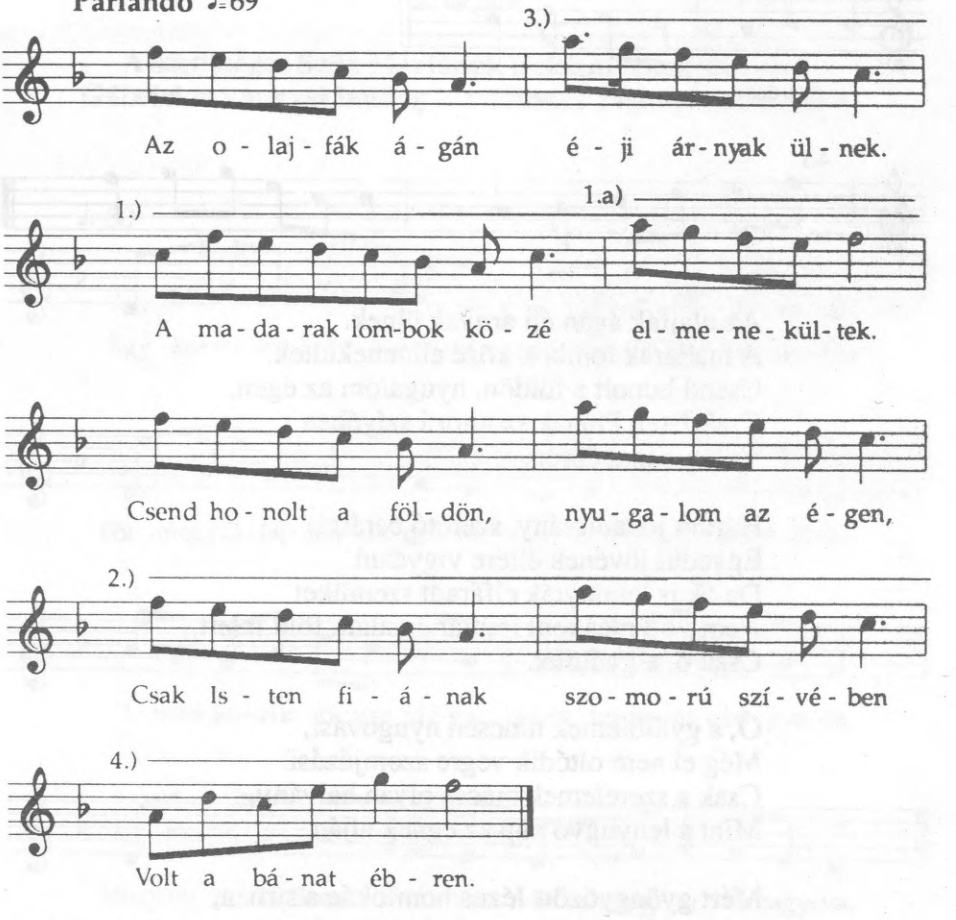

Dallamváltozatok

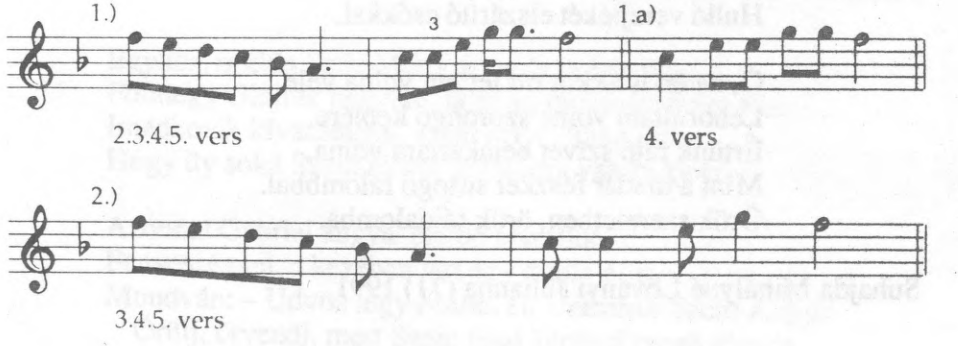

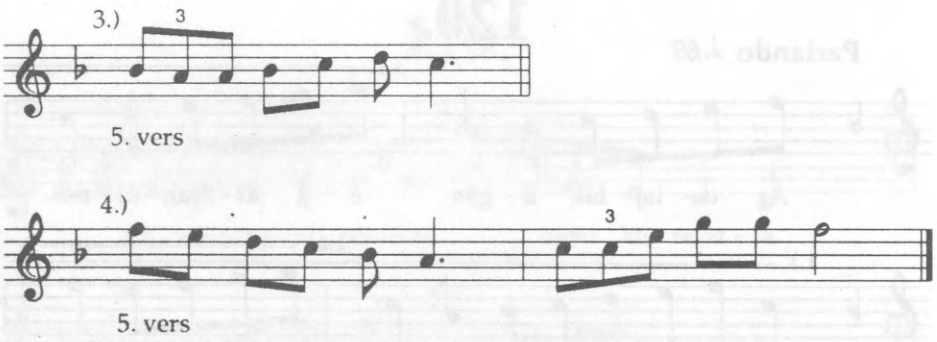

Az olajfák ágán éji árnyak ülnek.
A madarak lombok közé elmenekültek.
Csend honolt a földön, nyugalom az égen,
Csak Isten Fiának szomorú szívében
Volt a bánat ébren.

Három jó tanítvány, szerető baráti
Egyedül jövének éltére vigyázni.
De ők is lehunyták elfáradt szemüket
Nem volt más fent immár ég alatt, föld felett,
Csak ő, a gyűlölet.

Ó, a gyűlöletnek nincsen nyugovási,
Még el nem oltódik végre szomjúzási.
Csak a szeretetnek mécse olyan halvány,
Mint a lenyugvó nap az égnek alján.

Mért gyöngyözött Jézus homlokán a sírban,
A három tanítvány ott aludt nyugodtan.
Nem sietett hozzá vígasztaló szóval,
Hulló verejtékét elszárító csókkal.

Ó, ha én is akkor ott lettem volna véle,
Leborultam volna szorongó keblére.
Értünk fájó szívét betakartam volna,
Mint a madár fészkét susogó falombbal.
Örök szeretetben, örök fájdalomba.

Suhajda Mihályné Loványi Julianna (71) 1991

121.

A szentséges Szűz Máriának miképp jelentette meg Gábriel arkangyal boldog kimúlását s mennybemenetelét

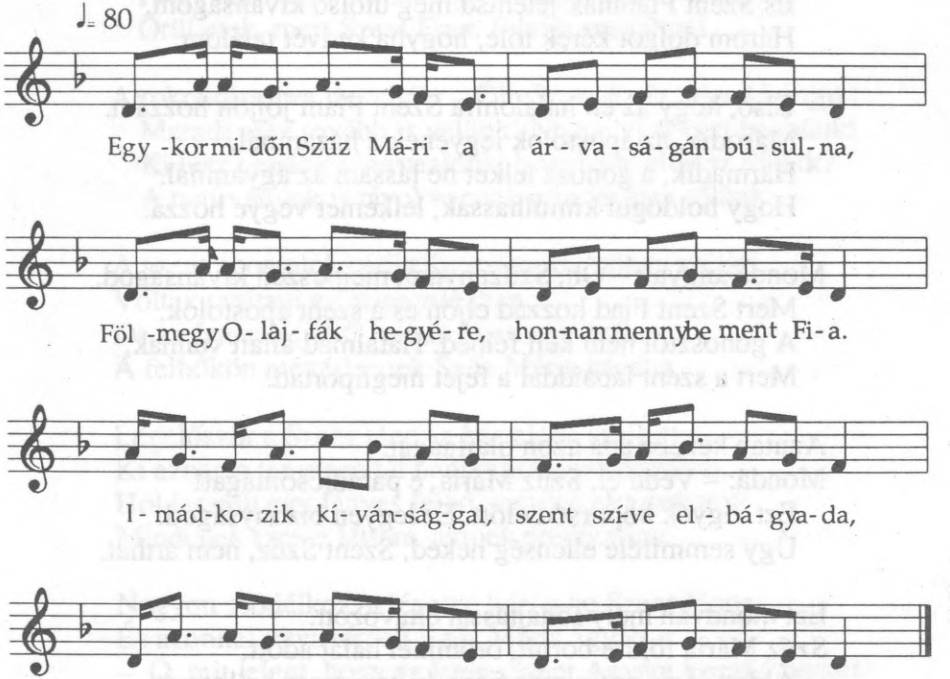

Alkalmazkodó ritmusban.

Egykor, midőn Szűz Mária árvaságán búsúlna,
Fölmegy Olajfák hegyére, honnan mennybe ment Fia.
Imádkozik kívánsággal, szent szíve elbágyada,
Hogy ily soká Szent Fiától árvaságra van hagyva.

Azonnal Gábriel angyal eleibe leszállott
Fényességgel, a kezében tart egy olajfa ágat.
Mondván: – Üdvöz légy Mária, én Uramnak Szent Anyja!
Örülj, örvendj, mert Szent Fiad kérésed meghallgatta.

Mondá azért Szűz Mária: – Édes őrző angyalom
Mit jelent e szép köszöntés? Amit mondtál nem tudom.
– Te Szent Fiad hozzád küldött, hogy neked megjelentsem,
Mert közel van az idő, hogy magához fölvigyen.

– Kérlek tehát alázattal édes őrző angyalom:
Mondd meg nekem, mely nap leszen az én boldog halálom!
És Szent Fiamnak jelentsd meg utolsó kívánságom.
Három dolgot kérek tőle, hogyha kedvét találom.

– Első, hogy az én halálomra Szent Fiam jöjjön hozzám.
Második, az apostolok legyenek a házamnál.
Harmadik, a gonosz lelket ne lássam az ágyamnál.
Hogy boldogul kimúlhassak, lelkemet vegye hozzá.

Mondá angyal: – Óh, Szűzanyám, megleszen kívánságod,
Mert Szent Fiad hozzád eljön és a szent apostolok.
A gonosztól nem kell félned. Hatalmad allatt vannak,
Mert a szent lábaiddal a fejét megtiportad.

Azután kezébe adá azon olajfaágat.
Mondá: – Vedd el, Szűz Mária, e paradicsomágat!
Ezt vigyék koporsód előtt. Ez legyen bizonyságod.
Úgy semmiféle ellenség neked, Szent Szűz, nem árthat.

Ezt mondván mély főhajtással eltávozott.
Szűz Mária földre borult, örömmel hálát adott.
– Áldott légy, szerelmes fiam, ki szavamra hallgatott!
És a földet megcsókolta, ahol az angyal állott.

Azután a Szűz Mária szépen hazaballagott.
A szolgálójának mondá, szedjen le sok virágot.
Szobáját felékesíté, meggyújtott sok gyertyákat,
Előrakja halálára elkészített ruhákat.

Azonban a Szűz Mária örömközt elbágyada.
Úgy feküdt le az ágyba, ki még beteg nem vala.
Elhívatá rokonait, kik csodálkoztak rajta.
Szobájának elterjedett mennyei jó illatja.

– Ó, Szűz, kérünk: – Mi az oka ezen ékesítésnek?
Sírva kérdjük: – Mi az oka a te betegségednek?
Mivel az ágyban feküdni még nem láttunk tégedet.
Óh, Szűzanyánk, ha itt hagysz, ki vigasztal bennünket?

– Ó, szerető atyafiak, velem vigadozzatok!
Szent Fiam angyala által ma tudtomra adatott,
Hogy harmadnapra itt hagyom ezen árnyékvilágot.
Örüljetek, mert Szent Fiam fölvisz magához!

A rokonok sírva mondják: – Óh, Szent Szűz, téged kérünk!
Maradj még tovább is velünk! Ne hagyj árvául bennünk!
Ki lesz nekünk vigasztalónk, hogyha te elmész tőlünk?
A tanítványok is távol vannak mindnyájan tőlünk.

A szent apostolok pedig éppen az idő tájban széjjel
Voltak tanítani a széles világban.
De az Isten erejéből mindnyájan egy órába
A felhőkön megérkeztek Szűz Mária házába.

Legelőször a Szent János a ház elébe szállott,
Ki aznap a tengeren túl nagymessze prédikállott.
Hol leszállt egy fényes felhő, melyen elragadtatott
Mindenek szeme láttára, akinek prédikállott.

Nagyon csodálkozva lépett e házba be Szent János
És azonnal sírva térdelt Szűz Mária ágyához.
– Ó, mit jelent, hogy az Isten, Szent Anyám hozzád hozott?
– Örömmel vártalak téged, szerelmes fiam, János.

– Mostan pedig azért kérlek, fiam, János, tégedet,
Hogy párfogásod alá végy, ha meghalok engemet,
Mert a zsidóktól hallottam, megégetik testemet.
Azért az olajfaágat koporsóm előtt vigyed.

Midőn a szent apostolok mindnyájan megérkeztek,
Csodálkozva a ház előtt egymás szemébe néztek.
– Mily csodatitok lehet ez? Ó, vajon mi ér bennünket.
Hogy az Isten egyberendelt mostan valamennyiünket?

János kimenvén a házból ilyenképp szól hozzájuk:
– Semmit ne csodálkozzatok, szerető atyafiak,
Mert Szűzanyánk fiát kérte, rendeljen ide minket,
Hogy mégegyszer holta előtt megláthasson bennünket.

Bemenvén házába mind a szent apostolok,
Szent halálát közeledni látták Szűz Máriának.
– Óh, Mária, Édesanyánk! – keserves sírást tettek.
– Ki lesz nekünk vigasztalónk, ha te itt hagysz bennünket?

Mondá nekik: – Ne sírjatok! Sőt, inkább vigadjatok!
Jó fiaim, harmadnapig még köztetek maradok.
Mennybe jutván Szent Fiamhoz ott is Anyátok leszek.
Isten előtt esedezni meg nem szűnöm értetek.

Akkor szépen körülültek Szűz Mária ágyánál.
Három napot úgy töltöttek, imádkoztak házánál,
Míg jön érte Urunk Jézus, minden angyali karok
Fényességgel minden szentek látják az apostolok.

Az angyalok körülfogták az ágyát jó illattal.
Ékesítik szobácskáját, behintik virágokkal.
Ágyához ment az Úr Jézus, kegyesen megcsókolá,
Mondván: – Köszöntelek téged, szerető Édesanyám.

Jelen volt Ádám éa Éva és a többi Szent Atyák,
Kik nagy édesdeden mondják: – Mi leányunk, jöjj hozzánk!
De az ott levő rokonok és a szent apostolok
Sírva mondják: – Maradj velünk, vigasztaló Szent Anyánk!

– Áldott légy, Uram, Istenem, hogy tetszett hozzám jönni!
Ezen nyomorult életből mennyországba fölvinni.
De még egyre kérlek téged, ó, szerető Szent Fiam:
– Vigasztald meg szolgáidat, kik szomorkodnak rajtam.

Akkor fogá édes Jézus Szent Anyjának jobb kezét.
Apostolok fejére azzal vetett keresztet,
Amely által testi és lelki vigaszsággal beteltek.
Akik akkor jelen voltak mindnyájan térdre estek.

Akkor az angyali karok kezdének énekelni
Mondván: – Jöjj föl Libánusból, jöjj föl, jöjj, mi királynénk!
Alleluja, alleluja, ma megkoronáztatol!
Te választottál minekünk teljes Szentháromságtól.

Az Úr Jézus meghitte mondván: – Szerető Anyám,
Kelj föl hozzám! Én jegyesem, galambom, jöjj el hozzám,
Mert szád, édes orcád ékes! Szózatod zengjen hozzám!
Neked készítettem helyt Szentháromság trónusán.

Így hitte meg az Úr Jézus a legfölségesebb Isten.
Dicsőséggel lehajol a Szűz Mária szívében.
Az Isteni édességet beöntötte bőven.
A szentséges lelke éppen elmerült Istenében.

Szeplőtelen szent testétől a szent lelke így vált el,
Kit Isten kezébe vevén és tartja nagy kedvesen,
Az angyalok közt fölviszi nagy örömmal a mennybe
A Szentháromság trónusa elé dicsőségbe.

Az apostoloknak pedig meghagyá, hogy szent testét
Jozsefát völgyébe vigyék, új koporsóba tegyék.
Harmadnapig vigyázzanak, imádságközt őrizzék.
Ottan várják a szent testén az ő eljövetelét. Amen.

Szöveg: gépírásos, szerző és dallam megjelölése nélkül;
Dallam: lapról énekelte Szabó Istvánné Laki Klára (65) 1991

122.

Máriacelhez közel lakott egy leánka,
Kinek minden öröme volt szent olvasója.

Már kisleán korába oly buzgalmat érzett,
Hogy szíve csak egyedül Máriáér égett.

Egykor a buzgó lány szent ájtatossággal
Máriacelbe indult szent olvasójával.

Az Úr angyalát végzé a jámbor leánka:
– Imádkozzál érettünk Istennek szent anyja!

Az ájtatos imát hangok zavarták meg.
Az erdő sűrűjéből fegyverek csörögnek.

És csakhamar zord arcú rablók körülfogták
A lánt, aki ég felé tartja olvasóját.

– Megállj! – szólt a rabló. – Hogyha kedves életed,
Add ide, mi nálad van, ruhádat, pénzedet!

Imádságát bevégzé a jámbor leánka
És szívét Máriának kezébe ajánlja.

Így szól: – Jó emberek, nekem pézem nincsen.
E drága szent olvasó egyetlenegy kincsem.

– Szűz Máriához megyek, hogy kegyelmet adjon.
Szívemet viszem én csak, neki nem kell vagyon.

– Hol van tehát szíved? – így szólnak a rablók.
Nem látunk nálad mást, mint azt a fa olvasót.

És folytatták gúnyosan: – Hogyha pézed nincsen,
Megnézzük, hogy viszed-e szívedet kezedben.

– Nem tudjátok, mit tesztek, szólt szelíden a lány.
Bocsásson meg az, aki meghalt a keresztfán!

Ezzel az egyik gonosz ember a lány ajkát
Leszorítá, a másik összeköté karját.

A lány olvasóját a kezébe szorítja.
Kebeléről a ruhát rabló leszakítja.

Az éles kést bedöfte a lánka szívébe,
Az ártatlannak szívét ezzel kimetszette.

S óh, csodák-csodája a leánka fölállott
És mosolgó ajakkal üdvözletet mondott.

Szívét kezébe véve indult a szent helre,
Fájdalom nélkül vitte nagy Máriacelbe.

A gonoszok, hogy látják, mind megborzadának,
Jaj-szavakkal a leány után kiáltanak:

– Mária választottja, óh, bocsáss meg nekünk!
Szűz Máriát dícsérni mi is veled megyünk.

És a lánnak nyomába térden állva mentek,
Míg nagy Máriacelnek határába értek.

A harangok maguktól mind megszólalának,
Az angyalok kezei húzták meg azokat.

Így ment a lány szívével az oltár elébe,
Szűz Mária elébe e szókkal tette le:

– Fogadd el éntőlem Szűz Anyám szívemet!
Végy magadhoz mennyekbe, vidd hozzád lelkemet!

S ezek után meggyónt, buzgón megáldozott.
Tiszta lelke az égbe angyalnak fölszállott.

A gonoszok pedig bűnből megtérének
És szigorú életű remetékké lettek.

Legyen Szűz Máriának nagy dícséretére,
A mi lelkünknek pedig váljék szent üdvére!

Szöveg: részben eltérő szöveggel az iskolában is tanulták. Suhajda Mihályné ezzel a két sorral kezdte énekelni;

Szűz Mária hívei ide figyeljetek!
A szent olvasóról szól e csoda történet.

Dallam: dallama is van, de nekem prózában mondta el Loványi Jánosné Bartek Veronika (85) 1979

122/a.

Mélységes erdők sűrűjén át egy magányos út vezet.
Az úton egy szegény erőtlen asszonyka lépeget.

Gonosz hely a rabló nép tanyája, az est is éjre vál.
– Megállj! – hangzik a sűrűségből, s a sápadt nő megáll.

Kibuknak nyolcan is, előre lép a hadvezér ura:
– Hova ballagsz, te, sápadt asszony? – A celli búcsúra.

– Mit viszel a celli Máriának? Mutasd a kincseket!
– Ó, nem viszek én néki semmit, csak tiszta szívemet.

Fogják, motozzák, mindhiába, a szegénynek semmije.
– Elő, elő hát a szívét, hogy igazán hadd vigye!

Melléből éles gyilkos késsel kitépik a szívet,
Azután kötényébe dobják: – Most indulj és vigyed!

Az asszony, ó, csudák csudája, nem hull a földre, nem.
Köténykéjét kezébe fogva megindul csöndessen.

Arcán a holtak sárgasága, ruhája tiszta vér.
Az égen a hajnal pírja reszket, mikor a Celbe(n) ér.

– De, hallga'! Mi zsibong a légbe? – Hang, miliónyi hang.
A Celbe magától megszólamlik, zeng, bong a sok harang.

Pap miséjét abbahagyja, fölkelnek a hívek.
Mindenkit egy érzés ragad meg, mindenki megy, siet.

Égő gyertyákkal, szent zászlókkal tódulnak kifelé,
Ki szívét hozta Máriának, a véres nő elé.

Könnyel fogadják, védve hozzák az Úr házába őt,
Hol végre összerogy szegényke a drága Szűz előtt.

Szűzanyának márvány szobra az oltárról lelép,
Kezébe veszi halk fohász közt a jó asszony szívét.

S míg könnytől, vértől ázva-fázva félholtan fekszik ott,
S ím mellén forradás sem látszik, belül a szív dobog.

Az ámulattól, a csodától meghatva áll a nép.
Ragyogó díszbe öltözködve új pap mond új misét.

És szinte fel az égig harsog a hálaadó ima:
– Hozsánna néked Isten anyja, áldott Szűz Mária!

Binszki Istvánné Barna Júlia (70) 1990

123.

Ájtatosság Szent László forrásainál
(Néplegenda)

Parlando

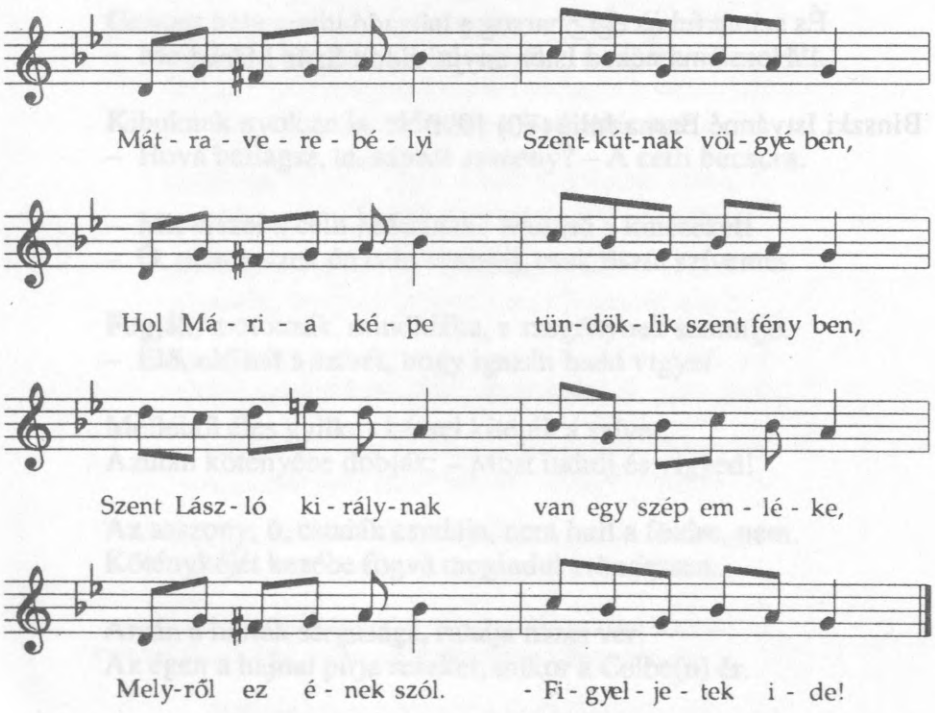

Mátraverebélyi Szentkútnak völgyében,
Hol Mária képe tündöklik szent fényben,
Szent László királynak ven egy szép emléke,
Melyről ez ének szól. – Figyeljetek ide!

A Cserhát völgyében, hol most szent kút áll,
Egykor itt menekült a hős magyar király.
Vele van egynéhány hűséges embere,
Nyomukban száguld a pogány vad serege.

– Mi csak húszan vagyunk! – szólt a király búsan,
Az üldözők pedig vannak száznyolcvanan.
De, ha a szent hitért ontjuk ki vérünket,
Jézusért örömmel adjuk életünket.

Ajka imát rebeg, s forgatja a kardot.
– Legyen meg, Uram, a Te szent akaratod.
A pogány zajtól hangzik a hegy orma,
Jaj nemsoká lecsap a magyar csapatra.

De mint hajnalfény a sötét borús éjben,
Az égi Szűzanya megjelent dicsfényben.
Glória sugárzik szent koronájáról.
Szent László királyhoz szelíd hangon így szól:

– Nézzétek itt ezen szétszórt apró követ!
Ezekből mindenki szedjen minél többet!
S várjátok be bátran a vad ellenséget,
És szórjátok közé a felszedett követ!

Míg a követ szedék, az üldöző csapat,
Addig megérkezett és már szemközt állnak.
Húsz magyar kezéből a kő repülve száll,
Mit látva a pogány csodálkozva megáll.

Bámul az ellenség s nem győz álmélkodni,
Mit szemével lát, nem akarja hinni.
Mert az elszórt kő, amely földre hullott,
Mind ragyogó tiszta arannyá változott.

A kincsszomj tölté el az ellenség szívét,
A rendet megbontva az aranyat szedték.
Ezalatt pedig az üldözött kis csapat,
Sötét sziklák közé menekülve haladt.

Az ellenség pedig felszedi a kincset,
De abban nem sokáig gyönyörködhetett,
Mert midőn számíták, kinek mennyi jutott,
A bosszúság tüze bennük felgyulladott.

Felháborodtak rá amit tapasztaltak,
Az arany darabok újra kővé váltak.
Felzúg az ellenség: – Utána, utána!
– Halál a magyarra, halál a királyra!

Az égető napnak izzó tűzgolyója,
Lángsugarait a sziklák közé szórja,
Mintha a levegő be lett volna fűtve,
Forrás patak ki van száradva és égve.

Lászlót s vitézeit szomjúság epeszti,
Ellankad erejük s nem bírnak már menni.
Leroskadva dőlnek egy szikla tövébe,
Pedig az ellenség itt zúg már a völgyben.

De újra megjelent az égi Szűzanya.
Szent mosolyra nyílik hajnal színű ajka,
S hófehér ujjával egy sziklára mutat,
Így szólott Lászlóhoz: – Vedd elő kardodat!

– Sújtsd meg vele ezen sziklafalat!
Annak oldalából friss forrásvíz fakad.
Szent Fiam kegyelme megoltalmaz téged,
Mert szüksége van rád a magyar nemzetnek.

Arany felhő fogta körül a Szűzanyát.
László felemelé ragyogó szent kardját.
Drága gyémántkőből készült szent olvasó
Volt a markolatán mint csillagkoszorú.

Megcsendül a szent kard szikrádzik a szikla.
Friss forrás fakad a második csapásra.
De alig olták el égető szomjukat,
Az üldözők mint a sas, reájuk csaptak.

A királynak lova ijedten elnyargalt,
Oda hol legpusztább vala a sziklafal.
Látja őt a pogány, rohan mind utána,
Kézrekeríteni mind csak őt akarja.

Egyedül fut László fönn a bérc tetején,
Kezd már tünedezni szívéből a remény.
S amint így menekült menteni életét,
Útját kettévágta egy szédítő mélység.

Sötét éj látszik a mélységnek fenekén,
Csak a halál virraszt a sötétség ölén.
S oly messze egymástól a mélység két széle,
Hogy azon átmenni szárnyakkal lehetne.

Megrendül a király s megdobban hős szíve,
De a hű keresztény nem esik kétségbe.
Jézus és Mária, élet avagy halál,
– Istenem segíts meg! – így szólt a szent király.

Most meghátráltatja fehér paripáját,
Tágabbra ereszti aranyos kantárját,
És ragyogó kardját jobb kezébe vevé
Amellyel keresztet vetett az ég felé.

Ekkor mint a villám pillanatnyi fénye,
Megrendült aranytól tündöklő köntöse,
S a roppant mélységet a királynak lova
Mint a sebes vihar keresztülugrotta.

Megrendült a szikla, melynek oldalába
Mélyen bevágódott a lónak patkója.
Amely azt hírdette és azt hírdeti mindég,
Hogy az Isten előtt nincs lehetetlenség.

Véget ért az ének, csak még azt mondjuk el,
Hogy mi történt a vad, pogány ellenséggel.
Éppen lement a nap, melynek sugaránál
Látta, hogy nem messze menekül a király.

Ködfátyol borong sötét mélység felett,
Melyet az esthomály még jobban elfedett.
Rohan az ellenség, halált és vészt kiált.
Hajh, de ők találtak borzadalmas halált.

A sötét éjben a mélységet nem látva,
Az lett az üldözők hideg sziklasírja,
Mert mind belerohant akarata ellen.
Ott voltak meghalva saját vérökben.

Zúgó vízáradat testüket elhordta.
A barna szikláról véröket elmosta.
Így semmisült meg a vad pogány ellenség.
Elvették tettüknek méltó büntetését.

De a forrás megvan, melyet László vágott
És a patkó helye, hova lova ugrott.
Mária kegyének fényes tanúsága
Szentkútnál a László király ugratása.

Szöveg: gépírásos, Rozi néni hozta a verebélyi búcsúból;
Forrása: Roznik Rajnér ferences pap, Szentkúti könyve;
Dallamát a két énekes adta;
Tóth Istvánné Bartek Rozália (81) 1991
Szabó Istvánné Laki Klára (65) 1991

124.

Ének a Szűzanya fatimai megjelenéséről

Mária, az irgalmasság drága szent Anyja,
a bűnösök kárhozatát nagyon fájlalja.
Fáj az Ő anyai szent Szíve,
Ha veszélyt lát jönni gyermekeire.

Ha a sok bűn bosszúért már az Égre kiált,
engeszteli miérettünk isteni Fiát.
És lejön mihozzánk a földre,
hogy Isten végzését velünk közölje.

Így történt, hogy Fatimában a földre szállott,
bűnbánatra inteni e bűnös világot.
Fatima, te kicsiny falucska,
belőled indult a kegyelem útja!

Élt ekkor ott három kedves, ártatlan gyermek,
ők kapták a látomásra a nagy kegyelmet.
Lucia, Franciszkó, Jacinta.
lelkük, mint hópehely, olyan szép tiszta.

Báránykákat legeltettek kint a határban,
s végezték a szentolvasót együtt mindhárman,
amikor történt a nagy csoda,
amelyhez hasonlót nem láttak soha!

Ezerkilencszáztizenhét május havában,
ennek tizenharmadikán éppen déltájban
ők olyan jelet láttak az égen,
mint mikor vihar van kitörőfélben.

Nagy villámlás közelgett át a szép égen,
s ők félénken meghúzódtak egy fa tövében.
S akkor egy csodaszép Nőt láttak
közel a tölgyfához, ahol megálltak.

Ott lebegett előttük egy tölgybokor felett,
eleinte féltek tőle, s szívük remegett.
De olyan kedves volt a nézése,
hogy ettől bátorság szállt a szívükbe.

Biztatóan szólt hozzájuk, hogy ne féljenek,
mert Ő rosszat nem akarhat ily szép lelkeknek.
S Lucia megkérdi Őtőle,
hogy honnét szállott le erre a földre?

„Az Én hazám a Mennyország!" – volt a felelet,
s örömmel a gyermekeknek szíve tele lett.
„Mit kívánsz?" – Lucia kérdezi.
Szűzanyénk – mert Ő volt – így felelt neki:

„Minden hónap tizenharmad' napján jertek
ide hatszor és akkor majd megmondom nektek:
ki vagyok és mit akarok;
október hóban még más jelt is adok."

Mivel olyan kedves volt az áldott Madonna,
megkérdi a kis Lucia felbátorodva:
„Te Égből jöttél le, már tudom,
mondd, lehet-e nékem majd odajutnom?"

„Igen!" – mondja. Majd a másik két gyermek felől
kérdezi meg és a Szent Szűz felel igenlőn:
„Franciszkó is eljut az Égbe,
de még sok olvasót kell végeznie."

Majd kérdezi: akarják-e kiengesztelni
Szent Fiát a bűnösökért és ezért szenvedni?
Ő majd kér nekik sok kegyelmet.
Boldogan szólt igent a három gyerek.

Ekkor a Szent Istenanya kezét széttárta,
mire őket beragyogta égi fény árja,
s teljében az égi kegyeknek
rebegték: „Istenem, nagyon szeretlek!"

Végül még a Szent Szűzanya tőlük egyet kért:
imádkozzák ájtatosan a rózsafűzért,
hogy szálljon lelkükbe szent béke.
És ezzel felszállott vissza az Égbe.

A gyermekek szíve remeg, de azért boldog...
Fontolgatják: a Szűzanya hogy mit is mondott?
Imával és sok szép jótéttel
Mindhárom készül, hogy Istent engesztel.

Közben megjött június hó kitűzött napja,
ekkor már a kíváncsiság vágyától hajtva
követték őket vagy negyvenen,
hogy lássák , mikor a Szent Szűz megjelen.

Ámde ezek nem kapták meg a nagy kegyelmet,
hogy lássák a Szűzanyát, mint a három gyermek.
Csakis ők láthatták, mégpedig
sokkalta édesbnek, szebbnek, mint eddig.

Kérte tőlük a Szűzanya, mit már előbb kért:
imádkozzák az olvasót a bűnösökért.
Betegek mindnyájan gyógyulást kérnek,
s a Szent Szűz ígéri, hogyha megtérnek.

Titkot közölt még velük az „Égi Jelenség":
A két kisebb meg fog halni rövidesen még,
Lucia meg lépjen szerzetbe,
bár ő is meghalni inkább szeretne!

Majd feltárta még előttük szeplőtelen Szívét,
látták rajta a bűnöknek sok-sok tövisét,
amelyek a Szívbe nyomódnak
és oly sok fájdalmat, nagy kínt okoznak!

E második csodás jelenés híre,
bár a tömeg mit sem látott, elment messzire,
A kicsik, – a titkot kivéve –
elmondták, mi volt a Szent Szűz igéje.

Ettől kezdve sokat kellett szenvedni nekik:
szidalmazták, verték őket ezért szüleik,
mások is – ellenük szegülve –
azt mondták, hogy ez az ördögnek műve.

Szülei a plébánoshoz vitték Luciát,
hogy gyónja meg esetét úgy, mint egy nagy hibát.
Rosszat sejt a pap is, bár vélte,
hogy ördög nem buzdít engesztelésre.

Mindez szegény kis Luciát zavarba hozta,
s hogy nem megy a mondott helyre, elhatározta.
Mert azt ő dehogy is akarja,
hogy lelkét az ördög tőrébe csalja.

Éppen azért, mikor jött a július hónap,
nem akart már szót fogadni a hívó szóknak,
de addig kérlelte két társa,
míg velük ment, hogy a Szűzanyát lássa.

A Szűzanya, hogy megjelent, ismét azt kérte,
gondoljanak mindig a szent rózsafüzérre,
és ezenfelül még imát is kért,
sok erénygyakorlást a bűnösökért.

Lucia, a kis aggódó most is kérdezi:
ki lenne Ő? és egy csodát is tenne neki,
hogy hinnék a dolgot mindenek.
Mire a Szűzanya ekként felel meg:

„Októberben majd megmondok mindent tinektek,
s a hinni nam akaróknak csodát is teszek
amit majd szent jelként vehetnek,
és ami bizonyság lesz sok embernek."

Majd még újabb titkokat is feltárt előttük,
amiket még nem volt szabad elbeszélniük:
gyötrelmét kárhozott lelkeknek,
mely szívét megrázta a gyermekeknek.

Még sok mást is megjövendölt nekik a Szent Szűz:
Támadás lesz Isten ellen, mint pokoli tűz,
háború, üldözés, gyilkosság;
sok szentnek, jámbornak életét kioltják.

S ha bűnnel még továbbra is bántják az Istent,
még borzasztóbb új háború pusztít majd itt lent.
Éhinség, döghalál, szenvedés...
De most még van mentség: az engesztelés!

Elhangzott az Égi Végzés: ez nagy titok...
„De végre is – mond' a Szent Szűz: Szívem győzni fog!
Ki magát Szívemnek ajánlja,
S tart első szombatot, kegyem száll rája.

Ha szívemnek felajánlja magát a világ,
kialszik a földön minden gyilkos harci láng,
eljő az igazi szent béke,
s megértés kegyelme száll minden népre!"

„Jézus, bocsásd meg bűnünket! Pokoltól ments meg!
S vidd Égbe az irgalmadra váró lelkeket!"
A Szent Szűz őket így tanítván
szólni az olvasó-tizedek után.

Mikor eljött augusztus hó, a kis gyermekek
a helyre a mondott napon ki nem mehettek.
Be voltak ők zárva, szegények,
börtönbe, mintha tán rosszak lennének.

A hitetlen és kegyetlen, kíváncsi tömeg,
hogy a titkot elárulják, kínozta őket.
Leginkább a község-vezető
vallatásmódja volt nagyon rettentő.

Azzal ijesztgette őket: ha meg nem mondják,
forró olajjal telt üstbe őket beledobják.
Bár féltek, s remegett szívük ott,
de mégsem árulták el a nagy titkot!

De mégiscsak kiengedték mindhármat végre
az ő kedves szüleiknek nagy örömére.
Azt vélte nagy-búsan mindegyik,
hogy most már a Szent Szűz meg nem jelenik.

Mégis – tizenkilencedik napján a hónak
megjelent a Szent Szűz a három kis bánkódónak.
Ők aztán egy ágat letörtek
a fáról, mit a Szűz lába érintett.

E kis ágból csodás égi illat terjedett, –
így a szülők is hittek már a gyermekeknek.
Így aztán őket nem bántották,
sőt, a szent jelenést ők is vallották.

Szeptemberben már húszezer ember jött velük,
mert látni a szent jelenést vágyott a lelkük,
s a Szent Szűz nekik is tesz csodát:
a légben mindegyik izzó gömböt lát.

A lelkükben megrendülve hittek mindenek,
s a Szűzanya megígéri a gyermekeknek,
hogy a kis Jézust Szent Józseffel
nekik megmutatja majd októberben.

A hatodik és utolsó jelenés napján
volt velük vagy hetvenezer ember is talán.
Megjelent akkor a Szűzanya.
„Ki vagy Te?" – kérdezte a kis Lucia.

„Rózsafüzér Királynője vagyok én," – szólott
s mondta még, hogy ott építsenek majd egy templomot.
Aztán két kezét széttárva
mutatott az égnek ködös boltjára.

A nap előtört a sűrű fellegek közül
s fénycsóvát vetve rájuk ott forgott körül.
Majd pedig azt látták, hogy a nap
közelg a föld felé s tán rájuk szakad.

A népnek ezt háromízben kellett látnia!
Kiáltoztak: „Uram, hiszek! Üdvözlégy Mária!"
„Irgalom! Irgalom!" – imákkal
szívükben elteltek nagy bűntudattal.

S most a Szent Szűz beváltotta az ígéretét:
megmutatta a kis Jézust és Szent Józsefet.
Jézuska mindenkit megáldott:
a népet és bennük az egész világot.

Így történt a szent jelenés, buzgó jó hívek.
Tudom szíve gerjedzik már mindenkinek:
hogy amit a Szűzanya mond nekünk, –
imával, jótettel majd engesztelünk!
Amen.
– AVE MARIA –

Szöveg: gépelt szöveg betűhű másolata, szerzője, forrása ismeretlen. Mészáros Istvánné Ujvári Erzsébet vette az alsószentiváni búcsúban kb. 1980-ban;
Dallam: ismeretlen

125.

A kis ministráns
(Németből szabadon)

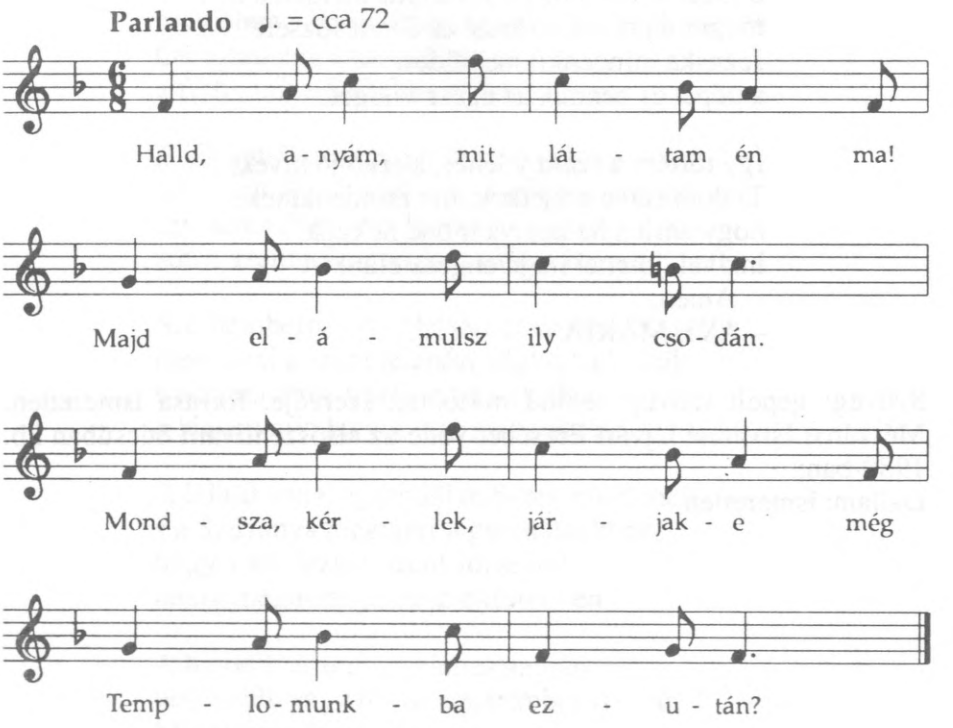

– Halld, anyám, mit láttam én ma!
Majd elámulsz ily csodán.
Mondsza, kérlek, járjak-e még
Templomunkba ezután?

– Mint ministráns Pál atyánál
Álljak-e a szent misén?
Eddig ez volt legszebb órám,
Örömöm a föld szinén.

Tóni szól így Pál atyáról,
Benne most megütközött.
Bár derék, jó szerzetes volt
A ferences rend között.

Anyja kérdi: – Mi bajod van?
Pál atyánk mit tett veled?
Hisz miséje és az oltár
Volt legédesb menhelyed.

Tóni szól. – Igaz, anyácskám,
Oly kegyes volt, oly szelíd.
– Ámde halld csak a misénél,
Szörnyűség mit művel itt.

– Szende gyermek ül kezébe
Ma az áldozás alatt.
Szájába vette s az lecsúszott
Benne, mint kenyérfalat.

– Ugye nála már ezentúl
Kis ministráns nem leszek!
Így nem érhet oly bajos sor,
Hogy megesz és bent veszek.

– Pál atyának arca nyájas,
Csillag ég szelíd szemén.
Ámde hogy gyermekre éhes,
Álmomban sem hittem én.

– Hátha vélem úgy tesz egykor,
Mint szegényt is elnyelé.
Bár a gyermek tőle nem félt,
Oly örömmel ment belé.

Jó anyácska ölbe fogja,
Hű szemében könny pereg.
– Pál le nem nyel, légy miséjén
Mint valál, segéd-gyerek!

– Mert a gyermek, kit te láttál,
Jézusunk, a drága szent.
Ő a jámbor áldozárnak
Szívesen szájába ment.

– Rajta, szolgálj csak miséjén!
Mondjad élted hajnalán:
– Mint ministráns, tiszta szívvel
Álltam egy szent oldalán.

Szöveg: szó szerint megegyezik az 1894. évi Szent Családnaptárban a 33. oldalon megjelent szöveggel, címe és alcíme ugyanez;
Dallam: kétszólamú dallamának kottája megjelent uo., részben eltér az énekelttől; füzetből énekelte Suhajda Mihályné Loványi Julianna (72) 1992

126.

Mikor megúnta az Ádám egymagát,
Mellé teremtette az Úr az Évát.

Kivette Ádámnak az oldalbordáját,
Abból teremtette az asszonyt, az Évát.

Ádám bácsi álmaiból felkortyantott,
Éva néni szeme közé kacsingatott.

Szerelem rezzent az Ádám szívébe.
Megölelte Éva nénit örömébe.

Úr mondá: – Kertembe két fa vagyon.
Hogyha abból esztek, ott csaplak agyon.

Éva néni megszegte az Úr parancsát.
Levette a fáról a legszebb almát.

Éva az almába beleharapott,
Ádám bácsinak is adott egy falatot.

Binszki Istvánné Barna Júlia (72) 1992

127.

Bor beköszöntő

Mikor Noé apánk Isten parancsára
Vízözön elől futott a bárkába,
Minden állatfajból növényből egyet vitt,
Hogy a vízözön után ne nélkülözzön semmit.
Szerencsémnek tartom, hogy ő ezt cselekedte,
Szöllőtőkét és a komlót ki nem felejtette.
Neki köszönhetjük, hogy a sört és a bort ismerjük,
Melytől erőnket és kedvünket szerezzük.
Nosza, vendégek, töltsünk a pohárba!
Igyunk Noé apánk és az új pár emlékére máma!

Balázs János (77) 1981

127/a.

Bor köszöntő

Mikor Noé apánk Isten parancsára
A vízözön elől futott a bárkába,
Minden állatfajból s növényből kettőt vitt,
Hogy ne nékülözzön a vész után semmit.
Ám a legbölcsebben mégis azt tette,
Hogy a szöllőtőkét el nem felejtette.
Neki köszönhetjük, hogy a bort ismerjük,
Amelyből erőnket s kedvünket szerezzük.
Rajta tehát, urak, töltsük a pohárba,
Igyunk Noé apánk emlékére máma!
Hogy szöllőt termesztett, legyen érte hála,
Neki köszönhető szivünk vigaszsága.

Bartek Mihály (46) 1992

128.

Egy négytagú családnak gyászos tragédiája egy tehén ára miatt

Kegyes jó Istenem, mily dolgok történnek,
Íme előttünk áll a szörnyű történet.
Egy szegény családnak mint lett gyászos vége,
Oh ti jó emberek tanuljatok belőle.

Kosárkötő János Csikhalom községben,
Boldog házasságban élt feleségével.
Két kis gyermekében nagy örömét lelte,
Mint jó családapa őket úgy szerette.

De nagy örömének nagy bú lett a vége,
Szomorú nap virradt a család fészkére.
Mert egy szörnyű csapás, mire nem gondoltak,
Okozta halálát nekik mindnyájuknak.

Kosárkötő János egy kora reggelen,
Útra készen állott jó feleségével.
Kis borjas tehenét vásárra hajtotta,
Ahol szerencsésen jó pénzért eladta.

Kerek hatszáz pengő volt belső zsebében,
Amint hazaértek jó feleségével.
Hatszáz pengőt ekkor újra megolvasták,
Notesz-könyvbe téve tükörmögé dugták.

És a két kis gyermek szépen megfigyelte,
Hogy az Édesapjuk pénzét hova tette.
Ebből keletkezett gyászos végórájuk,
És vitte sírba az egész családot.

Néhány nappal később kiment az erdőbe
Kosárkötő János és a felesége.
Tüzifáért mentek, bár ne mentek volna!
E szomorú eset meg nem történt volna.

Szerencsétlen szülők mikor elindultak,
Mire mennek haza rosszat nem gondoltak.
Két kicsi gyermeket mindennel ellátták.
Házuknak ajtaját kivülről bezárták.

És a kis gyermekek magukra maradtak.
A bezárt szobában vigan játszadoztak.
Játékos kedvükben mindent szétdobáltak,
Notesz-könyvecskére végre rátaláltak.

És a hatszáz pengőt benne megtalálták,
Apró darabokra tépték és szaggatták.
Óh szegény gyermekek ütött végórátok,
Mert a szörnyű halál közel van hozzátok.

Délre harangoztak, mikor hazaértek,
Kosárkötő János és a felesége.
Beléptek a házba, ahol széjjel néztek.
Látták pusztulását a hatszáz pengőnek.

Szerencsétlen apa eszét elvesztette,
Mint az őrült rohant a két kis gyermekre.
Felkapta mindkettőt szörnyű nagy dühében,
Falhoz vágta őket rettentő erővel.

Két ártatlan gyermek szörnyű végét lelte,
Két éves Jánoska, négy éves Erzsike.
A szörnyű ütéstől mindkettőnek feje,
Azon pillanatban szétloccsant egyszerre.

Szerencsétlen anya gyermekeit látva,
Szivettépő hangon zokog fájdalmában,
Ránézett még egyszer dühöngő férjére,
Gyermekei mellé halva rogyott össze.

Kosárkötő János tettét már megbánta,
Mellét verve sírva futott az utcára.
Óh én gonosz gyilkos földönfutó lettem,
Hatszáz pengő miatt családom megöltem.

Közeli szomszédok borzadva hallották,
Családírtó gyilkos házát körülfogták.
És amit ott láttak, hajuk égnek meredt,
Sohasem feledik a szörnyű esetet.

Gyilkos családapát elfogni nem tudták,
Mert a kutba ugrott, ott lelte halálát.
Nem bírta tulélni családjának vesztét,
Ő is bevégezte szomorú életét.

Gyásznapra virradt fel Csíkhalom községe,
Négy koporsót visznek örök pihenőre.
Kosárkötő János hű feleségével,
Szomorú véget ért két kis gyermekével.

Óh apák és anyák ebből tanulhatunk,
E családnak sorsán mi is okolhatunk.
E szomorú példa nékünk is mutatja,
Mit szabad és mit nem a gyermek nem tudja.

Szöveg: Ponyva. Szerkeszti és kiadja: Szabó Antal, Jászárokszállás. Minden jog fenntartva. Fordítás és utánnyomás tilos.
Az első oldal alján: Ára 20 fillér.
A negyedik oldal alján: Felelős kiadó: Szabó Antal, Jászárokszállás.
Fehér József könyvnyomdája és könyvkötészete – Újkécske; betűhű másolat

129.

Egy szerelem áldozatai
vagy egy szobafestő segéd rémtette

Jó Istenem, mi lesz már e világból,
Nem hallunk jót csak a sok gyilkosságról.
Napról napra betörések, lopások,
Mindenfelé csak a sok gyilkosságok.

Most is ilyen kettős gyilkosság történt,
Megyerinét és leányát megölték.
Nagy B. József volt a gyilkosnak neve,
Ki a két nőt kegyetlenül megölte.

Horgoson történt e szomorú eset,
Nagy B. József ott egy leányt szeretett.
Megyeri Lidi volt a leány neve,
Ez a két szív egymást nagyon szerette.

De az anyja hallani sem akarta,
Hogy a leányát Nagy B. Józsefnek adja.
Ez okozta mindkettőjük halálát,
Mind két nőnek szomorú pusztulását.

Nagy B. József elutazott Horgosra,
Sírva borult Lidikéje vállára.
Kedves rózsám, életemnek reménye
Jöjj el hozzám, legyél a feleségem.

Mert én téged igaz szívből szeretlek,
Hat hét múlva oltár elé vezetlek.
Szép kedvesem tégy boldoggá engemet.
Vigasztald meg az én árva szívemet.

Most a leány keserveset sóhajtott,
És azután szelíd hangon így szólott:
Nagy B. József felejtsél el engemet.
Én érettem ne epezd a szívedet.

Édesanyám megtiltotta minékünk,
Hogy mi ketten veled eggyé lehessünk.
Váljunk el hát szép kedvesen örökre,
Nem vagyunk mi boldogságra teremtve.

Nagy B. József e szavak hallatára,
Felzokogott szörnyű nagy fájdalmába.
Így kiált fel most hát mindennek vége.
Ne legyél hát másnak sem felesége.

Most a legény szörnyű nagy keservébe,
Pezsgős üveget kapott a kezébe.
Úgy rásújtott Lidikének fejére,
Hogy az szegény halva rogyott a földre.

És azután berontott a szobába,
Megyerinét ágyban fekve találta.
Nagy B. József azt is úgy fejbevágta,
Hogy a leányát követte a halálba.

Mikor látta mind a kettőt meghalva,
Könnyes szemmel széttekint a szobába.
Két holttestet egymás mellé fektette,
Petróleummal őket leöntötte.

Mikor elvégezte szörnyű munkáját,
Fölgyújtotta Megyeriné lakását.
És mint, aki dolgát jól el végezte
Nagy B. József visszament Budapestre.

Gyászba borult a Horgosi nagy utca.
Két koporsót kísérnek nyugovóra.
Megyerinét és egyetlen leányát,
Gyilkos kezek okozták a halálát.

Nagy B. József szobafestőt elfogták.
Szörnyű bűnét vele be is vallatták.
Kimondták az ítéletet fejére,
Örök rabság vár az ő életére.

Ti jó szülők ezt jól meghallgassátok.
E történet legyen élő példátok.
Aki egymást igaz szívből szereti,
Nem kell őket egymástól eltiltani.

Szöveg: Ponyva. Szerkeszti és kiadja: Szabó Antal, Jászárokszállás.
Minden jog fenntartva. Fordítás és utánnyomás tilos.
Az első lap alján: Ára 20 fillér. A negyedik lap alján: Felelős kiadó: Szabó Antal, Jászárokszállás. Fehér József könyvnyomdája és könyvkötészete – Újkécske; betűhű másolat

130.

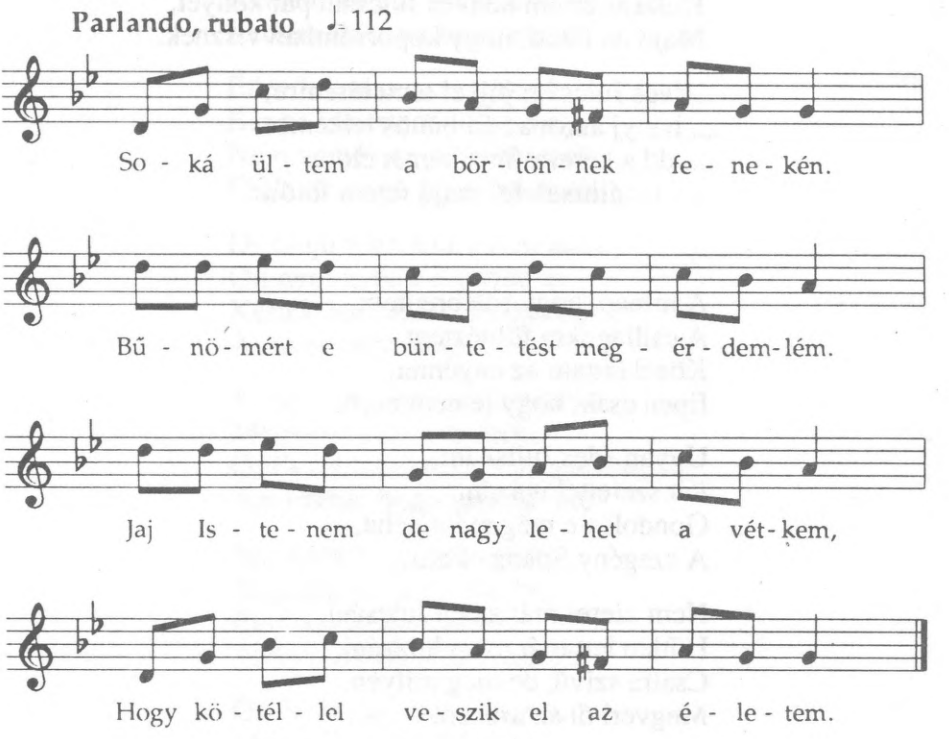

Soká ültem a börtönnek fenekén.
Bűnömért e büntetést megérdemlém.
Jaj Istenem de nagy lehet a vétkem,
Hogy kötéllel veszik el az életem.

Hogyha Berecz tanácsát nem követém,
Most is rózsám karjai közt pihenném.
Nem mehetek már én többet ő hozzá,
Nem tehetem már én őtet boldoggá.

Éjféltájban kopogtattak be hozzám,
Ki lehet az, talán az én Juliskám?
Nem Juliskám, csak a szörnyű nagy álom,
Ugyan mért is élek én e világon.

Elítéltek, tudom ki is végeznek,
Többé nekem már meg nem kegyelmeznek.
Hullajts értem kedves Julcsám pár könyet,
Majd ha látod, hogy koporsómban visznek.

. dves Julcsám jöjj el temetésemre,
.. hányj átkot az én bűnös lelkemre.
... dd a keresztfát a menet előtt.
.... azt állítsák fel majd fejem fölött.

- - - -

A minap, hogy fölébredtem,
A csillagokra fölnéztem
Közel láttam az enyémet,
Épen csak, hogy le nem esett.

Ugyan édes Juliskám,
Kit szerettél igazán,
Gondolsz-e még reám néha,
A szegény Spanga Palira.

Nem szeret már az én Julcsám,
Hűtlen lett már most hozzám.
Csalfa szivű, de még milyen,
Megveri őt az uristen.

Szabadulást már nem várok,
Ugy is tudom hogy nem kapok.
Akasztófán kell meghalnom,
Bűnös lelkemet kiadnom.

Azt dalolják: vasat annak,
Ki gyilkossa egy birónak;
Nehéz vasat a lábára,
Úgy üljön az áristomba.

Fáj a szívem, majd meghalok,
Hogy meg nem szabadulhatok.
Fáj a szívem Juliskámért,
Hogy elhagyott nem tudom mért.

Majd meghasad az én szívem,
Hogy elveszik az életem;
Keblemből bús sóhaj száll föl
Kedves Julcsám ne felejts el.

Édes Julcsám a szerelmed,
Bár ne ismertem volna meg,
Nem volnék én rabja másnak,
Csak a kedves galambomnak.

De majd jobb lesz a föld alatt,
Ott nem gyötör a gondolat.
Kérlek Julcsám ne felejts el,
A sirom néha keresd fel.

Mind, kik engemet szerettek,
Megvetettek, elfeledtek;
Gyűlölnek most a hány csak van,
Azt hiszik, hogy igazuk van.

Így marad ez mindörökké,
Koporsómnak éje föd bé,
Emlékemet érik átkok,
Tudom mégis megbocsátok.

Óh én hiszek erénytekben,
Magasan álltok felettem.
Az ily árva bűnös ember,
Rátok föltekinteni nem mer.

S kérdém is tünődve gyakran,
Hogy éljen ily javithatlan?
S hogyha a kék égre nézek,
Szemeimbe könyet érzek.

Felujul a sok régi emlék,
Mily menyország volt az nem rég;
Hogy csodáltam fönt virányát,
És ragyogó napja lángját

Számon kérik a büntetést,
Kik a Majláthot megölték.
Keserves lesz az az ára,
Mikor visznek a bitóra.

Hogy igy járjak, nem gondoltam,
Bitóra nem számitottam;
De megbocsát a jó isten,
Hisz rég megbántam a tettem.

A multból már csak azt tudom,
Hogy nagyon jól ment a sorsom,
Boldogság volt az életem,
Mégis rablógyilkos lettem.

Nincs anyám ki megsirasson
Árva vagyok e világon.
Csak te Julcsám, te kisérj el,
Hogy tudd sirom hol keresd fel.

Szöveg: Ponyva. Spanga Pál és társai felakasztása és ezek szomorú dalai. Írta: Weiszkopf Ant... Budapest, 1884. Nyomatott és kapható Bartali... Eszterházy-utcza 12. sz. 2–5. oldal. (Szakadt példány, a kipontozott részek hiányoznak.)
Dallam: az első öt versszak dallama megegyezik a Szomorú, bús, amit én most elmondok kezdetű ballada dallamával, az énekesek lapról énekeltek, a dallamot rögtönözték. A hatodik versszaktól megváltozik a szöveg szerkezete, dallama nincs;
Szabó Istvánné Laki Klára (65) 1991
Tóth Istvánné Bartek Rozália (81) 1991

131.

Az éhen meghalt, elhagyott özvegy 3 árvájával

Oh mennyország szép fénylő tündöklő csillaga,
Hallgasd meg mint könyörög az özvegy és árva
Mert nincs aki szánja, hogyha sír az árva
Csak te árvák s özvegyek legkegyesebb gyámja.

Elmaradtam árvákkal szenvedő betegen,
Oh nem volt egy betevő falatka kenyerem,
Sír az árva gyermek; oh anyám mit egyek?
Én az ágyban zokogok; szűz anyám mit tegyek?

Eredj fiam hisz vannak gazdag rokonaid,
Mond el, hogy mint éheznek kisebb testvéreid,
Hogy én beteg vagyok arról is szóljatok,
Hátha talán meg esik a szíve rajtatok.

Megy az árva reszketve sohse tett még ilyet,
Hogyne indítana meg bármilyen kőszívet.
Két kisebb testvére ott megyen mellette,
Mindháromnak tele van könnyel a két szeme.

De a gazdag rokonok még meg sem hallgatják,
A három árvára a kutyát uszítják,
Megy a három árva, tovább megyen sírva,
Oh szűz anyám, mi van a számunkra megírva.

Egy utcza szegletén a legkisebbik gyermek
Zokogva így kiált fel: én tovább nem megyek!
Nem megyek, nem tudok, már tovább nem bírok
Jó emberek; egy falat kenyeret adjatok!

Nincsen aki meghalja az árva panaszát,
Így érik el az árvák a szomorú tanyát,

.....

Szöveg: Ponyva, töredék, bibliográfiai adatai hiányoznak, betűhű másolat; Dallamra nincs utalás

132.

Árvák vígasztalója

Dallama: Íme hogy magzatja született a Szűznek

Sír egy árva kislány kint a temetőben
Térdepelvén, zokog, keresereg szívében,
Jaj szavakkal kiáltozza:
Hogy nincsen már atyja anyja,
Föld gyomrában nyugszik a vígasztalója.
Imádkozik szegény, és újra följajdul,
Keserves könycseppje anya sírjára hull,
Kelj fel, kelj fel édes anyám,
Nincs a ki gondot visel rám,
Nem maradt e földön senki ilyen árván.
Elmúlt a fényes nap, immár nyugvóra száll,
A szegény kis árva mégis ott sirdogál,
Imádkozik sír magában,
Mária leszállt hozzája,
Így szól: ne sírj lányom, nem vagy többé árva.
Oh Mária, de ha nincsen nékem anyám,
Nincsen itt a földön ki gondot visel rám,
Oh mert olyan rossz a világ
Rokonaim is megutálnak
Vigasztalás helyett bánatot okoznak.
Hozott neki mennyből gyönyörű virágot,
Ne sirasd kislányom az édes anyádat
Mennyekben van, csak ne sírjál,
E földön rád boldogság vár,
Én vagyok tenéked felnevelő dajkád.
Ne sírj lányom ne sírj, majd lesz édes anyád,
Mennyből szűz Mária gondot visel terád
Egykor a csillagos égben,
Velem örvendezzé mennyben,
Örökön örökké tartandó örömben.
Ezt mondván a kislány: oh édes szűz anyám,
Nem siratom anyám, ha te vagy pátronám,
Te vagy legjobb édes anya,
Ki az árvát el nem hagyja,
Tudom nem leszek már soha többé árva. Amen.

Szöveg: Ponyva. Legújabb szent ének boldogs. szűz Máriának keserves könnyhullatásának emlékezetére és az árvák és özvegyek siralma. Budán, 1886. Nyomtatott Bagó Márton és fiainál. 7–8. oldal;
Dallam: ld. az alcímet; Szabó Istvánné Laki Klára (65) 1991 nem énekelte, hanem olvasta, mert ezt a dallamot nem ismerte

133.

Ének a szent kereszthez

Nóta: Oh siralom, oh fájdalom.

Dicsértessél szent keresztfa,
Édes Jézus meghalt rajta,
Kálváriahegy tetején,
Mindenfelől foly a szent vér.
Oh fájdalom kimondani,
Hogy Jézusnak meg kell halni,
Fájdalmas Szűz, hogy nézhetted,
Midőn Jézus úgy szenvedett.
Harmatozzál Jézus vére,
Mert a bűnös el van veszve,
Te lettél a váltság ára,
Istennek szelíd báránya.
Szent keresztfa mily magas vagy,
Jézus testével terhes vagy,
Három tompa vasszeg tartja,
Fájdalmas Szűz azt siratja.
Siralmas az én életem,
Szomorú minden lépésem,
Szent fiamat nem találom,
A keresztfán halva látom.
Oh keresztfa hol termettél,
Talán czedrusfából lettél,
De szomorú szép virágod,
Mert Jézust halva tartod.
Meghalt az élet adója,
Elbágyadt a szűz Mária,
Csak szent János ápolgatja,
És a kesergő Magdolna.
Nézzetek a keresztfára,
Ezen volt Jézus halála,
Szent teste elhervadt rajta,
Szűz anya ölében tartja.
Dicsértessél szent keresztfa,
Melyen meghalt Isten fia,

Üdvözlégy fájdalmas Anya,
Bűnösöknek szószólója,
Bűnösöknek szószólója,
Légy lelkünk pártfogója. Amen.

Szöveg: Ponyva. Legújabb szent ének boldogs. szűz Máriának keserves könnyhullatásának emlékezetére és az árvák és özvegyek siralma. Budán, 1886. Nyomatott Bagó Márton és fiainál. 3–4. oldal.
Dallam: ld. az alcímet; betűhű másolat

134.

Legújabb szent ének
36 ezer ember tűzáltali való elpusztulásáról

Dall. Szűz Mária hívei

Kedves keresztények ide hallgassatok,
a szent Pierre hegyéről én amit elmondok.
A szent Pierre városát oly büszke nép lakta
hogy a szent templomot egysem látogatta.
Megtagadták ők már a tempomba járást,
nem kell mise sem a prédikálás.
Egyszer nagy gyűlést fognak tartani,
hogy az papjaival mi fogjon történni.
Elhatározták ők papra nincsen szükség,
nem kell már a gyónás áldozás és szentség
Úgy megzavarodott a franczia nemzet,
nem hitte sehogysem hogy Isten van a mennyben.
Elkezdték rabolni drága oltárjokat,
nem fogják tisztelni a fadarabokat,
Jézus kereszt fáját is kihordták onnan,
a hol egy vala azt is kivágták.
Mert a híres nemzet Jézust megtagadta,
drága keresztfáját a tengerbe dobta.
De az úr Jézus ezt nem nézhette tovább,
reá eresztette a súlyos ostorát.
Május 22-én történt ez a dolog,
hogy a tüzes eső a népre rá hullott.
36 ezren ebben elpusztultak,
kik az úr Jézusnak sohasem szolgáltak.
Kedves keresztény hívek erről tanulhattok,
hogy az úr Jézust hogyan szolgáljátok.
Az úr Jézus többször megmutatta,
mi a káromkodás súlyos ostora.
De a bűnös lelkek még sem veszik észre,
hogy Isten csapása van a nemzedéken.
Van a nagy káromlás nem Isten imádás,
ezért hogy várhatunk az Istentől áldást.
De ki Istent imád jól megy annak dolga,

lesz is menyországban örök birodalma.
Tartsa tőlünk a súlyos csapását,
árassza a népre Isteni áldását.
Kedves keresztények térjetek a jóra,
hallgassatok kérlek intő szavaimra.
Ez lesz a végzése ezen történetnek,
dicsértessék tőlünk az úr Jézus neve. Amen.

Szöveg: Ponyva. Legújabb szent énekek az éhen meghalt özvegy három árvájával. Egyházmegyei jóváhagyás. Összeírta: Bedő Mihály sárbogárdi lakos. Nyom. Spitzer Jakabnál Sárbogárd. 7–8. oldal;
Dallam: ld. az alcímet; betűhű másolat

Mészáros Istvánné Ujvári Erzsébet

Szent család

Elindult a kis szamár hátán a csomaggal
Hátán ül Mária József vele ballaga
Betlehem városba indultak szegények
Nagy út volt előttük amig aszt elérik

Mendegél a kis szamár szent József vezeti
Este lett amire oda elérkeztek
Hideg volt didergett fáradt volt Mária
Aszt mondá szent József mindjárt lesz száloda

Oda is érkeztek kopogtak zörgettek
De bizony nem nyillik ajtó hogy bemenének
Nem vot se sziv se lélek aki meg enyhülne
Igy szollott Mária innen biz menyünk el

Volt a város szélén egy rongyos istálló
Oda igyekeztek a szegény vándorok
A kis szamár vitte örömel csomagját
A kis Jézuskának aranyos pojáját

Játszott örömébe farát felvetette
Hogy a Jézuskának öröme lelt benne
Szent József készité Mária fekhejét
A jászolbol Jézuska ringató bölcsőét

Mikor felragyogott az est hajnal csillaga
Megszületett a jászolban az Isten báranya
Dicsőség Istennek angyalok zengették
Békeség embernek pásztorok hirdették

Boldog volt Mária vele együtt szent József
Hogy az ő gyermekük az Isteni megváltó
Mondjunk hát glóriát alleluját együtt
Jézus Mária szent József legyél mindig velünk

1976 agusz

Bünbánó Magdolna

Magdala szép városába
Élt Mária egymagában
Bünös volt és erkölcstelen
Ismerte őt sok férfi sereg

Szépségében gyönyörködtek
Csodás volt az öltözete
Hét ördögtől megszálva
Élt Mária boldogságban

Egy szép holdas tavasz estén
Kegyelmet érez lelke méjén
Mert hírt hallot Jézusrol
Ki profétál és gyogyit

A tábor hegy közelében
Nyolc boldogságról szól épen
Igy gondolá Mária elmegyek
És ha úgy látom megnyerem

Nekem se árt a szép beszéd
Habár van kincsem is elég
Szépségemben gyönyörködnek
Büneimben fetrenghetek

De a szive csak aszt sugja
Kiváncsiság szivét dulja
Elmegyek a profétához
Megnyerem a boldogságom

Felöltözött hát Mária
Aranyait mind felrakta
Sejem cipő bársony szoknya
Ékesíté cafrangokban

Elindul hát másnap regel
Poros uton mendegélve
Gondolata Máriának
A profétával foglalkoznak

Odaér(nek) nemsokára
Rengeteg nép nagy a lárma
De ő a Jézust kereste
Hol van az a jámbor ember

Jézus szeme reá nézett
Máriának két szemébe
Én Istenem mi van velem?
Ez az ember engem keres.

Sugárt lövel a két szeme
Szivem bánattal van tele
Lelkemet a bün mardosa
Vetekedik jó a roszal

A sok sátán ott süntörög
Máriának háta mögött
Ne hagy minket ne hagyd magad
Ne alázad meg magadat

De Mária Jézust kéri
Menjen vele harcot vívni
Adjon neki ojan kardot
Mej minden bünt letiporjon

Itt a nevem fogd a kezem
Küzdj üzd a sátánt el vele
Mária ij harcok után
Legyőzte a gonosz sátánt

Eldobálta a sok kincset
Szép ruhája porba fetreng
Csak egy szál ing maradt rajta
Mi a testét eltakarta

A szép haját kibontotta
Ami arcát eltakarta
Térdre roskadt mindkét lába
Könnye hult a földporába

Nem kell nekem kincsem ruhám
Jézus lesz a kedves Mátkám
Büneim ha megbocsájtja
Ö lesz szívem boldogsága

Jer Mária jer énvelem
Megbocsájtom minden vétked
Bünbánoknak lesz majd heje
Atyám mellett a menyekben

Ment Mária Jézus után
Ki a vámos házában hált
Ott letérdelt, földre roskadt
A büneit ott siratta

Szent lábait csokolgatta
Szép hajával betakarta
Jézus kezét simogatta
Övolt Mária Magdolna

Megbocsájtom büneidet
Gyere velem fel a hegyre
Vedd magadhoz édes anyám
Érted halok a golgotán

Áttölelve és karöltve
Ment a szüzel fel a hegyre
A kereszt alatt öszerogytak
Szüz Mária és Magdolna

Jézusukat halva látták
Méj seb volt a szive táján
Keze lába által szegve
Vérbe borult drága teste

Sirtak rítak mind a ketten
Mint két elhagyott gerle
Jézus anya Szüz Mária
És a bünbánó Magdolna

Így képzelem el Mária Magdolna megtérését

1978. március 4, átírva 1992. április 9-én

Piros alma

Már tizenkét éves voltam
Elszegödtem bojtárkodtam
Teheneket legeltettem
Fülöpszálás határ mellett

Reggel korán felkeltettek
Tarisznyámat válra tettem
Gamos botot a kezemben
Legeltettem a teheneket

Ahogy a mentem a gujámal
Piros almát gurgujáztam
Mire kiértem a rétre
Csak a kenyér maradt bene

A gazdám kijött utánam
Megnézi a guját máma
szedegeti az almákat
az ut porából utánnam

Amikor láttam már hogy jön
Egy csapat nyáj legelészett
Pulikutyát pásztor embert
gyurogattam kenyeremből

amikor a gazdám látta
kenyérből a kisbirkákat
Megfogta a derekamat
jó elverte a faromat

Lába közé beszoritott
Komojra vettem a dolgot
Énis megfogtam a lábát
Elrántottam mint egy békát

Én utánna elszalattam
akasztoig megsem áltam
Édes apám mesélte eszt
rolla szol ez igaz mese

1979

A menekültek

Názáretnek városába
Szent József méj álmában
Gábor angyal szolitá
Keltse fel szüz Máriát

Fusanak egyiptomban
Veszéjben kis Jézuska
A Herodes üldözi
Meg akarván öldösni

A szent József szót fogad
Felnyergeli a szamarat
Fel kelti szüz Máriát
Az istennek szent anyját

Mária öszeszedi
Mi az utra kell neki
Sir zokog a Mária
Fáj hajlékát itt hagyni

Ballag a kis szamaruk
A szent József vezeti
Szüz Mária felült rá
Szüz ölébe Jézuskát

Úgy ballagtak szegények
Nehogy Herodes elérje
Az utnak hő porába
A katonák utána

Küldte Heródes őket
Gyilkos törrel kezökbe
Ha el fogják Jézuskát
Meggyilkolják a Kirájt

Jézus Mária szent József
Siettek hogy el ne érje
Találkoztak egy emberrel
Ki buzáját hinté el

Megkérdezte a szent József
Hogy egyiptom mere lehet
Menjetek a földemen
Ez az ut épp arra vezet

Megérett a buza kalász
Odaértek a katonák
Megkérdezték a Jó embert
A szent család mere ment el

Feleli a szántó vető
Regel mikor a nap feljő
Mikor buzám vetettem
Épen akkor mentek el

Bolond talán ez az ember
A buzája már megérett
Elrejti a szent család/ot/
Katonáktol Jézuskát

Aztán tovább ballagtak
Éhes lett a Jézuska
Máriának szüz keble
Nem ontott édes tejet

Fáradt tikkadt volt Mária
Szent József igy szolt hozája
Im ott van egy fügefa
Megpihenünk alatta

Megkötötte a szamarát
Levette a Szüz Máriát
És a kicsi Jézuskát
Világnak megváltoját

A fügefa földre hajolt
Szent családnak árnyat adott
Szüz Mária örömel
Szoptatta a kisdedet

Megpihenve tovább mentek
Utánuk sok angyal sereg
Akiket a Herodes
Katonái megöltek

Ezek lettek az apró szentek
Akik Jézusé haltak meg
A legelső vétanuk
Égben nyertek koszorut

Oh üldözött kis Jézuska
Apró szenteknek kirája
Adj nekünk is kegyelmet
Menyországba vegyél fel

1979 dec

Ballada

Hallottátok amaz hírét,
Barna János vitézségét?

A liszkai hegyek alján
Befejezték már a munkát.
Barna János hazafelé ballag.
Jaj lesz otthon az asszonynak!

Elgondolkodik magába:
Van őneki nyolc családja.
Megöli a kedves feleségét
És azután öngyilkos lesz.

Felheccelték a társai,
Hogy az asszont más szereti.
Baltás Béla, a szomszédba legény,
Szereti a feleségét.

Szerda este hogy hazaért,
Alva látta feleségét.
A mángollót elővette
És a fejét széjjelverte.

Elővette a nagykését,
Szíven szúrta feleségét.
Amikor már látta, hogy meghal,
A nyolc árvát nem sajnálta.

Leült az ágya szélére,
Fenyegette a nagykését.
Rozi lánya szemei láttára
Beleszúrta a hasába.

Kifröcsent a piros vére
Fehér gatyája ingére.
Rozi lánya hogy esztet meglátta,
Kiszaladt az istállóba,

Hol a bátyai aludtak.
Esze nélkül kiáltozta:
– Keljetek fel és gyertek be!
Apám anyámat megölte!

Árván maradt a nyolc család.
Ki látott ily tragédiát?
Ezerkilencszázhuszonkilencbe
Történt ez a véres eset.

Megszólalnak a harangok.
Barna János ravatalon,
Mellette fekszik a felesége.
Siratják a gyermekeik.

Temetés van a faluba,
Szól a templom nagyharangja.
A falu népe gyászos öltözetbe
Mennek ki a temetőbe.

A gyászkocsin két koporsó,
Élő virág sok koszorú.
Mindenkinek szeme könnyben úszik,
A sok árván sajnálkozik.

Utána mén a nyolc család,
Akiknek a szívük úgy fáj.
Elvesztették kedves szüleiket,
Akiket ők úgy szerettek.

A jó Isten néz le rájok,
Az árváknak pártfogójuk.
Közös sírba tették a szülőket,
Hullik rájok a föld röge.

Igaztörténet 1980 július
Szöveg: megjelent Réthey P. M. I. m. 338–352; az írásjeleket én jelöltem be (R. P. M.)

A kisértet

(igaz történet, prózavers)

Anyám fonta a kendert,
szólt, pergett a rokka,
s nyálával igazította a száraz kender fonalat.
Apám mesélt nekünk a hosszu, hideg téli estéken,
mi pedig körülálltuk, öten-hatan, támasztottuk
hátunkkal a meleg, vén, öreg búboskemencénket.
Mesélt apám a régi szép időkről,
királyfiról, királylányról, óperenciás tengerről,
a vén boszorkányokról, akik az ő idejében sűrűn megfordultak
a faluban, házaknál,
mesélt a kidőlt, bedőlt kemencéről.
Este volt, téli este, mindnyájan a mesét lestük,
amit apám összeszedett.
Odafigyeltünk apám ráncos, derűs arcára, mely huncutos, tréfás
meséivel meg is nevettetett.
Egyszer azonban az est félhomályban a pisla mécses gyenge
fénye mellett nem is gondoltunk semmire, csak hallgattuk
apám meséit a meleg kemence mellett, amikor a konyha felől
tipegés, halk csoszogás hallatszott.
Csisz-csosz, mintha valaki kísértetiesen csoszogott volna
a sárgahomokkal felszórt konyha földjén.
Apám abbahagyta a mesét, mi is ijedten szorongva, halkan
susogtunk egymásnak: jaj, mi lehet, jaj, ki lehet.
Édesanyám is abbahagyta a rokkázást, ő is felfigyelt és hallgatózott, és
újra meg újra csak csisz, csosz, mintha valaki
papucsokban csoszogott volna.
Ki lehet, kérdezte anyám, ki jött be a zárt ajtón keresztül,
a boszorkány? a kulcslyukon és újra csak hallgattunk.
Édesapám bátor ember volt, de most a félsz ott volt a nadrágjában, de azért
félve elindult az ajtó felé, hogy megnézze
a sötétkonyhába, ki az a bátor jövevény, és azt mondta,
ejnye, hát márcsak nem ijedünk meg a magunk árnyékától, és
kinyitotta az ajtót.
Azt gondolta hirtelen, ha az öreganyjának a szelleme jött el,
majdcsak megbarátkozik vele, ha a fekete macska a boszorkány,
amik a mesékben vannak, azt a seprűvel elzavarja, de uramfia,
micsoda meglepetés: az öreg lúd állt vele szemben a sötétkonyhában. A
kamra sarkában ültette el édesanyám, hogy kiköltse a

kislibákat. Ő már megunta és leszállt a fészkéről és elindult egy sétára a sötétkonyhában, ő csoszogott olyan kísértetiesen, hogy minket megzavarjon a mesehallgatásban.
Amikor apámmal farkasszemet néztek, elkiáltotta magát öreg liba módjára: gi, gá, gi, gá.
Apám annyit mondott, te buta liba, nem tudtál előbb szólni?

1981

Az írásjeleket én jelöltem be (R. P. M.)

Postás Böske

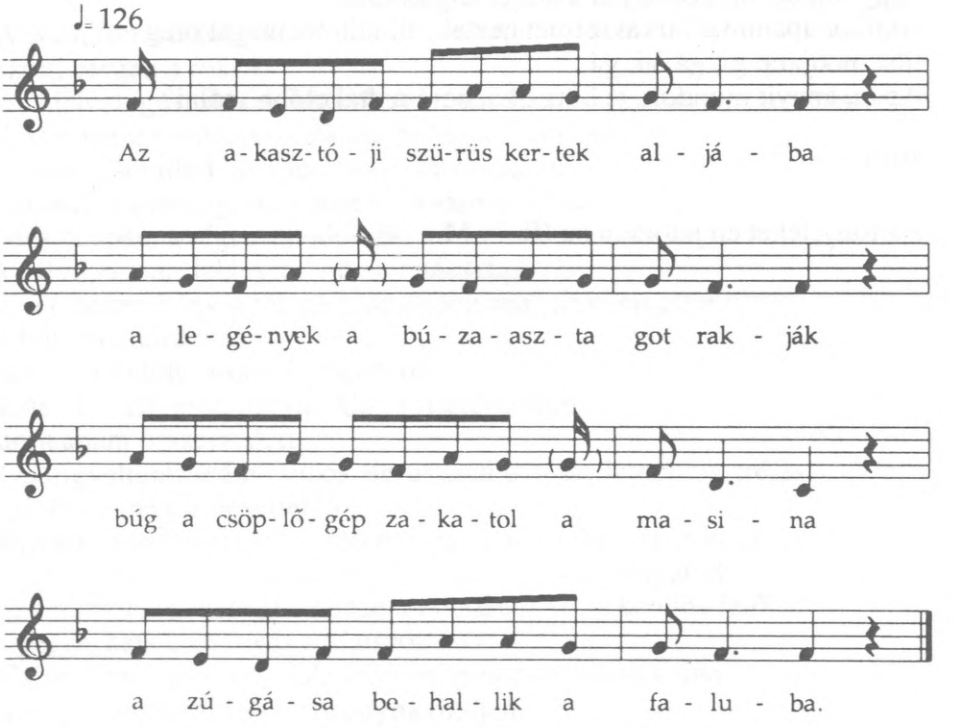

az akasztoji szürüs kertek aljába
a legények a buza asztagot rakják
buga csőplő gép zakatol a masina
a zugása behallik a faluba

a Tot Böske fentvan a dob tetején
ö a soros kötélvágó lett szegény
dalolgatott nem gondolt a sorsára
hogy mi is lesz enek a napnak az ára

zuga cséplő zakatol most a rosta
nyári szelö a pojvát messze hordja
Tot Bözsike felemelte a karját
belevágta a kévébe sarlóját

az etető bácsi megfogta a job lábát
ez okozta a szép leány balsorsát
Tot Bözsike ekor nagyon megijedt
ijedtében a dobba bele esett

leszakította a nagyrosta a karját
vér boritá a sok pojvát és szalmát
Piros arca halvány lett a szegénynek
elvesztette a job karját a Böske

amikor az anyja ezt meg hallotta
a két kezét feje fölé kulcsolta
Édes lányom miis leszmost teveled
gyászba borult a szép leány életed

amikor a szeretője e szomoru hirt meg hallá
sajnálta de mégis cserbe elhagyá
a szép Böske árván maradt örökre
nem volt néki többé hü szeretője

Egy kezével kereste a kenyerét
akasztóban postás lány lett a szegény
Télen a nagy hoban nyári höségben
járta az utcákat kedvesen és szerényen
karján a szatyorban hordta a levelet
bánatosokat búsat vagy vig szerelmeset
Postás Böske volt ö igy hivták a szegént
aki fiatalon elveszté a job kezét

hiába is bug a tüzes masina
Tót Bözsike békében nyugszik lent a sirba
Nyári szellö suhan a sirja felett
Itt nyukszik ki Boldog sosem lehetett

Igaz ballada Tót Böskéről
Írtam 1982 március 17

Dallam: a szerző megjelölése szerint – a Jaj de széles, jaj de hosszú ez az út vagy a Rózsa Sándor dallamára kell énekelni, ő maga el is énekelte

Hófehérke és a hét törpe

Heten voltak a kistörpék
Szakálluk a földig ért
Hegyes orrú topánkájuk
a süvegjük türkizkék.

Bent laktak az erdő mélyén,
Fehér volt a házikó,
Dolgozgattak, kisbaltájuk
Azt dalolta hü ha hó.

Egyszer aztán alkonyatkor,
Mikor haza érkeztek,
Ott találtak egy szép kislánt,
Ki házukban érkezett.

Hófehérke volt a kislány,
Kit mostohája kergetett,
Rátalált a házikóra,
Amely menedéke lett.

Megizlelte a vacsorát,
És a piros borocskát,
Le is pihent egy kis ágyra
És álomba szundikált.

Hajnaltájban felébredtek
A kistörpék és a lány,
Megkérdezték hófehérkét,
Honnan jött és merre járt.

Hegyen,-völgyön, erdőn-
Mezőn kergetett a mostohám,
Amig ide nem érkeztem
Kisházatok otthont ád.

Megegyeztek a kistörpék,
Nagy örömmel fogadták,
Kitakarít, kimos nékik,
S főzi a jó vacsorát.

Megbeszélték, a kisházba
Senkit be ne engedjen,
De a gonosz mostohának
Volt egy tudós tükörje.

Megkérdezte a kis tükrét,
Hol van a hófehérke,
A héttörpék házikóját
Túl az erdőn megleled.

És a gonosz, rossz mostoha,
Piros almát dugott el,
Belekeverte a mérget,
Hogy hófehérke megegye.

El is indult messze utra,
Hegyen erdőn, vőgyön átt,
Amig a kis törpécskéknek
Kis házukra rátalált.

Megszólitá hófehérkét,
Egyél e szép almából,
Majd meglátod te leszel
A legszebb a nagyvilágon.

Beleharap hófehérke,
És az almát megeszé,
Megakadt a mérges alma
És a torkát mérgezé.

Meg is örült a mostoha,
Hogy jól végezte a dolgát,
Vissza ment a palotába
És tükrét megszólítá

Tükröm, tükröm kicsi
Tükröm mond meg
Nékem igazán, hogy,
Hogy meghalt-e hófehérke
A hét törpe birtokán.

Igy szólt a tudós kis tükör
Szive igen szomoru,
Meghalt, meghalt hófehérke,
Kész az üvegkoporsó.

Haza értek a kistörpék,
a baltájuk nem dalol,
Kis szivükben fájdalom ül,
Oda minden vigaszuk.

Bele tették koporsóba,
Mit üvegből csiszoltak,
Felvették a vállaikra
A kedves halottukat.

Erdő szélén haladtak el,
Hol a sir volt megásva,
Arra jött egy szép királyfi,
Fekete pej lovával

Megkérdezte a hét törpét,
Hová viszik a szép
Lánt, eltemetjük a mély
Sirba hol örök nyugtot talál.

Megkérdezi a törpéket,
Nem adnák-e el neki,
Őnéki a halott kislány
Boldogságát jelenti.

Fel is tették a koporsót
A pej lova hátára,
Elvágtatott örömébe,
Tul az óperencián.

Nagyot ugrott a lovával
A koporsó leesett és a
Szegény hófehérke
Nyomban fel is ébredett.

Megtartották a menyegzőt
A törpék megjelentek,
Jót mulattak és azután
A mesének vége lett.

Meséből fogalmaztam. 1984 február

Ujvári Benjáminné Sztraka Zsuzsánna

Síneken az alvó ember

Tabdi állomás előt a síneken
Elaludt egy ember ezen éjjelen
Fütyülésre nem ébredt fel
Robogó vonat vágta őt széjel

Délfelől jön zakatol a vonat
Viszi már is a halotat
Othon édesanya, felesége, gyermekei várja
Nem is gondolják hogy halva jő a párja

Körös felől fütyül a vonat
De az alvó megsem mocan
Alvó derekán átment a vonat
Most már csak halva viszik őt haza
(othonrol temet/n/ek)

Ketté szelte a vonat
A szerencsétlen halotat
De othon nem is így várják
Apjuk helyet zárt koporsót lássák
(ot laktak)

Fülöpszálás nem nagy álomás
Megált a vonat viszik a hirt apjának
Felesége arca sápadt nem is gondolta azt
Hogy így jő ura haza szomorú ez a csoda

Kezét öszecsapta árváira gondolva
Nem lesz gondviselő apjuk soha
Lehet de már az is csak mostoha
Ki édes szeretetét nem mutassa soha

Igy balagot három kicsiny árva
Negyedik édesanya karjaiba zárva
Ott legyenek útolsó útján
Kitől elbúcsúznak örökre már

Temetése fájdalmas volt
Vasutas társai búcsúztatták búcsúzóúl
El búcsúztak tőle csendben szépen
Szeretet komájuk nem lesz többé ébren

Kópórsó körül nép ált fekete gyászban
Négy kicsi árva édesanyjuk ölén zárva
Nem is tudják mit is tegyenek
Hisz ilyet még nem is ismertek

Temetése igen szomorú volt
Föl, föl, hangzot a jaj szó
Hogy ne hangzot volna
Mikor valaki párját veszti mostan

Eltemették a halottat
Balag mindenki haza
Édesanya és négy árvája
Még otmaradtak síratgatva

Siratgatják ot nem hadják
De hiába nem nyukszanak
Hisz annak sötét sír a hazája
Nem lesz többé ki őt, boldogan várja

Most is így árván élnek
Így a négy árva megnőnek szépen
Édesanyukal gondal, gyászal, reménységben
Amíg elházasitja őket rendben

Giling galang szólt a harang
Messziről hallatszik míly síros a hang
Vajon valakit temetnek
Hisz már viszik a szegény embert

Jajduló harangszó Isten szólása
Legyen e haloton Isten áldása
Isten keze viszi útolsó útjára
Bünős lélek megy a menyországba.

Ott lelé örökös nyugalmát
Ott van örökre tanyája le zárt már
Már csak sírós szemmel nézegetik
Már csak sírhantját teszi szépé gyermekei.

Ma már csak sírhant az emlék
Úgy emlegetik gyermekei gyengén
Tudják hogy édesapjuk is volt
Tudják hogy szerencsétlen ő volt.

Már csak imával emlegetik apjuk álmát
Már csak imával zárják szivükbe tán
Szegény négy árvák nem tudják
Édesapjuk szeretettét imával zárják.

Elvitte a sors lehunyt szeme
Elvitte a vonat sebeseleje
Már csak fekete rózsa tanyázik
Itt csak örökre fekete rózsa virágzik.
(azótta özvegyen él)

Igy van ki szegénynek született
Nappal szüretel éjjel préssel
Utána siet a munka helyére
Soha el ne késsen.
(apósánál döbrögecen)

Tíz évnek is utána
Úgy emlékszünk még reája
Mintha ma lett volna
A történet valója.

Csendes pontos ember volt
Vasútról sohasem késhet
Ez lett az örök végzete
Vége lett egy igaz történetnek.
(harmonikus életet éltek)

Özvegyen 4 gyerekel jöttek
Döbrögeczre élni és lakni
Asszony örökölte édesapja házát.

Történt 1954 év Szeptember 30
irva 1964 /Részben átírva kérésemre 1992 áprilisában. R.P.M./

Kezdősorok és típuscímek mutatója

1 Rákóczi kocsmának két gyöngyös ajtaja
(A halálra hurcolt menyasszony – Rákóczi kis úrfi, Bíró Szép Anna) 31

2 Egy szegény asszonynak tizenkét lánya volt
(A szégyenbe esett lány – Londovár Idolka) 33

2/a Egyszer egy asszonynak tizenkét lánya volt
(A szégyenbe esett lány – Ondovár Idolka) 35

3 Jó estét, jó estét, Sági bíróné asszony I
(A halálra táncoltatott lány – Sági Mariska) 36

3/a Jó estét, jó estét, Sági bíróné asszony II
(A halálra táncoltatott lány – Sági Mariska) 38

3/b Harangozó, kire harangozo'
(A halálra táncoltatott lány – Szalai Kata) 39

4 Fehér László lovat lopott I
(A halálraítélt húga – Fehér László, Fehér Anna) 40

4/a Fehér Laci lovat lopott II
(A halálraítélt húga – Fehér Laci, Fehér Anna) 42

5 Kihajtottam a libámat a gyalogútra
(A gúnaras lány) 44

6 Meg kéne házasodni
(A házasuló legény) 45

6/a Már mikor én tizennyolc éves voltam
(A házasuló legény) 47

6/b Mikor én tizennyolc éves voltam
(A házasuló legény) 49

6/c Pünkösd táján jó idővel érik már a meggy
(A házasuló legény) 50

7 Januárban még nem ismerem
(Szerelmi naptár) 52

8 Ejnye, gyöngyöm, gyöngyvirágom
(A válogatós leány) 53

9 Megházasodtam én már, az se nagy baj
(Feleségem babája, nem tom ki a papája) 55

10 Megérett már a korai meggy
(A házsártos feleség) 56
11 Édes, kedves feleségem
(A megcsalt férj) 58
11/a Édes feleségem
(A megcsalt férj) 61
12 Meg ne mondja, komámasszony, az uramnak
(A becsapott férj) 62
13 Esik eső, szép csendesen cseperész I
(A bárólány és a gulyáslegény) 64
13/a Szépen legel Orczy báró gulyája
(A bárólány és a gulyáslegény) 66
13/b Esik eső, szép csendesen csöpörész II
(A bárólány és a gulyáslegény) 67
13/c Túl a Tiszán, az endrődi határon
(A bárólány és a juhászlegény) 69
13/d Amoda kinn a pusztában van egy fa
(A bárólány és a juhászlegény) 72
13/e Endre báró udvarában van egy fa
(A bárólány és a juhászlegény) 74
14 Leégett a tetétleni cserény
(Leégett a cserény) 76
14/a Leégett a cserény a Harka pusztába I
(Leégett a cserény) 77
14/b Leégett a cserény a Harka pusztába II
(Leégett a cserény) 78
15 Kalocsai fegyház, rácsos ablak rajta
(Minden jó családban kell egy rossznak lenni) 79
15/a Kalocsai fegyház, sűrű ablak rajta
(Minden jó családban kell egy rossznak lenni) 80
16 Ha lefekszem este kilenc órakor
(Hamis tanúk, az igazat valljátok) 81
17 Csengetnek a kalocsai fegyházban
(Kesereg a rab a fegyházban) 82
18 Este van már, késő este
(Kesereg a rab a fegyházban – nem tud hírt adni magáról) 83

19 Birényi tömlöcbe van egy szegény legény
(Az anyjának /hollóval/ üzenő fogoly) 84
20 Kaposvári börtön, márványkő a fala
(Szabadulás a börtönből) 87
21 Haragszik a szürke szamár
(Hát a vezérürü hol van) 88
22 Nem akar a vezérürü legelni I
(Idegen /zsandár/ szag a pusztában) 90
22/a Nem akar a vezérürüm legelni II
(Idegen /zsandár/ szag a pusztában) 91
23 Ha felgyűröm mind a két gatyám szárát
(Jó betyárból van igaz pakszus író) 93
24 Csárda, csárda, két oldala fakó
(Egy lovon hét patkó – Patkó [Bandi]) 95
25 De szeretnék künn a pusztán betyárgyerek lenni
(Vágyódás a betyárélet után) 96
25/a Kakukkmadár az erdőben szépen szól
(Vágyódás a betyárélet után) 97
26 Betyárgyerek az erdőbe
(A hű betyár szerelme) 98
27 Zúg az erdő, zúg a mező
(A búcsúzó betyár – Halász Vendel, Rigó Marcsa) 99
28 A földvári temetőbe
(Érzi a veszélyt a betyár – Földvári Jóska) 100
29 Kis pej lovam lába nyomát
(A kesergő betyár 101
30 Nem loptam én életembe I
(A betyár utazólevele) 103
30/a Nem loptam én életemben II
(A betyár utazólevele) 104
31 Szép legény volt Árva Jóska
(A menekülő betyár – Árva Jóska) 105
31/a Kisköncsögön csuda történt
(A menekülő betyár – Földvári Jóska) 106
31/b Kiskölteden csuda történt
(A menekülő betyár /?/ – Földvári Jóska) 107

32 Amott legel, amott legel
(A tettenért betyárok) 108
33 Vidróczkinak híres nyája
(Vidróczki) 109
34 Esik eső, szép csendesen csepereg III
(Bogár Imre elfogatása) 110
34/a Esik eső, szép csendesen cseperész IV
(Bogár Imre halála) 111
34/b Zavaros a Tisza, nem akar apadni
(Bogár Imre halála) 112
35 Isten véled, kisangyalom
(Az elfogott betyár – Halász Antal) 113
35/a Csali Pista bársony lovát nyergeli
(Az elfogott betyár – Csali Pista) 114
36 Bakonyerdő gyászba van I
(Rózsa Sándor) 115
36/a Bakonyerdő gyászba van II
(Rózsa Sándor) 117
37 Megöltek egy legényt I
(A megölt legény) 119
37/a Megöltek egy legényt II
(A megölt legény) 120
37/b Megöltek egy legényt III
(A megölt legény) 121
38 Szűcsi erdő gyászba van
(A megölt leány – Szabó Ica) 122
39 Hallottátok-e, Akasztóba mi történt I
(Akasztóban megölt legény) 124
39/a Hallottátok, Akasztóba mi történt II
(Akasztóban megölt legény) 125
39/b Hallottátok, Kiskőrösön mi történt
(Kiskőrösön megölt legény) 126
40 Duna mellett van egy falu, Ráczkeve
(Az anyját és apját megölő lány – Szabó Józsi, Fodor Erzsi) 127
41 Jaj de széles, jaj de hosszú ez az út IV
(A meggyilkolt kocsmárosné – Tápainé) 129

42 A dánosi pusztának az aljába
(A kiirtott kocsmároscsalád – Szarvas István) 130
43 Szomorú, bús, amit én most elmondok
(A meggyilkolt hentesmester – Kodelka, Léderer) 132
44 Csütörtökön este nyócat üt az óra
(A meggyilkolt fonólány – Aradi Pista, Szűcs Borcsa) 135
45 Azt akarják egy legénynek legyek felesége
(A férjhez kényszerített lány) 137
45/a Házunk előtt nagy diófa
(A férjhez kényszerített lány) 139
46 Borbély Józsi kiállott a kapuba
(A tiltott szerető – meghal, Borbély Józsi, Nemestóni Mariska) .. 141
47 Sándoriba van egy kerek kopolya
(Az öngyilkos elhagyott szerető – Csendes Pista, Bihari Eszti) ... 143
48 Elindulunk Vágóvárra mulatni
(A testvérét féltékenységből megölő legény – Dánel Józsi, Dánel Gyuri) 145
49 Halottátok, Kőszegcákon mi történt
(A háromszoros testvérgyilkos fiú – Sztroka Géza) 147
50 Halljátok csak, Jászberényben mi történt
(A búzába rejtett áldozat – Rugó Vilma) 149
51 Szabolcs megye nyíregyházi nagy erdő
(A tiltott kedvesét megölő legény – Szabó Gyula, Markó Jolán). 150
52 Oda van a kicsiny tanyám
(A hűtlen kedvesét megölő legény) 152
53 Csengődfalván történt ez a nagy eset
(A hűtlen kedvesét és önmagát megölő legény avagy az esküvőre hazahívott kedves – Halász Vendel, Rigó Marcsa) 153
54 Én Istenem, miket kell még megérni
(A hűtlen kedvesét és önmagát megölő legény – Kardos Péter, Kádár Marcsa) 156
55 Szabó Vilma kiment a szöllőbe
(A háromszoros gyermekgyilkos leányanya – Szabó Vilma) 158
56 Szabó Vilma kiment az erdőbe
(A négyszeres gyermekgyilkos leányanya – Szabó Vilma) 160

56/a Virág Marcsa piros pántlikája
(A négyszeres gyermekgyilkos leányanya – Virág Marcsa).... 162
57 Jaj de széles, jaj de hosszú ez az út I
(A barátját /kislányért/ megölő legény) 164
57/a Jaj de széles, jaj de hosszú ez az út II
(A barátját /kislányért/ megölő legény – Barna Anti)..... 166
57/b Jaj de széles, jaj de hosszú az az út III
(A barátját /kislányért/ megölő legény – Barna Jancsi) 168
58 Miskolcán egy asztal körül van karszékkel I
(Az anyai átok) 170
58/a Miskolcán egy asztal körül van karszékkel II
(Az anyai átok) 172
59 Verje meg az Isten azt az édesanyát
(Kettős átok) 174
60 Ezerkilencszázhuszonharmadik évben
(A cséplőgépbe esett lány – Tóth Böske) 175
60/a Árpatarló, búzatarló de széles I
(A cséplőgépbe esett lány – Farkas Julcsa)..... 177
60/b Árpatarló, búzatarló de széles II
(A cséplőgépbe esett lány – Veres Annus) 179
61 Sűrű sötét felhők vándorolnak az égen
(Más kislánnyal hírdették a babámat)..... 181
62 Bőg a bárány az erdőben
(A szomorú menyasszony) 183
63 Bánatosan száll a madár
(A megcsalt szerelmes)..... 184
64 Akasztói híd alatt
(Az elhagyott szerető – nem hal meg /?/) 185
64/a Letűnt nékem már az élet
(Az elhagyott szerető – nem hal meg) 187
64/b Ezernyolcszázhetvenhatodik évben
(Az elhagyott szerető – nem hal meg, Bíró Imre, Bíró Margit,
Cselép Zsuzsi)..... 189
65 Kiállok a kiskapuba egyedül
(Az elhagyott szerető átka) 191

65/a Csütörtökön este voltam nálad lesbe
(Az elhagyott szerető átka) 193
65/b Zöld erdőben, sík mezőben sétálgat egy páva
(Az elhagyott szerető átka) 195
66 Sej, bádogozzák az akasztói templomot
(Az elhagyott szerető – halálra vágyik) 196
66/a Ez a kislány mit gondolt magába
(Az elhagyott szerető – halálra vágyik) 197
67 Ezernyolcszáznegyvennyolcadik évben
(Az elhagyott szerető – meghal, Bíró Imre, Bíró Margit, Cselép Zsuzsi) 198
67/a A bijai határ szélén
(Az elhagyott szerető – meghal) 200
68 Jó napot, jó napot, ismeretlen anyám
(A menyasszonyát kereső és halálba követő vőlegény) 202
69 Harangoznak Csengerbe
(A szerelmébe halt fiú) 204
70 Soltszentimrén csikóslegény vagyok én
(Csikóslegény vagyok én) 205
71 Akasztói kertek alatt
(Szilaj csikó nem eladó) 206
72 Tisza partján elaludtam I
(Szilaj csikó nem eladó) 207
73 Tisza partján elaludtam II
(Horthy Miklós ládakulcsa) 208
74 Nem messze van ide Kismargita I
(Ki sem megyek, meg sem adom magam) 210
74/a Nem messze van ide Kismargita II
(Ki sem megyek, meg sem adom magam) 212
75 Sír a kislány a Balaton partján
(A babája holttestét kifogó halászlegény) 214
76 A tó mellett ül a gyermek
(A tóbafullt gyermek) 215
77 Csárda, csárda, tetejetlen csárda
(Öreg bakák a csárdában) 216

78 Igyál, egyél, édes testvér
(A sebesült katona) 217
79 Tábortűznél levelemet írom I
(A levelet író katona) 218
79/a Tábortűznél levelemet írom II
(A levelet író katona) 221
80 Tábortüzek fénye világít az égre
(A levelet író katona) 222
81 Csendes kis legényszobába I
(A harctéren elesett szeretőjét /hadnagy/ sírató lány) 224
81/a Csendes kis legényszobába II
(A harctéren elesett szeretőjét /hadnagy/ a sírba követő lány)..... 226
81/b Csendes kis legénylakásba III
(A harctéren elesett szeretőjét /hadnagy/ a sírba követő lány)..... 228
82 Puszta néma táj
(A haldokló kocsis bucsúja)..... 229
83 Ha meghalok, széles úton vigyenek
(A szerető végrendelete)..... 231
84 Harangoznak a mi kis falunkba
(A frontkatona honvágya – beteljesül ill. nem teljesül be)..... 232
85 Akasztói utca végig sáros
(Megkötik a kezemet a zsandárok)..... 234
86 Akasztói bírónak van két sárga csikója
(Gyere babám, váltsál ki)..... 235
87 Odahaza kis falumban pergetik a dobot
(A lepénzelt jegyző)..... 237
88 Még azt mondják Solt városba nincsen moziház
(Leégett a solti mozi)..... 238
89 Leégett a siómenti kendergyár
(Leégett a gyár)..... 240
89/a Leégett a siófoki kendergyár
(Leégett a gyár)..... 241
89/b Leégett a kecskeméti gyufagyár
(Leégett a gyár)..... 242
90 Sivít, jajgat a gonosz szél
(Cigánysors)..... 243

91 Csonka-Magyarországnak a délkeleti táján
(A cigánylány és a királyfi) 245
92 Zöld erdő mélyén, kis patak szélén
(A vén cigány) 247
93 Alkonyat száll a pusztára
(A vándorlegény /fagy/halála) 250
94 Édesanyám, minek ez a baba
(A baba) 252
95 Volt nékem földem is
(Gólyafészkes házamat elkótyavetyélik) 254
96 A Don partján áll egy szomorúfűzfa
(Magyar baka halála a Don partján) 256
97 Hadihajó áll a kikötőben
(Reménytelen szerelem) 258
98 Kint a pusztán szántok-vetek
(A becsületét anyjáért feláldozó lány) 259
99 Amott a hegyeken túl I
(A gróf és az apáca) 260
99/a Egy magas hegy tetejéről II
(A gróf és az apáca) 263
99/b A legifjabb gróf, ki kormánypárti volt III
(A gróf és az apáca) 265
99/c Egy magas hegytetőről IV
(A gróf és az apáca) 269
100 Volt egyszer egy hadnagyocska
(A szerelmi bánatában elzüllött hadnagy) 273
100/a Élt egyszer egy szőke gyermek
(A szerelmi bánatába halt hadnagy – Kovács János) 275
101 Valahol a Volga mentén I
(Átok a Volga partján) 278
101/a Valahol a Volga mentén II
(Átok a Volga partján) 280
102 Mikor én még kissrác voltam
(A jó anya és a rossz gyermek) 282
103 Kilenc óra, csengetnek a vizitre
(Kórházi ballada) 285

104 Gazda uram, adja ki a bérem
(Alku – Juliskára) 287
104/a Amoda a hegyek oldalában
(Alku) 289
104/b Amoda a kék hegyek aljába
(Alku – leégett a cserény) 290
105 Bokorban eprező kisleány ül I
(Az eprésző lány) 293
105/a Bokorba eprésző kisleány ül II
(Az eprésző lány) 295
106 Volt egyszer egy szép leány
(A vadász és lánya) 297
106/a Erdő mélyén félhomály
(A vadász és lánya) 299
107 Jaj de búsan süt az őszi nap sugára
(Az aradi tizenhárom) 301
107/a Az aradi síkot sírva-ríva járom
(Az aradi tizenhárom) 302
108 Szatmárban egy kis csárda van
(A tatár és az asszony) 304
109 Volt énnékem édesanyám
(Az árva) 306
110 Akasztói temetőbe három árva feketébe
(Három árva) 307
110/a Három árva sír magába
(Három árva) 308
111 Ily késő éjszaka
(A megfagyott gyermek) 310
112 A summásnak de szomorú a sorsa
(Summásdal) 312
113 Boldogságos Szűz Mária egykor magában
(Szűz Mária ebédet főz) 314
114 Egek királynéja, mennyország csillaga
(Szálláskereső Mária) 317
114/a Elindult József és Mária
(Szálláskereső Mária) 320

114/b Názáreti hajlékából elindult Szűz Mária
(Szálláskereső Mária) 321
114/c Szállást keres a szent család
(Szálláskereső Mária) 323
114/d Az Isten szülő Szűz Anya
(Szálláskereső Mária) 324
114/e Keljetek fel, akik aludtok
(Szálláskereső Mária) 325
115 Futva-fut a Szent Családék Heródes gyilkától
(Egyiptomi menekülés) 326
116 Mikor a kis Jézuska tizenkét éves vala
(Fiát kereső Mária) 328
117 Egykor a kis Názáretben
(A kis Jézus keresztje) 330
118 Kiterjeszté az éj szárnyát
(Jézus fohásza halálért) 333
119 Köszönteni jöttünk szent keresztfa
(A szent keresztfa köszöntése) 334
120 Az olajfák ágán éji árnyak ülnek
(Jézus a sírban) 335
121 Egykor, midőn Szűz Mária árvaságán búsúlna
(Mária halála) 337
122 Máriacelhez közel lakott egy leánka
(A celli búcsú) 342
122/a Mélységes erdők sűrűjén át
(A celli búcsú) 344
123 Mátraverebélyi Szentkútnak völgyében
(Szent László) 346
124 Mária, az irgalmasság drága szent Anyja
(A Szűzanya fatimai megjelenése) 351
125 Halld, anyám, mit láttam én ma
(A kis ministráns) 358
126 Mikor megúnta az Ádám egymagát
(Éva teremtése) 360
127 Mikor Noé apánk Isten parancsára I
(Noé-ének) 361

127/a Mikor Noé apánk Isten parancsára II
(Noé-ének) ... 362
128 Kegyes jó Istenem, mily dolgok történnek
(A családját kiírtó apa) ... 363
129 Jó Istenem, mi lesz már e világból
(Tiltott kedvesét és az ő anyját megölő legény) ... 366
130 Soká ültem a börtönnek fenekén
(Spanga Pál és társai) ... 369
131 Oh mennyország szép fénylő tündöklő csillaga
(Három árva) ... 373
132 Sír egy árva kislány kint a temetőben
(Árvák vigasztalója) ... 374
133 Dicsértessél szent keresztfa
(A szent keresztfa köszöntése) ... 376
134 Kedves keresztények, ide hallgassatok
(Szent Pierre városának bűnhődése) ... 378
Mészáros Istvánné Ujvári Erzsébet
Szent család ... 380
Bűnbánó Magdolna ... 381
Piros alma ... 384
A menekültek ... 385
Ballada ... 388
A kísértet ... 390
Postás Böske ... 392
Hófehérke és a hét törpe ... 394
Ujvári Benjáminné Sztraka Zsuzsánna
Síneken az alvó ember ... 396

Kezdősorok betűrendes mutatója

A bijai határ szélén 200
A dánosi pusztának az aljába 130
A Don partján áll egy szomorúfűzfa 256
A földvári temetőbe 100
Akasztói bírónak van két sárga csikója 235
Akasztói híd alatt 185
Akasztói kertek alatt 206
Akasztói temetőbe három árva feketébe 307
Akasztói utca végig sáros 234
A legifjabb gróf, ki kormánypárti volt III 265
Alkonyat száll a pusztára 250
Amoda a hegyek oldalában 289
Amoda a kék hegyek aljába 290
Amott a hegyeken túl I 260
Amoda kinn a pusztában van egy fa 72
Amott legel, amott legel 108
A summásnak de szomorú a sorsa 312
A tó mellett ül a gyermek 215
Az aradi síkot sírva-ríva járom 302
Az Isten szülő Szűz Anya 324
Az olajfák ágán éji árnyak ülnek 335
Azt akarják egy legénynek legyek felesége 137
Árpatarló, búzatarló de széles I 177
Árpatarló, búzatarló de széles II 179
Bakonyerdő gyászba van I 115
Bakonyerdő gyászba van II 117
Bánatosan száll a madár 184
Betyárgyerek az erdőbe 98
Birényi tömlöcbe van egy szegény legény 84

Bokorban eprező kisleány ül I 293
Bokorba eprésző kisleány ül II 295
Boldogságos Szűz Mária egykor magában 314
Borbély Józsi kiállott a kapuba 141
Bőg a bárány az erdőben 183
Csali Pista bársony lovát nyergeli 114
Csárda, csárda, két oldala fakó 95
Csárda, csárda, tetejetlen csárda 216
Csendes kis legényszobába I 224
Csendes kis legényszobába II 226
Csendes kis legénylakásba III 228
Csengetnek a kalocsai fegyházban 82
Csengődfalván történt ez a nagy eset 153
Csonka-Magyarországnak a délkeleti táján 245
Csütörtökön este voltam nálad lesbe 193
Csütörtökön este nyócat üt az óra 135
De szeretnék künn a pusztán betyárgyerek lenni 96
Dicsértessél szent keresztfa 376
Duna mellett van egy falu, Ráckeve 127
Egek királynéja, mennyország csillaga 317
Egykor a kis Názáretben 330
Egykor, midőn Szűz Mária árvaságán búsúlna 337
Egy magas hegy tetejéről II 263
Egy magas hegytetőről IV 269
Egyszer egy asszonynak tizenkét lánya volt 35
Egy szegény asszonynak tizenkét lánya volt 33
Ejnye, gyöngyöm, gyöngyvirágom 53
Elindulunk Vágóvárra mulatni 145
Elindult József és Mária 320
Endre báró udvarában van egy fa 74
Erdő mélyén félhomály 299

Esik eső, szép csendesen cseperész I 64
Esik eső, szép csendesen csöpörész II 67
Esik eső, szép csendesen csepereg III 110
Esik eső, szép csendesen cseperész IV 111
Este van már, késő este 83
Ez a kislány mit gondolt magába 197
Ezerkilencszázhuszonharmadik évben 175
Ezernyolcszázhetvenhatodik évben 189
Ezernyolcszáznegyvennyolcadik évben 198
Édesanyám, minek ez a baba 252
Édes feleségem 61
Édes, kedves feleségem 58
Élt egyszer egy szőke gyermek 275
Én Istenem, miket kell még megérni 156
Fehér Laci lovat lopott II 42
Fehér László lovat lopott I 40
Futva-fut a Szent Családék Heródes gyilkától 326
Gazda uram, adja ki a bérem 287
Hadihajó áll a kikötőben 258
Ha felgyűröm mind a két gatyám szárát 93
Ha lefekszem este kilenc órakor 81
Halld, anyám, mit láttam én ma 358
Halljátok csak, Jászberényben mi történt 149
Hallottátok-e, Akasztóba mi történt I 124
Hallottátok, Akasztóba mi történt II 125
Hallottátok, Kiskőrösön mi történt 126
Hallottátok, Kőszegcákón mi történt 147
Ha meghalok, széles úton vigyenek 231
Haragszik a szürke szamár 88
Harangoznak a mi kis falunkba 232
Harangoznak Csengerbe 204

Harangozó, kire harangozo' 39
Három árva sír magába 308
Házunk előtt nagy diófa, ... 139
Igyál, egyél, édes testvér 217
Ily késő éjszaka 310
Isten véled, kisangyalom 113
Januárban még nem ismerem 52
Jaj de búsan süt az őszi nap sugára 301
Jaj de széles, jaj de hosszú ez az út I 164
Jaj de széles, jaj de hosszú ez az út II 166
Jaj de széles, jaj de hosszú az az út III 168
Jaj de széles, jaj de hosszú ez az út IV 129
Jó estét, jó estét, Sági bíróné asszony I 36
Jó estét, jó estét, Sági bíróné asszony II 38
Jó Istenem, mi lesz már e világból 366
Jó napot, jó napot, ismeretlen anyám 202
Kakukk madár az erdőben szépen szól 97
Kalocsai fegyház, rácsos ablak rajta 79
Kalocsai fegyház, sűrű ablak rajta 80
Kaposvári börtön, márványkő a fala 87
Kedves keresztények, ide hallgassatok 378
Kegyes jó Istenem, mily dolgok történnek 363
Keljetek fel, akik aludtok 325
Kiállok a kiskapuba egyedül 191
Kihajtottam a libámat a gyalogútra 44
Kilenc óra, csengetnek a vizitre 285
Kint a pusztán szántok-vetek 259
Kiskölteden csuda történt 107
Kisköncsögön csuda történt 106
Kis pej lovam lába nyomát 101
Kiterjeszté az éj szárnyát 333

Köszönteni jöttünk szent keresztfa 324
Leégett a cserény a Harka pusztába I 77
Leégett a cserény a Harka pusztába II 78
Leégett a kecskeméti gyufagyár 242
Leégett a siófoki kendergyár 241
Leégett a siómenti kendergyár 240
Leégett a tetétleni cserény 76
Letűnt nékem már az élet 187
Mária, az irgalmasság drága szent Anyja 351
Máriacelhez közel lakott egy leánka 342
Mátraverebélyi Szentkútnak völgyében 346
Már mikor én tizennyolc éves voltam 47
Megérett már a korai meggy 56
Megházasodtam én már, az se nagy baj 55
Meg kéne házasodni 45
Meg ne mondja, komámasszony, az uramnak 62
Megöltek egy legényt I 119
Megöltek egy legényt II 120
Megöltek egy legényt III 121
Még azt mondják Solt városba nincsen moziház 238
Mélységes erdők sűrűjén át 344
Mikor a kis Jézuska tizenkét éves vala 328
Mikor én még kis srác voltam 282
Mikor én még tizennyolc éves voltam 49
Mikor megúnta az Ádám egymagát 360
Mikor Noé apánk Isten parancsára I 361
Mikor Noé apánk Isten parancsára II 362
Miskolcán egy asztal körül van karszékkel I 170
Miskolcán egy asztal körül van karszékkel II 172
Názáreti hajlékából elindult Szűz Mária 321
Nem akar a vezérürü legelni I 90

Nem akar a vezérürüm legelni II ... 91
Nem loptam én életembe I ... 103
Nem loptam én életemben II ... 104
Nem messze van ide Kismargita I ... 210
Nem messze van ide Kismargita II ... 212
Odahaza kis falumban pergetik a dobot ... 237
Oda van a kicsiny tanyám ... 152
Oh mennyország szép fénylő tündöklő csillaga ... 373
Puszta néma táj ... 229
Pünkösd táján jó idővel érik már a meggy ... 50
Rákóczi kocsmának két gyöngyös ajtaja ... 31
Sándoriba van egy kerek kopolya ... 143
Sej, bádogozzák az akasztói templomot ... 196
Sír a kislány a Balaton partján ... 214
Sír egy árva kislány kint a temetőben ... 374
Sivít, jajgat a gonosz szél ... 243
Soká ültem a börtönnek fenekén ... 369
Soltszentimrén csikóslegény vagyok én ... 205
Sűrű, sötét felhők vándorolnak az égen ... 181
Szabolcs megye, nyíregyházi nagy erdő ... 150
Szabó Vilma kiment az erdőbe ... 160
Szabó Vilma kiment a szöllőbe ... 158
Szatmárban egy kis csárda van ... 304
Szállást keres a szent család ... 323
Szépen legel Orczy báró gulyája ... 66
Szép legény volt Árva Jóska ... 105
Szomorú, bús, amit én most elmondok ... 132
Szűcsi erdő gyászba van ... 122
Tábortüzek fénye világít az égre ... 222
Tábortűznél levelemet írom I ... 218
Tábortűznél levelemet írom II ... 221

Tisza partján elaludtam I 207
Tisza partján elaludtam II 208
Túl a Tiszán, az endrődi határon 69
Valahol a Volga mentén I 278
Valahol a Volga mentén II 280
Verje meg az Isten azt az édesanyát 174
Vidróczkinak híres nyája 109
Virág Marcsa piros pántlikája 162
Volt egyszer egy hadnagyocska 273
Volt egyszer egy szép leány 297
Volt énnékem édesanyám 306
Volt nékem földem is 254
Zavaros a Tisza, nem akar apadni 112
Zöld erdő mélyén, kis patak szélén 247
Zöld erdőben, sík mezőben sétálgat egy páva 195
Zúg az erdő, zúg a mező 99

Tartalomjegyzék

Előszó 5
Jelentés a balladáról (Tanulmány) 7
Jegyzetek 27
Irodalom 28
A balladák szövege és dallama 31
Kezdősorok és típuscímek mutatója 401
Kezdősorok betűrendes mutatója 413

Ára: 2 307.--